

Aile Eğitimi
Programları
Üzerine
Notlar...



Proje

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Proje İzleme ve Değerlendirme Grubu

Abdülkadir Abduşoğlu, Fatma Özdoğan, Fethullah Haksöyler, Mustafa Turğut, Rahime Beder Şen, Semra Demirkan

Copyright

©2011, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

Proje Yürütücüsü

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Proje Yönetmeni

Alpaslan Durmuş

Proje Koordinatörü

Mustafa Turğut

Yazarlar

Yusuf Alpaydın, Azize Nülgün Canel

Proje Grubu

A. Esra İşmen Gazioğlu, A. Nilgün Canel, Adem Başpınar, Alpaslan Durmuş, Aynur Erdoğan, Elif Sevüktekin, Emine Ekenler, Ezgi Vural, Hediyeullah Aydeniz, J. Işıl Bağatur, Murat Şentürk, Mustafa Çetin, Mustafa Otrar, Neriman Karatekin, Orhan Akınoğlu, Yusuf Alpaydın, Zeynep Şarlak

Danışmanlar

Alev Erkilet, Aliye Mavili Aktaş, Armağan Yıldız, Besim Bülent Bali, Bülent Deniz, Derya Yanık, Esra Aslan, Gülgün Erdoğan Tosun, Halil Ekşi, Mualla Kavuncu, Murat Çekin, Nilüfer Pembecioğlu, Reha Uluhan, Seyfi Kenan, Şevkat Bahar Özvarış

Çevirmenler ve Program Tanıtınlar

Aysel Artık, Büşra Yaman, Chie Aydemir, Kafiha Karakuş, Nagihan Güneş, Ramazan Yılmaz

Grafik Tasarım ve Uygulama

Ahmet Karataş, Nevzat Onaran

Yapım ve Baskı Öncesi Hazırlık

EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi
Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1, 34692,
Üsküdar, İstanbul
Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
edam@edam.com.tr - www.edam.com.tr

ISBN:

978-605-4628-41-4

İletişim

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sokak
No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99
www.aile.gov.tr



T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sokak
No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99 - www.aile.gov.tr



EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları
Merkezi, Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1,
34692, Üsküdar, İstanbul
Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
edam@edam.com.tr - www.edam.com.tr

İÇİNDEKİLER

1. Aile Eğitimi Nedir?	3
2. Aile Eğitimine Neden İhtiyaç Vardır?	5
3. Ailelerle Çalışma Yaklaşımları ve İçerikleri	8
3.1. Aile Terapisi / Aile Danışmanlığı	8
3.2. Aile Okuryazarlığı	9
3.3. Ebeveyn Eğitimleri	9
3.4. Ebeveynlik Yetkinleştirme Yaklaşımları	9
3.5. Evlilik Eğitimleri	9
3.6. Sorun Odaklı Eğitim Yaklaşımları.....	10
4. Aile Eğitimlerinde Uygulama Tarzları	10
4.1. Evde Aile Eğitimi	10
4.2. Eğitim Kurumlarında Aile Eğitimi Yaklaşımı.....	11
4.3. Eğitim Kurumuyla Bütünleştirilmiş Aile Eğitimi Yaklaşımı.....	11
4.4. Uzaktan Öğretim Yoluyla Aile Eğitimi Yaklaşımı	11
5. Aile Katılımının Gerçekleşebileceği Alanlar	11
6. Aile Eğitimlerinin Odaklandığı Alanlar	12
7. Aile Eğitimlerinin Tarihçesi	14
7.1. Amerika'da Aile Eğitimi Hareketi	14
7.2. Avrupa'da Aile Eğitimi Hareketi	19
7.3. Asya Ülkelerinde Aile Eğitimleri	23
7.4. Afrika Ülkelerinde Aile Eğitimleri	26
7.5. Latin Amerika Ülkelerinde Aile Eğitimleri	28
7.6. Türkiye'de Aile Eğitimlerinin Tarihçesi	29
8. Örnek Programlar	33
9. Kaynakça	197

1. Aile Eğitimi Nedir?

Aile eğitimi, aile yaşantısını ve aile içindeki bireyi desteklemeye yönelik eğitimsel çabadır. Aile eğitimlerinde içerik bütüncül bir yaklaşımla ebeveyn eğitimi, evliliğe hazırlık, eşler arasındaki ilişkiyi geliştirme, sağlık okur-yazarlığı, finansal okur-yazarlık vb. konularda geniş bir alana yayılabilmektedir (NCFR, 2009a, 2009b). Temel içeriği *önleme, işbirliği ve eğitim* olan aile eğitimi yaklaşımı şu şekilde tanımlanabilir:

Aile eğitimi;

- ailelerin ve/veya aileyi oluşturan bireylerin
- yaşam boyu değişen rollerine, ilgilerine, gelişim görevlerine uyum sağlamalarını kolaylaştırmaya,
- psikolojik sağlıklarını desteklemeye ve güçlendirmeye,
- aile içinde üstlendikleri rollerle ilgili becerilerini ve bilgilerini geliştirmeye,
- ev içerisindeki ilişki yapısını güçlendirmeye,
- yaşantı kalitesini geliştirmeye ve zenginleştirmeye,
- bireylerin, eşlerin ve ailenin varolan potansiyellerini kullanabilmeleri konusunda onları cesaretlendirmeye odaklanmış,
- çoğunlukla örgün eğitim sisteminin dışında gerçekleştirilen,
- formal anlamda yapılanmış geçmişi sanayi devrimine kadar geri giden,
- yetişkin eğitimi niteliğindeki
- işbirliğine dayalı,
- önleyici temelli eğitimlerdir (Şahin, Özbey, 2007: 9; Duncan & Goddard, 2005; Arcus, Schvanefeldt & Moss, 1993).

Ailelerin ve/veya aileyi oluşturan bireylerin aile yaşamına olumlu katkılar sunmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve davranışlar kazanmalarını hedefleyen “aile eğitimi (family education)” çabaları, birbiriyle tamamen ya da kısmen örtüşen *aileyi zenginleştirme (family enrichment)*, *aileyi geliştirme (family enhancement)*, *aileye destek (family support)*, *aileyi yetkinleştirme (family training)*, *aile yaşam eğitimi (family life education)* gibi çeşitli isimlerle literatürde yer almaktadır.

Bir eğitimin anılan aile eğitimi sınıflamasında kendine yer bulabilmesi için şu şartlar aranabilir (Duncan ve Goddard, 2005):

- Bireyi, çifti veya aileyi yaşam süreci boyunca ilgilendiren bir yapıda olmalıdır.
- Bireyin, çiftin, ailenin veya toplumun gereksinim duyduğu bir ihtiyacı giderir nitelikte olmalıdır.
- Pek çok alandan malzeme kullanılmalı ve uygulamalar disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olmalıdır.
- Workshop uygulamaları, yazılı basın, video, yayınlar, internet vb. pek çok platformda çalışmalar içermelidir.
- Terapötik değil eğitimsel olmalıdır.
- Farklı değerlere saygılı olmalıdır.

- Aile eğitimlerinin temel amaçlarıyla uyumlu olmalıdır.

Aile yaşam eğitimlerinde kapsamlı bir model oluşturma konusunda izlenmesi önemli görülen ana basamaklar şunlardır (Duncan & Goddard, 2005):

- *Birinci Adım. Problemin Analizi:* Bu basamakta, problemin tanımlanması ve programın genel hedefinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Problemin ne olduğunun net bir şekilde tanımlanmış olması, amaca ulaşma konusunda son derece önemli bir adımdır. Bu amaçla problem durumlarına dair araştırmalar düzenlenebileceği gibi, var olan araştırmalardan da yararlanılabilir. Bu bağlamda var olan literatür bilgisinden faydalanmak önemlidir, ancak farklı toplumların karşı karşıya kaldığı farklı sorun alanları olabileceği gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple özellikle bölgesel bağlamda veriler toplayarak ihtiyaçların daha net bir şekilde ortaya konulması sağlanabilir. Bu noktada problemle ilgili risklerin tanımlanması ve riskleri önleyici faktörlerin belirlenmesi, program amaçlarının net ve doğru bir şekilde tasarlanmasına yardımcı olacaktır. Problem üzerinde birlikte çalışılacak paydaşların (aile, çift, çocuklar, akrabalar vb.) kimler olduğunun belirlenmesi de amaçların doğru tasarlanması açısından önem taşımaktadır.
- *İkinci Adım. Programın Tasarlanması:* Program içeriklerinin tasarlanmasında öncelikle değişim hedeflerinin net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Değişimi sağlayacak metotların seçilmesi ise değişim hedefleriyle doğrudan alakalıdır. Örneğin beceri geliştirme yönünde hedeflenen bir amaç, beceri öğretim metodolojileri kullanmayı gerektirecektir. Yetişkin eğitimlerinde etkililiği kanıtlanmış rol oynama veya küçük tartışma grupları gibi metotların kullanılmasına ve seçilen tekniklerin çeşitli öğrenme stillerine ve yetişkinlerin gelişimsel ihtiyaç ve yeteneklerine uygun olarak seçilmesine dikkat edilmelidir. Programın tasarlanması konusunda karar verilmesi gereken bir diğer önemli nokta da programın genişliği ve sınırlılıklarının belirlenmesidir. Program oluşturulduktan sonra en önemli sorunlardan birisi olan katılımcılara ulaşma, programa katılımlarının ve devamlarının sağlanması konuları da önceden tasarlanması gereken konular arasında yer almaktadır. Bu amaçla uygulanabilecek en etkili yöntem, ihtiyaç belirleme anketlerinin yol göstericiliğine baş vurularak hazırlanmış program içerikleri oluşturmaktır.
- *Üçüncü Adım. Pilot Uygulama:* Program geliştirildikten ve gerekli malzeme hazırlandıktan sonra sahada uygulamaya hazır hâle gelmektedir. Pilot uygulamadan kasıt, esas programı mümkün olduğu kadar temsil edebilecek nitelikte prototip programın, hedef kitleye benzer nitelikte katılımcılara uygulanmasıdır. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken unsurlar ise katılımcıların programa gösterdikleri ilgi ve katılım isteği ile süreç ve biçimsel değerlendirmenin yapılmasıdır.
- *Dördüncü Adım. İleri Testler:* Pilot test uygulaması sonucunda ortaya çıkan gerekli değişikliklerin yapılmasından sonra, program daha ileri düzeyde değerlendirmelere hazır hâle gelmiştir. Daha ileri düzeyde testlerin yapılmasının sebebi, ailelerin karşı karşıya oldukları risk faktörleri ve risk faktörlerinden korunabilmeleri amacıyla uygun şekilde programın yeterliliğini değerlendirebilmektir. İleri test uygulamaları, pilot test sonucunda gerekli gözden geçirme ve düzeltmelerin yapıldığı programın uygulanması, verilerin değerlendirilmesi ve programın saf hâlini alması amacıyla, deneysel desenlerin seçilmesi ve uygulanması sürecidir. Sıklıkla tercih edilen araştırma deseni ise ön-test, son-test, kontrol gruplu desen olmaktadır.
- *Beşinci Adım. Programın Yayılması:* Programın yaygınlaştırılması ve toplum tarafından kabul edilmesini sağlamaya yönelik çabaların planlanmasını içerir.

Aile yaşamı eğitimleri pek çok yolla ailelere aktarılabilir. Bunların arasında en çok kullanılan yollar ise, müfredat programlarının uygulandığı seminerler, belirli aralıklarla gerçekleştirilen ve ailelere ulaşan yayınlar ve gazeteler, video filmler ve video temelli müfredat programı uygulamaları, kitaplar, örnek yayınlar, destek grupları ve web siteleri uygulamalarıdır. Seçilen yöntem her ne olursa olsun eğitimin nitelikli bir şekilde işlenmesini sağlamak açısından sürecin, içerik, uygulama, eğitim süreci ve değerlendirme basamaklarını içermesi gerekir (Duncan & Goddard, 2005).

Aile yaşam eğitimcilerinin kullanacakları materyaller genellikle üniversitelerin eğitim bölümlerinde hazırlanabildiği gibi, ticari kurumlar tarafından da hazırlanabilmektedir. Aile eğitimlerinin içeriklerinin hazırlanmasında işbirlikçi, modüler yapıda, kapsamlı, aile yaklaşımı açısından toplum temelli eğitimsel çabaları içeren bir yapıda olmasına dikkat edilmesi, eğitim programlarının niteliğini arttırmaktadır (Duncan & Goddard, 2005).

Bu tip eğitim uygulamalarının başarısı, programların sürekli yenilenmeleri ve geliştirilmeleriyle doğru orantılıdır. Aile eğitimlerinin uzun geçmişine rağmen, tanımından eğitim metodolojisine, yapısından içerik ve uygulamalarına birçok yönüyle daha fazla araştırma ve geliştirmeye ihtiyaç duyulmakta, bu yöndeki çabalar güncelliğini korumaktadır (Hughes, 1994).

2. Aile Eğitimine Neden İhtiyaç Vardır?

Ailenin, toplumsal hayatın önemli kurumlarından biri olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda sağlıklı aile yapılarının huzurlu bir toplumu oluşturacağı konusunda genel bir görüş birliğinden söz edilebilir. Diğer taraftan hem ülkemizde hem de dünyada aile yapısının giderek aile biçimlerinin değişmesi, aile içi ilişkilerde, rol ve statülerde değişikliklerin yaşanması gibi birçok farklılaşma ile yüzleşmek zorunda kalması ve bu durumun bir takım sorunları beraberinde getirmesi, aile araştırmalarının temel ilgi alanını oluşturmaktadır. Birçok araştırmanın ana problemi ailenin karşılaştığı bu sorunların nasıl ortadan kaldırılacağına odaklanmaktadır.

Diğer taraftan ailelerin karşılaştığı sorunlar çok çeşitlidir. Ekonomik, politik, sosyolojik, teknolojik vb. gelişmelerle karşılaşan birey ve aile, yaşamını bu değişikliklere göre yeniden düzenlerken zaman zaman problemlerle karşılaşmakta ve kimi zaman bunların üstesinden gelmekte zorlanmaktadır. Ayrıca söz konusu problemlerin türü ve niteliği çok kısa süreler içinde değişebilmektedir. Bu durum aileyi sözü edilen değişimlere ve meydan okumalara karşı hazırlıklı hâle getirerek büyük oranda çözülebilir. Yukarıda değinildiği üzere sorun alanları üzerine odaklanan çalışmalar gerekli olmakla birlikte sorunların çözümü için tek başına yeterli olamamaktadır. Bu çerçeveden hareketle ailenin, hem kendi içinde hem de toplumla kurduğu ilişkilerde karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilmesi için bilgi ve tecrübeyle desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

Aile eğitimine ihtiyaç duyulmasının bir başka nedeni ise ebeveynlikle ilgili bilgilerin kompleks hâle gelmesi ve nesilden nesile doğal yollarla aktarılmasında sorunların yaşanmasıdır. Ayrıca aile içi rollerin değişmesiyle birlikte annelik ve babalık rolleri iç içe geçmektedir (Şahin ve Özbey, 2007: 9). Diğer taraftan birçok ailenin, kamu ya da özel sektör tarafından sunulan eğitim programlarından yararlanma imkânları sınırlıdır.

Toplumun kurucu unsuru olan ailenin başlıca fonksiyonları arasında soyun devamı, çocuk bakımı,

eğitimi, sosyalleştirilmesi, koruyuculuk, psikolojik destek vb. konular sayılabilir (Sanay, 1990: 41). Bu fonksiyonları üstlenen ailenin bunları en iyi şekilde yerine getirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ailenin korunmasında, toplumun huzurunun sağlanmasında, aileleri eğitim programları aracılığıyla bilgilendirmek önemli bir role sahiptir.

Değinen sorunlarla çok daha önceleri karşılaşan Batılı ülkelerde, ailede bozulan ilişkilerin ve aksaklıkların düzeltilmesi, koruyucu, önleyici ve geliştirici hizmetlerin sağlanması için aile eğitim programları geliştirilmiştir. Bu eğitimlere genel olarak “Aile Yaşamı Eğitimi (Family Life Education)” denilmektedir. Bu çerçevede ailelerin eğitime ihtiyaç duydukları konular belirlenmiş, yetişkin eğitimine uygun programlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır (Güran, 1991: 446).

Bu bağlamda ülkemizde de aile yapısının modernleşme süreciyle paralel bir biçimde değiştiği söylenebilir. Bu durum yakın zamanlarda yapılan ve benzer konuları ele alan iki araştırma kıyaslanarak somutlaştırılabilir. Timur’un (1972: 5) yaptığı çalışmada Türkiye’de çekirdek aile oranı % 59.7 iken, ASAGEM ve TÜİK tarafından yapılan çalışmada (2006: 1) bu oran % 80.7’dir. Bu biçimsel değişiklik doğal olarak aile içi ilişkilerin farklılaşmasına sebep olmuştur. Bu durumun meydana gelmesinde Türkiye’nin 1980’lerden sonra siyasi, iktisadi ve toplumsal alanda yaşanan değişikliklerin önemli rolü olduğu söylenebilir.

Türk toplumu aileye değer veren bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bu konuda fayda sağlayacak her türlü yaklaşım özelde aile sağlığını, genelde ise toplum sağlığını destekleyecektir. *2008 Yaşam Memnuniyeti İstatistiklerine* göre, ülkemizin % 70.08’i mutluluk kaynağı olarak “ailenin tümü”nü göstermiştir. Türk toplumunun aileye değer veren geleneksel yapısı, mutluluk kaynağını aile olarak algılaması sonucunu doğurmaktadır. Türk toplumunun aileye yönelik bu tutumunun aile içi mutluluğu destekleyici çalışmalarla güçlendirilmesi, ailenin olduğu kadar toplumun da mutluluğunu destekleyici olacaktır. *2008 Yaşam Memnuniyeti İstatistiklerine* göre Türkiye’de genel mutluluk düzeyi “çok mutlu” olduğunu ifade edenlerde % 8.23, “mutlu” olduğunu ifade edenlerde ise % 47.52 dir. Nüfusun % 30.34’ü “orta derecede mutlu” olduğunu ifade ederken, “mutsuz” olanların oranı % 11.43, “çok mutsuz” olanların oranı ise % 2.47’dir (TÜİK, 2009). Yapılan araştırmalar, aile yaşam doyumu, evlilik doyumu ve bireysel yaşam doyumunun tamamıyla çakıştığını ve doyum ölçekleri arasında yüksek ilişkiler elde edildiğini göstermektedir.

Aile, sürekliliğini evlilik kurumuyla sağlamaktadır. Evlenme aileyi oluşturan toplumsal ilkeleri belirli kalıplar içine yerleştiren bir sözleşmedir. Dolayısıyla evlilik ve ailenin iç içe geçmiş birlikteliği, her ikisinden alınan doyumun birbirine bağlı olması sonucunu doğurmaktadır. Evlilikte yaşanan sorunlara makul çözümler üretilememesi, evlilikten alınan doyum düşürdüğü gibi, hem eşlerin hem de çocukların beden ve ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Toplumun temel taşını oluşturan ailenin sağlıksız yapısı ise doğal olarak toplumsal ruh sağlığını etkileyecektir. Ailede başlayan etkileşim, geniş topluma, yani “evrensel” boyuta ulaşır. Bireyin ait olduğu “aile” ve ailenin içinde yer aldığı “toplum”, birbirleriyle etkileşim içerisinde şekillenmektedir (Özgüven, 2000). Dolayısıyla sağlıklı aile yapısı, sağlıklı toplumun garantisidir. Sağlıklı bir evlilik ilişkisi ve dolayısıyla sağlıklı bir aile yapısı içerisinde yetişen nesillerin, aynı yapıyı model alarak devam ettirebilecekleri düşünülürse, bu tip programların toplumsal geleceğimiz açısından da önemli bir rol oynayabileceği söylenebilir.

Ülkemizde aile eğitimi denildiğinde daha çok eşler arası ilişkilerin ve ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinin akla geldiği söylenebilir (Sanay, 1990). Bu çerçevede çocuk eğitimiyle ilgili yapılan çok sayıda çalışma (Solak, 2008; Açıl, 2004; Özcan, 2004; Yavuzer, 1989) bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Araştırmalar

Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2001 yılı *Aile Raporu*'nun "Aile'de Eğitim ve Sorunları" bölümü de genel itibariyle çocukların eğitimine odaklanmıştır (Özdoğan, 2001: 153). Aile eğitimi konusunda yoğun olarak ele alınan hususlardan bir diğeri ise ebeveynlerin kendi aralarındaki ve çocuklarıyla kurdukları iletişim ve ilişkilerdir (Özguven, 2000: 83-4). Bu çerçevede yapılan çalışmalara bakıldığında ebeveynler arasında doğan iletişim bozukluklarına odaklanıldığı görülmektedir.

Ülkemizde de ailelere yönelik münferit eğitim programları olmakla birlikte ebeveynler ihtiyaçlarını daha çok medyadan karşılamaktadırlar (Öztop ve Telsiz 1996'dan aktaran Özdoğan, 2001: 159). Bu çerçeveden hareketle aile eğitimi konusunda ülkemizde yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, kompleks bir yapıya sahip olan ailenin sorunlarının çözümüne –bütüncül bir perspektifle yaklaşmadığı için– yeterince katkı sağlanamadığı görülebilecektir. Bu sebeple söz konusu eksikliği giderebilecek bütüncül bir aile eğitim programına ihtiyaç vardır.

Ülkemizde ailenin korunması Anayasamızın 41. maddesi ile teminat altına alınmıştır. Ülkemiz, gerek hükümet programlarında, gerekse kalkınma planlarında belirtildiği üzere okul öncesinden başlayarak emeklilik sonrasına kadar her düzeydeki eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla, tüm kesimlerin harekete geçirilmesini hedeflemiş bulunmaktadır. Nitekim 4 Temmuz 2006 tarihli "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık genelgesinde de Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'ne "ailelere çocuk eğitimi ve çocuk yetiştirme yöntemlerinin verildiği *Ana-Baba Okulları* programlarının yaygınlaştırılarak, kurumsal alt yapının oluşturulması ve gerekli işbirliğinin yapılması" sorumluluğu verilmiştir. Ayrıca 7 Eylül 2007 tarihinde yayınlanan "60. Hükümet Programı Eylem Planında" Sosyal Yapının Güçlendirilmesi (SYG) amacıyla yapılacak faaliyetlerden SYG-28 numaralı faaliyet alanında Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü sorumlu kuruluş olarak görevlendirilmiştir. SYG 28 nolu maddede yer alan faaliyetin tanımı "Aile kurumunun güçlendirilmesi, statüsünün geliştirilmesi ve aile üyelerinin bir bütün olarak yaşam standartlarının yükseltilmesi yönünde çalışmalar sürdürülecektir" şeklinde ifade edilmiştir (60. Hükümet Eylem Planı, 2008: xiii ve 13). Bu çerçevede Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne verilen görevler şu şekilde sıralanmıştır:

- Aile eğitimi ve danışmanlığı konusunda ihtiyaçlar belirlenecek, sosyokültürel uyum sorunları yoğun olan bölgelere yönelik sosyal hizmet modelleri geliştirilecek ve uygulanacaktır.
- Türkiye'de kamu, özel sektör ve STK'lar tarafından verilen aile destek hizmetlerinin kalitesinin bilimsel ölçütlere göre tanımlanması için ulusal ve uluslararası alanda yerleşmiş kalite standartları olan kurum ve kuruluşlarla işbirliğine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Aile alanında basılı ve görsel materyaller geliştirilecek ve bu hedeflerin hedef kitleye ulaştırılması için çalışmalar yapılacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatı Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) da çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için ideal ortam olan aileye yönelik eğitici programların yaygınlaştırılması (madde 624) öngörülmüştür (DPT, 2006: 97). Dokuzuncu Kalkınma Planı ile üç yıllık perspektifle hazırlanan Orta Vadeli Programa (2009-2011) uygun olarak mevcut durum analizinin yanı sıra bir yıllık dönem için makroekonomik, sektörel ve bölgesel politikaların belirlendiği, amaç, hedef, strateji ve öncelikler ile bu doğrultuda bütün kamu kesiminin alması gereken tedbirlerin yer aldığı politika dokümanı olan 2009 Yılı Programı'nın "gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele" bölümünde ise

“ailenin bütünlüğünün korunması, bilinçlendirilmesi ve ekonomik olarak desteklenmesine yönelik çalışmalar etkinleştirilmesi” şeklinde ifade edilen 86 sayılı önceliğe binaen “Yoğun göç, hızlı ve çarpık kentleşme sonucunda ortaya çıkan sosyokültürel uyum sorunlarını azaltmak ve aile kurumunu güçlendirmek” 178 nolu tedbir kapsamında şu çalışmaların yapılması öngörülmüştür (RG, 30/10/2008):

- Aile eğitim ihtiyaçlarının analiz edilmesi,
- Aile eğitimi müfredatı geliştirme çalışmalarının yapılması,
- Aile destek hizmet modelleri geliştirilmesi,
- Eğitim programları materyalleri hazırlanması,
- Hâlihazırda bu eğitimi veren kurumların akreditasyonuna yönelik çalışmaların yürütülmesi.

3. Ailelerle Çalışma Yaklaşımları ve İçerikleri

Ailelere yönelik yardım hizmetlerinin çeşitli başlıklar altında gruplaştığı ve farklılaştığı dikkate alınarak, ailelerle çalışma konusundaki yaklaşımların gözden geçirilmesinde fayda görülmektedir.

Aile eğitimi olarak isimlendirilen bir takım çabalar vardır ki bunlar ailelerin özel bir konuda (örneğin stres, iletişim, evlilik doyumu, çocuk bakımı vb.) alacakları eğitimleri tanımlamakta ve içerikler psikolojik yardım ağırlıklılarıyla dikkat çekmektedir. Aile yaklaşımlarının çeşitli formlarında eğitim içeriğinin yanı sıra sağaltım veya kriz durumlarına müdahale mümkün iken, prensip olarak aile yaşam eğitimleri “önleyici” odaklı bir yaklaşımla hazırlanmakta, terapötik içerik taşımamaktadırlar (Duncan & Goddard, 2005). Bu noktada basit bir ayırt etme örneği olarak *aile eğitimi (family education)* yaklaşımının bilgilendirme ve önlemeye, *aile terapisi veya danışmanlığı (family therapy/counseling)* yaklaşımının ise özellikle evlilik ve aile içi ilişkileri geliştirmeye ve problemlerle başa çıkmaya yönelik yardım hizmetleri sundukları söylenebilir (Cole & Cole, 1993: 525).

Ailelere yönelik eğitim çabalarının literatürde çeşitli başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Hepsi farklı bir amaca odaklanan diğer özel yaklaşımlar arasında “aile okur-yazarlığı (family literacy)”, “ebeveyn eğitimleri (parent education)”, “ebeveynlik yetkinleştirme (parent training)”, “evlilik eğitimleri (marital education)” ve “kriz odaklı yaklaşımlar” örnek olarak sayılabilir. Kavramların yukarıda sözü geçen “aile yaşam eğitimi” kavramından farklılıklarını ortaya koymak amacıyla her bir yaklaşım aşağıda kısaca tanımlanmıştır.

3.1. Aile Terapisi / Aile Danışmanlığı

Aile terapisi, aile üyelerinin birbirleriyle karşılıklı etkileşim örüntülerini keşfetme ve bu yolla aile içerisinde meydana gelmiş olan patolojik ilişki sistemini anlamayı hedefleyen, aile bireylerinin uyumsuz etkileşim süreçlerini, ailenin sahip olduğu içsel gücünü ve fonksiyonel kaynaklarını harekete geçirme yoluyla yeniden yapılandırmaya çalışan ve ailenin problem çözme yeteneğini geliştirmeyi hedefleyen bir süreçtir. Aile terapisi yapısı itibarıyla daha ziyade sorun odaklıdır ve ailelerin, sorun ortaya çıktıktan sonra başvurdukları bir sistemdir. Aile terapisi, aile üyeleri arasında stres yaşantıları ve çatışma durumlarının var olması hâlinde, aile üyelerinin bir veya bir kaçında semptomatik davranışlar olsun ya

da olmasın başvurulan bir sistemdir (Sholevar & Schwoeri, 2003). “Aile terapisi” ve “aile danışmanlığı” kavramları arasında keskin bir ayırım olmamakla birlikte, aile danışmanlığı, “aile bireyleri arasındaki sağlıklı ortamın desteklenebilmesi için aile bireylerine sunulan psikolojik yardım” olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 1991). Aile eğitimleri genelde koruyucu ve önleyici nitelikleriyle çok sayıda aileye uygulanabilirken, aile terapileri ve danışmanlığı yaklaşımları daha ziyade sorun ortaya çıktıktan sonra talep edilmektedir. Aile terapilerinde de grup çalışmaları mümkün olmakla birlikte, gruplara kabul edilen aile veya çiftlerin sayısı, aile eğitim gruplarına nazaran çok daha az sayıdadır (Gladding, 2002).

3.2. Aile Okuryazarlığı

Literatürde dikkati çeken ve “aile eğitimi” başlığında ele alınan “aile okuryazarlığı (family literacy)” kavramı da özel bir konudaki eğitim grupları arasında gösterilebilir. Aile okur-yazarlığı kavramı, ebeveynlerin doğdukları andan itibaren çocuklarının eğitim ve öğrenme yaşantılarına aktif ve bilinçli bir şekilde katılmalarını sağlamayı amaçlayan bir içeriğe sahiptir. Bu yaklaşım, “Ebeveynler çocuklarının ilk öğretmenleridir.” kabulüne dayanmaktadır. Bu amaçla, çocuklarının doğumundan itibaren başlayan ve okul yaşantıları boyunca devam eden bir süreç içerisinde ebeveynler, çocuklarına eğitim yaşantıları boyunca destek olabilmelerini sağlayacak gerekli eğitimlerden geçirilmektedir (NCFL, 2009).

3.3. Ebeveyn Eğitimleri

Sıklıkla rastlanan bir eğitim olan ebeveyn eğitimleri (parent education) özel bir konudaki eğitim grubu içinde zikredilebilir. Ebeveyn eğitimlerinde anne babaların her yaşta çocukları üzerindeki etkilerini desteklemek ve çocuklarının sağlıklı birer birey olarak yarınlarındaki yaşamlarına hazırlanmalarında onlara eğitim ve rehberlik sağlayabilmeleri çerçevesinde gereksinim duyacakları bilgi ve becerileri kazandırmak hedeflenmektedir. Bu amaçla anne ve babalara, ebeveynlik kuralları ve sorumlulukları hakkında bilgi verilmekte, etkili ebeveynlik yeterlilikleri kazandırılmakta, ebeveyn-çocuk ilişkilerini geliştirici iletişim ve sorun çözme becerileri kazandırılmakta, yaşam döngüsü boyunca değişen ebeveyn rollerine uyum geliştirmelerini sağlayıcı bilgi ve beceriler aktarılmaktadır (NCFL, 2009). Dolayısıyla ebeveyn eğitimleri, aile eğitimlerinin anne, baba, çocuk, akrabalar, evli çiftler gibi tüm aile bireylerini içeren geniş kapsamından ziyade, sadece çocuk sağlığı ve gelişimi, çocuk bakım becerileri, anne-baba olmayla ilgili eğitimleri içeren ebeveynlik becerileri, temel iletişim becerileri, problem çözme, çatışma çözme, stres yönetimi vb. eğitimlerinden ibarettir (Mahoney ve diğ., 1999). Ebeveyn eğitimlerinin de *ebeveyn güçlendirme (parent empowerment)*, *ebeveyn destek (parent support)*, *ebeveyn sınıfları*, *ebeveyn kendi kendine yardım grupları*, *ebeveyn danışma grupları*, *ebeveyn okulu*, *aileyi eğitme* gibi literatürde kısmen ya da tamamen örtüşen çeşitli isimleri ve formları bulunmaktadır (Ismen Gazioglu, 2009 ; Murphy, & Bryant, 2002).

3.4. Ebeveynlik Yetkinleştirme Yaklaşımları

Ebeveynlik yetkinleştirme (parent training), var olan ve müdahale gerektiren bir durumda uygulanan eğitim ve geliştirme yaklaşımlarını içermektedir. Aile yaşam eğitimleri ve ebeveyn eğitimlerinin prob-

lemler başlamadan önce müdahale içeren koruyucu ve önleyici uygulamalara yönelik yapısına karşılık ebeveynlik yetkinleştirme, hâlihazırda duygusal veya davranışsal problemler sergileyen çocuklara sahip ebeveynlerin çocuklarına yönelik yaklaşımlarını geliştirmeyi içeren eğitimleri hedeflemektedir. Bu eğitim gruplarına katılan ebeveynler, çocuklarının hâlihazırdaki bir problemlerine yönelik olarak gerekli eğitim ve uygulamaları kazanmaktadır (Ismen Gazioglu, 2009; Hoard, & Shepard, 2005).

3.5. Evlilik Eğitimleri

Evlilik ilişkisini geliştirme yaklaşımları, çiftlerin problemlerini önleme çabaları şeklinde Amerika ve İspanya'daki bir takım çalışmalarla başlamıştır. Aile hayatındaki başarının temel anahtarı, sağlıklı bir evlilik ilişkisi olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple bu tip eğitim programları, karı-koca arasındaki ilişkiyi desteklemek gerektiği düşüncesiyle oluşmuştur. Bu programlarda amaç, çiftlere sorunlar başlamadan önce yardımcı olmaktır. Evlilik ilişkilerini geliştirmeye yönelik programlarda üzerinde en çok çalışılan konular, iletişimi geliştirme, karşılıklı etkileşim kalıpları (pattern) ve ilişki kalitesini arttırmadır. Ayrıca evlenme kararı almış çiftlerin ileride yaşamaları olası sorun durumları üzerinde çalışılmak üzere geliştirilmiş evlilik öncesi eğitim programları da bu grupta sayılabilir (Halford, 2004; Segrin, 2004).

Gerek ailelerle gerekse evli çiftlerle başlatılan bu çalışmalar günümüzde Avrupa ve ABD'de oldukça çeşitlenmiş ve şekillenmiştir. Çok sayıda uygulama Avrupa ve ABD'de olduğu kadar Asya ve Afrika ülkelerinde de hâlen çeşitli kurumlar tarafından yürütülmektedir. Asya ve Afrika ülkelerinde evlilik ilişkisini geliştirme veya eş seçimine yönelik eğitim kurumlarında verilen ders içeriklerinde ülkelerin geleneksel yapılarına uygun farklılıkların da dikkate alındığı görülmektedir (Huang, 2005: 161-173).

3.6. Sorun Odaklı Eğitim Yaklaşımları

Sorun odaklı aile eğitimleri, aile içerisindeki problemleri bireyin (alkol kullanımı, madde bağımlılığı, ailede şizofrenik bireyin mevcudiyeti, Alzheimerli hastaya uyum, psikolojik sorunlar vb.) kendisine destek olabilecek ailesinin ve yakın çevresinin, destek sağlayabilmeleri amacıyla eğitilmeleri içeriğini kapsamaktadır. Aile bireyin sorunu doğrultusunda bilgilendirilmekte, bireyin hastalığına uygun yaklaşımı geliştirebilmeleri ve hastanın ev içerisinde desteklenebilmesini sağlayıcı gerekli eğitimlerden geçirilmektedir (Pitschel-Walz ve diğ., 2004; Segrin, 2004).

4. Aile Eğitimlerinde Uygulama Tarzları

Aile eğitimlerinin özellikle ebeveyn eğitimini içeren yaklaşımlarında temel amaçlar aynı olmakla birlikte, uygulama açısından bazı farklı yöntemler kullanılabilir. Bu farklı yöntemler genel olarak dört başlık altında toplanabilir (Üstünoğlu, 1991).

4.1. Evde Aile Eğitimi

Evde aile eğitimi yaklaşımı daha ziyade özel eğitime muhtaç çocukların gelişimine katkıda bulunmak amacıyla anne-baba ve evdeki diğer aile bireylerine gereksinim duydukları eğitim desteğinin ev orta-

mında verilmesidir (Aral ve diğ., 2002). Annenin çocuğunun ilk ve en önemli öğretmeni olarak kabul edildiği bu tip programlar genellikle anne-çocuk etkileşimi üzerinde yoğunlaşır ve anneyi çocuğuyla birlikte evde eğitmeyi amaçlar (Üstünoğlu, 1991). Anne babalar veya çocuğa bakım veren kişilerin eğitimine yönelik programlar, çocuğun gelişiminde uzun süreli ve kalıcı etki yaratabilmektedir. Ev ortamının etkili bir eğitim çevresine dönüştürülmesi çocuğun öğrenmesinde ve bilişsel gelişiminde olumlu etkiler yaratmaktadır. Çocukların gelişimleri ve eğitimlerinde aile katılımları başarıyı arttıran bir faktör olmaktadır. Ev merkezli programlarda, çocuğun eğitiminin doğal ortamda gerçekleşmesi, bireyselleştirilmiş öğrenmeye olanak sağlaması, tüm aile bireylerinin doğrudan katılımının ve evbeven-çocuk etkileşiminin doğrudan gözelenmesinin mümkün olması gibi avantajlardan söz edilebilir (Temel, 2003).

4.2. Eğitim Kurumlarında Aile Eğitimi Yaklaşımı

Eğitim merkezlerinde gerçekleştirilen aile eğitimlerinde iki farklı uygulama dikkati çekmektedir. Birinci tip yaklaşımda anne-babalar çocuklarının gelişimine destek olabilecekleri eğitimler almakta, ikinci tip yaklaşımda ise eğitimlere çocuklarıyla birlikte katılabilmektedirler. Bazı uygulamalarda ise ebeveynler programın belirli yerlerinde çocuklarıyla beraber çocuklarının sınıflarında eğitimlere katılabilmektedirler (Çağdaş ve Seçer, 2004).

4.3. Eğitim Kurumuyla Bütünleştirilmiş Aile Eğitimi Yaklaşımı

Aile katılımı, anne babaların çocuklarının gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmaları için organize edilmiş etkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımla başta okul öncesi olmak üzere farklı tür ve düzeydeki eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne babalarına aynı kurumda ve evlerinde eğitim verilmektedir. Bu yolla çocuklara uygulanan eğitim programıyla aile eğitim programı bütünleştirilmektedir. Bu sayede, aileleri çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda eğitici ve çocuklarının eğitimine katılmalarını sağlayıcı şekilde sistematik ve kurumsal eğitimle, evdeki eğitimi paralelleştiren bir yaklaşım sergilenmektedir (Ömeroğlu, Can Yaşar, 2005; Çağdaş, Seçer, 2004).

4.4. Uzaktan Öğretim Yoluyla Aile Eğitimi Yaklaşımı

Uzaktan öğretim yöntemlerinin kullanıldığı bu tip eğitimlerin temelinde mektupla öğretim, radyo ve televizyon programları, internet ortamı gibi yollarla ailelere eğitim içeriklerinin ulaştırılması söz konusudur. Uzaktan eğitim yöntemleri kullanılarak, doğrudan anne babaları hedef alan rehber programlar üretilmekte, sürekli ve düzenli bilgilendirmeler posta yoluyla ailelere ulaştırılabilmekte, internet eğitim ve bilgilendirme amacıyla kullanılmaktadır (Çağdaş, Seçer, 2004).

5. Aile Katılımının Gerçekleşebileceği Alanlar

Eğitim sürecinde hazırlanan programların planlanması ve kategorilerin içerikleri bakımından aile katılımının gerçekleşebileceği alanlar beş temel kategoride incelenebilir (Cömert, Güleç, 2004):

- **Öğrenen Olarak Aile:** Ailenin öğretim programlarının hedef ve içeriği, öğrenme süreçleri, okulun politikası ve etkili ebeveynlik becerileri konusunda ailenin bilgi ve etkililik düzeyini geliştirmesi.

- *Öğreten Olarak Aile:* Ailenin çocuğun ilk ve temel eğitimcisi olduğu görüşünden hareketle evde öğrenme etkinliklerinde ailenin görev ve sorumluluk üstlenmesi.
- *Bilgi Kaynağı Olarak Aile:* Okul aile arasında çocuğun gelişimini sağlayıcı iletişim kanallarının açık tutulması yoluyla, sürekli bir paylaşım sağlama.
- *Destekleyici Olarak Aile:* Okulun çeşitli gereksinimlerinin karşılanması açısından ailelerin sınıf annesi, okul-aile birliği, bilgi kaynağı olma gibi okul ve sınıf etkinliklerinde görev almaları.
- *Danışman ve Karar Verici Olarak Aile:* Ailenin çocuğun gelişimiyle ilgili temel konularda okul yönetimi ve öğretmenle görüş alışverişinde bulunması, öneriler sunması ve karar verme sürecine etkin katılımı.

6. Aile Eğitimlerinin Odaklandığı Alanlar

Dünya genelinde gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlere yönelik eğitimlerin ana odağını okur yazarlık eğitimleri oluşturmaktadır. Ailelerin ihtiyaç duyduğu çeşitli eğitimler de çoğunlukla okuryazarlık programlarının içerisine yerel farklılıklar göz önünde tutularak dâhil edilmektedir. Bu eğitimlerde çoğunlukla, okuryazarlık oranları erkeklerden belirgin biçimde düşük olan kadın nüfus hedef alınmaktadır. Okuryazarlık programlarında özellikle kadınların ihtiyaç duyacağı düşünülen temel anne ve çocuk sağlığı bilgileri, beslenme, ev ekonomisi ve ev işleriyle ilgili çeşitli bilgiler de programa dâhil edilmektedir (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 8). Bu bağlamda aile eğitim programlarının hazırlanmasında ve aile eğitimcilerinin yetiştirilmesinde konu içerikleri açısından odaklanılan alanlar üzerine daha geniş bir sınıflama yapılmak istendiğinde, bu alanda çok uzun bir geçmişe sahip olan National Council on Family Relations'ın (Ulusal Aile İlişkileri Konseyi) gruplaması kullanılabilir. NCFR aile eğitimlerini şu şekilde gruplamaktadır (NCFR, 2009a: 5 ve 2009c: 1-2):

- *Toplumsal Bağlamda Aile ve Birey:* Bu eğitim grubunda ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin kamu kurum ve kuruluşları, dinî kurumlar, meslekî örgütler gibi diğer kurumlarla olan ilişkileri ele alınmaktadır. Bu başlık altında toplanabilecek konular arasında şunlar sayılabilir; kültürel değişkenler (gelenekler, sosyal sınıf, coğrafya vb.), evlilik kararı ve eş seçimi, farklı kültürel yapıdaki ailelerin veya azınlık ailelerinin ihtiyaçları, akrabalar ve akrabalık ilişkileri, evlilik yaşam döngüsü boyunca değişen cinsiyet rolleri ve rol beklentileri (evlilik öncesi arkadaşlık, evlilik partnerliği, ebeveyn-çocuk birlikteliği, akran birlikteliği vb.), demografik eğilimler, tarihsel içerikler, iş yaşamının aile ilişkilerine yansımaları, aile bireylerinin çeşitli kurumlarla sosyal ilişkileri...vb.
- *Ailenin İçsel Dinamikleri:* Bu eğitim grubu ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini, aile bireylerinin birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduklarını anlamak amacıyla kurgulanmaktadır. Bu başlık altında toplanabilecek konular arasında şunlar sayılabilir: aile içerisindeki sosyal süreç (çatışma ve işbirliği), aile üyelerinin birbirleriyle iletişimleri (stres ve çatışma çözümü, ilişki örüntüleri bağlamında karı-koca problemleri, ebeveyn-çocuk problemleri vb.), çatışma yönetimi (karar verme ve amaç oluşturma), normal aile stresleri (aile yaşam döngüsü boyunca meydana gelecek değişimlere uyum sağlayabilmek, üç kuşak ailenin birbiriyle etkileşimi, yaşlıların bakımı, çalışan anne-baba vb.), aile krizleri (boşanma, yeniden evlenme, ölüm, ekonomik belirsizlik ve güçlükler, şiddet ve madde bağımlılığı vb.), ailelerin özel ihtiyaçları (evlat edinme, göçmenlik, düşük gelir, askerlik, ailede engelli birey vb.).

- *Bireyin Yaşam Boyu Gelişimi:* Bu eğitim grubunda aileyi oluşturan bireylerin yaşam boyu fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal, ahlaki ve kişisel gelişimleri ve değişimlerini anlamaları ve bu konuda bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır. Aile yaşam döngüsü içerisinde doğum öncesi/anne karnı, yeni doğmuş bebek, ilk ve son çocukluk dönemleri, ergenlik, yetişkinlik, yaşlanma başlıkları altında değişen ihtiyaçlar, fizyolojik değişimler ve gelişimsel görevler hakkında bilgilendirmeler yoluyla farklılıklar oluşturulmakta ve aileler bu dönemlere daha etkin bir şekilde hazırlanmaktadır.
- *Cinsellik:* Bu eğitim grubunun amacı fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan yaşam boyu cinsel gelişimi anlamak ve sağlıklı cinsel uyum gerçekleştirmek olarak özetlenebilir. Bu amaçla üreme fizyolojisi, biyolojik etmenler, cinsellik ve cinsel davranışlar, cinsel değerler ve karar verme, aile planlaması, cinsel bozukluklar gibi başlıklarda eğitimler verilmektedir.
- *Kişilerarası İlişkiler:* Bu eğitim grubunda ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin kişilerarası ilişkilerinin gelişimi ve sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli yeterlilikleri edinmeleri hedeflenmektedir. Bu başlık altında toplanabilecek eğitimlerde aile bireylerinin birbirleriyle ilişkileri ve bir birey olarak diğer bireyleri algulamaları, iletişim becerileri (dinleme, empati, kendini ifade edebilme, karar verme, problem çözme, çatışma çözme vb.), karı kocanın birbirlerine karşı mahremiyetleri, eşlerin aşk ve romantik ilişkilerinin desteklenmesi, ailenin saygı, yakınlık ve sorumluluk çerçevesinde başkalarıyla olan ilişkileri gibi konular ele alınmaktadır.
- *Aile Kaynaklarının Yönetimi:* Bu eğitim grubunda ailenin ihtiyaçlarını karşılama konusunda çeşitli kaynakların (zaman, para, maddi varlıklar, enerji, arkadaşlar, komşular, kamusal imkânlar vb.) uygun dağılımı, kullanımı ve gelişimiyle ilgili olarak desteklenmesi ve sağlıklı kararlar almasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda amaç belirleme ve karar verme, kaynakların uygun şekilde kullanımı ve aile bütçesinin dengeli dağılımı, sosyal çevrenin bu konudaki etkileri, yaşam döngüsü boyunca değişen ihtiyaçlar, tüketicilik ve tüketim kararları gibi başlıklarda verilen eğitimler bu grup altında toplanabilir.
- *Ebeveyn Eğitimi:* Ailenin çocuğunun toplumsal yaşama hazırlanması sürecinde sağlayacağı eğitim ve rehberlik becerilerini kazandırıcı bu eğitimler bağlamında şu başlıklar anılabilir: ebeveynlik kuralları ve sorumlulukları, etkili ebeveynlik uygulamaları, ebeveyn-çocuk ilişkileri, ebeveynlikte sorun çözme şekilleri, yaşam döngüsü boyunca değişen ebeveyn rolleri...
- *Aile Hukuku ve Kamu Düzeni:* Bu başlık altında, ailelerin yasal hak ve sorumluluklarını kavramaları ve aile üzerinde etkili kanunlar hakkında temel bilgileri edinmeleri amaçlanmaktadır. Aile ve kanun (evlilik, boşanma, aile desteği, çocuk hakları ve korunması, aile planlaması vb.), aile ve sosyal servisler (kamusal aile destek programları, huzurevleri, sosyal hizmetler vb.), ailelerin eğitim ihtiyaçları, ailenin ekonomik anlamda ihtiyaç duyabileceği yol gösterici bilgiler, aile ve din eğitimi, kamu politikaları ve aile (kamu politikalarının vergi, sivil haklar, sosyal güvenlik, ekonomik destek kanun ve yönetmelikleri vb.) gibi konuların aile üzerindeki etkileri gibi başlıklar bu eğitim grubu içerisinde sayılabilir.
- *İş Ahlakı:* Bu başlık altındaki eğitimlerde aileyi oluşturan bireylerin sosyal tutumların kalitesini ve niteliğini kavramaları, ahlaki konuları eleştirel olarak değerlendirebilmeleri için gerekli olan yeterlilikleri kazanmaları hedeflenmektedir. Bu amaçla sosyal tutum ve değerler hakkında bilgi, çoğulcu toplumlarda değer farklılıkları ve çeşitlilikleri kavramak ve saygı duymak, değer sistemlerini sistematik ve objektif olarak değerlendirebilmek, değer seçimlerinin sosyal sonuçları, sosyal ve teknolojik değişimlerin etik yansımaları gibi başlıklarda eğitimler verilmektedir.

7. Aile Eğitimlerinin Tarihçesi

İlk insandan günümüze kadar bireyler varlıklarını aile veya aile işlevlerini taşıyan ortamlarda sürdürmüşlerdir. Aile ve aileye ilişkin işlevler üzerinde önemli ölçüde tarihi, kültürel, dinî, coğrafi ve ekonomik faktörlerin belirleyici olduğu bilinmektedir. Çok yönlü etkileşimlerle şekillenen aile ve evlilik olgusu, yapı, özellik ve fonksiyonları tarihsel süreçte “babadan oğula, anadan kıza” aktarım ve deneyimlerle buluşmuştur. Bu açıdan aile eğitiminin tarihçesi ilk aile yapısına kadar dayandırılabilir. Sanayi devrimi ve büyük göçler başta olmak üzere kentleşme, modernleşme, teknolojik gelişim süreçleri gibi kerteriz dönüşüm ve değişim noktaları insan ve aile ilişkilerinin geleneksel doğasını, kitlesel olarak yeni form ve sistemlere yönlendirmiştir.

Modern eğitimin doğuşuyla bireyler, aileler dolayısıyla toplum, eğitimle iç içe geçmiş bir değişim ve dönüşüm çemberinde yer almaya başlamıştır. Aileler ve eğitim bireyleri değiştirip dönüştürürken, toplumun dinamik ve en temel birimi olarak ailenin kimi zaman yapısal kimi zamanda işlevsel olarak dönüşümü gerçekleşmektedir. Bu dönüşümün rotasını ülkenin ve dünyanın sosyo-kültürel, teknolojik, ekonomik, siyasal gidişatıyla birey ve toplumların hayata ilişkin yeni duruşları, anlam ve ilişki arayışları şekillendiregelmiştir (Özdemir, Vatandaş, Torlak 2009; Şentürk, 2008).

Sanayileşme ile birlikte yaşanan sosyal değişiklikler, ana-babalık, çocuk sağlığı ve eğitimi konusundaki eğitimleri oldukça önemli hâle getirmiştir (Powell, 2004). Özellikle son yıllarda toplumların değişen doğasında aileler çeşitli sebeplerle desteğe ve yardıma gereksinim duymaktadırlar. Geleneksel olarak aileler, ebeveynlik ve çocuk yetiştirme ile ilgili bilgileri, geniş aile içindeki büyüklerden ve komşulardan alabilirken günümüzde bazı sosyal, ekonomik ve demografik değişiklikler nedeniyle, ailelerin aile ve çocuk eğitimi konusunda destek alabilecekleri informal kaynaklara ulaşımı güçleşmiştir. Bu durum aileleri formal olarak destekleyen kapsamlı, esnek, yüksek standartlara sahip aile oluşumuna katkı sağlayan eğitim programlarına ihtiyacı doğurmaktadır.

Sözedilen sorunlarla karşılaşan ülkelerde, ailede bozulan ilişkilerin ve aksaklıkların düzeltilmesi, koruyucu, önleyici ve geliştirici hizmetlerin sağlanması için aile eğitim programları geliştirilmiştir. Bu çerçevede ailelerin eğitime ihtiyaç duydukları konular belirlenmekte, yetişkin eğitime uygun programlar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Güran, 1991). Formal anlamda aile eğitimleri bu çabalara dayandırılabilir.

7.1. Amerika’da Aile Eğitimi Hareketi

İlk aile eğitimi hareketi ABD’de 1887’den itibaren kamu politikalarında yer almaya başlamıştır. Önceleri ziraat alanında gelişimi sağlamak amacıyla yürütülen çalışmaların içerisinde yer alan eğitimlerin içeriğinde kırsal kesimdeki aileyi eğitmek ve desteklemek hedeflenmekteydi. Program içerikleri ise o dönemdeki ailelerin ihtiyacını karşılayacak şekilde ev ekonomisi, yemek hazırlama, dikiş gibi bir takım temel becerileri içermekteydi. Bu hareket, yirminci yüz yıl başlarında bahçecilik, ev konserveciliği, besin bilgisi gibi daha geniş bir içerikle devam ederken bir yandan da coğrafi anlamda yayılmaya başlamıştır.

Aile eğitimi hareketlerinin gelişimi üzerinde etkili olan bir başka gelişme de 1912’de çocuk sağlığı konusunda etkin bir kuruluş olan Çocuk Bürosu’nun (Children’s Bureau) kurulmasıdır. Yeni doğan ölümleri, doğum oranları, yetimhaneler, çocuk mahkemeleri gibi konularla uğraşan büro, aynı zamanda yenidoğan ve çocuk bakımı içerikli broşür ve kitapçık gibi çeşitli aile eğitim materyalleri hazırlamaya başlamıştır.

O yıllarda ABD’de ilgi görmeye başlayan “Ev Ekonomisi (Home Economics)” hareketi, sağlıklı yetişkin ve çocuk gelişimini desteklemek, ebeveynlik, ilişkileri geliştirme ve iletişim becerileri amaçlı psikososyal içerikli aile eğitimlerine dönüşmeye başlamıştır. Bu yıllarda çok sayıda kadın bu kurslara başvuruda bulunmuştur. Bu hareket, aile terapilerinin de tarihsel sahnede hızlı gelişiminin sebebi olarak görülmektedir (Arcus, Schvanefeldt, Moss, 1993).

Zaman içerisinde “ev ekonomisi” başlığı, konuyla ilgili çalışmalar yürüten üniversite ve yüksekokullar tarafından, “Sosyal Ekoloji (Human Ecology)”, “Aile Çalışmaları (Family Studies)”, “Aile Yaşam Eğitimi (Family Life Education)”, “Aile Bilimleri (Family Science)” vb. başlıklara dönüştürülmüştür.

Ardından ABD ve hatta Kanada’da aile eğitimi çalışmalarını hâlen yürütmekte olan National Council on Family Relations (NCFR)’in 1938’de kurulması ve 1939’da *Marriage and Family Living* dergisini yayınlamaya başlaması da bu konuda önemli gelişmelerden birisi olarak kabul edilebilir.

1930’larda Alfred Adler’in ailelerle çalışmak üzere geliştirdiği pratik yaklaşım, hem aile terapileri alanında hem de çeşitli bölgelerde ailelerin eğitimleri amacıyla çalışan kurumlarda yayılmaya başlamıştır. Ayrıca ailelerin eğitilmesi hareketlerinin gelişimini hızlandıran bir diğer faktör de II. Dünya Savaşı olmuştur. Savaş esnasında çok sayıda erkeğin evden ayrılması, bu esnada pek çok kadının fabrikalarda çalışmaya başlamak zorunda kalmış olması, ailelerin sevdikleri birinin ölümü veya yaralanması gerçeğiyle karşı karşıya kalmaları, ailelerin bu travmaları atlattıklarına yardımcı olabilecek çabaları arttırmıştır (Gladding, 2002).

Günümüzde aile eğitimlerinin ailelerin ihtiyaç duyduğu çeşitli başlıklarda toplandığı görülmektedir. Eğitimlerin ailelerin aile içi sağlıklı ilişki ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, ebeveyn eğitimleri, ailenin sağlık, hukuk, iktisat gibi konularda bilgilendirilmesi, evlilik ilişkisini geliştirme gibi konu başlıklarını içerdikleri görülmektedir.

Günümüzde gerçekleştirilen başarılı uygulama örneklerine göz atıldığında dikkat çeken programlardan birisi, Harvard Üniversitesi Harvard Family Research Project (HFRP) tarafından geliştirilen “The Family Development Demonstration Grant (FDDG) / Aile Kalkınmasında Yardım Uygulaması (AKYU)” programıdır. Program Amerika’nın 5 eyaletinde (Arkansas, Iowa, Oregon, Vermont, Washington) uygulanmaktadır. Ekonomik bağımsızlığı olmayan ailelere ekonomik imkânlar oluşturma amacı taşıyan eğitim programı ailelerin yaşam becerilerini arttırmaya odaklanmaktadır. FDDG eğitim programına katılan aileler, çocuk yetiştirme, çocukların eğitim hayatına hazırlanması gibi konuların yanı sıra, kendi bütçelerini planlayabilme, kendileri için iş bulabilme eğitimleri almakta, ayrıca iş ararken merkezden yardım da alabilmektedirler. Eğitimin kapsamında ailenin kendisi için hedefler oluşturabilmesi ve özgüven kazanması için geliştirilen müfredatın yanı sıra, bu ailelerin çocuklarının eğitime hazırlanması, çocuk yetiştirme, sağlık, hijyen ve beslenme gibi konularda da eğitim verilmektedir.

Aile eğitim programlarında üzerinde önemle durulan sağlık eğitimlerinin de sıklıkla program içeriklerinde yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda ailelerin sağlık konusundaki eğitim ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmış bir program örneği olan “Sağlıklı Toplum 2010”, Amerika Birleşik Devletleri Sağlık Hizmetleri Bakanlığı’nca ulusal halk sağlığı projesi olarak daha önce on yıllık bir program olarak uygulanmış olan “Sağlıklı Toplum 2000”in devamı niteliğinde ve bu programdaki hedefleri gerçekleştirmeye odaklanmış bir sağlıklı toplum projesidir. Program 1979 yılından beri bazı aşamalardan geçerek uygulanmakta olan bir programdır. 1980’de, 90’ların sağlıklı insanı için hedefler geliştirilirken,

2000 yılından itibaren geliştirilen *Sağlıklı Toplum 2010*, 2000’li yılların sağlıklı insanını hedef almıştır. Sağlıklı Toplum 2010, hastalıkları önleme ve sağlık hizmetlerini tanıtmaya amaçlı kamu ve dışındaki uzmanlar tarafından halk sağlığı öncelikleri ve konuları konusunda ölçülebilir hedefler içeren kapsamlı bir projedir. Amaçlanan hedefler arasında sağlıklı yaşam kalitesini ve yaşam ömrünü arttırmak, sağlıklı yaşam alışkanlıklarını geliştirmek, sağlığı tehdit eden faktörleri önlemek ve azaltmak gibi hedefler yer almaktadır. Programda ayrıca engelli vatandaşları içeren özel bir bölüm de yer almaktadır.

Başta Avrupa, Asya, Amerika, Latin Amerika ve Afrika olmak üzere dünya genelinde ellinin üzerinde ülkede 1951 yılından beri uygulanmakta olan “Family Health and Literacy / Aile Sağlığı ve Okuryazarlığı” programında ise, katılımcılar sağlık üzerine yeni bilgiler öğrenirken aynı zamanda sağlıkla ilgili dili kullanma yeteneklerini de geliştirmektedirler. Katılımcıların sağlıklarını nasıl koruyacaklarını bilmeleri, sağlıkla ilgili kurumlara başvurularında kendilerini açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilmeleri, özellikle çocuk sahibi genç ailelerin bebekleri ve kendi sağlıkları için sağlıklı davranış tarzı geliştirme ve sağlıklı yaşam kalitelerini arttırabilmeleri programın hedefleri arasında yer almaktadır. Program, kapsamlı ve tutarlı bir sağlık okuryazarlığı için gerekli ders içeriklerinden oluşmaktadır. Program aynı zamanda önleyici bir nitelik taşımaktadır.

Bir başka örnek *Health and Family Life Education (HFLE/ Sağlık ve Aile Yaşam Eğitimi)* adıyla BM Kurumları ve Batı Indies Üniversitesi (UWI) ve UNICEF Caribbean (Karayipler) Area Office tarafından yürütülmektedir. Program Karayiplerde yer alan altı ülkede uygulanmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarıyla toplumda HFLE öğretilmesi ulusal politika olarak benimsenmiştir. HFLE gençlerin ve toplumun yaşam kalitesini arttırmak için obezite, HIV, ergen gebeliği, şiddet, intihar ve madde kötüye kullanımını hakkında bilgilendirerek sağlıklı bir yaşam sürme becerilerini kazandırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda bu eğitimde katılımcıların edinebilecekleri kazanımlar şu şekilde ifade edilmektedir: Sağlıklı yaşam becerileri, güncel ve sık rastlanan sağlık problemlerini önleme, sağlıklı yaşam becerilerini erken yaşlarda ve okuldan başlayarak kazanma, kendi yaşamı hakkında etkili kararlar alma. Program kapsamında okul sağlığı hizmetleri, sağlıklı bir fiziksel ve psikososyal okul ortamı, ev yaşamı ile daha geniş toplum bağlantıları, beslenme ve okul güvenliği, beden eğitimi, psikolojik danışma ve sosyal desteklerle sağlıklı seçimler yapma. Program kapsamında temelde sağlığı ve aileyi destekleyen eğitimler verilmektedir. Program okul çağı çocuklarına ve ailelerine, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında eğitimlerine ek olarak uygulanmaktadır. Program hem yerel hem de ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda kurum ya da kuruluşun desteğine sahiptir. Program kapsamında eğitimcilere yönelik hizmet içi eğitimler ve yardımcı materyaller de hazırlanmıştır.

Aile eğitimlerinde bir diğer konu başlığı olan medya okuryazarlığı alanında da önemli örnekler görülmektedir. Bu programlarda genel olarak aileleri medyanın zararlı etkilerinden korumayı hedefleyen bir içerik oluşturulmakta ve uygulanmaktadır. Bu tip bir eğitim programına örnek olarak verilebilecek olan “Medya Okuryazarlığı” programı Amerika Malibu’da bulunan Center for Media Literacy (Medya Okuryazarlığı Merkezi) tarafından geliştirilmiştir. Bu eğitim medya okuryazarlığı araştırmalarını ve teorilerini öğretmenlerin, ebeveynlerin, gençlik liderlerinin ve çocuk bakıcılarının faydalanacağı pratik bilgilere, alıştırmalara ve eğitim araçlarına dönüştürmek suretiyle, çocuklara ve yetişkinlere global medya kültürü içinde yaşama ve öğrenme yetilerini kazandırmayı hedeflemektedir. Program okullar ve öğretmenler yoluyla farklı yaş gruplarından öğrenciler (ilkokul, orta okul, lise) ve velilere yönelik olarak uygulanmaktadır. Eğitimler yoluyla katılımcıların medya ürünlerine erişmeleri, analiz edip anlamaları ve kendi medya mesajlarını üretmeleri hedeflenmektedir.

Aile eğitimi program içeriklerinde rastlanan bir diğer konu başlığı olan aile bütçesi ve ekonomisi ile ilgili program örneklerinden bir tanesi de Amerika'da çeşitli finansal kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmekte olan "Aile Ekonomisi ve Kaynak Yönetimi – Aile Bütçesi Eğitim Programı (Family Economics and Resources Management – Family Budget Education Program / FERM-FBEP)"dir. Ekonomik zorluk çeken ailelere ve bireylere ücretsiz danışmanlık verme amacını taşıyan program Cornell Üniversitesi bünyesindeki Cornell Cooperative Extension (CCE) Family Economics and Resources Management (FERM) tarafından geliştirilmiştir. Program içeriği itibarıyla, ekonomik zorluk içinde olan aile ve bireylerin, finansal güvenliklerini arttıracakları ve harcamalarını rasyonelleştirecekleri gerekli işletme becerilerinin eğitim ve uygulama yoluyla aktarılması amaçlı ücretsiz danışmanlık ve eğitim hizmetidir. Katılımcıların finansal konularda kendi aile üyeleriyle iletişim sağlamasını, finansal hedefler belirlemesini, bütçe/tasarruf planları oluşturmalarını, faturalarını zamanında ödemesini, kredi veren kurumlarla müzakere etmesini öğrenmeleri hedeflenmektedir. Aile Bütçesi Eğitim Programı, gönüllü "bütçe eğitmenleri" tarafından yürütülmektedir. Danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra programın uygulandığı bölgelerde CCE sponsorluğunda "İki Yakayı Bir Araya Getirmek" ve "Kredi ve Borç Yönetimini Keşfetmek" adı altında ücretsiz iki temel ders açılmaktadır. Ders ve atölyeler 2 saatle sınırlıdır ve 1 ile 3 aylık aralıklarla tekrarlanmaktadır. Danışmanlık hizmetleri katılımcıların tercih ettiği mekânlarda, dersler ise programı uygulayan yerel yönetim birimlerinin ofislerinde yapılmaktadır. New York Eyaleti bünyesinde programı uygulayan tüm yerel yönetim birimleri, programın sağlamayı hedeflediği temel becerileri dikkate alarak belli sayıda katılımcının gelişimi hakkında CCE'ye rapor vermekle sorumludur. CCE yönetimi programla ilgili uygulamaları izlemekte ve programa fon sağlayan kuruluşlara konu ile ilgili rapor hazırlamaktadır. Söz konusu raporlar yerel yönetim birimleri tarafından sağlanan veri setlerinin ortak noktaları göz önüne alınarak oluşturulmaktadır. Böylelikle, programın eyalet çapında etkinliğine dair bir bilgi seti ortaya konmaktadır.

Aile eğitimleri içerisinde en yaygın konu içeriğini oluşturan ebeveyn eğitim programları, dünya genelinde pek çok ülkede uygulanmaktadır. Bu tip eğitim programlarına örnek olarak gösterilebilecek programlardan bir tanesi Güney Kaliforniya'da başarıyla uygulanmakta olan NuParent Ebeveyn Eğitimi Programı'dır. NuParent Ebeveyn Eğitimi Programı, Amerika'da çocuk ve ebeveyn eğitimi konusunda aktif çalışmalar gerçekleştiren Children's Bureau tarafından kâr amacı gütmeyen yürütülmekte olan bir programdır. Program 0-5 yaş arası çocuk sahibi aileleri, çocuk gelişimi açısından önemli bir basamak olan erken çocukluk döneminde desteklemektedir. Kuramsal bilginin ailelerin eğitiminde yeterli ve etkili olamayacağı yaklaşımıyla, ailelerin ebeveyn olma konusundaki bakış açılarını etkili bir biçimde değiştirmek ve ihtiyaç duyulan yetenekleri sağlamak konusunda pratik ve güncel uygulamalara yer verilmektedir. NuParent Ebeveyn Eğitimi Programı; ebeveynlere çocuk yetiştirme konusunda gerekli bilgi ve becerileri edinmeleri ve bunları geliştirmeleri için olanaklar sağlamak amacıyla hazırlanmış olan "Öğretici / Bilgi Artırıcı" bölüm, anne-babalar ile çocuklarının arasındaki bağı kuvvetlendirmek amacıyla çeşitli eğlenceli aktivitelerin düzenlendiği "Ortak Ebeveyn-Çocuk Aktiviteleri" bölümü ve grup seansları aracılığıyla katılımcılara, deneyimlerini, görüşlerini, bilgilerini, başarılarını ve başarısızlıklarını paylaşma ve karşılaştırma imkânının sağlandığı "Sosyal Destek Bölümü" olmak üzere üç temel bölümden oluşmaktadır. NuParent, seansların belirli yaş gruplarından oluşan çocuklar ile yapılmasını teşvik etmektedir. Bu gruplar; 0-6 ay, 5 ay-1 yaş, 1 yaş- 1,5 yaş, 1,5 yaş-2 yaş, 2 yaş-5 yaş olarak önerilmektedir. Eğitimler sekiz grup seansı olarak düzenlenebildiği gibi, tamamlanması daha uzun bir süreç alan bire-

bir ev ziyaretleri olarak da gerçekleştirilmektedir. Uygulamalar bittikten sonra aileler *NuParent Kulübü* aracılığıyla desteklenmeye devam edilmektedirler. Kulüp bir çeşit grup destek sistemidir. Eğitimlerini tamamlamış ailelere aldıkları eğitimleri sürdürmelerinde destek olmak amacıyla, ebeveyn olarak uyulayabilecekleri çok sayıda konu başlığı ve aktivite içeren *Kulüp El Kitabı* temin edilebilmektedir.

Bir diğer ebeveyn eğitim programı örneği ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde Houston, Teksas, Rio Grande Valley, Dallas, Laredo, Corpus Christi, El Paso, Austin, the Middle Rio Grande ve Waco gibi şehirlerde çeşitli ofis merkezleri aracılığıyla uygulanmakta olan ve California ve New Mexico'da da gelişimini hızla sürdüren, yaygın olarak okul öncesi çocuk eğitimi ve aile destek hizmetleri sunan toplum temelli bir organizasyon olan "AVANCE Anne-Çocuk Programı"dır. Programın temel felsefesi, etkili çocuk yetiştirme ve destek programları aracılığıyla risk altında olan topluluklardaki aileleri güçlendirerek Amerikan toplumuna destek sağlamaktır. AVANCE, çocuk gelişiminde son derece önemli olan ilk üç yıl süresince ebeveynlerin neler yapabileceği üzerinde yoğunlaşarak, ebeveynlerin çocuklarını okula hazırlamasına yardım etmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle düşük gelirli İspanyol ailelere ve risk altındaki topluluklara, önleyici, toplum temelli, iki kuşak odaklı ve alan bakımından kapsamlı olduğu araştırmalarla kanıtlanmış olan bir program modeliyle hizmet vermektedir. Katılımcılar AVANCE eğitim programına yaklaşık olarak iki yıl devam ederek mezun olmaktadır. AVANCE Ebeveyn-Çocuk Programı etkili uygulamalarıyla Amerika'da ulusal bir "okul öncesi eğitim modeli" olarak kabul edilmekte ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.

ABD'deki yaklaşık 600 Anne Baba Eğitimi arasında en önde gelenlerinde birisi olan STEP (Systematic Training for Effective Parenting / Sistematik Etkin Ebeveyn Eğitim Programı) ise, altmıştan fazla bilimsel çalışmayla aynı zamanda en sık değerlendirilen programdır. Almanya, İsviçre, Avusturya, Belçika, Lüksemburg ve Amerika'da uygulanmakta olan STEP, 1976'da geliştirilmiş olup daha sonra bir çok kişi ve kurumun desteğiyle gelişmeye devam etmiştir. Programının farklı toplumsal katmanlardaki başarısı farklı araştırma metodlarıyla yapılmış birçok araştırmayla ölçülmüş ve kanıtlanmıştır. Almanya'da Eğitim ve Araştırma Bakanlığı Koruyucu Araştırma Çerçevesinde değerlendirmeyi desteklemektedir. Kısa süre içinde ailelerde, aile bireyleri arasında birbirlerine karşı saygılı davranış, çocuklarla ilişkilerde hassaslık, stresin azalması, anne baba ve çocukların kendilerini daha değerli görmeleri, çocukların yanlış davranışlarının azalması vb. hususlarda manidar ve olumlu değişiklikler yaşanmıştır. STEP temel koruyucu eğitim programı olarak anne babaları gündelik eğitim sorunlarında desteklemektedir. STEP eğitim yoluyla çocuklarını uyumlu, saygılı, bilinçli, sorumluluk sahibi ve mutlu olarak yetiştirmeyi amaçlayan tüm ailelere hizmet vermektedir. Program eğitim becerisini güçlendirmekte, sorumluluk hissini teşvik etmekte ve uyumlu, stressiz bir aile hayatı ile çocuklarıyla uzun ve güçlü ilişkiler kurmayı hedefleyen anne babalara ve eğitimciler, öğretmenler ve pedagoğlara eğitim programlarında yardımcı olmaktadır. Eğitimler esnasında rol uygulamaları, eğitim videoları gibi uygulamaların yanı sıra, anne babaların gündelik yaşamından mümkün olan en fazla örneğin üzerinde birlikte durulmaktadır.

Çocukların doğumdan üç yaşlarına kadar olan dönemlerindeki bedensel, duygusal ve zihinsel büyüme ve gelişmelerine yönelmede, ebeveynler ile sağlık hizmeti uzmanları arasındaki yakın ilişkiye vurgu yapan bir program örneği olarak da *Küçük Çocuklar İçin Sağlıklı Adımlar* programı anılabilir. Çok sayıda kişi, kurum ve kuruluş tarafından desteklenen program. *Healthy Steps (Sağlıklı Adımlar)* kısa adıyla anılan, hayatın ilk üç yılının önemine odaklanan ulusal bir girişimdir. Program temelde çocuk davranışı ve gelişimini ilgilendiren tıbbi uygulamalara yeni bilimsel buluşlar getirmek; anne-babalara

ve klinik tedavi uzmanlarına bilgi ve destek sağlayacak olan, küçük çocukların temel bakımlarıyla ilgili yeni bir yöntem geliştirmek ve analiz etmek; anne- babaları, iş liderlerini, kamu yetkililerini ve sağlık bakım uzmanlarını hayatın ilk üç yılının önemi hakkında bilgilendirmek amaçlarını gütmektedir. Sağlıklı Adımlar, uzmanlar aracılığıyla çocuk sağlığı ve gelişimini gözlemlemek, faydalı sağlık uygulamalarını teşvik etmek ve tüm bu konularla beraber ailelerin küçük çocuklarını yetiştirme konusundaki endişeleri üzerine çeşitli metotlarla karşılık vermektedir. Sağlıklı Adımlar kurumları ailelere yukarıdaki amaçları gerçekleştirmek için şu hizmetleri vermektedir: *geliştirilmiş çocuk bakımı, çocuk gelişimi telefonla bilgi hattı, ev ziyaretleri, ebeveynlere korumanın önemi üzerinde duran bilgilendirici materyaller sunulması, ebeveyn grup toplantıları yapılması, toplumsal kurumlar ve yapılarla ebeveynler arasında bağlantılar oluşturulması*. “Ebeveyn Grupları” uygulaması haftalık veya aylık olarak toplamda 4-6 seans kapsamaktadır. Program çok çeşitli şekillerde ve yerlerde ailelere ulaşmaktadır. Bunlar ofisler, hastaneler, klinikler, yerel çocuk bakımı merkezleri, özel çocuk bakım merkezleri ve ebeveynlerin evleri olarak sıralanabilir. Program Amerika’nın Arizona, Californiya, Colorado, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Kansas, Massachusetss, Michigan, Mississippi, Missouri, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Pennsylvania, South Carolina ve Teksas eyaletlerinde yürütülmektedir. Programın yürütülmesinde çocuk gelişimi, hemşirelik ve sosyal çalışmalar alanlarından kişiler “Sosyal Adımlar Eğitmenliği” programından sonra görevlendirilmektedirler.

Ailelerin ihtiyaç duyabilecekleri çeşitli konularda özel programlara da rastlanabilmektedir. Bunlara bir örnek olarak verilebilecek *Boşanan Aileler Eğitim Programı*, ABD’de ödüllü bir proje olan, *The New Skills and Choices Programı*ndan uyarlanmıştır. Program Türkiye’de de ilk defa V. Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi’nde sunulmuş ve oluşan ilgi sonucunda Türkçeye uyarlanmıştır. “İlişki Psikoterapileri Enstitüsü” tarafından karar Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılmış olan program boşanma sürecinde olan ve şiddetli geçimsizlik yaşayan çiftler için hazırlanmıştır. Program, “Çocuklar boşanmadan sonra sağlıklı olur mu?”, “Çocuğun anne ve babasını sürekli görmesi gerekir mi?”, “Boşanmanın çocuğa etkileri nelerdir?”, “Çocuğu etkilemeden nasıl diğer ebeveyn ile sorunlar çözülür?”, “Nasıl uzlaşmaya varılır?” gibi hayati öneme sahip sorunlara cevap bulabilme amacındadır. Bu nedenle sağlıklı iletişim kurabilme, problemlere karşı çözümler geliştirme, stres yönetimi vb. temel becerilere odaklanmaktadır. Program, Aile Mahkemesi sistemi içinde bulunan ve boşanma sürecinde olan anne ve babalar için hazırlanmış olup grup psikoterapileri şeklinde gerçekleştirilmektedir. Grubun oluşturulması için bütün katılımcılarla ayrı ayrı birer saatlik bir ön görüşme yapılmakta, ardından grup yapısı şeklinde sürdürülmektedir. Grup 8 hafta süresince, haftada bir gün, iki saat süre ile toplanıp aile danışmanı eşliğinde çalışır.

7.2. Avrupa’da Aile Eğitimi Hareketi

Ailelere yönelik eğitim hareketlerinin Avrupa’daki yansımalarının, öncelikle Fransa’da 1929 yılındaki çabalarla başladığı görülmektedir. 1949’da programların gözden geçirilmesiyle yeniden örgütlenen hareket *Paris Ana-Babalar Okulu*’na dönüşmüştür. Daha sonra Fransa’daki bu hareketin, başta İsviçre, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yayıldığı görülmektedir.

Aile eğitimi programlarının Avrupa’daki başarılı uygulamalarından bir tanesi, Almanya’da “Familien-Bildung – Ein Kooperationsprojekt (Aile Eğitimi – Bir İşbirliği Projesi)” başlıklı pojedir. Aile eğitimi projeleri Almanya’nın bütün eyaletlerinde uygulanmaktadır ve ücretlidir. Devletin sadece kendi bün-

yesinde yaptığı ya da devlet destekli özel kuruluşların ücretsiz çalışmaları da vardır. Proje Almanya'nın Loebau-Zittau ve Görlitz bölgesinde üç farklı kurum tarafından birlikte yürütülmektedir. Bölgede refahı sağlamayı amaçlayan ve 2005 yılından beri düzenli olarak uygulanan program, bu doğrultuda ailelere, özellikle çocuklarının eğitiminde destek olmaya yönelik uygulamalar içermektedir. “Güçlü aileler güçlü toplumları oluşturur.” sloganıyla ve aileden başlayarak ebeveyn eğitiminde etkili olan bütün kurumların (aile kursları, çocuk bakıcıları, eğitim kurumları vb.) geliştirilmesi gerektiği yaklaşımına sahiptir. Programdaki dersler özellikle ailelerin çocuk eğitimi ile ilgili becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak, ailelerde psikolojik ya da fiziksel şiddeti sonlandırmak, aile içerisinde paylaşımların artırılmasına katkı sağlamak, ailenin “aynı dil”den konuşmasına destek olmak; özetle aileleri çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek ve sahip oldukları olumlu yönlerini teşvik etmek amaçlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. Projenin bir diğer amacı ise ailelere eğitim veren kursların, çocuk bakıcılarının ve diğer eğitimci ve danışmanların ailelere daha iyi hizmet vermesine katkı sağlamaktır. Seminerlerin başarısı katılan ailelere düzenlenen anketlerden elde edilen verilerle değerlendirilir. Bu anketler program içeriğinin güncellenmesinde de değerlendirilmektedir.

Bir diğer ilginç ve dikkate değer örnek ise Almanya'da Kuzey-Ren-Westfalya Eyaleti'nde uygulanmakta olan *Aile ve Komşuluk* (FuN – Familie und Nachbarschaft) programıdır. Şu ana kadar çocuk yuvaları, ilkokullar, sosyal pedagojik aile yardım merkezleri ve öğrenme yetisi sınırlı çocuklara hizmet veren okulların katıldığı uygulama, eğitim düzeyi düşük ve sosyal olarak dezavantajlı aileler ile göçmen kökenli ailelere özel olarak tasarlanmıştır. FuN uygulaması, kurumlar arası işbirliği açısından da model işlevindedir çünkü aileleri programa katılacak çocukların bulunduğu çocuk yuvalarından bir eğitimci veya sosyal pedagoğ, şehirdeki aileye yönelik kurumda çalışan bir meslektaşıyla bir araya gelerek çalışmaktadır. Bu şekilde ortak çalışma için bir araya getirilen beceriler birbirini desteklemektedir. Katılan aileler açısından bu işbirliği farklı kuruluşların destekleyici yardımlarına doğrudan muhatap olma yararı sağlamakta, aileler bu kuruluşlardan gelen çalışanlarla doğrudan irtibat hâlinde olabilmeye şansını yakalamaktadırlar. Bu uygulama sayesinde o zamana dek anonim kalmış olan kurumlar, somut kişisel yüzler hâline gelmişlerdir. FuN programı anne babalığı etkin hâle getirme amacıyla çocuk yuvaları, okullar ve 3 ile 12 yaş arasındaki çocuklarla ilgilenen başka kuruluşlarla işbirliği hâlinde düzenlenmektedir. Program uygulamaları sonrasında bebekleri ve küçük çocukları olan ebeveynlere ulaşmayı hedefleyen *FuN Bebek Programı* ve yetişkin çocuklu ailelerin çocuklarının okuldan meslek eğitimine geçişi esnasında destek sağlamayı hedefleyen *FuN Kariyer ve Yaşam Planlaması Programı* olmak üzere iki farklı versiyon daha doğurmuştur.

Avusturya'dan örnek gösterilebilecek bir uygulamada ise 40 farklı ülkeden partneri olan, her yaş grubundaki çocuğa hizmet verilmektedir. IFM-SEI (International Falcon Movement – Socialist Educational International) [Uluslararası Şahin Hareketi – Uluslararası Sosyalist Eğitimi] çatısı altında uygulanan *Kinderfreunde (Çocuk Dostluğu) Programları* Avusturya merkezli sosyalist bir eğitim hareketinin ürünüdürler. *Kinderfreunde (Çocuk Dostluğu) Programlarının* ana amacı, ebeveynleri çocuklarının temel hakları konusunda bilgilendirmek, kitap okumaya teşvik etmek, geleceğin politikalarını üretmede çocuk merkezli bakış açısı geliştirmek ve ailelere çocuk eğitimi hususunda yardımcı olmaktır. Kurulduğu 1908 yılından bu yana düzenli olarak kongreler ve yaz okulları düzenleyen hareket, Almanya, Arjantin, Bangladeş, Batı Sahra, Belarus, Belçika, Bhutan, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Endonezya, Ermenistan, Filistin, Finlandiya, Guatemala, Gürcistan, Haiti, Hindistan, Hollanda,

Honduras, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, Kıbrıs, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Meksika, Moritanya, Nikaragua, Norveç, Pakistan, Panama, Peru, Portekiz, Rusya, Senegal, Slovakya, Sri Lanka, Uganda ve Ukrayna da partnerleriyle birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Hareketin çeşitli faaliyetleri arasında, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni temel alarak çocuk haklarının yaygınlaşmasını sağlamak, bu hakların ihlaline karşı mücadele etmek ve bu hakların ulusal düzeyde uygulanmasını takip etmek, göçmen ailelerden ve etnik azınlıklardan çocuk ve gençler ile engelli çocukların entegrasyonunu sağlamak, cinsel istismarın ve aile içi şiddetin engellenmesine yönelik aile eğitimleri yapmak, erken yaşlardan başlayarak çeşitli bağımlılıkların (örneğin alkol veya beslenme bozuklukları gibi) önüne geçmek sayılabilir. Ana-baba eğitimlerinin ücretli olarak gerçekleştirildiği programda, çocuklara yönelik faaliyetlerin bir kısmı ücretsiz olarak gerçekleştirilmektedir.

Aile eğitim programlarında sıklıkla rastladığımız içeriklerden birisi olan ebeveyn eğitim programları Avrupa ülkelerinde de en sık yer verilen eğitimler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda başarılı bir uygulama örneği olarak, Almanya'da uygulanmakta olan Aile Merkezleri (Familienzentrum) uygulaması ele alınabilir. Aile Merkezleri, sadece çocuklarla ilgilenmekle kalmayan, bütün aileye destek veren okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Aile Merkezleri velilere çocuk eğitiminde yardımcı olmakta, çocuklara mümkün mertebe erken yaşlarda gelişim desteği vermektedir. Bunun için aile kurma, çocuk eğitimi ve aile danışmanlığı konularında hizmet veren kurumlar ile ailelere, çocuklara ve gençlere yönelik diğer kurumlar, okul ve derneklerle birlikte çalışmaktadır. Aile Merkezleri böylelikle velilere birçok hizmeti tek elden verebilmektedir. Aile Merkezleri, verdikleri çok yönlü hizmetleri buldukları semtlerdeki ailelerin ihtiyaçlarına göre belirlemektedir. Aile Merkezleri, Aile Danışmanlığı ve Aile Kurma Kurumu ile birlikte çalışmaktadır. Böylelikle ailelere çocuk eğitiminde karşılaştıkları sorunlarda çok daha iyi destek olabilmekte ve gündelik sorunların üstesinden gelebilmeleri için yol gösterebilmektedir. Çeşitli kurs ve faaliyetler, gündelik yaşamın sıkıntılarının üstesinden gelmeye çalışan veliler için bir çeşit kuvvet ve teşvik kaynağı olmaktadır. Ayrıca bu Aile Merkezleri velilere çocuk beslenmesi, sağlığı ve çocukların sağlıklı gelişimleri ile ilgili bilgi de vermektedir. Bütün ailelerin Aile Merkezleri'ne hızlı ve kolaylıkla ulaşabilmeleri için Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nin her tarafında Aile Merkezleri kurulmaktadır. Ayrıca ailelere yönelik çok kültürlü faaliyetler de düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin düzenlenebilmesi için Aile Merkezleri'nde çeşitli dil, din ve kültürel gelenek ve alışkanlıkları tanıyan kişiler çalışmaktadır.

Almanya'da uygulanmakta olan dikkate değer programlardan bir diğeri de, genç ve yaşlıların iletişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Aile, Yaşlı, Kadın ve Gençlik Bakanlığı) tarafından hazırlanmış olan, ülke genelinde uygulanan "Çok Nesilli Evler" projesidir. Çok Nesilli Evler "geniş aile" prensibini modern yaşama taşıyan bir programdır. Bu program, farklı yaşlardaki insanların, aynı çatı altında ve resmî bir mekânda, karşılıklı deneyim ve insanî ilişki alışverişlerine imkân sağlamakta, nesiller arası birlikteliği aile dışında da güçlendirmektedir. "Her yaştan insanın başka birilerine sunacağı birçok şey vardır." düşüncesi Çok Nesilli Evlerde harekete geçirici fikir olmuş, Çok Nesilli Evler programıyla hükümet, özel ve gönüllü inisiyatifleri devletin gücüyle birleştirerek bir sentez ortaya çıkarmıştır. Bu proje kapsamında 2008 yılının başında 500 ev kurulmuş ve 5 yıllık süre için, senelik 40.000 Euro bütçe ayrılmıştır. 2009 yılı itibariyle her yaştan insanın birbirleriyle görüşüp bir araya gelebildiği 500 adet güvenli mekân oluşmuş durumdadır. Proje içeriği; bunamaya karşı danışma, yardım ve rehberlik hizmetleri sağlamak, yaşlıların gönüllü iradeleriyle diğer insanların bir takım yüklerini onlardan alarak yaşamı kolaylaştırmaları, ev araç-gereç ve

makinelerinin tamir ve bakımı gibi birçok alanda ailelere yaşlılar tarafından gönüllü destek sağlamak, topluma ciddi bir yük olan uyum sorunlarına çözüm üretmek, bu evlere gelen çocuklara “ödünç dedelik-ninelik” yaparak çalışan ailelerin çocuklarının yetiştirilmesinde, ödevlerinin yapılmasında, eğitimlerinde vb. gönüllü görev almak, geçmişteki geniş aileyi ikame ederek yaşlılarla her yaştan insanın bir araya geldiği ortak bir çatı işlevi görmek gibi konulardan oluşmaktadır.

Bir başka ilginç program da Prag-Ebeveyn-Çocuk-Programı (Prager-Eltern-Kind-Programm-PEKIP) adlı bir yaşına kadar bebeği olan ebeveynlere özel geliştirilip uygulanmakta olan eğitim programıdır. 1972-79 yılları arasında çocuk hemşireleri, sosyal hizmet çalışanları, pedagoglar ve psikologlardan oluşan bir ekiple geliştirmiş olan program, birinci yılındaki bebeklere ve ebeveynlerine çocuğu tanımaları ve onun gelişimine uygun bir birliktelik oluşturabilmelerini sağlayacak erken çocuk ebeveynliği eğitimi verme amacını gütmektedir. Kendi bebeklerinin akrabaları olan ebeveynlerle grup içerisinde eksersizler ve oyunlar içeren PEKIP, ayrıca Almanya, Avusturya, İsviçre, Luxemburg ve Lichtenberg’de aile ve çocuk eğitimi veren pek çok merkezde uygulanmaktadır. Uygulamalar esnasında ebeveyn bebeğiyle birlikte kurumda birlikte uygulamalara katılmakta, oyun ve tanıma/anlama çalışmaları düzenlenmektedir. Bu sırada aynı ay grubunda olan bebeklerle ebeveynleri bir arada topluca bulunup etkinlikleri paylaşmaktadırlar. Ayrıca grup üyelerine evde uygulanabilecek çalışmalar hakkında da rehberlik ve yönlendirme yapılmaktadır. PEKIP grupları sadece sertifikalı grup yöneticileri tarafından yönetilmektedirler. Bu mesleki eğitimlere sosyal pedagoglar, sosyal hizmet çalışanları, muayenehane tecrübesi olan psikologlar, muayenehane tecrübesi olan aile eğitim kuruluşlarında çalışan ve aile eğitiminde en az iki yıl tecrübe ile pedagojik meslek eğitimini bitirmiş olanlar kabul edilmektedirler.

2001 yılından bu yana uygulanmakta olan bir diğer geniş kapsamlı program ise, Alman federal hükümeti Almanya Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Federal Bakanlığı aracılığıyla anne çocuk destekleme eğitimi olarak Alman Federal Çocuk Koruma ürünü olan Güçlü Ebeveyn-Güçlü Çocuklar programıdır. İsviçre federal hükümeti de programı üç yıllık bir pilot uygulama olarak 2006-2009 arasında uygulama kararı almıştır. Standartlaştırılmış bir ebeveyn kursu olan program, anne babaların rol ve sorumluluklarının farkına varmalarını, çocuklarına eğitim verebilmeleri için kendi bireysel kaynaklarını kullanabilmelerini ve diğer ailelerle saygılı bir paylaşım ortamı oluşturarak etkileşim içinde kendi ebeveynlik becerilerini güçlendirmelerini hedeflemektedir. Program ebeveynlere ailedeki değer ve eğitim tasavvurlarını netleştirmek, eğitimci kimliklerini tahkim etmek, çocuğun gelişimini desteklerken kendilerine olan güveni güçlendirmek, ailedeki iletişim kurallarını belirlemek, problem tanımlaması ve çözümünde yeteneği geliştirmek hususlarında rehberlik etmek hedeflerini gütmektedir. Ebeveynler, programın uygulandığı kuruma bebekleriyle birlikte katılmakta ve çocuklarıyla oyun oynama yoluyla, çocuklarının bilinçli ve bireysel farklılıklarını uygun bir şekilde algılamaları sağlanmakta, ebeveynler arası iletişimle ortak tecrübe hazinesi oluşturmak ve bebeğe akrabalarıyla birlikte olma imkânı sunmak hedeflenmektedir. Her yaştan çocuk sahibi anne ve babalara yönelik olan kursları, sertifika eğitimin-den geçmiş pedagog, sosyal hizmet çalışanı, sağlık çalışanı, din adamı ve psikologlar sunmaktadırlar. Programı almış ebeveynlerin davranışlarında bir gelişme ve güçlenme olup olmadığı Köln Üniversitesi tarafından 2002’de bir bilimsel değerlendirme ile izlenmiştir.

7.3. Asya Ülkelerinde Aile Eğitimleri

Aile yaşam eğitimleri Asya ve Ortadoğu toplumlarında örgün eğitim müfredatı içerisinde verilme-ye çalışılmaktadır. Çünkü bu toplumlarda yetişkinlerin eğitime katılma oranları genellikle beklenen seviyelere ulaşmamaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFA) özellikle 1970 sonrasında birçok ülkede toplum sağlığı ve refahı kapsamında özellikle ergenlere yönelik olarak çeşitli projeleri finanse etmektedir. 1971'den beri Türkiye'de de faaliyet gösteren Fon, ülkemizde "yoksulluğun azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar (CYBH) ve HIV/AIDS'le mücadele edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, kadınlara eşit haklar sağlanması ve kadınların yetkilerinin artırılması" gibi başlıklarda çeşitli projeler uygulamaktadır (UNFA, 2009).

1995 yılında UNESCO ve Pakistan Devleti tarafından desteklenen, hızlı nüfus artışının olumsuz etkileri hakkında bilinç geliştirmek, ailenin büyüklüğü ve cinsiyet kompozisyonunu daha sorumlu bir yapıya kavuşturmak ve ailenin yaşam kalitesini geliştirmeyi amaçlayan bir nüfus eğitimi programı geliştirme projesi UNFA tarafından finanse edilmiştir. Projenin kavramsal çerçevesini demografi, aile ve sosyal yaşam, cinsiyet rol ve sorumlulukları, çevre ve ekolojik sistemler, sağlık ve beslenme gibi kavramlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda konu hakkında kitaplar, kitapçıklar, öğretim kartları, videoya çekilmiş dersler, foto slaytlar gibi materyaller hazırlanmıştır (UNESCO Islamabad, 1999).

UNESCO Asya ve Pasifik Bölge Ofisi'nin 1988 yılında hazırladığı *Aile Yaşam Eğitimi* programı, evlilik öncesinde ergenlerin aile hakkında bilmesi gerekenlerin aktarıldığı bir içeriği kapsamaktadır. Programda aile kavramı, ailede rol ve sorumluluklar, aile yaşam döngüsü, aile ihtiyaçları ve kaynakları, evlilik ve sorumlu ebeveynlik gibi üniteler yer almaktadır. Program UNESCO'nun 1986 yılında bölgesel danışma seminerinde 27 nüfus eğitimi otoritesinin, nüfus eğitimi programlarının aile yaşamı ve ergen üreme problemlerine odaklanması gerektiğine yönelik görüşlerine dayanılarak tasarlanmıştır. Program özellikle ortaöğretim öğretmenlerinin okullarda uygulayabileceği bir yapıda hazırlanmıştır. Konular çoğunlukla çeşitli kâğıt kalem etkinlikleri ile sunulmakta, konu sonlarında birkaç sayfalık bilgi notları yer almaktadır (UNESCO PROAP, 1988).

Mısır, Katar, Lübnan, Romanya, Fas ve Suudi Arabistan'da uygulanan geniş kapsamlı bir diğer programda ise çağdaş Arap toplumunun ihtiyaçları gözetilmektedir. Suudi Arabistan'da faal olan gerek doğrudan gerek internet üzerinden sosyal, psikolojik ve medya eğitimleri sunumunda uzmanlaşmış bir özel eğitim danışmanlık kurumunun danışmanlığında *Tevusul Eğitim Merkezi*'nin hazırladığı eğitim programı, "Sosyal ve Pedagojik Eğitim" ve "Uzmanlık Eğitimi" olmak üzere iki ana modül içermektedir. Geniş kapsamlı bir içeriğe sahip olan program, çeşitli eğitimlerin yanı sıra, evlenmek isteyen gençleri ve yeni evli olanları evliliğe hazırlamak, ebeveynlere farklı yaşlardaki çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurma yollarını öğretmek gibi başlıklarla ailelerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir yapıya sahiptir. Programın evliliğe hazırlık, ebeveynliğe hazırlık, genç kız ve erkeklerin eğitimi, genç kızların cinsel saldırılara karşı korunma yollarını öğrenmesi genele yönelik eğitimleri olduğu gibi, savaş ve doğal afet mağdurlarının eğitimi, medya alanlarında çalışabilecek kadronun eğitimi, sosyal hizmet uzmanlarının eğitimi, öğretmenlerin eğitimi, vaizlerin eğitimi gibi özel alanları içeren tercihleri de bulunmaktadır. Çağdaş Arap toplumunun ihtiyaçları gözetilerek hazırlanmış olan programın farklı modüllerine farklı sayılarda ve yetişkin, genç, ergen ve çocuk olmak üzere farklı nitelikte katılımcı olmaktadır. Katılımcıların yaşadıkları bölgeler altı kıtaya yayılmakla birlikte en çok katılımın Arap ülkelerinden olduğu göz-

lenmektedir. Eğitim programları kurumun ortağı olduğu “Ene” uydu kanalında da yayınlanmaktadır. Ayrıca “islamonline” üzerinden de eğitim içerikleri online sunulmakta, yazları genç kız ve erkeklere eğitici kamplar düzenlenmektedir. Programlar sosyal hizmet uzmanı, psikiyatr, doktor, psikolojik danışman, psikolog ve program geliştirmecilerden oluşan bir eğitim kadrosu tarafından sunulmaktadır. Eğitim programları, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa gibi Arapların bulunduğu dünyanın farklı bölgelerinde de uygulanmaktadır. Modüler mantıkla hazırlanmış olan program içerikleri, yılın belli zamanlarında belli modüllerin eğitimi şeklinde verilmektedir. Programın eğitim ortamında uygulanma seçeneğinin yanı sıra online uygulanabilme seçeneği de bulunmaktadır. Program aileyi destekleyen yapısının yanı sıra, savaş ve doğal afet durumları göz önünde tutularak hazırlanmış psikolojik destek programları ve cinsel saldırıyla başa çıkma eğitimi gibi özel konuları da kapsamaktadır.

Japonya’da uygulanan “Yamaguchi Ev Eğitimi Programı” ise, anaokulu öğrencilerinin sorunlarından hareketle tasarlanmış bir programdır. Özellikle çocukların televizyon başında fazla zaman geçirmelerinden dolayı maruz kaldıkları fiziksel ve psikolojik sorunlara yönelik çözüm üretmek amaçlanmıştır. Çocukları sosyal ortama ve geleneklerine adapte etmek amacıyla anne-babalarıyla birlikte gerçekleştirilecekleri aktiviteler düzenlenmiştir. Çocukların televizyon başında geçirdikleri zamanı azaltmak amacıyla özellikle kitap okuma alışkanlığı edinmeleri, oyun oynamaları ve anne-babaların çocuklarına daha fazla vakit harcamalarının gereğine dair müfredat oluşturulmuştur. Temel olarak verilen derslerle ebeveynlere doğru çocuk bakımı yapmaları, varsa ev içinde yapılan hataları düzeltmeleri ve diğer konularda eğitim alabilmeleri hedeflenmiştir.

Dünya ölçeğinde ailelere yönelik düzenlenen eğitim programlarının başlıca konu alanlarından biri de anne-babalık eğitimleridir. Bu eğitimler dünyada okul öncesi eğitimin öneminin artmasına paralel olarak gelişmektedir ve büyük ölçüde erken çocukluk eğitimi ve bakımı kapsamında değerlendirilmektedir. Programların odağını çocukların korunması ve geliştirilmesi oluşturmaktadır. Bu tür programların geliştirilmesi ve uygulanmasında da uluslararası ölçekte faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları oldukça etkindir.

Hindistan’da 1974 yılında Hindistan Hükümeti tarafından başlatılan *Bütünleşik Çocuk Gelişimi Servisleri Programı* (Integrated Child Development Services Program) sağlık, beslenme ve çocuklar için erken eğitim hizmetleri sunmaktadır. Program fakir ailelerin altı yaş ve altındaki çocuklarını kapsamaktadır ve hâlihazırda 100 milyon kişiye ulaşmaktadır. Sunulan hizmetlerin başlıcaları altı yaşına kadar olan çocukların aylık gelişim görüntülemesi ve takibi, çocuk ve hamile kadınlar için bütünüleyici beslenme desteği, aşılama, sağlık kuruluşlarına yönlendirme, 15 ve 45 yaş arası kadınlara beslenme ve sağlık eğitimi gibi uygulamalardır (Balachander, 1999).

Yoksul ailelerin okulöncesi dönemdeki çocuklarını desteklemek amacıyla Türkiye’de geliştirilen *Anne-Çocuk Eğitim Programı*, 2000 yılından beri Bahreyn ve Suudi Arabistan’da da revize edilmiş olarak uygulanmaktadır. Programda annelerin çocuk bakım becerileri geliştirilirken evde okulöncesi döneme ilişkin temel eğitimi nasıl verecekleri öğretilmektedir. Bu eğitim yılda yaklaşık 200 aileye verilmektedir. Program Bahreyn’de okulöncesi dönemdeki çocukların % 70’inin evde olması, okulöncesi eğitimin lüks görülmesi ya da imkânların yeterli olmaması, ailelerin çocuk bakımı yönündeki bilgilerinin yetersiz olması gibi gerekçelere binaen uygulamaya konulmuştur. Programa yoksul ve çocuğu okulöncesi eğitime devam etmeyen aileler seçilerek alınmaktadır. Özellikle 5 yaşında çocuğu olan aileler tercih edilmek-

tedir. Programdaki eğitim-öğretim materyalleri gibi bütün uygulamalarla birlikte ulaşım da ücretsiz olarak sunulmaktadır. Her aileye bir profesyonel öğretmen atanmaktadır ve öğretmen aileye haftalık ziyaretler sırasında da eğitim vermektedir.

Suudi Arabistan'da uygulanan bir diğer programda ise Sosyal İşler Bakanlığı bünyesinde Ciddede kurulan Şakaik Cemiyeti, kadınları ve çocukları hedef alan eğitim programları düzenlemektedir. Bunlar Suudi Arabistan toplumunun ve kadınlarının ihtiyaç duyduğu alanlarda yoğunlaşmaktadır. Genç kızları evliliğe hazırlama, kadınların eşlerine karşı sorumlulukları, ilk çocuğa hazırlık, gerektiğinde meslek edinme, boşanma durumunda yeni koşullarla başa çıkma, mahkum kadınları tekrar topluma kazandırma ve kendilerine güvenlerini sağlama eğitimleri ailenin ve kadının mutluluğu hedeflenerek tasarlanmıştır. Bunlardan başka kurumun çocuklara ve genç kızlara yönelik klüp faaliyetleri de vardır. Kurum toplumun önceliklerini göz önünde tutarak İslam dininin ilkelerine bağlı kalmayı ve eğitim müfredatının bu ilkeleri içermesine dikkat etmektedir. Kriz durumlarında kadınların başa çıkma stratejilerinde Allah'a imanlarının gücüne dayanmaları öngörülmektedir. Ayrıca özellikle düşük gelirli ailelerin ve aile reislerini kaybetmiş ailelerin kadınlarıyla mahkum kadınlara meslek edindirme eğitimi de psikolojik ve pedagojik eğitimin yanında yer almaktadır. Derneğin geniş bir üye yelpazesi bulunmaktadır.

1990'lı yıllarda Suriye Kültür Bakanlığı Kadınlar Birliği, ALCSO ve UNESCO ile birlikte bir dizi okuryazarlık kursu düzenlemiştir. Beş büyük şehirde gerçekleştirilen projede okuryazarlık ve kırdaki yaşayan kadınlar için mesleki beceriler yer almıştır. Programda temel okuryazarlık, yaşam becerileri, mesleki eğitim ve genel eğitim birlikte yer almıştır. Bu eğitimlere katılan kadınların daha ileri düzeydeki kurslara katılma noktasında motivasyonlarının arttığı gözlenmiştir. Programda içerilen başlıklar arasında, Arazi ekimi, büyüme basamakları ve izleme, süt ürünleri hazırlama, uygun saklama yöntemleri, meyvelerin kurutulması ve saklanması, ev ekonomisi, ticari hesaplamalar ve kooperatifler, ilk yardım, bebeklikten yetişkinliğe çocuk bakımı gibi konular bulunmaktadır (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 39-40).

Bahreyn'de düzenlenen okuryazarlık kursları ise, okuryazarlığın yanı sıra katılımcıların kişisel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bahreyn'de Eğitim Bakanlığı gündüz programlarına katılmayan kadınlar için öğleden sonra ve akşam yapılan kurslar düzenleyerek kadınların eğitimlere katılımlarını kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Ayrıca kurslara katılanlar için kurs merkezlerinde çocuk bakım hizmeti sunulmaktadır. Sağlık, beslenme, aile yaşam becerileri, çocuk bakımı gibi konular okuryazarlık programının içerisinde verilmektedir. Bu programların geliştirilmesinde kadın kuruluşları da rol almaktadır. Programlarda eğitimciler okuryazarlık eğitimi konusunda yetiştirilmiş üniversite mezunlarıdır (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 16).

Umman'da 1999'dan beri yetişkin eğitiminin temel amaçlarından biri kadın ve erkek arasındaki okuryazarlık oranı farklarının azaltılması olmaktadır. Kadınların eğitimi konusunda gelenekler engel teşkil edebilmektedir. Sağlık, beslenme, aile eğitimi, yaşam becerileri, çocuk bakımı ve annelik gibi konuların eğitim programına dâhil edilmesi okuryazarlık kurslarının halk tarafından kabul görmesi ve halkın bu eğitimlere karşı tutumlarının değişmesinde etkili olmuştur. Programlar genellikle iki yıl sürmektedir. Programlarda okuma, yazma, aritmetik, İslami bilgiler, genel eğitim ve aile becerileri içerilmektedir. Genel eğitimler tarih, coğrafya, ulusal konular ve çevre eğitimini içerirken aile becerileri kapsamında anne sağlığı, hijyen, beslenme, erken çocuk bakımı, aile sağlığı, elbise hazırlama ve hane yönetimi gibi konular içerilmektedir. Programı tamamlayan katılımcılara sağlık, vatandaşlık, çevre, tarım, tarih

gibi konularda toplam 30 kitap hediye edilerek öğrenmeye devam etmeleri hedeflenmektedir (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 26).

Yemen'de de yetişkin eğitimlerinin odağında kadınlar vardır. Çeşitli bakanlıkların kararnamelerinde kadınların eğitim hakkı, sosyal statüleri, ekonomik hakları gibi konular gündeme gelmiş 2003-2005 ulusal strateji belgesinde de kadınların ilerlemesi maddesi yer almıştır. Bu kararların birçoğunda kadın ve erkek arasındaki eğitim düzeyi farklarının kapatılması kırsal kesimlerdeki kadınların eğitimleri, kadınlar için okuryazarlık ve farklı eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmiştir. Bu bağlamda Okuryazarlık ve Yetişkin Eğitimi idaresi tarafından kadınlar için 44 eğitim merkezi açılmıştır. Bu merkezlerde okuryazarlık eğitiminin yanı sıra kadınlarının ekonomik statülerini geliştirmeye yarayacak çeşitli mesleki ve yaşamsal becerilerin içerildiği eğitim programları uygulanmaktadır. Ayrıca kadınlara yönelik okuryazarlık kursları için sağlık ve salgınların önlenmesi, aile planlaması, doğum öncesi ve sonrasında sağlık, kadın sağlığı ve beslenmesi gibi konuların yer aldığı özel kitaplar hazırlanmıştır (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 39).

Ailelere eğitim içerikleri, düzenlenen eğitim seminerleri yoluyla ulaştırılabileceği gibi, internet ortamı gibi imkânlardan yararlanılarak da ulaştırılmaktadır. Bu yaklaşıma örnek olarak gösterilebilecek Singapur Hükümeti'nin e-vatandaşlık sistemi içerisinde gerçekleştirdiği aileye ve bireye yönelik bilgilendirmeler sunan online sitesi <http://fcd.ecitizen.gov.sg/> ailedeki her bireye ihtiyaç duyabileceği önemli konular hakkında online bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Site temelde aile sağlığının toplum için son derece önemli görülmesi ve güçlü ve dayanıklı ailelerin toplumun ahengini ve gücünü oluşturacağı temel felsefesinden hareketle devlet tarafından oluşturulmuştur. Site içeriği, *çocuklar ve ebeveynler, ergenlik ve gençlik, evlilik öncesi ve evlilik, yaşlılar, engelliler ve toplum gelişimi* başlıkları altında toplumun her kesiminden vatandaşa destek sağlamak amacını gütmektedir. Bölüm başlıkları ve içerikleri hakkında şunlar not edilebilir: Çocuğun aileye uyumu ve ailenin çocuğa değerleri aktarmasını sağlamak gibi amaçlara sahip olan “Çocuklar ve Ebeveynlik” bölümü; ergenlerin geleceklerini planlamalarına olanak sağlamak ve ailelerin ergenlik çağındaki çocuklarını anlayabilme kabiliyeti edinmelerine yardımcı olmayı hedefleyen “Ergenlik ve Gençlik” bölümü; katılımcıların doğru eş seçebilmek için gerekli ön hazırlıkları yapabilir olmalarını sağlamak, ait olduğu hukuki siteme göre (Müslüman veya değil) evlilik planı yapabilmelerini mümkün kılmak amacıyla “Evlilik Öncesi ve Evlilik” bölümü; yaşlılık ve yaşlılığa uyum sağlamak amacıyla “Yaşlılar” bölümü; engelli çocukların entegrasyonu, engelli yetişkin bireylerin işe yerleştirilmeleri için gerekli alt yapılarının oluşturulması ve diğer servislerle işbirliğinin sağlanması vb. amaçlarla “Engelli Bireyler” bölümü; toplumsal gönüllük bilincini devam ettirebilmek ve gönüllülerin alanlarına göre istihdamları için gerekli eğitimi vermek, toplumsal çeşitliliği destekleme yoluyla toplumsal bağları güçlendirmek ve aile yaşam eğitimleri yoluyla ailelere destek sağlamak amacıyla “Toplumsal Gelişim” bölümü. Bu doğrultuda site içerisinde online ulaşılabilen bilgilendirmelerin yanı sıra faydalı linklerin adresleri, ulaşılabilecek merkezlerin iletişim bilgileri veya öneri kitap listeleri de yer almaktadır.

7.4. Afrika Ülkelerinde Aile Eğitimleri

Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinde formel anlamda aile eğitimlerinin tarihçesi Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine göre daha yakın zamanlara dayanmaktadır. Çünkü ailenin bir eğitim birimi olarak kabul

edilmesi çekirdek aile olgusu ile yakından bağlantılıdır. Aile eğitimleri de önceki bölümlerde ifade edildiği gibi aile yapılarında yaşanan dönüşümlere bir tepki ve sürecin daha iyi yönetilmesine yönelik bir müdahaledir. Bu anlamda Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinde aileye müdahalenin gerekli görüldüğü ilk alan *nüfus eğitimi* (population education) yoluyla aile büyüklüklerinin küçültülmesine yönelik projelerle 1960 ve 1970'li yıllarda başlamıştır. Bu projeler genellikle Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların öncülüğünde yürütülmeye başlamış daha sonra yerel kuruluşlar tarafından sürdürülmüştür.

Ailenin bir eğitim ünitesi olarak ele alınıp yetişkin eğitimi prensipleri çerçevesinde, aile eğitimi adıyla doğrudan aile yaşamını çeşitli açılardan geliştirmeyi hedefleyen eğitimler özellikle ve öncelikle Avrupa ve Kuzey Amerika toplumlarında ortaya çıkmıştır. Bu toplumlar refah seviyesinin de dünya ölçeğinde en yüksek olduğu toplumlardır. Bu anlamda aile eğitimleri temel refah, sağlık ve okuryazarlık problemlerinin büyük ölçüde giderildiği toplumlarda aile yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla ortaya çıkmaktadır. Temel refah, sağlık ve okuryazarlık problemlerinin sürdüğü toplumlarda hükümetler öncelikli olarak bu sorunların giderilmesine odaklanmaktadır.

Okur yazarlık, yetişkinlerin toplumsal katılımı ve yetişkinlerin birçok imkâna erişmesinde anahtar rolü görmektedir. Okur yazarlık düzeyinin bir gelişmişlik göstergesi olarak ülkeler arası karşılaştırmalarda kullanılması da ülkeler üzerinde okur yazarlık düzeylerini yükseltme konusunda önemli bir baskı oluşturmaktadır (Nitekim ülkemizde de yetişkin eğitimi politikalarının öncelikli amacını yakın zamanlara kadar okuryazarlık oranının yükseltilmesi teşkil etmiştir). Benzer şekilde gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlere yönelik eğitimler okur yazarlığın artırılması, refah seviyesinin artırılması bağlamında mesleki eğitimler ve yerel ekonomilerin ortaya çıkardığı ihtiyaçların giderilmesini hedef almaktadır.

Çeşitli uluslararası kuruluşların da katkılarıyla dünya ölçeğinde sağlıklı nesillerin oluşturulması amacıyla bebek ölümlerinin azaltılması anne ve çocuk sağlığının geliştirilmesi gibi konular çocuk bakımı konusunda küre genelinde bir duyarlılık oluşturmaktadır. Bu ihtiyaçlar belli ölçüde uzmanlar tarafından karşılanmakla birlikte özellikle gelişmekte olan ülkelerde aile, çocuğun yaşamında temel etken olma konumunu sürdürmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuk bakımı ve sağlığı konusunda bilgilendirilmesi ailelere yönelik programların öncelikli amaçları arasında yer almaktadır.

Güney Afrika ve İsraille birlikte İtalya, Avusturya, Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'yı da içine alan 10 ülkede uygulanan *The Home Instruction Program for Pre-School Youngsters* (HIPPY) *Okul Öncesi Çocukları İçin Ev Programı* ise 1969 yılında İsrail Jarusalam Üniversitesinde Dr. Avima Lombard tarafından geliştirilmiştir. Program çocukların eğitim hayatlarında yaşadıkları problemlere yönelik yapılacak çözüm çalışmalarında aileleri de çözüm çalışmalarına katan program okul öncesi çağda çocuğu olan aileleri hedeflemektedir. Önleyici ve koruyucu nitelikte bir içeriğe sahip olan HIPPY programı, ebeveynlerin çocuklarının sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişimleri hakkında bilgilenmeleri için imkanlar yaratmaktadır. Ailelere çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurma yollarını öğreten bilgilendirmelerin yanı sıra, çocuklarını zihinsel ve fiziksel gelişimleri açısından desteklemeleri için yapmaları gerekenleri öğreten bir eğitim içeriği de verilmektedir. Böylece çocukları okula hazır hâle getirmeleri amaçlanmaktadır. Programın ilginç bir özelliği de, HIPPY eğitimini alanlar ailelerin asistan eğitici olarak kullanılabilmelerine olanak sağlamasıdır.

Dünya genelinde gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlere yönelik eğitimlerin ana odağını okur yazarlık eğitimleri oluşturmaktadır. Ailelerin ihtiyaç duyduğu çeşitli eğitimler de çoğunlukla okuryazarlık prog-

ramlarının içerisinde yerel farklılıklar göz önünde tutularak dâhil edilmektedir. Bu eğitimlerde okuryazarlık oranları erkeklerden belirgin biçimde düşük olan kadın nüfus hedef alınmaktadır. Okuryazarlık programlarında özellikle kadınların ihtiyaç duyacağı düşünülen temel anne ve çocuk sağlığı bilgileri, beslenme, ev ekonomisi ve ev işleriyle ilgili çeşitli bilgiler de programa dâhil edilmektedir (UNESCO-BEIRUT & UIE, 2003: 8).

Nijer'de nüfusun yaklaşık % 30'u hâlihazırda okuryazar durumdadır. Bu nedenle çeşitli okuryazarlık kampanyaları düzenlenmektedir. UNICEF tarafından desteklenen bir okuryazarlık eğitimi programına katılan yetişkinlere ebeveynlik eğitimi de verilmektedir. Ebeveynlik eğitimiyle özellikle ebeveynlerin çocuklarının okula devamı ve aktif katılımının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Programda ayrıca ebeveynlere üreme sağlığı, beslenme, çocuk gelişimi ve sağlığı ile ilgili dikkat edilecek temel aile pratikleri gibi konularda eğitim verilmektedir (UNICEF, 2009).

7.5. Latin Amerika Ülkelerinde Aile Eğitimleri

Meksika'da Ebeveyn Eğitimi Projesi adıyla yaygın ebeveyn ve toplum eğitimi kapsamında Eğitim Bakanlığı tarafından 1982 yılında başlatılan ulusal bir program, Meksikanın en yoksul 10 bölgesindeki köy ve şehirlerden 0-4 yaşlarında çocuğu olan düşük gelirli ailelerin eğitimini hedeflemektedir. Amaç ebeveynler ve çocukları arasındaki etkileşimi geliştirmektir. Burada doğrudan sağlanan her hizmet yalnızca anne-baba eğitimi konusundadır. Uzmanlar, bölgelerdeki yerel halk eğitimi konusunda görevli ve eğitimli personelle çalışmaktadırlar. Her eğitimci 20 kişilik bir ebeveyn grubuyla çalışmakta ve Aile Rehberliği konusunda müzakereler yapmak için yıl boyunca 40 tane toplantı organize etmekte ve bunların yanında ev ziyaretlerinde bulunmaktadırlar. Denetleme, koordinasyon ve teknik destek yerel yönetim ile Milli Eğitim Konseyi tarafından sağlanmaktadır (World Bank, 2002: 51).

Kolombiya'da gerçekleştirilen *Toplum Temelli Birleştirilmiş Erken Dönem Çocukluk Eğitimi* (PROMESA) ise toplum geliştirme çerçevesinde bütünleşik bir erken çocukluk eğitimi yaklaşımına sahip bir eğitim programıdır. Proje 1978 yılında pasifikteki Kolombiya sahilleri çevresindeki küçük çiftçi ve balıkçı köylerinde annelerin toplum lideri ve ebeveyn eğiticileri olarak yetiştirilmesiyle başlamıştır. Proje giderleri iki Alman kuruluşu olan Bernard Van Leer Vakfı ve CEBEMO tarafından sağlanmıştır. Bu kuruluşlar kendi ülkelerinde ve diğer ülkelerde bu tür çalışmalar yapmaya devam etmektedirler. Anneler, evde oyunlar oynatarak çocuklarının fiziksel ve bilişsel gelişimlerini nasıl teşvik edecekleri konusunda eğitilmektedirler. Workshoplar, bireysel atölye çalışma grupları, ebeveynler ve çocukları arasındaki etkileşimi geliştirecek bir dizi aktivite, gelişim sağlığı, beslenme, çevre temizliği, okul öncesi ve beslenme merkezlerini içeren eğitim programı CINDE adındaki bir kuruluş tarafından organize edilerek yürütülmüştür. Toplumda öncü olacak kişiler CINDE adındaki bu kuruluş tarafından eğitilmiş ve bu eğitimlerde, yerel ve bölgesel seviyede sektörler arası ve enstitüler arası işbirliğinin önemi vurgulanmıştır. Beş yıldan sonra elde edilen sonuçlar şöyle; çocukların hastalık ve ölüm oranlarında azalma, programa katılan çocukların okulda geçirdikleri sürenin artması ve matematik, dil öğrenme ve bilimsel düşünme konularında akranlarına göre daha ileri düzeyde bir gelişme, annelerin kendilerini daha değerli hissetmeleri ve kocalarıyla ilişkilerinde iyileşme ve toplum değerlerinde yükselme. Ayrıca tuvalet yapımında fiziksel gelişmeler, hane şartlarında, sıtmanın teşhis ve tedavisine yönelik yapılan çalışmalarda, okul ve kamu binalarında gelişmeler de gözlenmiştir (World Bank, 2002: 52).

7.6. Türkiye’de Aile Eğitimlerinin Tarihçesi

Türkiye’de doğrudan aile odaklı olmasa da ailelerin aile yaşamıyla ilgili yetkinliklerini geliştirmeye yarayacak ilk eğitimlerin, Cumhuriyet döneminde Atatürk’ün önderliğinde başlatıldığı görülmektedir. Bunların arasında sayılabilecek “Halk Mektepleri”, “Millet Mektepleri”, “Halk Dershaneleri”, “Halk Evleri” “Ali Okulları” gibi uygulamalar, çok sayıda yurttaşımıza ulaşmayı başarmış toplu eğitim hareketleridir ve dönemin ihtiyaçlarına uygun genel yaşam becerilerini kazandırmaları açısından dikkate değer uygulamalardır. 1922’de yetişkinlere okuma-yazma öğretmek ve temel eğitim vermek üzere başlatılan “Halk Mektepleri”, 105 değişik yörede 7-8 bin kişinin okuma-yazma kursundan geçmesini sağlamış başarılı bir uygulamadır. 1925 yılında İzmir milletvekili Mustafa Necati’nin öncülüğünde Türk Öğretmenler Birliği “Halk Dershaneleri” açarak yetişkinlere okumayazma öğretme konusunda katkıda bulunma kararı almıştır. Aynı yıl Mustafa Necati’nin Millî Eğitim Bakanı olması Halk Dershanelerine yeni bir güç kazandırmış, 1926 yılına kadar bu dersanelerden 26 bin kişinin yararlanması sağlanmıştır. 1926 yılında “Halkı Okutma Mektepleri Genelgesi” yürürlüğe konularak okumayazma eğitiminin iki aşamalı olması istenmiştir. Birinci aşamada yalnız okumayazma, ikinci aşamada ise okumayazmayı geliştirmenin yanında bazı temel yaşam becerileri kazandırılması öngörülmüştür. Bu dersliklerde hiç eğitim görmemiş ya da istediği öğretim seviyesine erişememiş olanları, bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel yurttaşlık bilgileriyle donatmak temel hedefler arasında yer almıştır (ÇYGM, 2009).

1928-1935 yılları arasında yürütülen Millet Mektepleri uygulaması temelde bir okuryazarlık ve yurttaşlık eğitimi uygulamasıdır. Millet Mekteplerinde verilen dersler arasında, okuryazarlık ve yurttaşlık eğitiminin yanı sıra, basit hesap işlemleri, dört işlem, uzunluk ölçüleri, para birimleri ve arazi ölçülerinin öğretildiği hesap bilgileri ve insan vücudu, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, içkinin zararları, hava, su, gıda maddelerinin temel özellikleri, çocuk bakımı, açık hava ve güneşin yararları, gündelik hayatta karşılaşılması olası kazalarda yapılacaklar, çevre temizliğinin sağlanması gibi sağlık bilgileride yer almıştır (Albayrak, 1994).

Bu dönemde programların başarılı bir şekilde yürütülmesinin yanı sıra 1930 yılında eğitimlere katılanların öğrendiklerini unutmamaları ve okuma alışkanlıklarını sürdürmeleri amacıyla “Halk Okuma Odaları” açılmaya başlandığı ve bu yolla etkililiğin sürdürüldüğü de görülmektedir. Halk Okuma Odalarının sayısı 1936’da 500’e kadar yükselmiştir.

Millet Mektepleri 1930’dan sonra “Okuma Yazma Kursları”, 1953’ten sonra ise “Halk Dershaneleri” olarak adlandırılmıştır. Halk Dersaneleri’nde ders içeriklerinin, temel okumayazma ve aritmetik bilgileri kazandırmak, bu becerileri geliştirmek, katılanları ilkokul bitirme sınavlarına hazırlamak amaçlarıyla düzenledikleri görülmektedir.

1932 yılında, devrimleri yaymak kökleştirmek ve halkı toplumsal ve kültürel yönden geliştirmek amacıyla Atatürk’ün ve Cumhuriyet Halk Fırkasının önderliğinde “Halkevleri” kurulmuştur. 1911’den beri benzer amaçlarla hizmet veren “Türk Ocakları” yerine kurulmuş olan Halkevleri 1.800 okumayazma kursu açmış ve 60.000 civarında yetişkinin okuryazar olmasını sağlamıştır. 1928’den 1959 yılına kadar Millet Mektepleri ve Halk Dershaneleri aracılığıyla okuma-yazma alanında 97.317 kurs açılmış ve bu kurslarda 1.867.920 kişi eğitim almıştır.

Etkili uygulamalar arasında sayılabilecek bir diğer çalışma da, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin okuma yazma eğitimleri konusundaki başarılı çaba ve uygulamalarıdır. Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye’nin geleceği ile

ilgili önemli bir konu olan okumayazma konusunda 1958 yılında erlere verilen eğitimin daha düzenli bir şekilde okullarda verilmesini kararlaştırmıştır. Bu amaçla 1959 yılında Türk Eğitim Tarihi'ne geçen 16 “Er Okumayazma Okulu” açılmıştır. Bu sınıflarda okutulmak üzere hazırlanan kitaplar arasında alıştırtma kitapları ve öğretmen klavuzlarının yanı sıra Yurt ve Yaşama Bilgisi Kitabı'nın da yer aldığı görülmektedir. Halk arasında “Ali Okulları” olarak bilinen bu okullarda 532.266 er eğitim görmüştür.

Bu tarihten sonra Türkiye'de gerçekleştirilen geniş kapsamlı okumayazma çalışmaları ve projelerinde yetişkinlere işlevsel okumayazma öğretiminin yanı sıra, ihtiyaç duyabilecekleri çeşitli konularda da eğitim içeriklerinin sunulduğu görülmektedir. Örneğin Millî Eğitim Bakanlığının yönetiminde, Dünya Eğitim Teşkilâtı ve ABD tarafından sağlanan destekle 1971-1973 yılları arasında 20 ay süreli bir pilot proje uygulanan Fonksiyonel Okumayazma (FOYSEP) adlı bir proje kapsamında Ankara, Kars, Mardin, Muğla ve Sinop İllerinde 50 okumayazma kursunda 1.000 kadar yetişkine işlevsel okumayazma öğretimi uygulaması hedeflenmiş, toplam 572 kişiye ulaşılmıştır. Bu proje kapsamında katılımcılara verilen dersler arasında okumayazma bilgisinin yanı sıra buğday yetiştirme, pamuk yetiştirme, tütün yetiştirme, turfanda sebze yetiştirme, koyun yetiştirme, sığır yetiştirme, ev ekonomisi ve mısır yetiştirme konularında cümle yöntemine uygun olarak sekiz ayrı alfabe ve bu alfabelerin alıştırtma kitapları geliştirildiği görülmektedir. 1960-1980 yılları arasında, çeşitli çabalarla 68.490 okumayazma kursu açılmış ve bu kurslarda 692.596 yetişkin eğitim görmüştür.

“Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Kutlama Millî Komitesi” ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın kararı ile 23 Mart 1981'de okumayazma seferberliği ise, Millet Mektepleri okumayazma seferberliğinden sonra düzenlenmiş en geniş kapsamlı ikinci büyük seferberliktir. Bu seferberlikle, okumayazma bilmeyen tüm halkı okuryazar duruma getirmek, ulusal kalkınma hedefi olan endüstrileşmeyi, tarımda modernleşmeyi, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ulusal birlik ve bütünlüşmeyi sağlamak halkın demokratik sürece bilinçli bir şekilde katılmasını sağlamak amaçlanmıştır. 100. Yıl Okumayazma seferberliğinde 1981 yılından 1989 yılına kadar 194.797 kurs açılmış ve 3.974.979 yetişkin, kursları başarı ile bitirmiştir.

8 Eylül 1992 tarihinden itibaren UNICEF Türkiye Temsilciliği ile Yetişkin Eğitimi Okuryazarlık Projesi kapsamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 13 ilde okur-yazarlığı yaygınlaştırma çalışmaları yapılmıştır. UNICEF, materyal üretimi ve çoğaltımı, araştırma-geliştirme konularında finansman desteği sağlamıştır. Yaygın Eğitim Enstitüsünde kurulan iki ayrı komisyon tarafından; *Yetişkinler İçin Okuma-Yazma Öğretimi* ve *I. Kademe Eğitim Programı* esas alınarak cümle yöntemine uygun olarak *Yetişkinler Okuma Kitabı*, *Yetişkinler Alıştırtma Kitabı* ve *Yetişkinler Öğretmen Kılavuzu*, *Herkes İçin Okuma Kitabı*, *Herkes İçin Alıştırtma Kitabı* ve *Herkes İçin Öğretmen Kılavuzu* ile okuma -yazma öğrenenlerin okuma becerilerini geliştirmeleri için *Çalışkan Aile*, *Temiz Aile* ve *Güzel Çevre*, *Tutumlu Aile*, *Akıllı Aile* ve *Sağlıklı Çocuklar* konularında beş ayrı kitapçık hazırlanmıştır.

Tüm ülke çapında düzenlenen halk eğitimi çalışmalarında çok sayıda açılan ve binlerce kişinin katıldığı kursların başında biçki dikiş ve giyim kursları gelmektedir. Bu kurslar genç kadınları ve yeni evlileri ev kadınlığına hazırlama özellikleri dolayısıyla aile eğitimi hareketi kapsamında sayılabilirler (Okçabol, 1999)

8 Eylül 2001 tarihinde ülke genelinde, bütün yerleşim birimlerinde düzenlenen törenlerle ilk adımı atılan Ulusal Eğitime Destek Kampanyası ise okumayazma bilmeyen yurttaşların eksik eğitimlerini tamamlamak ve temel eğitim düzeyinde eğitim görmelerine olanak sağlamak amacının yanı sıra, katı-

İlimcilerin gelir getirici beceri ve meslek kazanmalarını sağlamak gibi bir amacı da taşımaktadır. Ulusal Eğitime Destek Kampanyasının başladığı 8 Eylül 2001 tarihinden 8 Eylül 2007 tarihine kadar ülke genelinde 1.458.666 vatandaşımız okuma-yazma kurslarında, 3.846.659 vatandaşımız gelir getirici beceri ve meslek kurslarında, 3.244.222 vatandaşımız sosyal ve kültürel beceriler kazandırma kurslarında eğitim görmüştür. Toplam 8.549.547 vatandaşımız bu kurslardan geçirilmiştir.

Buraya kadar özetlenen tarihsel süreç¹ kapsamında okuma-yazma odaklı toplumsal eğitim çabalarının yanısıra, ülkemizde doğrudan aile odaklı olarak aileleri desteklemeye yönelik çabaların 1962-1963 yıllarında, Akıl Hıfzısıhhası Cemiyeti Başkanı Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel tarafından Medikososyal Merkezi ve Askeri Tıbbiye’de başlatılan “Anne-Babalara Haftalık Sohbet Toplantıları” adıyla başlatıldığı görülmektedir (Aydoğmuş, Baltaş, Baltaş, Davaslıgil, Güngörmüş, Konuk vd., 2006).

1982-1991 yıllarında ise *Erken Destek Projesi*, Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Prof. Dr. Sevda Bekman ve Prof. Dr. Diane Sunar tarafından tasarlanmış ve İstanbul’da düşük gelirli çocukların annelerinin eğitimi yoluyla çocuklarının çok yönlü gelişimi hedeflenmiştir. Programın içeriği, çocuğun bilişsel gelişimine yardımcı olmak ve anneyi çocuğun gelişimine duyarlı kılarak çocuğun tüm gelişimini desteklemesini sağlamaktır. Daha sonra AÇEV uzmanları tarafından geliştirilen program “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)” kimliğine kavuşmuş, 1993 yılında AÇEV bünyesinde uygulanmaya başlamıştır. “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)”, Anne Destek Programı, Kadın Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması, Zihinsel Eğitim Programı başlıklarından oluşmaktadır. 15 yıldır çeşitli revizyonlardan geçirilen programın uygulamaları hâlen Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’yle ortak yürütülmektedir. 1993 yılından bu yana 70 ilde sürdürülmüş eğitimler ayrıca T.C. Başbakanlık SHÇEK işbirliği ile Toplum Merkezleri’nde de uygulanmaktadır. 1993-2005 yılları arasında toplam 171.130 anne ve çocuk bu programlardan yararlanmıştı. Ayrıca AÇEV “aile eğitimleri” başlığı altında *Anne Destek Programı*, *Baba Destek Programı*, *Anne Baba Olmak Seminerleri*, *Aile Mektupları* başlıklarında aile eğitimlerini sürdürmektedir (Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV], t.y.; Hamamcı ve Sevim, 2004; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], t.y.).

Aile eğitimi konusunda önemli çabalardan bir diğeri de 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde başlatılan *Ana-Baba Okulu* uygulamasıdır. “Çocuğun Gelişim Özellikleri ve Eğitimi”, “İletişim”, “Cinsel Eğitim”, “Okul, Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları” ana başlıklarına sahip olan program, 1989’dan beri oluşturulan 30 kursta 3.000 anne babaya katılım sertifikası vermiştir (Aydoğmuş, Baltaş, Baltaş, Davaslıgil, Güngörmüş, Konuk vd., 2006).

1998 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde başlatılan *Evlilik Okulu* uygulaması ise, evliliğe aday gençlerle evli bireylerin evlilik ilişkileri ve yaşamıyla ilgili farkındalık ve bilinç düzeylerini arttırmak hedeflenmiştir. Çalışma ülkemizde doğrudan evli çiftleri hedef alan en geniş kapsamlı uygulama olarak literatürdeki yerini almış bulunmaktadır. Evlilik okulu uygulaması 1998’de 150 kişiye, 2001’de 95 ve 2004’de 128 kişiye olmak üzere üç kez düzenlenmiştir (Ateş, Erdoğan, Ergin, Gül, Günayer Şenel vd., 2004).

Bir diğer dikkate değer program 1995 yılında geliştirilen Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (Kİ-HEP)’dir. Program Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği’nin 1994-1996 yıllarında Ankara, İs-

1 Cumhuriyet döneminde halka yönelik eğitimlerin özetlendiği “Türkiye’de Aile Eğitimlerinin Tarihçesi” başlıklı bölümün buraya kadarki kısmı ÇYGM, 2009’dan düzenlenerek alıntılanmıştır.

tanbul, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yürüttüğü “Türkiye’de Kadının İnsan Hakları” ve “Aile İçi Şiddet” konulu saha araştırmalarında elde ettiği sonuçlar ve saptanan ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmiştir. KİHEP, ilk kez 1995’te *Kadının İnsan Hakları–Yeni Çözümler Derneği* tarafından *Ümraniye Kadın Merkezi* ile işbirliği içerisinde “Kadınlar için Yasal Okur–Yazarlık Programı” başlığı altında gerçekleştirilen bir seri pilot uygulama ile başlamış, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden gelen talep üzerine 1996-97’de Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa’da ikinci pilot uygulamalar ile devam etmiştir. Programın yaygınlık kazanması Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK) 1998 yılında Kadının İnsan Hakları–Yeni Çözümler Derneği ile bir işbirliği imzalamasıyla gerçekleşmiştir. Protokol ile Genel Müdürlüğe bağlı Aile Danışma Merkezlerinde çalışan meslek elemanları; KİHEP Eğitici Eğitimleri’ne katılıp merkezlerinde KİHEP uygulayarak kadınları güçlendiren bu sürecin önemli bir parçası olmuşlardır. Program 2009 yılına kadar Türkiye’nin 42 ilinde uygulanarak 7500’ü aşkın kadına ulaşmıştır. Temel felsefesini kadın-erkek eşitliği üzerine inşa eden eğitim programı Türkiye’de kadın haklarının yasal çerçevesinin yetersizliği ve kadınların gelenek ve örfi kurallar tarafından haksızlığa uğradığı kabulünden hareket etmektedir. Bu çerçevede kadının aile yaşamında ve çevresinde karşılaşılabileceği tüm sorunlara karşı belli bir bilinç kazanması ve haklarını öğrenerek aktif bir eylemlilik içinde olması temel amaçlarındandır. Ayrıca kadına karşı şiddeti önleyici ders içeriği de eğitim programının özelliklerindedir. Program kapsamında şu başlıklar altında eğitimler verilmektedir: *Kadının İnsan Hakları, Anayasal Haklar ve Medeni Haklar, Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddet, Şiddete Karşı Stratejiler, Kadının Ekonomik Hakları, İletişim, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Duyarlı Çocuk Eğitimi ve Çocuk Hakları, Kadın ve Cinsellik, Kadın ve Doğurganlık Hakları, Kadın ve Siyaset, Feminizm ve Kadın Hareketi, Kadın Örgütlenmesi.*

Kombassan Vakfı tarafından 1999 yılından itibaren Konya’da gerçekleştirilen “Anne ve Çocuk Sağlığı Eğitim Seminerleri” dizisi ise “Bilinçli Aile Sağlıklı Toplum” oluşumuna katkı amacıyla geliştirilmiştir. Vakıf “halk sağlığı ve halk eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurarak, sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir toplum inşasına katkıda bulunmak” amacıyla 1999 yılından bu yana aileye yönelik eğitim çalışmalarını yapmaktadır. Seminerler yoluyla aileler, alanında uzman doktor ve öğretim elemanlarıyla tarafından çeşitli konularda bilgilendirmektedir. Program kapsamında ailelere *genel iletişim, eşler arası merhamet ve muhabbet, antiaging ve beslenme, temel çocuk yetiştirme ilkeleri ve sorunları, Türk Medeni Kanunu’nda nişanlılık, evlilik sorunları, aile içi tartışmalar ve çocuk, ilk yardımın önemi ve ev kazaları, medyanın aile bireylerine olumsuz etkisi ve çözüm yolları, evlilik sistemi ve sorunları, 21. yüz yılda beslenme ve yemek kavramları, anne sağlığı, mehir ve denklik, çocuğumuzun söz dinlemesi için neler yapabiliriz?, kentsel yaşamın aile üzerindeki etkileri, peygamber efendimizin çocuklarla ilişkileri, ailede haklar ve görevler, süt çocukluğu döneminde görülen bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları, beslenme ve yaşam kalitesi, komşuluk ilişkileri* başlıklarında dersler verilmektedir.

Hâlihazırda faal olmayan Tevhid Vakfı’nın 2001-2002 yıllarında uygulanmış olan kişisel eğitim programı ise aile eğitimleri içeriklerinin yanı sıra kişinin okuduğunu anlayabilme, yazarak kendini ifade edebilme yeteneği kazanabilmesi, bilgisayar kullanabilme ve günlük hayatta gerekli olabilecek sağlık bilgisi gibi pratik donanıma sahip olmasını da amaçlayan bir programdır. Konjonktürel olarak Türk bireyinin ihtiyaç duyduğu devletle ilişkileri konusunda bilinç sahibi olmasının yanı sıra, iş hayatında başarının temeli olabilecek becerilerin kazanılması da programın hedefleri arasındadır. Ayrıca seçmeli olarak katılımcıların hobi ya da mesleğe dönüştürebileceği bir modül de bulunmaktadır. Eğitim programı, haftada 4 saat olarak 30 hafta uygulanmış ve toplam süresi 120 saat olarak gerçekleşmiştir. Eğitimler

“seminerler” şeklinde düzenlenmiştir ve katılımcılar herhangi bir ücret ödemeksizin programlara katılmışlardır. Programa katılımın (kayıt ve sonrasında devam genel ortalaması) % 75 üstünde gerçekleşmiştir. Program 30 hafta sürmüş olmasına rağmen hem devam oranının yetişkin eğitimlerinde alışılmış olandan oldukça yüksek gerçekleşmiş olması, hem konu yelpazesinin genişliği hem de katılımcı toplam sayısı (500 farklı kişi) programı benzerlerinden farklılaştırmaktadır.

Ülkemizde aile eğitim programları, aile eğitimi için birçok farklı yollar takip etse de temelde benzer amaçlara hizmet etmektedirler. Bu programlar ailelerin ebeveyn olmadaki sorumluluklarını kazanmalarına yardımcı olma, aile bağınu güçlendirme, çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda aileleri bilgilendirme, destek olma ve çocukları okula başlarken öğrenmeye hazır hâle getirmek gibi genel hedefler, içlerinde en çok rastlanan konu başlıkları olarak düşünülebilir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Türkiye’de, çocukları yetiştirirken olası riskleri azaltma ve aile/evlilik bağlamına yönelik türden program sayısı oldukça sınırlıdır (Pehlivan, 2008). Türkiye’de yapılan programların içeriğine bakıldığında, aile eğitimlerinin yanı sıra iktisad, medya, hukuk, sağlık gibi konuları da içeren geniş kapsamlı bir aile eğitim programından çok, anne-baba ve çocuk eksenli yönelim söz konusudur. Bu nedenle aile eğitimi alanına katkı ve perspektif getirecek bir program geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemizde çeşitli araştırmalarda, yüksek lisans ve doktora tezlerinde yer alan aile ve evlilik konusunda gerçekleştirilen program uygulamaları, grup çalışmaları, eğitim programları bulunmaktadır. Ancak bu uygulamalar büyük kitlelere ulaşmamış oldukları için bu bölümde sadece geniş katılımlı uygulama çabalarına yer verilmiştir.

8. Örnek Programlar

Bu bölümde metin içinde zaman zaman kendisine atıfta bulunulmuş olan programlar hakkında ulaşılabildiği kadarıyla ayrıntılı tanıtımlarda bulunulmuştur. Bu tanıtımların yapılması öncesinde 21 ortak başlık belirlenmiş ve her bir programın tanıtımı yapılırken bu bilgiler özellikle aranmıştır. Ulaşılamayan kısımlar boş geçilmiştir. Ayrıca tanıtımlarda olabildiğince ilgili programı üretmiş kurum ya da kişilerin ifadelerine baş vurulmuş, herhangi bir değer yargısı belirtilmeden alıntılar yapılmıştır. Programın daha sonra inceleyenler tarafından rahat anlaşılması için alıntı yapılan ya da atıfta bulunulan dokümanların elektronik versiyonları “AİLE EĞİTİMİ PROGRAMLARI ÜZERİNE NOTLAR” adlı bu çalışmanın ekindeki elektronik veriyona ilgili programın adıyla açılmış klasöre kopyalanmıştır. Program tanıtımları aşağıda program isimlerine göre alfabetik sırada verilmiştir. Tanıtılan programlar şunlardır:

- Aile Okulu
- Ana Baba Okulu
- Anne Çocuk Eğitimi Programı
- AVANCE Parent Child Education Program
- Bernamec Cemiyet Şakaik
- CML MediaLit Kit
- Evlilik Okulu
- FamilienBildung–Ein Kooperationsprojekt
- Familienzentrum

- Family Economics and Resources Management-Family Budget Education Program
- Family Health and Literacy
- FuN (Familie und Nachbarschaft)
- Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı
- Kinderfreunde
- Mehr Generationen Haus
- Prager-Eltern-Kind-Programm
- Starke Eltern–Starke Kinder
- Systematic Training for Effective Parenting
- Tevhid Vakfı Kişisel Gelişim Seminerleri
- The Family Development Demonstration Grant
- The Home Instruction Program for Pre-School Youngsters
- University of Arkansas Division of Agriculture Cooperative Extension Service

Aile Okulu

1. Lokasyon

Konya, Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu seminer programının temeli, Kombassan Vakfı tarafından 1999 yılından itibaren gerçekleştirilen “Anne ve Çocuk Sağlığı Eğitim Seminerleri” dizisi ile “Aile Konferansları”na dayanmaktadır. Sözü geçen çalışmaların bir aşaması olan “Aile Okulu” seminerlerinin, 17-21 Mart 2008 tarihinde “Bilinçli Aile Sağlıklı Toplum” sloganıyla “Aile Okulu” seminerlerinin ikincisi olarak düzenlenmiştir.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Kombassan Vakfı, “Ailedeki önemli sağlık sorunlarının yanı sıra beslenme, eğitim, bedensel, ruhsal ve sosyal gelişim, aile bireyleri arasında ve çevreyle ilişkiler, ahlaki, hukuki, psikolojik gerginliklere ve çatışmalara yol açabilecek sorunlarla baş edebilmek, evi sağlık, mutluluk ve huzur dolu bir yuvaya çevirebilmek için annenin sevgi ve şefkati kadar, bilgi ve deneyime de ihtiyacı vardır.” gerekçesinden yola çıkarak 1999 yılından bu yana aileye yönelik eğitim çalışmaları yapmaktadır.

4. Programın Genel Amaçları

Bu seminerlerin amacı, alanında uzman doktor ve öğretim elemanları aracılığıyla ailelere bilgi ve deneyim ihtiyacı duyacağı konularda eğitim hizmeti sunmaktır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- Halk sağlığı ve halk eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurarak,
- Sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir toplum inşasına katkıda bulunmaktır.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- İletişim ve sorun çözme
- Temel sağlıklı yaşam

7. Programın Kapsamı

Aileye yönelik eğitim, sağlık, hukuk, din ve gelenek kaynaklı günlük ihtiyaç duyacağı çeşitli konularda seminer başlıklarından oluşmaktadır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Program ilan edilen tarihlerde paralel ve ardıl olarak düzenlenmiş farklı oturumlarda yapılmaktadır. Aşağıda her bir ders konusu listelenmiş olup yanında rakam olanlar birden fazla oturumu olan eğitimleri ifade etmektedir:

- Aileye Genel İletişim 1-2
- Eşlerarası Merhamet ve Muhabbet
- Antiaging ve Beslenme 1-2
- Temel Çocuk Yetiştirme İlkeleri ve Sorunları
- Türk Medeni Kanununda Nişanlılık, Evlilik Sorunları
- Aile İçi Tartışmalar ve Çocuk
- İlk Yardımın Önemi ve Ev Kazaları
- Medyanın Aile Bireylerine Olumsuz Etkisi ve Çözüm Yolları
- Evlilik Sistemi ve Sorunları
- 21. Yüzyılda Beslenme ve Yemek Kavramları
- Anne Sağlığı
- Mehir ve Denklik
- Çocuğumuzun Söz Dinlemesi İçin Neler Yapabiliriz?
- Kentsel Yaşamın Aile Üzerindeki Etkileri
- Peygamber Efendimizin Çocuklarla İlişkileri
- Ailede Haklar ve Görevler
- Süt Çocukluğu Döneminde Görülen Bulaşıcı Hastalıklar ve Korunma Yolları
- Beslenme ve Yaşam Kalitesi
- Komşuluk İlişkileri

9. Hedef Kitlesi

Bütün ailelere “açık” bir programdır.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Yapılan tanıtım ve duyurulara katılan ailelerden ibaret katılımcılar hakkında herhangi bir kayıt tutulduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Her bir programın ayrı bir zamanlaması vardır. Bunlara yukarıda “Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları” başlığı altında kısmen değinilmiştir.

Örneğin bir uygulama 1 Nisan 1 Mayıs 2008 tarihlerinde 1 ay süreli Haftada iki gün (Salı ve Perşembe) 09:30-12:40 arası günde 4 ders saat şeklinde gerçekleştirilmiştir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Kombassan Vakfı Konya’da bu seminer hizmetini kendi belirlediği toplantı ve ders yapmaya uygun mekânlarda uygulamaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Belirlenen konu başlıklarında uzman doktor veya akademisyenler tarafından bilgilendirme amaçlı seminerler şeklinde gerçekleştirilmektedir.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Program genel olarak yüz yüze eğitim yöntemleri kullanılarak icra edilmektedir. Bu çerçevede şu türden yol ve araçlar kullanılmıştır:

- Eğitim sınıfı
- Seminer grupları
- Tartışma seansları
- Birebir eğitim
- Gösteriler
- Sergiler
- Aile fuarları
- Profesyonel konferanslar

Yukarıdaki yöntemler bağlamında sınıf içine dair şunlar da not edilebilir: Eğitimci derslerde hikâyeler, alıştırma, soru-cevap yöntemi ve grup tartışmaları kullanmış, ayrıca evde uygulanması için bazı prensipler de önermişlerdir.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Açıklayıcı bilgiye ulaşamamıştır.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Açıklayıcı bilgiye ulaşamamıştır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Eğitimciler, uzman doktor ve ilgili alanda akademisyenlerden oluşmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Seminer şeklinde gerçekleştirilmesi
- Dini, kültürel ve geleneksel temalar içermesi
- Konu içeriğinin oldukça kapsamlı ve önemli aile hayatı konularını içermesi
- Haftada iki gün toplam 4'er saatten 1 aylık uygulama sürecini içermesi
- Konu uzmanlarından doğrudan hizmet alınması

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- Resmî/kurumsal web sitesi: <http://www.kombassanvakfi.org.tr>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

Kombassan Vakfı, Konya, Türkiye

E-mail: vakif@kombassan.com.tr

Web: <http://www.kombassanvakfi.org.tr/>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Orhan Akınoğlu tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Aynur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Ana Baba Okulu

1. Lokasyon

Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu programın temeli, 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından açılan ilk “anne baba okulu” projesine dayanmaktadır.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Çağımız toplumlarındaki hızlı değişim aile yapısını da etkilemiş, üç kuşağın birlikte yaşadığı “geniş aile” yerini ana-baba-çocuktan oluşan çekirdek aileye bırakmıştır. Çekirdek ailede ise paylaşma ve iletişim yetersizliği gözlemlenen bir gerçektir.

Ülkemizde anne ve babalar çocuklarına zaman zaman baskılı, gevşek ya da koruyucu bir tutum içinde davranmayı yeğlemekte, çoğunlukla onlarla sağlıklı bir iletişim kurma yolunu seçememektedirler. Böyle bir ortamda da anne babanın çocuklarını dinelemeden aşığılama, suçlama, yargılama gibi kararları aldıkları çok sık gözlemlenmektedir. Anne ve babaların çocuklarını geleceğe daha iyi hazırlayabilmeleri, çocuklarını yetiştirirken çağın gereklerine uyabilmek için yaptıkları girişimlerin psiko-pedagojik yanlışlar içermesini en aza indirebilmek için ana baba okulu çalışmaları gereklidir.

4. Programın Genel Amaçları

Üniversitenin çevreye açık olması ve kuramsal bilgilerin pratikte test edilmesidir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Bu programın özel amacı, anne-babanın çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmesine yardımcı olmak için, anne ve babalara çocukları ile nasıl sağlıklı bir iletişim kurabileceklerini anlatmak, çocuğun süreç içerisinde değişimi ve gelişimine ilişkin özellikleri aktarmak, etkili anne baba eğitiminden, cinsel eğitime kadar çocuk ve genci ilgilendiren farklı konularda anne babalara rehberlik etmektir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Etkili iletişim
- Farklı gelişimsel dönemler ve bu dönemlere ait ihtiyaçları anlayabilmek
- Bilinçli ebeveynlik

7. Programın Kapsamı

Program kapsamında çocukluk ve gençlik yılları ile evlilik ilişkilerine dair sunumlar yer almıştır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Programın farklı uygulamalarında farklı konular ele alınmakla birlikte 1989 yılında gerçekleştirilen ilk *Ana Baba Okulunda* ele alınan konular; çocuğun gelişim özellikleri ve eğitimi, iletişim, cinsel eğitim, okul, çocukta uyum ve davranış bozuklukları ana başlıkları altında toplanabilir ve bu konuların toplam süresi 32 saati kapsamıştır. Programda yer alan dersler ayrıntılı olarak incelendiğinde şu ders/konular görülmektedir:

- Bebeklik dönemi gelişim özellikleri ve eğitimi
- Okulöncesi dönemi gelişim özellikleri ve eğitimi
- Yanlış dinleme
- Yemek yeme alışkanlığı
- Son çocukluk dönemi gelişim özellikleri ve eğitimi
- Çalışan anne ve çocuğu
- Gençlik dönemi gelişim özellikleri
- Eşler arasında problem çözme
- Karı-koca ilişkilerinden doğan sorunlar
- Yaygın anne baba tutumları
- Çocukla sağlıklı iletişim nasıl kurulur?
- Çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları
- Çocuğun eğitim başarısını yükseltmede ailenin rolü
- Çocuğun cinsel eğitimi

9. Hedef Kitlesi

Programın farklı konularında farklı yaşlarda çocukları bulunan anne babalar hedef kitleyi oluşturmuştur.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Programın farklı uygulamalarında farklı sayıda katılımcı yer almıştır. Bununla birlikte 1999 yılına kadar programdan 15.000 aile *Anne-Baba Katılım Sertifikası* almıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Her bir programın ayrı bir zamanlaması vardır. Bununla birlikte her bir konu ortalama 2 saatlik bir sürede ele alınmıştır.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Ana Baba Okulu programı, kendisini hayata geçiren İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından Türkiye'nin birçok ilinde (örn. İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Konya, Manisa, Şanlıurfa, Malatya vb.) uygulanmıştır. Bu isim daha sonra markalaşmış, "ebeveyn eğitimi" kapsamında yapılan çalışmaların neredeyse tümü bu isim altında lanse edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Ana Baba Okulu'nun Türkiye'nin tüm illerinde uygulandığını söylemek mümkündür.

Programın uygulama mekânları genellikle konferans salonları/toplantı salonları olmuştur.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Ana Baba Okulu uygulamasından önce bu uygulamaya ihtiyaç duyduklarına karar veren kurumlar (yerel yönetimler, okullar vb.) üniversite ile temas kurarak ihtiyaçlarını bildirmişler ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda program gözden geçirilerek sunular gerçekleştirilmiştir.

Sunumlardan önce, üniversite ile temas kuran kurumlar katılımın sağlanması için duyurular yapmışlardır. Geri bildirim için uygulamaların bitiminde katılımcıların görüşleri sözlü ve yazılı olarak alınmıştır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Ana Baba okulunun uygulanmasında şu ilkeler göz önünde tutulmuştur:

- Ana-baba okulu eğitimi, anne ve babanın gerçek ve günlük sorunlarına yanıt verecek şekilde hazırlanmıştır.
- Tartışılan konuların ebeveynin önceki deneyimlerinden kaynaklanmasına dikkat edilmiştir.
- Kuramsal ve pratik bilgi, beceri ve tutumların dengeli biçimde oluşturulmasına özen gösterilmiştir.
- Yetişkin eğitimine uygun eğitim teknolojilerinden yararlanılmıştır.
- Eğitim serbest tartışma yoluyla, herkesin başkalarının kişiliği, kendi güdüleri ve kendi tutumları konusunda bilinç kazanmaya alıştırdığı bir grup çalışmasına dönüştürülmüştür.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Başarılı bir uygulama için programın sunumunda da görev almış çoğunluğu İstanbul Üniversitesi müntesibi olan akademisyenlerce hazırlanmış kaynak kitap esas alınmıştır:

- Aydoğmuş, K. ve diğerleri. (1999). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

1989 yılında yapılan çalışmada kursiyerlere ön ve son test olarak PARI (Parental Attitude Research Instrument / Ebeveyn Tutum Araştırma Aracı) tutum ölçeği uygulanmıştır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Üniversitenin işbirliğiyle yürütülen çalışmalarda konuşmacılar akademisyenler olmuştur.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Ana-Baba Okulu programı Türkiye’de bu denli geniş kitlelere ulaşan en yaygın ebeveyn eğitimi çalışmalarından biri (hatta belki de ilki)dir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

Yavuzer, H. (1999). *Ana-Baba Okulu El Kitabı*. İstanbul: Elma Basım.

Aydoğmuş, K. ve diğerleri. (1999). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

21. İncelemeye Dair Notlar

Program, uygulamasında bizzat yer alanlardan biri olan Esra İşmen tarafından “Program İnceleme Tablosu” doldurulmak suretiyle tanıtılmıştır. Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

5-6 Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP)

1. Lokasyon

Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP) Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından hazırlanmış, 1982-1986 yılları arasında denenmiş ve etkileri, yapılan bilimsel araştırmalarla incelenmiştir. Program yıllar içerisinde geliştirilmiş ve “Milli Eğitim Bakanlığı Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü” ile işbirliği yapılarak 1993-1994 yılından itibaren halk eğitimi merkezlerinde uygulanmaya başlamıştır. Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP) 1994-1995 tarihleri arasında “Yaygın Mesleki Eğitim Projesi”, 1996-1999 tarihleri arasında ise “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi” ve AÇEV imkânları ile yürütülmüştür.

Programın yürütülmesi, izleme ve değerlendirilmesi 2000 yılından itibaren Genel Müdürlüğe devredilmiş, bu çerçevede Genel Müdürlük bünyesinde “Gözlem Eğitim Ekibi” oluşturulmuştur. Hâlen Program “Temel Eğitim Projesi 1. ve 2. Faz” kapsamında Dünya Bankası’ndan sağlanan kredi ile Genel Müdürlükçe yürütülmektedir. AÇEV ile işbirliği program danışmanlığı ve eğitim seminerlerine alınan destekle sürmektedir.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Okulöncesi yaşların, çocuğun gelişimi açısından önemli olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. İlk 6 yaşta beyin ve sinir sisteminin hızlı geliştiği, buna bağlı olarak da çocuğun öğrenme gücünün hızla arttığı bilinmektedir. Her yönüyle çocuğun gelişimi için çevre koşulları çok önemlidir. Kendi potansiyeli ölçüsünde gelişmek, her çocuğun hakkıdır ve çocuklar; haklarını hayata geçirmek için başkalarına bağımlıdırlar. Özellikle çevre koşullarına bağlı olarak olumsuz konumda yaşayan çocukların eğitimi, bakımı, korunması ailelerin ve toplumun sorumluluğundadır. Bu nedenle; çocuğun sağlıklı gelişimi ve eğitiminin özellikle anneler tarafından desteklenmesi bugünün sağlıklı, mutlu çocuklarını; yarının sağlıklı, mutlu toplumunu oluşturacaktır.

6 yaşında çocuğu olan ve çocukları kurumsal eğitimden yararlanamayan annelere verilen eğitimle, annelerin çocuklarının bakımı, gelişimi, eğitimi, anne-baba-çocuk ilişkileri, beslenmesi, hastalıklardan korunmaları konularında ve önlenebilir kazalar, ilkyardım, kadın üreme sağlığı ve aile planlaması hususlarında eğitilerek, çocuk gelişimi ve eğitiminde daha başarılı, kendilerine güvenen, çocukları, eşleri ve çevreleriyle daha iyi ilişkiler kurabilen ve sorunlarıyla rahat başa çıkabilen kişiler olabilmelerini sağlamak; bu sayede annenin çocuğunu “Zihinsel Eğitim Programı” ile okula hazırlamasına yardımcı olmak yaklaşımıyla geliştirilmiştir.

4. Programın Genel Amaçları

Okulöncesi eğitim hizmetlerinden yararlanamayan ve içinde yaşadıkları sosyoekonomik koşulları nedeniyle risk altında bulunan anneler ve çocuklarının eğitimi desteklemek, okulöncesi eğitime yaygın

eğitim boyutunda destek vermek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Erken Çocukluk Eğitimi Programları uygulamaktadır. Genel Müdürlükçe yürütülen Erken Çocukluk Eğitimi Programları, Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV) işbirliği ile geliştirilmiş ve uygulanmaktadır.

Bu program, Annelerin; çocuğun bilişsel, bedensel, sosyal ve duygusal gelişimine duyarlılığını arttırmayı ve anneye çocuğun gelişimini destekleyici bir ev ortamı hazırlama konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Programın amaçları bu çerçevede şöyle sıralanabilir:

- Olumsuz koşullarda yaşayan çocukların çok yönlü gelişimini, onun en yakın çevresi olan “anne” aracılığıyla desteklemek
- Annenin eğitici potansiyelini geliştirmek
- Ev ortamını çocukların gelişebilmelerine imkân sağlayan bir ortam hâline getirmek
- Çocukların gelişimlerinin aileleri tarafından izlenmesine, desteklenmesine ve yönlendirilmesine destek vermek
- Annelerde çocuklarının okulöncesi dönemlerindeki gelişim özelliklerine ilişkin farkındalık yaratmak
- Geleceğimizin güvencesi olan çocuklarımızın bilimsel temelli eğitim programlarıyla yetiştirilmelerine katkı sağlamak
- 8 yıllık temel eğitime destek vermek.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Bu eğitimde katılımcıların edinebilecekleri hedefler ve izlediği stratejiler şu şekilde ifade edilmektedir:

- *Hedefler:*
 - Sosyo-ekonomik yönden olumsuz koşullarda yaşayan ve ana sınıfına gidemeyen çocukların zihinsel, sosyal, duygusal ve bedensel gelişimlerine destek vermek
 - Anne-baba ile çocuğun sağlıklı ilişkiler kurabilmelerine olanak sağlamak
 - Çocukların okulda başarılarını artırarak eğitim hayatına devam etme süresini yükseltmek
 - Kadının birey olarak güçlenmesini sağlamak ve anne olarak eğitici rolünü geliştirmek.
- *Stratejiler:*
 - Çocukların ilköğretime başlamadan önce okula hazırlanmalarını sağlamak
 - Okulöncesi eğitim imkânı olmayan çocuklar ile okulöncesi eğitim alan çocuklar arasındaki eşitsizliği gidermek
 - Anne-babaların erken çocukluk dönemi ile ilgili bilgilerini artırmak
 - Etkili anne-babalık eğitimi programlarını ülke genelinde yaygınlaştırmak
 - Çocuklarda yaşadıkları çevre koşulları nedeniyle olabilecek gelişimsel gecikmeleri önlemek
 - Bölgeler ve cinsiyetler arasındaki eşitsizliği azaltmak

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- İletişim becerileri
- Bilinçli ebeveynlik

7. Programın Kapsamı

Program sadece çocuğun gelişimini değil, hem anneyi hem çocuğu hedeflediğinden, çok amaçlı bir program olarak hem yetişkin eğitimi, hem okul öncesi eğitimi kapsamaktadır. AÇEP aynı zamanda hem ev merkezli hem de kurum merkezli eğitime yöneliktir.

Her eğitim uygulamasında 3 bölüm vardır:

- *Anne Destek Programı*: Bu bölümde çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal gelişimi, anne-çocuk ilişkileri, farklı disiplin yöntemleri, beslenme, hastalıklar gibi 25 değişik konu hakkında sohbetler yapılır. Konular her hafta yapılan toplantılarda grup tartışması şeklinde işlenir. *Anne Destek Programı* anneyi daha yeterli, daha bilgili, daha etkin en önemlisi daha mutlu bir anne hâline getirmeyi amaçlar.
- *Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması*: Bu bölümde kadının kendi üreme sistemini tanıması, üreme sağlığını koruyabilmesi için yapabileceklerini öğrenmesi ile aile planlaması yöntemlerini tanıması amaçlanmaktadır.
- *Zihinsel Eğitim Programı*: Bu bölümün amacı çocuğun zihinsel gelişimini değişik açılardan desteklemek ve onu okula hazırlamaktır. Çocuğun program boyunca uygulaması gereken 25 adet form ve 8 adet hikâye kitabı vardır. Anneler her hafta 1 formun nasıl uygulandığını toplantılarda öğrenir ve evinde çocuğuyla uygular. AÇEP öğretmeni ev ziyaretleri düzenleyerek anne ve çocuğun çalışmasını ev ortamında gözlemler.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Anne Çocuk Eğitimi Programı 25 hafta sürer ve her hafta yapılan grup toplantıları yoluyla uygulanır. Gruplarda ortalama 20-25 anne bulunur. Programa 6 yaşında çocuğu olan ve çocuğunu ana sınıfına gönderemeyen anneler katılabilir.

Her eğitim uygulamasında yer alan 3 bölümdeki konular şunlardır:

- *Anne Destek Programı*
 - Okulöncesi yaşların önemi ve annenin rolü
 - Büyüme ve gelişme özellikleri
 - Zihinsel gelişim
 - Okulöncesi yaşlarda kişilik gelişimi (1-2)
 - Sağlıklı beslenme
 - Sağlık ve bakım

- Kazalardan korunma
 - Tuvalet alışkanlığı
 - Cinsel eğitim
 - Oyunun önemi ve gelişmeye katkısı
 - Anne-çocuk ilişkileri
 - Olumsuz disiplin şekilleri
 - Olumlu disiplin yöntemleri (1-2)
 - Disiplin (genel tekrar)
 - Çocuğun davranışlarını kabul etmek
 - Çocuğu dinlemek
 - Ben dili
 - Öğrenilen yöntemlerin başka kişilere genellenmesi
 - Ders çalışma alışkanlıkları
 - Kadın
- *Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması:* AÇEP'in 2. kısmı anneye kadının üreme sağlığını etkileyen durumlar ve gebeliği önleyici yöntemler gibi konuların işlendiği, 23 konudan oluşan Aile Planlaması ve Üreme Sağlığıdır. Kadının kendi üreme sistemini tanınması, üreme sağlığını koruyabilmesi için yapabileceklerini öğrenmesi, gebeliklerin riskli ve uygun oldukları durumlar hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır.
 - *Zihinsel Eğitim Programı:* Çocuğu ile 10-15 dakika üzerinde çalıştığı, 25 adet çalışma formu ve 8 hikâye kitabından oluşur. Çalışma formları çocuğun zihinsel gelişimini destekleyecek değişik faaliyet içerir. Anne bu formdaki faaliyetleri çocuğu ile çalışır. Çocuğun her gün ne kadar çalışacağı ZEP (Zihinsel Eğitim Programı) formları üzerinde belirtilmiştir. ZEP çalışmaları çocuk ilkokula başlamadan 1 yıl önce uygulanır. Onun okula hazırlanmasına yardımcı olur. ZEP çerçevesinde yapılan faaliyetler çocuğun zihinsel gelişimini farklı şekillerde desteklediği ve onu okula hazırladığı gibi anneyi "öğreten" rolüne sokarak, onun çocuğunun gelişiminde daha etkin rol almasında destekler. Öğrenmenin etkin olabilmesi için Zihinsel Eğitim Programı küçük grup çalışması şeklinde sürdürülür.

9. Hedef Kitlesi

Alt sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde olan, çocuğunu okul öncesi kurumsal eğitimden yararlandıramayan anneler AÇEP'in hedef kitesidir.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Program alt sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde olan, çocuğunu okul öncesi kurumsal eğitimden yararlandıramayan annelere, MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı halk eğitimi merkezlerinde uygulanmaktadır.

Kurslarda grup dinamiğinin sağlanması açısından, kurslar en az 15, en çok 25 anneden oluşturulmaktadır. Programın uygulandığı illerdeki halk eğitimi merkezlerine başvurularak programa katılma bilmektedir. Kesin kayıt, kursun açılacağı yerde yapılır. Açılacak kurs gün ve saatleri belirlenerek gruplar oluşturulur. Kursta çocuk getirilmemesinin önemi ve nedenleri hatırlatılır. Tanışma toplantısının günü ve saati belirlenir. Yardımcı Anne olabilecekler tespit edilir.

Ayrıca alanda tarama yapılarak anneler kursa katılmaları için ikna edilmeye çalışılır. Kesin kayıtlar esnasında tarama sürecinde görüşülmüş annelerin kayıt yaptıırıp yaptıımadığı tespit edilerek yeniden ikna turuna ve alan tarama çalışmalarına çıkılır.

1993-2004 yılları arasında 75 ilde 426 öğretmenle 147.856 anne-çocuk ikilisine ulaşarak sürdürülmektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Her bir programın ayrı bir zamanlaması vardır. AÇEP öğretmeni olanlar il ve ilçe halk eğitimi merkezlerine başvurularak, kayıt yaptıırlar. 1993 yılında AÇEV ile yapılan protokol ile program Vakıfla birlikte sürdürülmeye başlanmış, 2001 yılında Genel Müdürlüğe devredilmiştir. Genel Müdürlük AÇEP kurslarının HEM'lerde yürütülmesinden, AÇEP öğretmeni seminerine katılacak öğretmenlerin tespitinden, seminerde eğitimin verilmesinden, ZEP ve diğer malzemelerin basımı ve dağıtımından, AÇEP kurs bilgilerinin HEM'lerden derlenip değerlendirilmesinden sorumludur.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Program, MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı halk eğitimi merkezlerinde uygulanmaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Genel Müdürlük hâlen 75 ilde yürütülen AÇEP kurslarının ülke genelinde yaygınlaştırılması ve yürütülmesini hedeflemektedir.

Program ülke genelinde izleme, gözlem, koordinasyon ve değerlendirme çalışmaları ile bu alanda çalışacak öğretmenleri yetiştirmek üzere Bakanlıkta oluşturulan çalışma grubundaki eğitim elemanları vardır. Bu eğitim elemanları:

- Yıllık çalışma planlarını eylül ayında hazırlar ve Genel Müdürlüğe sunar.
- Yılda en az 5 kez gözlem ve danışmanlık amaçlı olarak programın uygulandığı halk eğitimi merkezlerine ziyaretler yapar.
- İllerde yapılan gözlemlerde programın nitelikli yürütülebilmesi, yerel düzeyde kurum ve kuruluşlar-

la işbirliği sağlanması amacıyla seyahatlerde il milli eğitim müdürü, halk eğitimi başkanları ve merkez müdürleriyle görüşmeler yapar.

- İl rehberleriyle yılda 2 kez toplantı yaparak, toplantı raporunu hazırlar ve Genel Müdürlüğe iletir.
- İllerde öğretmenlerle yılda 2 kez toplantı yapar, toplantı raporunu hazırlar ve Genel Müdürlüğe iletir.
- Merkez müdürleriyle, seminere katılacak öğretmen ve koordinatör adaylarını belirlemek amacıyla görüşmeler yapar.
- Yıl içinde gerçekleşen öğretmen/koordinatör (il rehberi) seminerlerine eğitici olarak katılır. Seminer sırasında diğer AÇEV eğitim sorumlularıyla ekip hâlinde çalışır.
- Program uygulama sürecinde il rehberleriyle iletişim kurarak sorunlarına çözüm üretmeye çalışır.
- Seminerin tüm hazırlık aşamalarında ve seminer sonrası değerlendirmelerinde görev alır. Seminer değerlendirme raporlarını eğitim sorumlularıyla işbirliğinde hazırlar. Genel Müdürlüğe iletir.
- İletişim faaliyetleri kapsamında öğretmen/koordinatörlere (rehberlere) iletilmek üzere haber bültenleri hazırlar ve program paydaşlarıyla iletişimi güçlendirir.
- Programın değerlendirme ölçüm araçlarını illerden toplar, veri girişlerini yapar, sonuç raporlarını hazırlar, Genel Müdürlüğe ve Vakfa bu raporları iletir.

Koordinatör, öğretmen işbirliği ile hedef kitlenin yoğun olduğu bölgeler belirlenip, programın tanıtımı, kurs yeri ve kursiyer kayıtları için çalışmalara başlanır. Tanıtım sırasında asılan afiş, dağıtılan broşürlere HEM'in adres ve telefonlarının yazılması, HEM'de bilgi verecek kişilerin; programın amacı, nasıl işlediği, kursun nerede ve ne zaman açılacağı, kursa katılmak için gerekli koşulları, kayıtlarla ilgili ayrıntılar hakkında bilgi sahibi olması gerekir.

Kurs yerini gösteren "ANNE ÇOCUK EĞİTİMİ PROGRAMI" yazılarının asılması, kesin kayıt yaptırmış annelere masa üzerine ya da yaka kartı şeklinde isimliklerin hazırlanması. Her anne için öğretmen isterse kendi telefon numarasını ve HEM'in telefonunun yazılı olduğu notların hazırlanması gerekmektedir.

Toplantı Gündemi;

- Öğretmen ve koordinatörün kendilerini tanıtması,
- Annelerin kendilerini tanıtmaları,
- Adres ve telefon numaralarının kontrolü,
- Anne çocuk eğitimi programının tanıtımı,
- Programla ilgili araştırma sonuçları,
- Programın yıl içinde nasıl yürütüleceği,
- Programdan en iyi şekilde yararlanabilmek için annelerin yapması gerekenler,
- ZEP formlarının tanıtımı,
- Yardımcı anne seçiminden oluşur.

Grup toplantıları soru-cevap yöntemi kullanılarak sürdürülmektedir. Anne Destek Programında kullanılan en önemli öğretim yöntemi örneği uygulama kısımlarındadır. AÇEP ev merkezli eğitimi de kapsamaktadır. Öğretmen annelere yapacağı ev ziyareti ile anne çocuk ikilisinin ev ortamında ZEP çalışmalarını gözleyerek, faaliyetlerin amacına uygun yapılmasını sağlar. ZEP faaliyetleri çocuğun zihinsel gelişimini desteklemek için hazırlanmıştır. Ev ortamında ZEP formlarının kurallara uygun çalışılması çok önemlidir.

Grupta ZEP faaliyetleri yapılırken; tüm kurallara tamamen ve aynen uyulmalıdır. Anne grupta ZEP'i uygularken kurallara uyulmadığını görürse evde de çocuğu ile çalışırken aynı şekilde hata ve eksiklikler yapar. Bu nedenle;

- Anneler masalara özenle dağıtılır (küçük grup toplantısı).
- Birbirini tanıyan anneler aynı masada oturtulmaz.
- Anneler her hafta farklı masalara oturtulur. Böylece grup birbirini tanır.
- Masa üzerinde çanta, torba gibi gereksiz eşyalar olmamalıdır. (Zira masada duran eşyalar annelere uygulanan ZEP'i görmelerini engeller.)
- En fazla 1 masada 6 anne olmalıdır.
- ZEP formlarındaki faaliyetler anne çocuk rolü olarak uygulanır.
- ZEP'te çizim gerektiren faaliyetlerde; ZEP'i evde çocuk çalışacağından çizim olmaması gerekmektedir. Bu nedenle anneler derste kalemin tersini kullanarak faaliyeti uygular.
- Masalarda herkesin uygulamayı iyi öğrenmeleri gereklidir.
- İlk hikâyeyi grup lideri okur.
- ZEP çalışması sırasında anne çocuk rolü oynayanlar muhakkak tek form üzerinde çalışırlar.
- Toplantıya katılmayan annelerle toplantıdan hemen sonra derhal temasa geçilir. En geç iki gün içinde ZEP formları ulaştırılır.
- Grupta yapıldığı gibi anne çocuk rolü oynayıp, uygulayarak verilir.
- Toplantıya gelmeyen annelere ZEP formları uygulamadan kesinlikle verilmez.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

- *Yüz yüze eğitim yöntemleri:*
 - Eğitim sınıfı
 - Seminer grupları
 - Tartışma seansları
 - Birebir eğitim
 - Gösteriler
 - Sergiler
 - Ev ziyaretleri

Yukarıdaki yöntemler bağlamında sınıf içine dair şunlar da not edilebilir: Eğitimciler derslerde hikâyeler, alıştırmalar, soru-cevap yöntemi ve grup tartışmaları kullanır. Ayrıca evde uygulanması için bazı prensipler de önerilir.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Programın uygulamasında bir takım materyaller vardır. Örneğin zihinsel Eğitim Programında Çocuk programı boyunca uygulaması gereken 25 adet form ve 8 adet hikâyeye kitabı vardır. Anneler her hafta 1 formun nasıl uygulandığını toplantılarda öğrenir ve evinde çocuğuyla uygular. AÇEP öğretmeni ev ziyaretleri düzenleyerek anne ve çocuğun çalışmasını ev ortamında gözlemler.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Bu program kapsamındaki konuların her birinde değişik değerlendirme araçları geliştirilmiş ve kullanılmaktadır. Bunlar, ev ziyaretleri gözlem formu, eğitim değerlendirme formu vb'dir.

- *Programın çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmeye ilgili çalışma sonuçları:*
 - *Zihinsel (bilişsel) Sonuçları:* Tüm zekâ ve genel yetenek testlerinde, eğitime katılan annelerin çocuklarının, eğitilmeyen annelerin çocuklarına göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Eğitilen annelerin çocuklarının, eğitilmeyen annelerin çocuklarına göre, okula daha uzun süre devam ettikleri gözlenmiştir. Ortaokula devam oranı anneleri eğitime katılmayan çocuklarda % 67 iken, anneleri eğitime katılan çocuklarda bu oran % 86'ya ulaşmıştır. Programın uygulandığı kesimlerde genelde ekonomik koşullar nedeniyle çocuklar 12 yaşında okulu bırakmakta iken, AÇEP kursuna katılan annelerin çocukları okula devam etmektedir. Okula devam göstergesinin yanı sıra tüm derslerinin not ortalamalarının da eğitime katılan annelerin çocuklarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca annesi eğitilmiş çocuklar okul başarılarından memnun olup, öğretmenlerinin de kendilerinden memnun olduklarını düşünmekte ve yeterince çalıştıkları takdirde sınıfın en iyi öğrencileri olacaklarına inanmaktadırlar.
 - *Kişilik ve Sosyal Gelişime İlişkin Sonuçlar:* Eğitilmiş annelerin çocukları; eğitilmemişlere oranla küçükken annelerinin kendileri ile daha çok ilgilendiğini, anneleri tarafından daha çok takdir edildiklerini, üzgün ve sıkıntılı iken daha çok teselli gördüklerini ve en önemlisi daha az dayak ve ceza aldıklarını ifade etmişlerdir. Eğitilmiş anneler ise, çocuklarını; eğitilmemiş annelere göre daha terbiyeli ve daha az kavgacı olarak tanımlamışlardır.
- *Programın anneler üzerindeki etkisini değerlendirmeye ilgili çalışma sonuçları:*
 - Araştırma sonuçları programın çocuğa olduğu kadar annelere de olumlu etkileri olduğunu saptamıştır. Sonuçlar eğitilmiş annelerin hem çocukları ile iletişimlerinden daha memnun olduklarını, hem de çocuklarını daha iyi anlayabildiklerine inandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte annelerin kendilerine güvendikleri, haklarını daha iyi savunur duruma geldikleri, olaylara daha olumlu yaklaştıkları, daha sosyal, elinden iş gelir ve tuttuğunu koparır kişiler hâline geldikleri

ve hatta iş bulup çalışmaya başladıkları ortaya çıkmıştır. Anneler program sayesinde eşleri ile ilişkilerinin de olumlu yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Eşlerinin kendilerindeki değişimi fark ettiklerini ve kendilerine daha fazla güvenip söz hakkı tanıdıklarını söylemişlerdir. Tüm bunlar sayesinde ev ortamında da değişiklikler olduğu saptanmıştır. Programın bu denli etkili olmasının nedenlerinden biri, belki de en önemlisi anneye ve aileye destek vererek, çocuğun gelişimine katkıda bulunmasıdır. Bu programa katılan anneler, çocuk gelişimi hakkında bilgi edinmiş, olaylara bakış açısını genişletmiş, ilişkilerinde yapıcı olmayı öğrenmiştir. Böyle bir anne de ev ortamını sürekli olarak daha olumlu yönde etkileyerek çocuğun içinde yaşadığı bu ortamı zenginleştirecektir. Bu durumda anne program bittikten sonra da çocuğuna sadece okulöncesinde değil, diğer gelişim evrelerinde de sürekli destek kaynağı olmaya devam ederek, yetişen diğer çocuklarının gelişimine de katkıda bulunacaktır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Eğitmciler, Kadrosu halk eğitimi merkezlerinde olan öğretmen ve kadrolu usta öğreticilerdir. Bakanlığın Hizmetiçi Eğitim Dairesince belirlenen tarihlerde açılan AÇEP öğretmen yetiştirme semineri I. ve II. kademesine katılarak belge almış olanlar bu programda görevlendirilmektedirler.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Bir yüksek öğretim kurumu tarafından geliştirilmiş ve uygulanmaktadır.
- Program hem yerel hem de ulusal düzeyde ilgili kamu kurum ya da kuruluşların desteğine sahiptir.
- Program özel kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının farklı tip ve düzeylerde desteklerine sahiptir.
- Program kapsamında önemli miktarda hedef kitleye uygun/kullanışlı doküman üretilmiş ve ulaştırılabilir şekilde (resmî sitede) yayımlanmaktadır.
- Program üretenler katılımcıları ve eğitimcileri ilgili kurumlara, dair bir bilgi akışı sistemleştirmişlerdir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

Bu özeti değişik bölümlerinde kaynakların linkleri verilmiştir. Ayrıca aşağıdaki dokümanlar da bu programda kullanılmaktadır:

- Program hakkında ayrıntılı tanıtım ve MEB'le yapılmış protokolleri içeren AÇEV tarafından hazırlanmış doküman.
- Kurumun web sitesinde ilgili bölümün adresi: <http://cygm.meb.gov.tr/halkegitim/annecocukegtm.html>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

Adres: T.C.Millî Eğitim Bakanlığı, Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara

Web: <http://cygm.meb.gov.tr/halkegitim/annecocukegtm.html>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Orhan Akınoğlu tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Aynur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

AVANCE Parent Child Education Program [AVANCE Ebeveyn-Çocuk Eğitimi Programı]

1. Lokasyon

California, New Mexico, Texas; Amerika Birleşik Devletleri, KUZHEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

“AVANCE” ilk olarak Cornell Üniversitesi’nde Dr. Urie Bronfenbrenner’in mezun öğrencileri tarafından kavramsallaştırılan kâr amacı gütmeyen, yaygın olarak okul öncesi çocuk eğitimi ve aile destek hizmetleri sunan toplum temelli bir organizasyondur. İlk AVANCE Anne-Çocuk Programı Zale Corporation’ın finansman sağlamasıyla kurulmuştur.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Programın temel felsefesi; etkili çocuk yetiştirme ve destek programları aracılığıyla risk altında olan topluluklardaki aileleri güçlendirerek Amerika’nın potansiyelini ortaya çıkarmaktır.

AVANCE “ilerlemek” ve “gelişmek” anlamına gelen İspanyolca bir sözcüktür. Buradan da anlaşılacağı gibi bütün ailelerin amacı olan “bu dünyada gelişerek ilerleme ve çocukları için daha iyi bir yaşam sağlama” hedefi AVANCE için de geçerlidir. AVANCE, çocukların bir daha asla 1, 2 ve 3 yaşlarında olmayacağını ve bu yılların çocuğun öğrenim yaşamı için çok önemli olduğunun bilincinde olarak ebeveynleri çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirmeyi amaçlar. Çünkü çocuğu fiziksel olarak öğrenmeye hazırlayacak olan ebeveynlerdir.

4. Programın Genel Amaçları

AVANCE, çocuklarının hayatlarının son derece önemli olan ilk üç yılı süresince ebeveynlerin neler yapabileceği üzerinde yoğunlaşarak, ebeveynlerin çocuklarını okula hazırlamasına yardım etmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle düşük gelirli İspanyol ailelere, risk altındaki topluluklara önleyici, toplum temelli, iki kuşak odaklı ve alan bakımından kapsamlı olduğu araştırmalarla kanıtlanmış olan bir program modeliyle hizmet vermektedir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Sağlık ve fiziksel gelişimin ötesinde bir çocuğun öğrenmesini etkileyen kültürel farklılıklar, ailenin gelir seviyesi, ev güvenliği ve ebeveynlerin eğitim durumu gibi faktörlerin olumsuz etkilerini yok ederek çocuklar için daha güzel yarınlar sağlamaya yardımcı olmayı hedeflemektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Annelerin

- Çocuklarıyla daha fazla konuşması,
- Çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmesi,
- Çocuklarına olumlu bir yaklaşım sergilemesi,
- Çocuğuyla uygun bir diyalog içinde olması,
- Çocuğu için canlı ve organize bir ev ortamı oluşturması

bu eğitim programının gerçekleştirmek istediği ve başardığı becerilerdendir. AVANCE bu sayede ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmeyi ve daha güzel yarınlar meydana getirmeyi amaçlar.

7. Programın Kapsamı

AVANCE ebeveyn- çocuk eğitimi program içeriği:

- Ebeveynlere çocuklarının eğitim hayatında onlarla nasıl işbirliği içinde olabileceklerini ve onların ilk öğretmeni olarak nasıl davranmaları gerektiğini öğreten çocuk yetiştirme eğitimi sınıfları,
- Ebeveynlere yardımcı olabilecek bilgiyi ve araçları sağlayan Toplum Kaynak Bilinci,
- Daha etkili bir şekilde çocuk yetiştirme üzerine birebir rehberlik sağlayan ev ziyaretleri,
- Sınıflardaki çocuk sahibi ebeveynleri, sınıf ortamını öğrenmeye özendirmek için erken çocukluk dönemi eğitimi,
- Ekonomik açıdan kendi kendine yeterliliği teşvik etmek için yetişkin eğitimi,
- Ailelerin sürekli katılımları konusunda yardım etmek için ulaşım ve daha başka destek hizmetleri.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- Programın genel amaçları;
 - Annenin ve çocuğun eğitimi
 - Annelerin okula/eğitime duyarlılığı
 - Annelere okuma ve yazma öğretimi
- Bu amaçlara uygun olarak,
 - Bilgisayar kullanımı
 - Haftalık ve aylık okuma-yazma çalışmaları
 - Tek dilden ziyade iki dilde (bilingual) okuma etüdüleri
 - Çocukların ev ödevlerine ayırdıkları sürenin arttırılması ve bu sürenin yönetimi
 - Annelerin keyif alarak çocuklarının ödevlerine yardımcı olması

- Çocuklarının okuldaki günlerinin nasıl geçtiğiyle ilgili feed-back almaları
- Çocukların okul memnuniyetinin incelenmesi
- Ailelerin çocuklarının okul öğretmenleriyle daha yakın ilişkiler tesis etmeleri
- Ailelerin çocuklarını okulda daha iyi olmaları için motive etmeleri
- Ebeveynlerin çocuklarıyla onları geliştiren oyunlar oynamaları

gibi başlıklardan/derslerden oluşan bir müfredat ve içerik vardır.

9. Hedef Kitle

AVANCE'ın hedef kitesini risk altındaki topluluklarda yaşayan, eğitim seviyesi ve ekonomik geliri düşük İspanyol aileler başta olmak üzere ihtiyaç sahibi ve 0-3 yaş aralığında çocuğuna okul öncesi eğitim vermek isteyen aileler oluşturmaktadır.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Risk altındaki topluluklarda yaşayan, eğitim seviyesi ve ekonomik geliri düşük programdaki katılımcıların karakteristik özellikleri;

- Hispanic Ethnicity – İspanyol Etnisite
- Economic Poverty – Ekonomik Zayıflık
- School Dropout – Okul Bırakanlar
- Single Parenthood – Tek Ebeveynlik (Ayrılmış Eşlerin Ebeveynliği)
- Elevated Depressed Mood – Yüksek Depresyon Hali
- Participation in Public Assistance Programs – Halk Destek Programlarına Katılım

35 aileye 50,000 dolarlık bir bütçeyle hizmet veren 500 birim halk evi geliştirilmesiyle başlanan bu çalışma, Teksas'ta 10 merkezde 90'in üzerinde program geliştirmiştir. Bugün AVANCE'nin 10 merkezi 33,6 milyon dolarlık bir bütçeye ve yaklaşık 700 çalışana sahiptir ve çeşitli programlarla binlerce ebeveyn ve çocuğa hizmet vermektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Katılımcılar AVANCE eğitim programından program süresince faydalanır ve mezun olurlar. Bu eğitim programı da yaklaşık olarak iki yıl sürmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

AVANCE, Houston, Teksas, Rio Grande Valley, Dallas, Laredo, Corpus Christi, El Paso, Austin, the Middle Rio Grande ve Waco gibi şehirlerde çeşitli ofis merkezleri aracılığıyla ailelere hizmet vermektedir. Ayrıca California ve New Mexico'da da gelişimini hızla sürdürmektedir.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Carnegie Corporation tarafından yapılan bir değerlendirme uygulaması şu şekildedir:

Rastgele seçilen kontrol grupları programdan iki yıl boyunca faydalanmışlardır. Bir yıl sonra bu programdan faydalanan annelere özgü tutum, davranış, bilgi hakkında veriler toplanmış ve programdan yararlanan annelerin çocuğuyla daha fazla konuştuğu, daha çok zaman geçirdiği, çocuğuna daha olumlu bir yaklaşım içinde olduğu gözlemlenmiştir. Ekonomik geliri düşük, eğitimini tamamlamamış olan anneler aldıkları eğitim sonucunda bilinçlenmiş ve çocuklarıyla olan ilişkilerini güçlendirmişlerdir. Ayrıca annelerin fiziksel baskıya karşı oldukları, ebeveynlik konusunda bilgi ve yeteneklerini arttırdıkları ve toplum kaynaklarını kullanma becerilerini daha da geliştirdikleri rapor edilmiştir. Eğitim programından mezun olduktan sonra, belirli sayıda program katılımcısı ileri sınıflara kayıt olarak daha yüksek eğitime devam etmeyi seçmişlerdir.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

AVANCE eğitim programı risk altındaki toplumlardan veya kendi eğitim programlarından mezun olan çeşitli kontrol grupları üzerinde yaptığı çeşitli gözlem ve anket çalışmaları ile verdiği eğitimin ne derece yeterli olduğunu araştırmaktadır. Araştırmalar da AVANCE ebeveyn-çocuk eğitimi programını destekleyici bulgular ortaya çıkmıştır. Programlardan yararlanan ebeveynlerin çocuklara yaklaşımında, çocukların ise okul yaşamlarında ne kadar başarılı olduğu yapılan anketlerde gözlemlenmiştir. Program bu anketlerle ortaya koyduğu başarıyı çok net bir biçimde göstermektedir. Yapılan başarı değerlendirme çalışmaları şunlardır:

- Carnegie Corporation Çalışması
- İlk mezunları 17 yıl sonra bir araya getirme çalışması
- AVANCE'den yararlanan ebeveynlerin çocuklarının okula hazır olup olmadığını araştıran anket
- AVANCE programının mezun anneler üzerindeki etkisini ölçen anket
- Dallas Isd'deki çocukların okul başarısı
- Annelerin eğitimi destekleyici tutum ve davranışları hakkında çalışma
- El Paso Isd'deki çocukların okul başarısı

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Çok tecrübeli olan ve AVANCE eğitim programında başkanlık pozisyonunda olan Sylvia G. Garcia ve en az onun kadar tecrübeli her seviyeden AVANCE organizasyonlarına rehberlik etme amacıyla olan, tecrübeli, kariyer sahibi yönetim kadrosuyla kendini çocukların geleceğine adanmış öğretmenler hizmet vermektedir. Programda büyük ölçüde iki dil bilen ailelerin eğitimi söz konusu olduğundan iki dilli (bilingual) çocuk eğitimi konusunda uzmanlığı olan kişiler de görev almaktadır.

Sylvia G. Garcia, Genel Müdür ve CEO

Sylvia Gonzales Garcia 2006'dan bu yana AVANCE in Genel Müdürlüğünü ve CEO'luğunu üstlenmiştir. Garcia, AVANCE ile birlikte 1979'dan bu yana çalışmaktadır; San Antonio'daki ilk çalışmalara rehberlik etmiş ve devamında AVANCE-Houston bölgesinin kurucu vakıf başkanlığını 1988'ten 2005'e kadar yürütmüştür. Bu göreve başladığında 200 aileye hizmet verilirken 2005 yılında 340 çalışanıyla yılda 6.500 aileye hizmet götürülmüştür.

Mercedes Perez de Colon, Chief Programs Officer

Perez de Colon, Eğitim uzmanı, bilingual eğitimi ve ilköğretim alanında lisans mezunudur.

1970'den bu yana aile destek programları ve hizmetlerinde farklı şekillerde görev aldı; Aile Eğitimsi, Aile Merkezi Yöneticisi, Mali İdarecilik, Ar-Ge Sorumlusu, Müfredat Yazarlığı, Bağış-Yardım Onay Sorumlusu, Üst Düzey Yöneticilik, Planlama, Heyetler Arası İlişkiler Sorumlusu, Uygulama Liderliği, Danışman ve Program İzleme.

“Benim tüm kariyerim genç İspanyol çocuk ve ailelerin refahını ve huzurunu arttırmaya adanmıştır. Bu günün çocukları geleceğimizdir ve onlar ülkemizin güçlülüğünü ve sağlıklı yapısını belirleyecekler.”

“Avance annelerin çocuklarını başarıya götüren yolda onlara büyük bir şevk ile hizmet etmektedir.”

18. Farklılıklar / Özgünlükler

AVANCE Ebeveyn-Çocuk Programı etkili uygulamalarıyla Amerika'da ulusal bir “okul öncesi eğitim modeli” olarak kabul edilmekte ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- *Resmî/kurumsal web sitesi:* <http://www.avance.org/>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *National Office Contacts*

Sylvia G. Garcia, President & CEO or Mercedes Perez de Colon, Chief Programs Officer

Adres: AVANCE, Inc., 118 N. Medina, San Antonio, TX 78207

Telefon: (210) 270 - 4630 (Office)

Faks: (210) 270 – 4636

e-mail: mcolon.nat@avance.org

web: <http://www.avance.org/>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Büşra Yaman tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Yusuf Alpaydın ve Mustafa Çakıroğlu bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Bernamev Cemiyet Şakaik [Kardeşler Derneği Eğitim Programları]

Suudi Arabistan Krallığı, Sosyal İşler Bakanlığı, Cidde Hanımlar Teşkilatı, Şakaik [Kardeşler] Derneği Eğitim Programları

- Genç Kızları Evliliğe Hazırlama Eğitim Programı
- İlk Çocuğum Eğitim Programı
- Boşanan Kadınlara Psikolojik Destek Programı
- Mahkum Kadınlara Psikolojik ve Mesleki Destek Programı
- Kendini ve Güçlerini Geliştiren Kadın Eğitimi Programı
- Üreten Aile Eğitim Programı
- Şiddetsiz Eğitim Hamlesi

1. Lokasyon

Cidde, Suudi Arabistan, ASYA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Şakaik [Kardeşler] Derneği, Suudi Arabistan Krallığı Sosyal İşler Bakanlığı Cidde Hanımlar Teşkilatı bünyesinde, 2005 yılında Ciddede kurulmuştur.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Toplumda olumlu bir rol üstlenebilmek için

- kadın-geç kız merkezli
- kendi kimliğini koruyan
- orijinal yöntemlerle
- kültürel, sosyal ve toplum refahını yükseltici faaliyetler düzenlemek.

4. Programın Genel Amaçları

Kurumun genel değerleri:

- Yumuşaklık ve kolaylık sağlayan davranış
- Esneklik ve hikmet
- Resmî değil kardeşliğe dayalı ilişki

- Güvenli bir hayat için pratik çözümler
- Diğerkâmlık

Ayrıca kurumun uyguladığı eğitim programlarının hedefleri şu şekilde ifade edilmektedir:

- Dinî, toplumsal ve eğitimsel genel bilincin yayılmasını sağlamak
- Genç kızlar için sağlıklı çevreler ve eğitim programları oluşturmak
- Toplumu yönlendirme gücüne sahip (kadın) eğitimcilerin yetiştirilmesine yardım etmek
- Müslüman evinin ve başarılı bir ailenin oluşmasında paydaş olmak

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- *Genç Kızları Evliliğe Hazırlama Eğitim Programının Hedefleri:*
 - Boşanma oranını azaltmak ve ailelerin parçalanmasını engelleyerek toplumun bütünlüğünü sağlamak amacıyla İslam öğretilerine uygun olarak çağdaş hayatın gereklerinin bilincinde olan eşler olmaları için genç kızların psikolojik ve sosyal yeterlilik kazanmalarını sağlamaktır.
- *İlk Çocuğum Eğitim Programının Hedefleri:*
 - İlk defa annelik tecrübesi yaşayanlar için annelik becerisi sunan anne ve çocuk eğitimi sunmak
- *Boşanan Kadınlara Psikolojik Destek Programının Hedefleri:*
 - 35 yaş altındaki boşanmış kadınlara boşanma şokunu atlatmaları, boşanma sonrası süreçle başa çıkmaları ve çocuklarıyla ilişkilerini düzenlemeleri için yardımcı olmak.
- *Mahkum Kadınlara Psikolojik ve Mesleki Destek Programının Hedefleri:*
 - Hapsin olumsuz koşullarının psikolojik etkisinden kurtulmaları için mahkum kadınlara yardım etmek
 - Kendilerine güvenlerini kazanmalarını sağlamak ve yeniden topluma karışmalarına yardım etmek
 - Mahkum kadınların rehabilitasyonunda özel programlar düzenlemek
 - Tekrar suç işlemeyip topluma karışmaları için psikolojik destek vermek
 - Yeteneklerine ve güçlerine uygun olarak faydalı bir sanat veya meslek kazanmalarını sağlamak (bilgisayar kullanma yeteneğinin geliştirilmesinin yanında takı tasarımı, aşçılık, hediye paketleme, makyaj esasları gibi)
- *Kendini ve Güçlerini Geliştiren Kadın Eğitimi Programının Hedefleri:*

- Genç kızlara ve kadınlara zorluklarla karşılaştıklarında başa çıkabilecekleri yetkinlik ve yeterliliği kazanabilmeleri için her türlü bilgi ve beceriyi kazandırmak.
- *Üreten Aile Eğitimi Programının Hedefleri:*
 - Aile reisini kaybetmiş veya düşük geliri olan ailelerin kızlarının mesleki yetenek kazanmalarını sağlamak.
- *Şiddetsiz Eğitim Hamlesi Programının Hedefleri:*
 - Şiddetin sebeplerine ve çocuklar, aileler ve toplum üzerindeki etkilerine karşı bilinç geliştirmek.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Bkz. “Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)”

7. Programın Kapsamı

Kurum resmî olması hasebiyle kadınlara yönelik sosyal politikaların uygulayıcısı durumundadır. Bu amaçla Suudi Arabistan toplumunda güçlü bir aile için farklı kesimlerden kadınların ihtiyaç duydukları alanları kapsama gayreti görülmektedir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Genç Kızları Evliliğe Hazırlama Eğitim Programı*
 - Erkek Dünyası: Anlayış ve Sorumluluk
 - Eşle Diyalog Sanatı
 - Romantik Saatler
 - Ev İşleri Becerisi
 - Güzellik Sanatı
 - Aşçılık Usulleri
- *İlk Çocuğum Eğitim Programı*
- *Boşanan Kadınlara Psikolojik Destek Programı*
 - Yeni Bir Başlangıç
 - Kriz Durumlarında İmanın Etkisi ve Rolü

- Haklar ve Sorumluluklar
- Başarılı Boşanma
- Kendine Güven, Mutlu Ol
- Sorunlarla Başa Çıkma Sanatı

- *Mahkum Kadınlara Psikolojik ve Mesleki Destek Programı*
 - Birinci kur:
 - Olumsuz Düşüncelerden Kurtulma Stratejileri
 - Kendime Güveni Nasıl İnşa Ederim?
 - Hayat Baskısından Nasıl Kurtulursun?
 - Olumlu Düşünme
 - Küçük Planlarına Nasıl Başlarsın?
 - İletişim Becerisi ve İlişki Sanatı
 - Başarı Adımları
 - Sen ve Toplum?
 - İkinci Kur (Meslek edindirme kuru):
 - Çiçek Bakımı
 - Makyaj ve Güzellik
 - Hediye Paketi Yapma
 - Bitki Yetiştirme Sanatı

- *Kendini ve Güçlerini Geliştiren Kadın Eğitimi Programı*
 - Vaktini Aktif Bir Şekilde Yönetme Kursu
 - Sınıf Yönetimi ve Performans Artırma
 - Yaratıcı Eğitim
 - Görev Alma-Hazırlanma
 - Kendini Nasıl Mutlu Edersin
 - Etiket ve Çiçek Arajmanı
 - Hayatını Aydınlatan İyimserlik Kandili
 - Hayatın ve İşin Olumsuz Baskısından Nasıl Kurtulabilirsin?

- *Üreten Aile Eğitim Programı*
 - Çiçek Süsleme – Arajman Kursu
 - Hediye paketleme kursu
- Şiddetsiz Eğitim Hamlesi: Seminerler halinde düzenlenen eğitimin başlıkları:
 - Eğitim ve Bilgelik
 - Çocuklarla Diyalog
 - Sevgi Eğitimi
 - Merhamet Eğitimi
 - Çocuklarda İnadın Sebepleri ve Biçimleri

9. Hedef Kitleleri

- *Genç Kızları Evliliğe Hazırlama Eğitim Programı:* Evliliğe hazırlanan genç kızlar ve yeni evli kadınlar
- *İlk Çocuğum Eğitim Programı:* İlk kez anne olan kadınlar
- *Boşanan Kadınlara Psikolojik Destek Programı:* 35 yaş altı boşanmış kadınlar
- *Mahkum Kadınlara Psikolojik ve Mesleki Destek Programı:* Mahkumiyetlerinin sonuna yaklaşan mahkum kadınlar
- *Kendini ve Güçlerini Geliştiren Kadın Eğitimi Programı:* Eğitimci genç kızlar ve kadınlar
- *Üreten Aile Eğitim Programı:* Aile reislerini kaybetmiş ailelerin veya düşük gelirli ailelerin kızı
- *Şiddetsiz Eğitim Hamlesi:* Anneler, kadın öğretmenler, kız öğrenciler.

10. Katılımcıların niteliği ve niceliği

2008 yılında eğitim programlarına toplam 43.889 kişi katılmıştır. Bunlardan katılım yoğunluğu sırasıyla şu programlara olmuştur:

- Aile Eğitim Programı
- Şakaik Etkinlikleri
- Genç Kız Programları

11. Periyodu / Zaman Takvimi

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

- Cemiyet binası
- Kadın merkezleri: üniversiteler, okullar, yerel merkezler

13. Uygulama Adımları/Süreç

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Melik Abdülaziz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görevli öğretim üyeleri tarafından uygulanmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Aileye yönelik olan programlar da dâhil olmak üzere bütün eğitim programlarının hedef kitlesi sadece kadınlardır. Suudi Arabistan toplumun ihtiyaçları göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Devlet kurumu bünyesinde kurulmuş ve fakat alınan bağışlarla kurum gücü arttırılırken geniş bir toplum kesimine ulaşma imkânı sağlanmıştır. Kurum bağış aldığı kişilerin isimlerine raporunda yer vermektedir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

- *Varakatu'l-Hasad*, Cidde Şakaik Cemiyeti 2008 Raporu.

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurum İletişim Bilgileri*

Cidde Şakaik Cemiyeti

Adres: Emir Sultan Caddesi Batı Kabza Meydanı Cidde • Suudi Arabistan

Telefon: 690 0011

Faks: 690 0087

web: <http://www.shaqaiq.com> (yapım aşamasında)

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Aynur Erdoğan tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

CML MediaLit Kit™

(Medya Okuryazarlığı Merkezi Medya Okuryazarlığı Kiti)

1. Lokasyon

Amerika Birleşik Devletleri, KUZEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Medya Okuryazarlığı Merkezi (CML) ABD’de medya okuryazarlığını geliştirme ve uygulama konusunda öncü bir kurumdur. Kurulduğu zamandan bu güne yerel, ulusal ve artık internet ile dünya çapında öğretmen eğitimi ve uygulama programları ile halk eğitimi alanında çalışmalar yapmakta, yayınlar hazırlamakta ve öğretim kaynakları sunmaktadır.

CML’nin tarihi, kurucusu Elizabeth Thoman’ın 1977 yılında mezuniyet projesi olarak hazırladığı *Media&Values / Medya ve Değerler* dergisine uzanmaktadır. Kurumun ve geliştirdiği programının önemli kilometre taşları şunlardır:

- 1991-1995 yılları arasında yayımladığı ürünlerle ABD’de yayınlanan medya okuryazarlığı ile ilgili öğretim araçlarının ilk kuşağında yer aldı.
- 1995 yılında Carnegie Corporation ve başka bazı kuruluşlardan sağlanan hibe ile kapsamlı ve öncü bir müfredat/eğitim paketi hazırladı. Program uzun zaman ilköğretim ve orta öğretim kurumları ile ebeveyn eğitimlerinde kullanıldı.
- 1997 yılında bir televizyoncu olan Through Norman Felton’un bağışıyla *Felton Medya Okuryazarlığı Akademik Eğitim Merkezini* kurdu. CML burada medya okuryazarlık eğitimi alanında öğretmen eğitimi için ulusal bir model oluşturdu. Bu Merkez aracılığıyla California Association of Independent Schools, Catholic Archdiocese of Los Angeles, Bureau of Jewish Education gibi kurumların öğretmenleriyle Güney Kaliforniya ve çevre eyaletlerden çok sayıda kamu görevlisi öğretmene yüzlerce CML eğitimi verildi.
- 2001’de CML’nin kurucu üyeliğiyle Alliance for a Media Literate America (AMLA) kuruldu ve bu kurum aracılığıyla iki yılda bir Ulusal Medya Okuryazarlığı Eğitimi Konferansı düzenlendi.
- CML son 50 yılın birikimlerine dayalı olarak 2002 yılında kendi *MediaLit Kit™* adlı medya okuryazarlığı programını kullanıma sundu. 2007 yılında programda medya mesajlarını analiz etmek üzere yeni bir çerçeve belirledi ve bu çerçeveyi 2008 yılında yayınlanan *MediaLit Kit™*’in ikinci sürümü olan dokümanda uyguladı.

3. Programın Felsefesi / Gereçesi

Programda “Eğitim yoluyla yetkinlik kazandırmak” felsefesi benimsenmiştir. Bu felsefe birbirine bitişik üç konseptle birleşmektedir.

- *Medya okuryazarlığı global medya dünyasında yaşamak için gerekli olan bir eğitimidir.*

Beş asırdır iletişimin temel anlamında okuma ve yazma becerilerine ve tarihi anlamaya, kültürel gelenekleri, politik ve sosyal felsefeyi ve günün haberlerini öğrenmeye büyük bir değer atfetmekteyiz. Daha yakın zamanlarda ise geleneksel iletişim becerilerinin sağladığı şekliyle, bireyler “vatandaş” a dönüşmüş halleriyle topluma katılmakta etkin durumda bulunmaktalar.

Bugün aileler, okullar ve toplum enstitüleri artan bir şekilde multi-medyaya bağlanan ve güçlü imajlardan, sözlerden ve seslerden etkilenen global dünyada genç nesillere yaşama ve öğrenme yetilerini kazandırmak için çalışmaktadırlar.

- *Medya okuryazarlığının kalbi bilinçli araştırmalardır.*

Araştırmada dört aşama vasıtasıyla (farkındalık, analiz, refleks ve aksiyon) medya okuryazarlığı gençlerin “yönlenme” becerilerini güçlendirmeyi sağlamaktadır.

- Farklı kaynaklardan bilgiye erişmek.
- Mesajların nasıl yazılı, sözlü, görsel ve multi medya olarak kodlandıklarını analiz etmek ve keşfetmek.
- İnsanın kendi etik, ahlak ve demokratik değerleri karşısında, apaçık ve üstü kapalı medya mesajlarını değerlendirmek.
- Bireyin farklı medya araçlarını kullanarak kendi fikirlerini ifade etmesi ya da yaratması.
- Global medya kültürüne katılmak.
- *Medya okuryazarlığı medyada sansüre, boykota ve suçlamaya karşı bir alternatiftir.*

İlk ıslaha ve ifade özgürlüğüne derinden bağlı, medya okuryazarlığı partizan söylemleri ve siyasal bakış açılarını desteklemez. Medya okuryazarlığının gücü bağımsız düşünceleri esinlemesinden ve eleştirel analizi teşvik etmesinden gelir. Medya eğitiminin nihai hedefi bilinçli tercihleri mümkün kılmaktır.

4. Programın Genel Amaçları

Program

- 21. yüzyılın okuryazarlık kültürüne yeni bir vizyon kazandırmaya adanmış bir düşünce ile bütün medya formlarıyla yetkin bir iletişim kurma imkânını sağlamayı,
- Çağdaş kitle medya kültürünü meydana getiren güçlü imajlara, sözlere ve seslere erişmeyi, anlamayı, analiz etmeyi ve üretim süreçlerine katılmayı,
- Medya okuryazarlığı araştırmalarını ve teorilerini öğretmenlerin, ebeveynlerin, gençlik liderlerinin ve çocuk bakıcılarının faydalanacağı pratik bilgilere, alıştırmalara ve eğitim araçlarına dönüştürmek suretiyle, çocuklara ve yetişkinlere global medya kültürü içinde yaşama ve öğrenme yetilerini kazandırmayı hedeflemektedir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- *Bütün mesajlar 'kurgulanmış'tır.*
- 1. İletişim Nedir? Tek Yönlü İletişime Karşılık İki Yönlü İletişim
Öğrenciler;
 - o Çoklu medya biçimlerini listeler.
 - o Tek yönlü ve iki yönlü iletişimin avantaj ve dezavantajlarının farkına varır.
 - o Kitle iletişimin bazı avantaj ve sınırlılıklarını anlar.
- 2. Reklamcılığın İçinden: Mesajları ve Medyayı Eşleştirme
Öğrenciler;
 - o Farklı medya araçlarında kullanılan teknikleri ve 'dilleri' tanır.
 - o Farklı medya araçlarının bir mesajı kendi yapısına uygun biçimde nasıl değiştirdiğini anlar.
 - o Farklı medya türleriyle iletişim kurmak için bir mesajı nasıl kullanacağını öğrenir.
- 3. Yirmi İki Dakikada Dünya: Televizyonlardaki Bir Haber Başlığını Kurgulamak
Öğrenciler;
 - o Bir haber editörünün rolünü kavrar.
 - o Habere ilişkin yargıları etkileyen faktörleri tanımlar.
 - o Haber medyasının kurgulanmış doğası gereği, öznel tercihlerin ulaştırılan haberler üzerinde etkili olduğunu bilinçli bir şekilde keşfeder.
- 4. Kamera Arkası: Film Yapımcıları ve Tercihleri
Öğrenciler;
 - o Yaratıcı medya işinde olan insanlara ilişkin bilgi edinir.
 - o Sinema sektöründe olmanın karmaşıklığını kavrar.
 - o Sinema sektöründe olan pek çok insanın yaptıkları tercihlerin bazı etkilerini analiz edebilir.
- 5. Zihnimizdeki Haritalar ve Resimler
Öğrenciler;
 - o Farklı haritaların sınırlılıklarını ve avantajlarını değerlendirir.
 - o Bütün medyanın yaratıl sürecine dair bilgisini derinleştirir ve böylece haritalarda olduğu gibi medyanın hem gerçekleri hem de çarpıtmaları içerdiğini kavrar.
 - o Bir harita tasarımının (ölçek, renk, projeksiyon vb.), haritanın neyi temsil ettiğine ilişkin algımızı nasıl etkileyebileceğini açıklar.
- *Medya mesajları kendine özgü kurullarla ve yaratıcı bir dille kurgulanmıştır.*
- 1. Temel Görsel Dil I: Üç Temel Yapı Taşı

Öğrenciler;

- o Fotoğrafçıların resim çekerken yaptıkları tercihlerin farkına varır.
 - o Bir fotoğrafın farklı açılarının anlamı nasıl etkilediğini anlar.
 - o Üç temel görsel tekniği (kamera açısı, ışık ve kompozisyon) kullanarak fotoğraf çeker.
- 2. Temel Görsel Dil II: Bir Görsel Metni Nasıl Analiz Etmeli?

Öğrenciler;

- o Kullanılan görsel iletişim tekniklerini tanımlar.
 - o Kitle iletişim araçlarında kullanılan farklı görsel teknikleri karşılaştırır.
 - o Görsel okuryazarlık tekniklerinden birini kullanarak fotoğraflar hazırlayıp düşündüklerini uygular.
- 3. Çerçeve Oluştur: Kurgunun Gücü

Öğrenciler;

- o Gözün görüntüye nasıl odaklandığını ve görsel mesajın anlamına etkisini daha derin biçimde düşünür ve deneyimler.
 - o Dergilerdeki resimleri kesme yoluyla kurgulamanın gücünü anlar.
 - o Görsel medya metinlerinin kurgulanmasını içeren tercihlere ilişkin kavrayışını derinleştirir.
- 4. Sesin Dili: Araçlar, Olanaklar ve Teknikler

Öğrenciler;

- o Televizyon görüntüleri üzerinde ses efektlerinin ve müziğin etkisini tanımlar.
 - o Televizyon ve diğer çoklu medya ortamlarında ses efektlerinin, müziğin ve diyalogların rolünü analiz eder.
 - o Kendi hazırladıkları hikâyelere sesler eklemek suretiyle ses ve görüntüler arasındaki ilişkiden anladıklarını uygular.
- 5. Bir Düşünceyi Pazarlamanın 10 Yolu: İknanın Temelleri

Öğrenciler;

- o Reklamcılıkta kullanılan farklı ikna tekniklerini tanımlar.
 - o Reklamcıların yönlendirme amacıyla ikna tekniklerini neden ve nasıl kullandıklarını anlar.
 - o Reklamcıların müşterileri ikna etmek için kullandıkları bazı stratejilere ilişkin posterler hazırlamak suretiyle farklı ikna tekniklerinden ne anladığını gösterir.
- *Farklı kişiler verilen aynı mesajı farklı şekilde algırlarlar.*
 - 1. Senin Gördüğünü Görüyor muyum? Medya Deneyimlerini Yorumlamak

Öğrenciler;

- o Yaşamımızdaki olayları, farklı anlama yollarının olduğunun farkına varırlar.
- o Başkalarının bakış açılarına empati ile yaklaşırlar.
- o Kişisel deneyimlerin ve önyarguların iletişim sürecini nasıl etkilediğini anlarlar.
- 2. Sessiz Semboller Yüksek Sesle Konuşur: İkonlar, Markalar ve Siz

Öğrenciler;

- o Çevrelerindeki görsel sembollerin farkına varırlar.
- o Farklı insanların aynı sembolleri nasıl farklı algıladıklarını anlarlar.
- o Kendi ilgilerini, düşüncelerini ve meraklarını ifade eden sembolleri seçerler.
- 3. Filmler ve Biz: Seyirci Araştırmasını Anlamak

Öğrenciler;

- o Medya seyircileri arasındaki benzerlikleri anlar.
- o Bir araştırma düzenlemek, yönetmek ve sonuçları analiz eder.
- o Seyirciler ve medya arasındaki ilişkiyi tanımlar.
- 4. Reklamlar ve Biz: Hedef Pazarlamayı Anlamak

Öğrenciler;

- o Farklı seyirciler için yapılan reklamların farkına varır.
- o Reklamlardan etkilenen hedef seyircileri analiz eder.
- o Anahtar soru 3'ü anladığını göstermek için kendi hedef reklamlarını oluşturabilir.
- 5. Farklı Bakış Açılarını Değerlendirmek: Medya Şiddetine Karşı Durmak

Öğrenciler;

- o Birçok görüşü ve farklı düşünceleri tanır, takdir eder ve değer verir.
- o Başkalarının görüşlerine açıktır ve empati kurar.
- o Medyadaki şiddet gibi karmaşık sosyal ve kültürel konuların farkına varır.

- *Medyanın gizlenmiş değer ve görüşleri vardır.*

- 1. Soğanı Soymak: Değerleri ve Bakış Açılarını Açığa Çıkarmak

Öğrenciler;

- o Tarafli veya tarafsız olma arasındaki farkı anlar.
- o Mesajlardaki farklı düşünceleri analiz ederek sorgulama yeteneğini geliştirir.
- o Medya mesajlarındaki gizli değerleri ve yaşam tarzlarını tespit eder ve ortaya çıkarır.

- 2. Gözümüzün Gördüğünden Daha Fazlası: Değerleri Haberlerin İçine Yerleştirmek
Öğrenciler;
 - o Fotoğrafların doğasında olan öznel değerlerin farkına varır.
 - o Eşitlik ve dengeyi fark edebilmek için haber fotoğraflarını karşılaştırır.
 - o Medyadaki haberleri değer yargıları, yaşam tarzlarını ve bakış açıları açısından analiz eder.
- 3. Medyada Kalıplaşmış Örnekler: Farklılıklar Nasıl Ayrılmış?
Öğrenciler;
 - o Genellemeler ve ön yargılar arasındaki farkı anlar.
 - o Cinsiyet betimlemelerini karşılaştırır.
 - o Medyayı cinsiyet önyargıları açısından eleştirel gözle analiz eder.
- 4. Erkek/Kadın Kahramanlar ve Ben Kim Olmak İstiyorum?
Öğrenciler;
 - o Kadın ve erkek kahramanların özelliklerini tanıır.
 - o Medyadaki rol modellerle gerçek insanları karşılaştırır.
 - o Kitle iletişim araçları tarafından desteklenen değerleri ve yaşam tarzlarını analiz eder.
- 5. Eksik Olan Ne? Çoklu Bakış Açıları İçin Olanak Sağlamak
Öğrenciler;
 - o Metinlerdeki, özellikle okul kitaplarındaki, eksik kişileri fark eder.
 - o Metindeki eksik bakış açısını düşünerek eleştirel düşünmeyi artırır.
 - o Değişik bakış açılarını anlayarak empati kurar.
- *Medyadaki mesajların büyük çoğunluğu kazanç ya da güç elde edebilmek için düzenlenmiştir.*
- 1. Niçin İletişim Kurarız? Üç Temel Görev
Öğrenciler;
 - o Haberleşmenin üç ortak (bilgilendirme, ikna etme, eğlence) sonucunu tanımlar.
 - o Farklı amaçlar için medya mesajı oluşturur.
 - o Amacın bir mesajı nasıl şekillendirdiği konusunda anlayışı geliştirir.
- 2. Medya Ticareti: Gözlerimi Kiralayan Kim?
Öğrenciler;
 - o Gördükleri reklamları sırasıyla izler.
 - o Reklamlar ve televizyon programları ile sponsorlar arasındaki ilişkiyi analiz eder.

- o Ticari medyanın ekonomik yapısına ilişkin kavrayışı gelişir.
- 3. Gizli Mesajlar: Örtük Reklamların Gelişimi
Öğrenciler;
 - o TV programlarında ve filmlerde yerleştirilen ürünleri tanır.
 - o İçinde yaşadığı toplumda her tarafa yayılmış reklamların farkına varır.
 - o Medyayla yoğrulmuş bir tüketim toplumunda bağımsız düşünebilme becerisi gelişir.
- 4. Medyanın Ne Kadarı Reklamlardan Oluşur?
Öğrenciler;
 - o Toplumda her alana yayılan reklamcılığın bilincine varır.
 - o Medyadaki reklam sayıları ile ilgili özgün araştırmalar yapar.
 - o Reklamcılıkla kurgulama içerikleri arasındaki ilişkiyi analiz eder.
- 5. Güç, İnandırma ve Propaganda: Çoklu Güdüleri Keşfetmek
Öğrenciler;
 - o Ticari olmayan medyadaki farklı güdüleri tanır.
 - o Demokratik toplumdaki medyanın gücünü analiz eder.
 - o Medyadaki ve toplumdaki etik konularla mücadele eder.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Öğrencilerin düşüncelerini serbest bırakmaları (Analiz/Yeniden Yapılandırma/Çözümleme “Okuma”)
- Öğrencilerin görüşlerini açıklamaları (Ürün/Yapılandırma/Yaratma “Yazma”)

7. Programın Kapsamı

Programın kapsamı “5 Temel Soru” ve “5 Temel Kavram”dan oluşmaktadır. Her bir modülün içinde beş farklı ders vardır.

- *Anahtar Soru 1:* Bu mesaj kim tarafından yaratıldı?
- *Temel Kavram 1:* Medya mesajlarının tümü ‘kurgulanmıştır’
- *Anahtar Soru 2:* Bu mesajda ilgimi çekebilmek için ne tür teknikler kullanıldı?
- *Temel Kavram 2:* Medya mesajları kendine özgü kurallar kullanılarak yaratıcı bir dille kurgulanmıştır.
- *Anahtar Soru 3:* Bu mesajı diğer insanlar benim anladığımdan farklı olarak nasıl anlamış olabilirler?

- *Temel Kavram 3:* Farklı kişiler verilen aynı mesajı farklı şekilde algılayabilirler.
- *Anahtar Soru 4:* Bu mesajda hangi yaşam stillerine, değerlere ve görüşlere yer verilmiş ve hangileri göz ardı edilmiştir?
- *Temel Kavram 4:* Medyanın gizlenmiş değer ve görüşleri vardır.
- *Anahtar Soru 5:* Bu mesaj neden gönderilmiştir?
- *Temel Kavram 5:* Medyadaki mesajların büyük çoğunluğu gelir ya da güç elde edebilmek için organize edilmişlerdir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Beş modülde program içinde ortak ağırlıklara sahiptir. Hepsi teorik bilgilerin işlenmesi ve uygulamalarla desteklenmesine yer verir.

- *1. Bütün mesajlar 'kurgulanmıştır'.*
- 1a. İletişim Nedir? Tek Yönlü İletişime Karşılık İki Yönlü İletişim
- 1b. Reklamcılığın İçinden: Mesajları ve Medyayı Eşleştirme
- 1c. Yirmi İki Dakikada Dünya: Televizyonlardaki Bir Haber Başlığını Kurgulamak
- 1d. Kamera Arkası: Film Yapımcıları ve Tercihleri
- 1e. Zihnimizdeki Haritalar ve Resimler

Birinci aşamanın kapsamında en temelde medyanın, medya mesajlarının bir “yazarlık” eylemi neticesinde ortaya çıktığı anlatılmaktadır. Medya metinlerinin birileri tarafından ve birilerinin arzularına göre “kurgulandığı” anlatılmaktadır. Birilerinin medya metinlerini kendi arzularına göre kurguladıklarına göre, bu metinlerin içinde yer alamayan içerikler de vardır. Metinlerin içine giremeyen öğeler kurgulayıcının tercihleri sebebiyle dışarıda kalmışlardır.

- *2. Medya mesajları kendine özgü kurallarla ve yaratıcı bir dille kurgulanmıştır.*
- 2a. Temel Görsel Dil I: Üç Temel Yapı Taşı
- 2b. Temel Görsel Dil II: Bir Görsel Metni Nasıl Analiz Etmeli?
- 2c. Çerçeve Oluştur: Kurgunun Gücü
- 2d. Sesin Dili: Araçlar, Olanaklar ve Teknikler
- 2e. Bir Düşünceyi Pazarlamanın 10 Yolu: İknanın Temelleri

Bu aşamada kurgulanan medya mesajının kurgulanma sürecinde nasıl bir biçimlendirme tekniği izlendiği ve hangi yardımcı araçların kullanıldığı anlatılmaktadır. Öğrencilerin bu yardımcı araçların “yaratıcı dil”i oluşturmadaki işlevlerini kavramaları ve tecrübe etmeleri amaçlanır.

- 3. Farklı kişiler verilen aynı mesajı farklı şekilde algırlarlar.
- 3a. Senin Gördüğünü Görüyor muyum? Medya Deneyimlerini Yorumlamak
- 3b. Sessiz Semboller Yüksek Sesle Konuşur: İkonlar, Markalar ve Siz
- 3c. Filmler ve Biz: Seyirci Araştırmasını Anlamak
- 3d. Reklamlar ve Biz: Hedef Pazarlamayı Anlamak
- 3e. Farklı Bakış Açılarını Değerlendirmek: Medya Şiddetine Karşı Durmak

İnsanların farklılıkları medya mesajlarını farklı şekilde algılamalarına sebep olduğu gibi, medya tüketimi konusunda farklı alışkanlıklar gösterildiğinde ise insanların farklı hayat tarzları ve farklı düşünce biçimleri ortaya çıkar. İnsanların benzerlikleri ise medya üreticileri tarafından toplumun genelini etkileyebilecek mesajların/içeriklerin yaratılması bakımından çıkış noktası niteliği taşır.

- 4. Medyanın gizlenmiş değer ve görüşleri vardır.
- 4a. Soğanı Soymak: Değerleri ve Bakış Açılarını Açığa Çıkarmak
- 4b. Gözümüzün Gördüğünden Daha Fazlası: Değerleri Haberlerin İçine Yerleştirmek
- 4c. Medyada Kalıplaşmış Örnekler: Farklılıklar Nasıl Ayrılmış?
- 4d. Erkek/Kadın Kahramanlar ve Ben Kim Olmak İstiyorum?
- 4e. Eksik Olan Ne? Çoklu Bakış Açıları İçin Olanak Sağlamak

Medya mesajlarının işlediği değerler ve ön yargıları keşfetmenin ötesine geçerek, medyanın sürekli işleyerek topluma kabul ettirdiği temel yargıları fark edebilmek amaçlanmaktadır. Bunun için öğrenciler, medyanın görmezden geldiği bakış açıları olduğunu ve genellemelerin medya tarafından süreç içinde ön yargılara dönüştürüldüğünü algılayabilmelidirler.

- 5. Medyadaki mesajların büyük çoğunluğu kazanç ya da güç elde edebilmek için düzenlenmiştir.
- 5a. Niçin İletişim Kurarız? Üç Temel Görev
- 5b. Medya Ticareti: Gözlerimi Kiralayan Kim?
- 5c. Gizli Mesajlar: Örtük Reklamların Gelişimi
- 5d. Medyanın Ne Kadarı Reklamlardan Oluşur?
- 5e. Güç, İnandırma ve Propaganda: Çoklu Güdülerini Keşfetmek

Medyanın işleyişinin ekonomik çıkarlara göre koordine edildiğinin anlaşılması gerekmektedir. Bundan sonra medyanın reklam verene yer sattığı gibi izleyicilerini de reklam verenlere sattığı yani çift yönlü bir satış olduğu algılanmalıdır. Reklamcılar ise her yaştaki medya tüketicilerini kendi alıcı hedef kitlelerine dönüştürmenin uğraşını verir.

9. Hedef Kitle

Okullar, öğretmenler, farklı yaş gruplarından öğrenciler (ilköğretim, ortaöğretim), veliler.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Program sınıf içi etkinlikler şeklinde standardize edilmiştir. Farklı algılama düzeylerinden öğrencilere uygulanabilmesi için basitleştirilebilir ya da daha da ciddileştirilebilir düzenlemeler yapılabilecek bir mahiyettedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Toplam uygulama süresiyle alakalı somut bir veri olmadığından hareketle, öğrencilerin performansları doğrultusunda bir zamanlama planlanabilir. Bu programa ders programı içerisinde haftada 1 gün yer verilmesinin uygun olacağı düşünülürse, beş aşama ve her bir aşama içerisinde beş modül olan bu programının her bir modülü için bir hafta ayrılması uygundur. Böyle olunca programın tamamı 25 haftada tamamlanabilir.

12. Mekânı / Platformu / Uygulandığı Yerler

Program okullarda uygulanmak üzere tasarlanmıştır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Program sırasıyla her bir aşamayı takip eder. Bu aşamalarda (1) ilgili medya ve medya ürünlerinin tanıtılması, (2) bu medya ürünlerinin nasıl ve hangi amaçlarla oluşturulduğunu içeren bilgilerin aktarılması ve (3) öğrencilerin kendi medya ürünlerini oluşturmaları yer alır. Değerlendirme özellikle öğrencilerin kendi uygulamalarından yola çıkarak yapılabilir.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Anlatımlar, tartışmalar, grup içi ve eşli etkinlikler, araştırma, sınıflandırma, anket hazırlama, veri toplama, veri analizi.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Programda çeşitli etkinlikler ve çalışma yaprakları geliştirilmiştir. Bunların örnekleri program sonuna eklenmiştir. Bu etkinlik ve çalışma yapraklarının uygulanmasında kullanılmak üzere günlük hayatta ya da sınıf ortamında bulunabilecek çeşitli araç-gereç ve malzemeler önerilmiştir. Örneğin kara tahta, projeksiyon cihazı, kâğıt, kalem, dergiler, makas, yapıştırıcı, günlük gazete, TV/video ya da TV/DVD oynatıcı, harita, kamera, fotoğraf vb. Programın ders içerikleri, ders planları ve örnek uygulama ve çalışma kâğıtları, hazırlanmış olan medya kitinde ve programı hazırlayan Center for Media Literacy (Medya Okuryazarlığı Merkezi)'nin kurumsal web sayfasında sunulmaktadır.²

² bkz. Aşağıda “İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar” başlıklı bölümde verilen kit dosyaları ve web adresleri.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Bazı aşamaların sonlarında öğrencilerden “dönüt formları”nı doldurmaları istenmektedir. Bunun dışında, öğrencilerin yapmış oldukları uygulamalar ölçme ve değerlendirmede kullanılabilir.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

18. Farklılıklar / Özgünlükler

19. İlgili Kaynak / Web Adresi

- “21. Yüzyıl Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Uygulama Rehberi” adlı kitabın tam metni: 01_MLKorientation.pdf. Aynı kitabın gözden geçirilmiş ikinci basımı: 01a_mlko-orientation_rev2.pdf
- Medya Okuryazarlığı Merkezinin hazırladığı medya okuryazarlığı dersinde kullanılabilecek 25 ders planı içeren “Dünyayı Değiştirebilecek Beş Anahtar Soru: Medya Okuryazarlığına Yönelik Sınıf İçi Etkinlikler” adlı kitap.
- Center for Media Literacy’nin kurumsal web sitesinin Resource (kaynaklar) ve Reading Room (okuma odası) kısmında medya okuryazarlığıyla ilgili çok miktarda teorik ve pratik tam metin doküman bulunmaktadır. Örneğin aileler için etkinlik öneri ve örnekleri için bkz. http://www.medialit.org/reading_room/rr7.php

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

Center for Media Literacy

23852 Pacific Coast Highway, #472

Malibu, CA 90265

Tel.: 310-456-1225

Faks: 310-456-0020

Web: <http://www.medialit.org>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Ramazan Yılmaz tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Murat Şentürk ve Aynur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Evlilik Okulu

1. Lokasyon

İstanbul, Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu programın temeli, 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından açılan ilk “evlilik okulu” projesine dayanmaktadır.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Türkiye’de yıllık boşanma oranları binde birden düşük olması nedeniyle uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında ülkemizdeki boşanma oranlarının diğer ülkelere göre oldukça düşük olduğu genellikle ifade edilmektedir. Ancak bu oranlar yıllar içerisinde yavaş, ancak istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Evlilik okulu programında, evlenmeyi düşünenlere ve evliliğinin ilk yıllarındaki bireylere, sağlam ilişkiler kurmaları için araştırmaya dayalı nitelikli bir eğitim verilmektedir.

4. Programın Genel Amaçları

Evlilik okulu projesi ile ilişki kalitesinde artış gibi kişisel gelişimle ilgili bireysel sonuçlar almanın yanı sıra, boşanma oranlarının düşmesinin sağlanması gibi sosyal sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Bu eğitimde katılımcıların edinebilecekleri kazanımlar şu şekilde ifade edilmektedir:

- Evlilik ve aile hayatını bir bütün olarak görebilmek,
- Farklı dönemlerdeki gelişimsel görevleri anlayabilmek,
- Sağlam bir evlilikteki ilişkiler hakkında bilgi edinmek,
- Evliliklerin sağlamaştırılması için gereken becerileri ve faaliyetleri öğrenmek.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Sağlıklı, güçlü ve sağlam bir aile olmayı sağlayıcı bireysel ve insanlar arası iletişim, problem çözme vb. temel beceriler...

7. Programın Kapsamı

Program kapsamında gençlik döneminden yaşlılık dönemine uzanan bir platformda evlilik ve aile hayatına dair sunumlar gerçekleştirilmiştir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Program kapsamında zaman zaman ufak tefek bazı ders başlıkları ya da içerikleri değişiklik göstermiştir. Bu sebeple aşağıda üç ayrı dönemdeki dersler sunulmaktadır:

- *5 Haziran-13 Haziran 1998 yılında düzenlenen programda yer alan konular:*
 - Aile Yaşam Döngüsü
 - Evlilik Öncesi İlişkiler
 - Evliliğe Hazırlık ve Yeni Evli Çiftlerin Yaşadıkları Süreçler
 - Evlilikte Güç, Denge ve Uyum
 - Eşler Arası İlişkiler ve Normal Aile
 - Evlilik ve İş Yaşamı
 - Evlilikte Cinsel Yaşam ve Eşler Arası Sorun Çözme
 - Ana-Baba Adaylarının Bebek Beklerken Yaşadıkları
 - Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri
 - Ana-Baba Çocuk İlişkisi
 - Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri
 - Aile Yönetimi
 - İletişim Çatışmaları ve Yanlış Dinleme
 - Etkili İletişim Becerileri
 - Karar Verme
- *30 Ekim-2 Kasım 2001 yılında düzenlenen programda yer alan konular:*
 - Aile Yaşam Döngüsü
 - Evlilik Öncesi İlişkiler
 - Eş Seçimi
 - Karşı Cinsle İlişkilerde ve Evlilikte Yakınlık ve Duygusal Ortam
 - Evlilikte Cinsellik
 - Ailede Davranış Yönetimi
 - Evlilik ve Çocuk
 - İletişim Becerileri
 - İletişim Çatışmaları ve Problem Çözme
- *06 Aralık -10 Aralık 2004 yılında düzenlenen programda yer alan konular:*
 - Evlilik ve Çocuk
 - Aile Yaşam Döngüsü
 - Evlilik Öncesi İlişkiler

- Eş Seçimi
- Evlilikte Cinsellik
- İlk Çocuklarını Bekleyen Eşlerin, Ebeveynliğe Geçerken Yaşadıkları
- Evlilikte Sorun Alanları ve Başa Çıkma Yolları
- Ailede Davranış Yönetimi
- İletişim Çatışmaları ve Problem Çözme
- Evlilik Birlikteliğinin Bozulması- Boşanma

9. Hedef Kitle

Programın hedef kitlesini evli olmayan ya da evliliğin ilk yıllarındaki bireyler oluşturmuştur.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Üç (3) kez düzenlenen evlilik okulu programına yaklaşık 420 kişi katılmıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Programın düzenli bir çalışma takvimi bulunmamaktadır.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Evlilik okulu programı İstanbul Üniversitesinin imkânları dâhilinde sunduğu konferans salonlarında yürütülmüştür.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Programın içeriği konu ile ilgili literatür incelemesi ve üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir anket çalışmasından elde edilen veriler üzerinden oluşturulmuştur. Çalışmanın bitiminde ise yapılanmış ve yarı yapılanmış anket soruları aracılığıyla katılımcıların program hakkındaki görüşleri alınmıştır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Program kalabalık gruplarda konferanslar şeklinde yürütülmüştür. Eğitimciler sunumlarında hikâyeler, alıştırma, soru-cevap yöntemi ve grup tartışmaları kullanmışlardır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Başarılı bir uygulama için programın sunumunda da görev almış çoğunluğu İstanbul Üniversitesi mün-tesibi olan akademisyenlerce hazırlanmış kaynak kitap esas alınmıştır:

Yavuzer, H. (ed.). (2009). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Evlilik okulu programının ve katılımcıların öznel değerlendirme yapması amacıyla kullanılan anket formları da vardır. Örneğin 2004 yılı Evlilik Okulu programının değerlendirmesine katılan 105 kişiden alınan bilgiler değerlendirilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çalışma beklentilerimi karşıladı %76.2
- Katılımcıların en çok yarar gördükleri konular içerisinde ilk 5 sırayı şu başlıklar almıştır:
 - İletişim çatışmaları ve problem çözme
 - Evlilikte sorun alanları ve başa çıkma yolları
 - Eş seçimi kararı
 - Aile yaşam döngüsü
 - Evlilik öncesi ilişkiler

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Çalışmalarda konuşmacılar akademisyenler olmuştur.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Evlilik Okulu programı Türkiye’de evlilik öncesi eğitim programları kapsamındaki çalışmalardan biri (hatta belki de ilki) olarak değerlendirilebilir.

19. İlgili Kaynak / Web Adresi / Ekli Dosyalar

Yavuzer, H. (ed.). (2009). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

21. İncelemeye Dair Notlar

Program, uygulamasında bizzat yer alanlardan biri olan Esra İşmen tarafından “Program İnceleme Tablosu” doldurulmak suretiyle tanıtılmıştır. Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

FamilienBildung – Ein Kooperationsprojekt [Aile Eğitimi – Bir İşbirliği Projesi]

1. Lokasyon

Loebau-Zittau ve Görlitz Bölgesi, Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Aile eğitimi projeleri Almanya'nın bütün eyaletlerinde uygulanmaktadır ve ücretlidir. Devletin sadece kendi bünyesinde yaptığı ya da devlet destekli özel kuruluşların ücretsiz çalışmaları da vardır.

FamilienBildung – Ein Kooperationsprojekt ise 2003 yılında Almanya'nın Löbau-Zittau bölgesinde aileleri korumak ve desteklemek üzere aile eğitimleri şeklinde bölge halkı için planlanmıştır. 2005 yılından beri de üç kuruluş tarafından bölgede ortaklaşa uygulanmaktadır. Proje ortağı kurumlar şunlardır:

- Deutscher Kinderschutzbund Ortsverband Zittau e.V. (Almanya Zittau bölgesi Çocukları Koruma Birliği)
- Landratsamt Görlitz/ Fachdienst Jugend und Soziales (Almanya Görlitz Bölgesi Gençlik ve Sosyal İşler Kurumu)
- Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal (Aziz Marienthal Uluslararası Buluşma Merkezi)

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Sağlıklı ve huzurlu bir toplum için aile eğitimi vazgeçilmez bir unsurdur. Bundan dolayı eğitimden sorumlu birinci kaynak olan anne-babaların kişisel gelişimi için çaba harcanmalıdır. Güçlü aileler güçlü çocuklar demektir, güçlü çocuklar da güçlü toplumlar anlamına gelir. Bu bağlamda aile eğitimi programları vasıtasıyla ebeveynlerin kabiliyetleri geliştirilir ve daha güçlü olmaları için takviye ve teşvik edilebilirler.

İnsanlarla birlikte yaşama ve iletişim kurma gibi toplumsal değerleri çocuklar öncelikle ailede öğrenirler. Fakat bugün aileler çoğunlukla birlikte yaşama becerisi ve çocuk eğitimi konularında yetersizdirler. Çocukların, her yönden eğitilmiş ve donanımlı ailelere ihtiyaçları vardır. Ayrıca aile ile birlikte çocukları yetiştiren ve etkileyen diğer bütün kurumların da iyileşmesi ve kaliteli hizmet vermesi için çaba sarf edilmelidir. Çocuk bakıcıları, aile eğitimi ve çocuk eğitimi veren yerler aileye ilaveten güzel toplumların oluşumunda önemli etkilendirler.

Bu sebeple ihtiyaçları karşılamak üzere, sosyal statüyü önemsemeksizin, ailelerin oturdukları yerde ve pratik odaklı aile eğitimi hizmetleri geliştirmek ve uygulamak programın misyonudur.

4. Programın Genel Amaçları

Proje ile bu eyaletteki ailelerin eksikliklerinin giderilmesi ve huzurlu bireylerin oluşması amaçlanmaktadır. Göçmen aileler gibi demografik değişimleri ve gelişmeleri düzenlemek için bu aile eğitimi kursları açılmıştır. Aileler, bir bölgenin gelişiminin ana odaklarıdır. Bu sebeple program kapsamında özellikle eğitime ihtiyacı olan aileler desteklenmektedir. Çünkü son yıllarda yaşam şartları, değer yargıları ve eğitim içeriği çok fazla değişime uğramıştır. Sunulan hizmetler özellikle ailelerin çocuk eğitimi ile ilgili becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak, ailelerde psikolojik ya da fiziksel şiddeti sonlandırmak, aile içerisinde paylaşımların artırılmasına katkı sağlamak, ailenin aynı dilden konuşmasına destek olmak; özetle aileleri çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek ve sahip oldukları olumlu yönlerini teşvik etmektedir.

Bu ortaklaşa yapılan projenin bir diğer amacı ailelere eğitim veren kursların, çocuk bakıcılarının ve diğer eğitimci ve danışmanların ailelere daha iyi hizmet vermesini sağlamaktır. Proje sayesinde bu bölgede bu tür eğitim veren yerleri birleştirmek ve daha kaliteli hizmet sunmak sağlanmış olacaktır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- *Ebeveyn Kursları'nın amaçları:*
 - Aileler için net bir eğitim amacı ve değer yargıları oluşturmak
 - Ailelere net bir kimlik ve rol kazandırmak
 - Ebeveynlere eğitimlerinde destek olmak, güçlendirmek
 - Ailelere, çocuklarına ve kendilerine değer verme duygusunu artırma metotlarını öğretmek
 - Ailelerin motivasyonunu artırmak
 - Aile içi çatışmaları önlemek
 - Ailede şiddet olmaksızın çocuk eğitimi öğretmek
 - Ailelerin ve çocukların kendilerine olan güvenlerini artırmaya yardımcı olmak
 - Aile içi iletişimi güçlendirmek
 - Ebeveynlerin çocuk eğitimi ile ilgili becerilerini teşvik etmek
 - Anne- baba niteliklerini geliştirmek
 - Aile seminerleri ve ebeveyn uygulama-pratik kursları ile diğer ailelerle bilgi alışverişi imkânını sağlamak
- *İleri Düzey (mesleki) konferanslar ve derslerin amacı:*
 - Çocuk bakıcısı olmak isteyenlerin “Babysitter-Card” (Bebek Bakıcısı Sertifikası) almalarını sağlamak
 - Çocuk eğitimi alanında uzmanlaşmak isteyenlere eğitim vermek
 - Kendi çocuklarından başka çocukların bakımını üstlenmek isteyenlere özel eğitim vermek
 - Eğitimcilerle dersler vermek

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- “Kendi başının çaresine bakma” becerisi kazandırmak
- Ailelere kuşak çatışmasından kaynaklanan anlaşmazlıkları çözme yeterliliği kazandırmak
- Düşüncelerini, duygularını, ihtiyaçlarını ve becerilerini ifade edebilmeyi öğretmek
- Problem çözme stratejilerini bilgi ve beceri olarak kazandırmak
- Takım çalışması yapabilme yeterliliği kazandırmak

7. Programın Kapsamı

- *Ebeveyn Kursları:*
 - “Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” : Bu eğitim ismi “Almanya Çocukları Koruma Birliği”nin ebeveyn kursları markasıdır. Patenti bu derneğe aittir. Almanya’nın her yerinde bu eğitim modeli marka olarak kullanılmaktadır. Ayrıca İsviçre’de de uygulanmaya ve diğer Avrupa ülkelerine de yayılmaya başlanmıştır. Ebeveynlere yönelik bu kurs, hafta sonu kursu veya günlük kurs olarak sunulmaktadır.
 - “FuN” – Familienseminar / Eğlenceli Aile Seminerleri” : Bu seminer ile bütün aile bireyleri başka ailelerin de olduğu bir ortamda (aile danışmanlığı merkezi, çocuk yuvası, okul, hastane, yurt, sivil toplum kuruluşu vb.) bir araya getirilir. Aileler yemek yemek, oyun oynamak, şarkılar söylemek gibi aktivitelerle, birlikte vakit geçirirken bazı beceri ve davranışları kazanırlar.
- Günlük Kurslar
- Haftasonu seminerleri/kursları
- *İleri Düzey konferanslar ve dersler*
 - Çocuk Bakıcısı (Babysitter) Kursları
 - Uzman Buluşma Günleri
 - Pedagog ve öğretmenler için kurslar

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Ebeveyn Kursları* altında şu konular işlenmektedir:
 - Çocuğumun beni dinlemesi için nasıl konuşmalıyım?
 - Çocuğumun benimle konuşması için onu nasıl dinlemeliyim?
 - Çocukların ebeveynlerden beklentileri nelerdir?
 - Ebeveynlerin çocuklardan beklentileri nelerdir?

- Ebeveyn ve çocukların ihtiyaçlarını nasıl dengelemeliyim?
- Çocuk eğitiminde önemli olan nedir?
- Çocukların ruhsal ihtiyaçları nelerdir?
- Problem çözme becerim nasıl?
- *Eğitimci Kursları* altında şu konular işlenmektedir:
 - Ben nasıl bir eğitimciyim?
 - Bende var olan eğitimci gücünü nasıl kullanıyorum?
 - Çocukların ruhsal ihtiyaçları nelerdir?
 - Problem çözme becerilerim ne düzeydedir?

9. Hedef Kitleleri

- *Ebeveyn Kursları*'ndan genel olarak eğitime ve bilgi alış verişine ihtiyacı olan ailelerin, özel olarak ise şu ailelerin yararlanması amaçlanmıştır:
 - Tek ebeveyn olan aileler (sadece anne ya da sadece babanın olduğu aileler)
 - Boşanmış aileler
 - Parçalanmış aileler
 - Ergenlik çağında çocuğu olan aileler
 - Özürlü çocuğu olan aileler
 - Evlatlık çocuk almış aileler
 - Oyun günlerinde sosyal becerilerini geliştirmek isteyen aileler
 - Genç yaşta (reşit olmayan) ebeveynler
 - Göçmen aileler
 - Kendi çocuklarından başka çocukların bakımını üstelenen aileler
- *İleri Düzey* kurslar ve derslerden şu hedef kitlenin yararlanması amaçlanmıştır:
 - Öğretmenler
 - Çocuk eğitimcileri
 - Sosyal hizmetler ve pedagoji alanlarında çalışan uzmanlar
 - Aile eğitimi alanında farklı düzeylerde hizmet veren bireyler
- “Babysitter Card” kursları, çocuk bakıcılığı sertifikası almak isteyenler için açılmaktadır.
- Çocuk yuvaları için danışmanlık: Çocuk yuvalarındaki eğitimciler ve çalışanlara yönelik danışmanlık ve paylaşım toplantılarıdır.
- Uzman buluşma günleri: Aile eğitimi alanında sorunlara çözüm üretmek isteyen uzmanlar arası

bir tartışma grubudur.

- Birlik Çalışmaları: Aile eğitimi alanında kurumsal çalışmalar yürüten kurumların bir araya gelerek paylaşımlarda bulunmalarını hedefleyen toplantı türüdür.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Proje içerisinde çok çeşitli kurslar ve seminerler vardır. Genel itibariyle katılımcılar arasında çocuk eğitimi konusunda eğitim almak isteyen kişiler, belli bir konuda daha geniş bilgi edinmek isteyen eğitimciler ve sertifika almak isteyen çocuk bakıcıları bulunmaktadır.

2008 yılında yapılan hafta sonu seminerlerine/kurslarına toplam 259 yetişkin ve 255 çocuk katılmıştır. Günlük kurslara 388 yetişkin 25 genç, ileri düzey seminer ve kurslara ise 555 kişi katılmıştır. Ebeveyn kurslarına da 70 yetişkin 43 çocuk katılmıştır.

Sonuç olarak 2008 yılında yapılan çalışmalarda 1271 yetişkin, 25 genç ve 298 çocuk olmak üzere toplam 1595 kişiye ulaşılmıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Sene boyunca yapılacak bütün çalışmaların takvimi oluşturulmuştur. Yapılan çalışmaya göre her hafta ya da ayda bir şekilde katılımcılara ve kurslara göre zaman aralığı değişmektedir.

“Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” ebeveyn kursu kapsamında genelde hafta sonlarında ve akşamları kurs yapılmaktadır. Her iki çiftin çalıştığı aileler için bu hafta sonu kurslarının çok verimli geçtiği belirtilmektedir. Çünkü kurs boyunca o gece kursun verildiği yerde ailece geceleme imkânı da sağlanmaktadır. Ailenin çocuklarına kurs süresince bakılmaktadır. Kurs 12 akşam boyunca her biri 2 saat süren oturumlar hâlinde ve 8-10 katılımcı ile yapılmaktadır.

2008 yılında 16 hafta sonu ebeveyn eğitimi kursu, 10 grup çalışmaları kursu, 10 ileri düzey eğitimciler ve uzmanlar için kurs açılmıştır. Başka çocukların bakımını üstlenen aileler için giriş ve ileri düzey ayrı ayrı olmak üzere 3 kurs düzenlenmiştir. Aile eğitiminin farklı konularında 2 uzmanlar buluşma organize edilmiştir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Proje genel olarak Almanya'nın Loebau-Zittau ve Görlitz Bölgesinde uygulanmaktadır.

Bu proje bir ekip çalışması olduğu için, bölgedeki okullar, çocuk yuvaları gibi ders verilebilecek tüm kurumlardan istifade edilebilmektedir. “Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” ebeveyn eğitimi kursları, bölgedeki bazı çocuk yuvalarında ve proje üyelerinden olan Çocukları Koruma Birliği'nin merkezlerinde verilmektedir. Ebeveyn eğitimi kurslarının dersleri haftada 6-10 defa verilebilmektedir.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Kurslar hakkında bilgi öncelikli olarak proje için özel oluşturulmuş web adresinden edinilebilir.

Yıllık kurs takvimlerine proje katılımcılarının internet adreslerinden ve bölgedeki diğer eğitim verilen kurumlardan ya da web adreslerinden ulaşılabilir. Kişi bulunduğu yere en yakın kurumda, aile eğitimi derslerine kayıt olduktan sonra hemen başlayabilir. Eğitim süreçleri tamamlandıktan sonra katılımcılara sözlü veya yazılı şekilde anket ve memnuniyet belirleme testleri uygulanır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Seminer gruplarında ve eğitim sınıflarında sözlü ve görsel olarak verilen dersler, grup çalışmaları ve tartışma seansları ile desteklenmekte, bu şekilde pratik ve alıştırmalar yapılmaktadır.

Yapılan grup çalışmaları sırasında ailelerin birbirleri ile fikir alışverişi ve etkileşim hâlinde olması eğitimde önemsenen diğer bir noktayı oluşturmaktadır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Aile eğitimi alanlarında eğitimci olarak kurs alanlara özel yönlendirme kitapları vardır. Bunun dışında bütün dersler, yerinde ve ders sistemi şeklinde gerekli materyaller kullanılarak verilir.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Her yıl sonu yapılan çalışmaların kalitesini artırmak ve arşiv / dokümantasyon oluşturmak amacıyla yıllık raporlar hazırlanmaktadır. Bu raporda yapılmış çalışmalar değerlendirilmekte, bir sonraki yıl için eksiklikler belirlenip tamamlanmakta, yeni hedefler belirlenmektedir. Değerlendirmede şu araçlardan yararlanılmaktadır:

- Program sonrası yapılan anketler
- Programlardan bir süre sonra katılımcıların tekrar bir araya gelip sözlü olarak verim analizi yapmaları
- Yazılı dokümanların değerlendirilmesi
- Yazılı raporlar
- Grup çalışmalarındaki tartışma dokümanları
- Eğitim sonrası bireysel ilişkiler

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Kurs eğitimcileri ancak alanında uzmanlaşmış kurumlarca yetiştirilen kişilerden oluşmaktadır. Eğitimcilerin seçimi ile proje ortaklığı yapılan “Deutscher Kinderschutzbund Ortsverband Zittau e.V. / Almanya Zittau Bölgesi Çocukları Koruma Birliği” ilgilenmektedir. Proje içerisinde yetiştirilen ve ileri

düzye eğitim verilen eğitimciler için gerekli eğitimleri takip etmelerinin ardından sertifikayı bu kurum verir. Bu sertifikaya sahip olan ya da aşağıdaki şartlara sahip olan kişiler ebeveyn eğitimi kurslarında eğitim verebilirler:

- Pedagojik veya psikolojik çalışma alanlarında eğitim almış olmak
- Ebeveyn ile ilgili eğitimlerde pedagojik birikim ve tecrübe sahibi olmak
- Danışmanlık ve terapötik tedavi konularında bilgili olmak
- Yetişkinlerle yapılan grup çalışmalarına yöneticilik yapma tecrübesine sahip olmak

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Projenin bölgedeki güçlü kurumlarca birlikte yapılması ailelere organize bir hizmet sunulmasını ve bölge imkânlarının daha iyi değerlendirilmesini sağlamaktadır.
- Proje ile aileye yönelik hizmet sunan özel ve kamusal aktörler bir araya getirilmiştir.
- Gerektiğinde katılımcıların ihtiyaçlarına paralelleştirilmiş özel eğitim grupları oluşturulmaktadır (örn. okul öncesi çocuğı olan aileler, ergenlik döneminde çocuğı olan aileler, okula giden çocuğı olan aileler vb.).
- Çok az rastlanan aile gruplarının (reşit olmayan ebeveynler, genç anneler vb.) da gereksinimlerini göz ardı etmeyerek özel kurslar verilmektedir.
- Grup çalışmaları sayesinde farklı ailelerin birbirleriyle etkileşime girmeleri hem aileler arası ilişkiler oluşturulmasına hem de sosyal ilişki kurma becerisi geliştirmeye katkı sağlamaktadır.
- Kurslar ve seminerler esnasında ders verilen kurumlarda ailelerin çocuklarına bakım hizmeti verilmesi aile katılımını kolaylaştırıcı olmaktadır.
- Program ulusal ve uluslararası düzeyde yayılma ivmesi kazanmıştır.
- Program özel kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının farklı tip ve düzeylerde desteklerine sahiptir.
- Program kapsamında özellikle eğitimcilerin eğitimi de yapılandırılmış ve sertifikasyon sistemi geliştirilmiştir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- Program hakkında oluşturulan bilgilendirme amaçlı broşür
- 2008 yılı faaliyet raporu
- Kurumsal/resmî web sitesi: <http://www.familien-bildung.info>
- Okulöncesi erken eğitim Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler-Güçlü Çocuklar programı hakkında eyaletin yaklaşımı için bkz. http://www.familienhandbuch.de/cmain/f_Fachbeitrag/a_Familienbildung/s_1139.html

- Partner kuruluşların web siteleri:
 - <http://www.dksb-zittau.de/>
 - <http://www.kreis-gr.de>
 - <http://www.ibz-marienthal.de>
 - www.bildungsmarkt-neisse.de

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

- Deutscher Kinderschutzbund

Adres: OV Zittau e.V., Goethestraße 2, 02763, Zittau

Telefon: 03583 514184

web: www.kinderschutzbund-zittau.de

Internationales Begegnungszentrum St.Marienthal

Adres: St. Marienthal 10, 02899, Ostritz

- *Kişisel:*

- Yetkili: Marei Sonntag (Familienbildungsreferentin, Dipl.-Soziologin, Elternkursleiterin)

Adres: Deutscher Kinderschutzbund OV Zittau, Goethestraße 2, 02763, Zittau

Telefon: 03583 514184

Faks: 03583 512654

Email: msonntag@familien-bildung.info

- Yetkili: Steffen Blaschke (Netzwerkkoordinator, Pädagogischer Mitarbeiter, EPL-Trainer und FuN® Trainer)

Adres: Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal, St. Marienthal 10, 02899, Ostritz

Telefon: 035823 77256

Faks: 035823 77250

email: sblaschke@familien-bildung.info

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Hamiyet Karaman tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Ay-nur Erdoğan ve Alpaslan Durmuş ilk inceleme ve kontrolü, Nilgün Canel son kontrolü yapmıştır.

FamilienBildung – Ein Kooperationsprojekt [Aile Eğitimi – Bir İşbirliği Projesi]

1. Lokasyon

Loebau-Zittau ve Görlitz Bölgesi, Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Aile eğitimi projeleri Almanya'nın bütün eyaletlerinde uygulanmaktadır ve ücretlidir. Devletin sadece kendi bünyesinde yaptığı ya da devlet destekli özel kuruluşların ücretsiz çalışmaları da vardır.

FamilienBildung – Ein Kooperationsprojekt ise 2003 yılında Almanya'nın Löbau-Zittau bölgesinde aileleri korumak ve desteklemek üzere aile eğitimleri şeklinde bölge halkı için planlanmıştır. 2005 yılından beri de üç kuruluş tarafından bölgede ortaklaşa uygulanmaktadır. Proje ortağı kurumlar şunlardır:

- Deutscher Kinderschutzbund Ortsverband Zittau e.V. (Almanya Zittau bölgesi Çocukları Koruma Birliği)
- Landratsamt Görlitz/ Fachdienst Jugend und Soziales (Almanya Görlitz Bölgesi Gençlik ve Sosyal İşler Kurumu)
- Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal (Aziz Marienthal Uluslararası Buluşma Merkezi)

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Sağlıklı ve huzurlu bir toplum için aile eğitimi vazgeçilmez bir unsurdur. Bundan dolayı eğitimden sorumlu birinci kaynak olan anne-babaların kişisel gelişimi için çaba harcanmalıdır. Güçlü aileler güçlü çocuklar demektir, güçlü çocuklar da güçlü toplumlar anlamına gelir. Bu bağlamda aile eğitimi programları vasıtasıyla ebeveynlerin kabiliyetleri geliştirilir ve daha güçlü olmaları için takviye ve teşvik edilebilirler.

İnsanlarla birlikte yaşama ve iletişim kurma gibi toplumsal değerleri çocuklar öncelikle ailede öğrenirler. Fakat bugün aileler çoğunlukla birlikte yaşama becerisi ve çocuk eğitimi konularında yetersizdirler. Çocukların, her yönden eğitilmiş ve donanımlı ailelere ihtiyaçları vardır. Ayrıca aile ile birlikte çocukları yetiştiren ve etkileyen diğer bütün kurumların da iyileşmesi ve kaliteli hizmet vermesi için çaba sarf edilmelidir. Çocuk bakıcıları, aile eğitimi ve çocuk eğitimi veren yerler aileye ilaveten güzel toplumların oluşumunda önemli etkendirler.

Bu sebeple ihtiyaçları karşılamak üzere, sosyal statüyü önemsemeksizin, ailelerin oturdukları yerde ve pratik odaklı aile eğitimi hizmetleri geliştirmek ve uygulamak programın misyonudur.

4. Programın Genel Amaçları

Proje ile bu eyaletteki ailelerin eksikliklerinin giderilmesi ve huzurlu bireylerin oluşması amaçlanmaktadır. Göçmen aileler gibi demografik değişimleri ve gelişmeleri düzenlemek için bu aile eğitimi kursları açılmıştır. Aileler, bir bölgenin gelişiminin ana odaklarıdır. Bu sebeple program kapsamında özellikle eğitime ihtiyacı

olan aileler desteklenmektedir. Çünkü son yıllarda yaşam şartları, değer yargıları ve eğitim içeriği çok fazla değişime uğramıştır. Sunulan hizmetler özellikle ailelerin çocuk eğitimi ile ilgili becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak, ailelerde psikolojik ya da fiziksel şiddeti sonlandırmak, aile içerisinde paylaşımların artırılmasına katkı sağlamak, ailenin aynı dilden konuşmasına destek olmak; özetle aileleri çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek ve sahip oldukları olumlu yönlerini teşvik etmektir.

Bu ortaklaşa yapılan projenin bir diğer amacı ailelere eğitim veren kursların, çocuk bakıcılarının ve diğer eğitimci ve danışmanların ailelere daha iyi hizmet vermesini sağlamaktır. Proje sayesinde bu bölgede bu tür eğitim veren yerleri birleştirmek ve daha kaliteli hizmet sunmak sağlanmış olacaktır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- *Ebeveyn Kursları'nın amaçları:*
 - Aileler için net bir eğitim amacı ve değer yargıları oluşturmak
 - Ailelere net bir kimlik ve rol kazandırmak
 - Ebeveynlere eğitimlerinde destek olmak, güçlendirmek
 - Ailelere, çocuklarına ve kendilerine değer verme duygusunu artırma metotlarını öğretmek
 - Ailelerin motivasyonunu artırmak
 - Aile içi çatışmaları önlemek
 - Ailede şiddet olmaksızın çocuk eğitimi öğretmek
 - Ailelerin ve çocukların kendilerine olan güvenlerini artırmaya yardımcı olmak
 - Aile içi iletişimi güçlendirmek
 - Ebeveynlerin çocuk eğitimi ile ilgili becerilerini teşvik etmek
 - Anne- baba niteliklerini geliştirmek
 - Aile seminerleri ve ebeveyn uygulama-pratik kursları ile diğer ailelerle bilgi alışverişi imkânını sağlamak
- *İleri Düzey (meslekî) konferanslar ve derslerin amacı:*
 - Çocuk bakıcısı olmak isteyenlerin “Babysitter-Card” (Bebek Bakıcısı Sertifikası) almalarını sağlamak
 - Çocuk eğitimi alanında uzmanlaşmak isteyenlere eğitim vermek
 - Kendi çocuklarından başka çocukların bakımını üstlenmek isteyenlere özel eğitim vermek
 - Eğitimcilerle dersler vermek

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- “Kendi başının çaresine bakma” becerisi kazandırmak

- Ailelere kuşak çatışmasından kaynaklanan anlaşmazlıkları çözme yeterliliği kazandırmak
- Düşüncelerini, duygularını, ihtiyaçlarını ve becerilerini ifade edebilmeyi öğretmek
- Problem çözme stratejilerini bilgi ve beceri olarak kazandırmak
- Takım çalışması yapabilme yeterliliği kazandırmak

7. Programın Kapsamı

- *Ebeveyn Kursları:*
 - “Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” : Bu eğitim ismi “Almanya Çocukları Koruma Birliği”nin ebeveyn kursları markasıdır. Patentli bu derneğe aittir. Almanya’nın her yerinde bu eğitim modeli marka olarak kullanılmaktadır. Ayrıca İsviçre’de de uygulanmaya ve diğer Avrupa ülkelerine de yayılmaya başlanmıştır. Ebeveynlere yönelik bu kurs, hafta sonu kursu veya günlük kurs olarak sunulmaktadır.
 - “FuN” – Familienseminar / Eğlenceli Aile Seminerleri” : Bu seminer ile bütün aile bireyleri başka ailelerin de olduğu bir ortamda (aile danışmanlığı merkezi, çocuk yuvası, okul, hastane, yurt, sivil toplum kuruluşu vb.) bir araya getirilir. Aileler yemek yemek, oyun oynamak, şarkılar söylemek gibi aktivitelerle, birlikte vakit geçirirken bazı beceri ve davranışları kazanırlar.
 - Günlük Kurslar
 - Haftasonu seminerleri/kursları
- *İleri Düzey konferanslar ve dersler*
 - Çocuk Bakıcısı (Babysitter) Kursları
 - Uzman Buluşma Günleri
 - Pedagog ve öğretmenler için kurslar

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Ebeveyn Kursları* altında şu konular işlenmektedir:
 - Çocuğumun beni dinlemesi için nasıl konuşmalıyım?
 - Çocuğumun benimle konuşması için onu nasıl dinlemeliyim?
 - Çocukların ebeveynlerden beklentileri nelerdir?
 - Ebeveynlerin çocuklardan beklentileri nelerdir?
 - Ebeveyn ve çocukların ihtiyaçlarını nasıl dengelemeliyim?
 - Çocuk eğitiminde önemli olan nedir?

- Çocukların ruhsal ihtiyaçları nelerdir?
- Problem çözme becerim nasıl?
- *Eğitimci Kursları* altında şu konular işlenmektedir:
 - Ben nasıl bir eğitimciyim?
 - Bende var olan eğitimci gücünü nasıl kullanıyorum?
 - Çocukların ruhsal ihtiyaçları nelerdir?
 - Problem çözme becerilerim ne düzeydedir?

9. Hedef Kitleleri

- *Ebeveyn Kursları*'ndan genel olarak eğitime ve bilgi alış verişine ihtiyacı olan ailelerin, özel olarak ise şu ailelerin yararlanması amaçlanmıştır:
 - Tek ebeveyn olan aileler (sadece anne ya da sadece babanın olduğu aileler)
 - Boşanmış aileler
 - Parçalanmış aileler
 - Ergenlik çağında çocuğu olan aileler
 - Özürlü çocuğu olan aileler
 - Evlatlık çocuk almış aileler
 - Oyun günlerinde sosyal becerilerini geliştirmek isteyen aileler
 - Genç yaşta (reşit olmayan) ebeveynler
 - Göçmen aileler
 - Kendi çocuklarından başka çocukların bakımını üstelenen aileler
- *İleri Düzey* kurslar ve derslerden şu hedef kitlenin yararlanması amaçlanmıştır:
 - Öğretmenler
 - Çocuk eğitimcileri
 - Sosyal hizmetler ve pedagoji alanlarında çalışan uzmanlar
 - Aile eğitimi alanında farklı düzeylerde hizmet veren bireyler
- “Babysitter Card” kursları, çocuk bakıcılığı sertifikası almak isteyenler için açılmaktadır.
- Çocuk yuvaları için danışmanlık: Çocuk yuvalarındaki eğitimciler ve çalışanlara yönelik danışmanlık ve paylaşım toplantılarıdır.
- Uzman buluşma günleri: Aile eğitimi alanında sorunlara çözüm üretmek isteyen uzmanlar arası bir tartışma grubudur.
- Birlik Çalışmaları: Aile eğitimi alanında kurumsal çalışmalar yürüten kurumların bir araya gelerek

paylaşımlarda bulunmalarını hedefleyen toplantı türüdür.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Proje içerisinde çok çeşitli kurslar ve seminerler vardır. Genel itibariyle katılımcılar arasında çocuk eğitimi konusunda eğitim almak isteyen kişiler, belli bir konuda daha geniş bilgi edinmek isteyen eğitimciler ve sertifika almak isteyen çocuk bakıcıları bulunmaktadır.

2008 yılında yapılan hafta sonu seminerlerine/kurslarına toplam 259 yetişkin ve 255 çocuk katılmıştır. Günlük kurslara 388 yetişkin 25 genç, ileri düzey seminer ve kurslara ise 555 kişi katılmıştır. Ebeveyn kurslarına da 70 yetişkin 43 çocuk katılmıştır.

Sonuç olarak 2008 yılında yapılan çalışmalarda 1271 yetişkin, 25 genç ve 298 çocuk olmak üzere toplam 1595 kişiye ulaşılmıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Sene boyunca yapılacak bütün çalışmaların takvimi oluşturulmuştur. Yapılan çalışmaya göre her hafta ya da ayda bir şekilde katılımcılara ve kurslara göre zaman aralığı değişmektedir.

“Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” ebeveyn kursu kapsamında genelde hafta sonlarında ve akşamları kurs yapılmaktadır. Her iki çiftin çalıştığı aileler için bu hafta sonu kurslarının çok verimli geçtiği belirtilmektedir. Çünkü kurs boyunca o gece kursun verildiği yerde ailece geceleme imkânı da sağlanmaktadır. Ailenin çocuklarına kurs süresince bakılmaktadır. Kurs 12 akşam boyunca her biri 2 saat süren oturumlar hâlinde ve 8-10 katılımcı ile yapılmaktadır.

2008 yılında 16 hafta sonu ebeveyn eğitimi kursu, 10 grup çalışmaları kursu, 10 ileri düzey eğitimciler ve uzmanlar için kurs açılmıştır. Başka çocukların bakımını üstlenen aileler için giriş ve ileri düzey ayrı ayrı olmak üzere 3 kurs düzenlenmiştir. Aile eğitiminin farklı konularında 2 uzmanlar buluşma organize edilmiştir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Proje genel olarak Almanya'nın Loebau-Zittau ve Görlitz Bölgesinde uygulanmaktadır.

Bu proje bir ekip çalışması olduğu için, bölgedeki okullar, çocuk yuvaları gibi ders verilebilecek tüm kurumlardan istifade edilebilmektedir. “Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler- Güçlü Çocuklar” ebeveyn eğitimi kursları, bölgedeki bazı çocuk yuvalarında ve proje üyelerinden olan Çocukları Koruma Birliği'nin merkezlerinde verilmektedir. Ebeveyn eğitimi kurslarının dersleri haftada 6-10 defa verilebilmektedir.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Kurslar hakkında bilgi öncelikli olarak proje için özel oluşturulmuş web adresinden edinilebilir.

Yıllık kurs takvimlerine proje katılımcılarının internet adreslerinden ve bölgedeki diğer eğitim verilen kurumlardan ya da web adreslerinden ulaşılabilir. Kişi bulunduğu yere en yakın kurumda, aile eğitimi derslerine kayıt olduktan sonra hemen başlayabilir. Eğitim süreçleri tamamlandıktan sonra katılımcılara sözlü veya yazılı şekilde anket ve memnuniyet belirleme testleri uygulanır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Seminer gruplarında ve eğitim sınıflarında sözlü ve görsel olarak verilen dersler, grup çalışmaları ve tartışma seansları ile desteklenmekte, bu şekilde pratik ve alıştırmalar yapılmaktadır.

Yapılan grup çalışmaları sırasında ailelerin birbirleri ile fikir alışverişi ve etkileşim hâlinde olması eğitimde önemsenen diğer bir noktayı oluşturmaktadır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Aile eğitimi alanlarında eğitimci olarak kurs alanlara özel yönlendirme kitapları vardır. Bunun dışında bütün dersler, yerinde ve ders sistemi şeklinde gerekli materyaller kullanılarak verilir.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Her yıl sonu yapılan çalışmaların kalitesini artırmak ve arşiv / dokümantasyon oluşturmak amacıyla yıllık raporlar hazırlanmaktadır. Bu raporda yapılmış çalışmalar değerlendirilmekte, bir sonraki yıl için eksiklikler belirlenip tamamlanmakta, yeni hedefler belirlenmektedir. Değerlendirmede şu araçlardan yararlanılmaktadır:

- Program sonrası yapılan anketler
- Programlardan bir süre sonra katılımcıların tekrar bir araya gelip sözlü olarak verim analizi yapmaları
- Yazılı dokümanların değerlendirilmesi
- Yazılı raporlar
- Grup çalışmalarındaki tartışma dokümanları
- Eğitim sonrası bireysel ilişkiler

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Kurs eğitimcileri ancak alanında uzmanlaşmış kurumlarca yetiştirilen kişilerden oluşmaktadır. Eğitimcilerin seçimi ile proje ortaklığı yapılan “Deutscher Kinderschutzbund Ortsverband Zittau e.V. / Almanya Zittau Bölgesi Çocukları Koruma Birliği” ilgilenmektedir. Proje içerisinde yetiştirilen ve ileri düzey eğitim verilen eğitimciler için gerekli eğitimleri takip etmelerinin ardından sertifikayı bu kurum verir. Bu sertifikaya sahip olan ya da aşağıdaki şartlara sahip olan kişiler ebeveyn eğitimi kurslarında eğitim verebilirler:

- Pedagojik veya psikolojik çalışma alanlarında eğitim almış olmak
- Ebeveyn ile ilgili eğitimlerde pedagojik birikim ve tecrübe sahibi olmak
- Danışmanlık ve terapötik tedavi konularında bilgili olmak
- Yetişkinlerle yapılan grup çalışmalarına yöneticilik yapma tecrübesine sahip olmak

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Projenin bölgedeki güçlü kurumlarca birlikte yapılması ailelere organize bir hizmet sunulmasını ve bölge imkânlarının daha iyi değerlendirilmesini sağlamaktadır.
- Proje ile aileye yönelik hizmet sunan özel ve kamusal aktörler bir araya getirilmiştir.
- Gerektiğinde katılımcıların ihtiyaçlarına paralelleştirilmiş özel eğitim grupları oluşturulmaktadır (örn. okul öncesi çocuğu olan aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler, okula giden çocuğu olan aileler vb.).
- Çok az rastlanan aile gruplarının (reşit olmayan ebeveynler, genç anneler vb.) da gereksinimlerini göz ardı etmeyerek özel kurslar verilmektedir.
- Grup çalışmaları sayesinde farklı ailelerin birbirleriyle etkileşime girmeleri hem aileler arası ilişkiler oluşturulmasına hem de sosyal ilişki kurma becerisi geliştirmeye katkı sağlamaktadır.
- Kurslar ve seminerler esnasında ders verilen kurumlarda ailelerin çocuklarına bakım hizmeti verilmesi aile katılımını kolaylaştırıcı olmaktadır.
- Program ulusal ve uluslararası düzeyde yayılma ivmesi kazanmıştır.
- Program özel kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının farklı tip ve düzeylerde desteklerine sahiptir.
- Program kapsamında özellikle eğitimcilerin eğitimi de yapılandırılmış ve sertifikasyon sistemi geliştirilmiştir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

- Program hakkında oluşturulan bilgilendirme amaçlı broşür (**imageb.pdf**)
- 2008 yılı faaliyet raporu (**jahresbericht_2008.pdf**)
- Kurumsal/resmî web sitesi: **<http://www.familien-bildung.info>**
- Okulöncesi erken eğitim Starke Eltern – Starke Kinder / Güçlü Aileler-Güçlü Çocuklar programı hakkında eyaletin yaklaşımı için bkz. **http://www.familienhandbuch.de/cmain/f_Fachbeitrag/a_Familienbildung/s_1139.html**
- Partner kuruluşların web siteleri:
<http://www.dksb-zittau.de/>
<http://www.kreis-gr.de>

- <http://www.ibz-marienthal.de>
- www.bildungsmarkt-neisse.de

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

- Deutscher Kinderschutzbund

Adres: OV Zittau e.V., Goethestraße 2, 02763, Zittau

Telefon: 03583 514184

web: www.kinderschutzbund-zittau.de

Internationales Begegnungszentrum St.Marienthal

Adres: St. Marienthal 10, 02899, Ostritz

- *Kişisel:*

- *Yetkili:* Marei Sonntag (Familienbildungsreferentin, Dipl.-Soziologin, Elternkursleiterin)

Adres: Deutscher Kinderschutzbund OV Zittau, Goethestraße 2, 02763, Zittau

Telefon: 03583 514184

Faks: 03583 512654

Email: msonntag@familien-bildung.info

- *Yetkili:* Steffen Blaschke (Netzwerkkoordinator, Pädagogischer Mitarbeiter, EPL-Trainer und FuN® Trainer)

Adres: Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal, St. Marienthal 10, 02899, Ostritz

Telefon: 035823 77256

Faks: 035823 77250

email: sblaschke@familien-bildung.info

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Hamiyet Karaman tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Ay-nur Erdoğan ve Alpaslan Durmuş ilk inceleme ve kontrolü, Nilgün Canel son kontrolü yapmıştır.

Familienzentrum [Aile Merkezleri]

1. Lokasyon

Kuzey-Ren-Westfalya, Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu kurumlar, Kuzey-Ren-Westfalya Eyaleti Nesiller, Aile, Kadın ve Entegrasyon Bakanlığı Aile Merkezleri (Familienzentren des Ministerien für Generationen, Familie, Frauen und Integration des Landes Nordrhein-Westfalen) tarafından yürütülmektedir.

Angelika Diller'in 10 Ekim 2005 tarihinde Alman Gençlik Enstitüsü'nde (Deutsches Jugendinstitut) sunduğu "Anne-Baba Çocuk Merkezleri: Yeni Nesil Çocuk ve Aile Destekleyici Kurumlar" (Eltern-Kind-Zentren, Die neue Generation kinder- und familienfördernder Institutionen) başlıklı raporu aile merkezlerinin kurulmasının arkasında yatan nedenleri sıralamaktadır:

- Aile ve meslek hayatı arasında bir denge sağlama hususunda yardım sunmak,
- Gelir düzeyi farklı ya da düşük ailelere sosyal hayata katılım imkânı sağlamak (uzun süreli işsizlik hâli fakirlik riskini ve sosyal hayattan uzaklaşma riskini taşır),
- Boşanmış ailelerin çocuklarına destek vermek,
- Göçmen ailelerin çocuklarına destek vermek,
- Sosyal güvenliği olmayan ailelere danışmanlık hizmeti sunmak,
- Küreselleşme sürecinden dolayı meydana gelen sorunları çözme yolunda yardım sunmak,
- Anne babalar çocuklarının eğitim süreçlerini aktif olarak desteklemelerine yardımcı olmak.

Bu raporun ardından Kuzey-Ren Westfalya eyaleti orta vadede eyalet sınırlarındaki her üç çocuk yuvasından birinin bir *Aile Merkezi* hâline dönüşmesi kararı alınmış ve pilot uygulama olarak 2006-2007 yılında her bir Gençlik Müdürlüğü Bölgesinde (Jugendamtsbezirk) bir aile merkezinin açılmasına çalışılmıştır. 2006 yılının başında 257 çocuk yuvası, başvuran 1.000 yuva arasından seçilerek Aile Merkezlerine dönüştürülmüştür. 2007-2008 döneminin başından itibaren de eyalet aile merkezine dönüşecek her bir yuva için 12.000 Euro ödenek ayırmıştır (başlangıçta 1000 Yuva). 2012 yılına kadar 3.000 aile merkezinin açılması hedeflenmektedir. Çocuk bakım ünitelerinin üçte birinin aile merkezlerine dönüştürülmesi ve bu dönüşüm esnasında aile merkezlerinin tüm alanı kapsayıp muhatap kitlenin ihtiyaçlarını tamamen karşılayacak hizmet ve imkânları sunması hedeflenmektedir. 01.08.2008 tarihinde Kuzey-Ren-Westfalya eyaletinde kabul edilen yeni yasa ile aile merkezleri hukuki olarak da meşruiyetlerini kazanmışlardır. Almanya'da çeşitli eyaletlerin farklı uygulamaları bulunmakta, fakat hiçbir eyalet bu hususun başlatıcısı olan Kuzey-Ren-Westfalya eyaleti kadar sistematik bir şekilde bu işin üstüne eğilmemektedir. Hamburg, yuvaların *Anne-Baba-Çocuk Merkezleri* hâline gelmesi hususunda çalışırken, Brandenburg ve Sachsen-Anhalt eyaletleri başka yeni modeller denemektedirler.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Aile Merkezleri, sadece çocuklarla ilgilenmekle kalmayan, bütün aileye destek veren okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Çünkü aile merkezleri ihtiyaç olduğu an, hem teşvik edici hem de destek ve yardım sağlayıcı kurumlardır. Aile Merkezleri, ebeveynlerin çocuk yetiştirme becerilerini geliştirmekte ve iş hayatı ile özel hayatın daha iyi bir şekilde bir arada götürülmesine katkıda bulunmaktadır. Aileleri ve çocukları desteklemeye yönelik çok çeşitli etkinliklerden oluşan bir ağın merkezi olarak Aile Merkezleri ebeveynlere ve çocuklara daha erken yaşlardan itibaren danışmanlık ve bilgi hizmetleri vermekte, yaşamın bütün alanlarında yardımcı olmaktadır. Bunun için aile kurma, çocuk eğitimi ve aile danışmanlığı veren kurumlar ile ailelere, çocuklara ve gençlere yönelik diğer kurumlar, okul ve derneklerle işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Aile Merkezleri böylelikle velilere birçok hizmeti tek elden verebilmektedir. Aile Merkezleri, verdikleri çok yönlü hizmetleri buldukları semtlerdeki ailelerin ihtiyaçlarına göre belirlemektedir. “Familienzentrum Nordrhein-Westfalen” (Kuzey Ren Vestfalya Aile Merkezi) başlıklı Eyalet Programı ile eyalet hükümeti 2012 yılına kadar bütün eyalet çapında çocuklara yönelik 3.000'e yakın okul öncesi eğitim kurumunu Aile Merkezlerine dönüştürme hedefindedir.

Günümüzde toplumsal gereksinimler aileler için çok büyüktür. Anne-babanın her ikisinin de çalışması arzulanan ve çoğu zaman da mecburi olan bir durumdur. Diğer yandan her geçen gün artan işsizlik problemi ile beraber fakirlik içinde yetişen çocukların sayısı da artmaktadır.

Öte yandan ebeveyn ve çocuklardan hayatta beklenen performans sürekli artmaktadır. Okul hayatı, iş hayatındaki esneklikler, medya, aile yapısındaki, eğitim hayatındaki değişiklikler, eksik dil bilgisi ve benzerleri ailelerde sorunlara neden olan birçok etkenden bir kaçıdır. Aile yaşamının biçimlendirilmesi riskli, zor ve sürekli yeniden yapılması gereken bir durumdur.

Tüm bunlarla birlikte ailelerin desteklenmesine ve onlara sunulması gereken hizmetlere olan ihtiyaç artmaktadır. Örneğin:

- Çocuk bakım ünitelerinde, çocuk ve gençlik kurumları ile okullardaki eğitim, öğretim ve bakım
- Aile eğitimine yönelik eğitici kurslar
- Eğitime ve gündelik yaşamın biçimlendirilmesine dair sorularda danışmanlık
- Kişisel yardım yapıları

Toplumsal olarak zayıf tabakalardan gelen ailelerin sistemli bir şekilde yapılandırılmış danışma ve gündelik yaşamdaki yardım hizmetlerine daha çok ihtiyacı bulunmaktadır. Bunun için gerekli olan var olan kaynakları muhatapları hedefleyen ortak bir konsept etrafında bir araya toplayacak olan sosyal yapıdır.

Çocuklar ve anne babalar için ev işlevi görececek olan aile merkezlerinin kurulması tüm ailelerin desteklenmesi için iyi bir fırsattır. Aile merkezleri farklı yaşam düzeyleri ve problem düzeylerinde çekici ve herkese hitap edebilen danışma, eğitim, bilgi ve yardım fırsatı sunacaklardır.

4. Programın Genel Amaçları

Aile Merkezleri, ebeveynlerin çocuk yetiştirme becerilerini geliştirmekte ve iş hayatı ile özel hayatın daha iyi bir şekilde bir arada götürülmesine katkıda bulunmaktadır. Aileleri ve çocukları desteklemeye

yönelik çok çeşitli etkinliklerden oluşan bir ağın merkezi olarak Aile Merkezleri ebeveynlere ve çocuklara henüz erken yaşlardan itibaren danışmanlık ve bilgi hizmetleri vermekte, yaşamın bütün alanlarında yardımcı olmaktadır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- Çocuklara kişisel özelliklerine uygun kapsamlı bir teşvik programı uygulanmakta ve eğitim olanakları üzerinde yoğunlaşmaktadır.
- Özellikle göçmen ailelerin çocuklarındaki dilsel eksiklikler erkenden fark edilebilmekte ve kişiye özel teşvik programları sayesinde bu eksiklikler sistemli bir şekilde giderilebilmektedir.
- Çocukların güçlü ve zayıf oldukları noktalar erkenden fark edilebilmekte ve ebeveynlere eğitim, çocuk yetiştirme, sağlık vs. gibi alanlarda henüz erken yaşlardan itibaren amaca yönelik danışmanlık hizmetleri verilebilmektedir.
- Okul öncesi eğitim kurumları çocuklar için hem eğitim ortamlarına hem de sosyal hayata katılım gösterdikleri ortamlara dönüştürülebilme ve böylelikle de ebeveynlerin çocuk yetiştirme becerileri geliştirilmektedir.
- Ebeveynlere gündelik hayatın zorlukları ile başa çıkmalarında yardımcı olunabilmekte, bu türden yardımlar doğrudan ve herhangi bir engel çıkartılmaksızın sunulabilmektedir.
- İş hayatı ile özel hayatın daha iyi bir şekilde bir arada yürütülmesine katkıda bulunulduğundan göçmen ailelerine ve eğitim seviyesi düşük ailelere daha iyi hizmet verilebilmektedir.
- Ailelerin de katkılarıyla düzenlenen etkinlikler sayesinde çocuklara yönelik gözetim hizmetlerinin saatlerinde ve karma yaş gruplarında çeşitlilik sağlanabilmektedir.
- Çocuklara gündüzleri bakmak üzere görevlendirilen bakıcı anne ve bakıcı baba hizmetleri çoğaltılabilmekte ve bu hizmetlerin kalitesi artırılabilir.
- Aile Merkezleri'nin bulunduğu semtlerde aileler için karşılıklı paylaşımda bulunabilecekleri ortamlar yaratılabilmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

7. Programın Kapsamı

- *Etkinlik Alanları*
 - Çocuklar ve aileler için danışma ve destek imkânlarını hazır tutmak
 - Aile ve çift eğitimini desteklemek
 - Çocuk bakım ünitelerinin kullanımını desteklemek

- İş ve aile arasındaki uyumluluğu iyileştirmek
- *Yapısal Alanlar*
 - Sosyal mekânlardaki fırsatları ve olanakları oluşturmak
 - Aile merkezlerinin görev tanımıyla örtüşen çalışmaları olan kurum ve kuruluşlarla bağlayıcı işbirliği oluşturmak
 - Hedef grupla tanımlı iletişim kurarak fırsatları ve olanakları tanıtmak
 - Performansı artırıcı ve kendi kendini değerlendirici faaliyetlerle sunulan fırsatların kalitesini artırmak

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Aile Merkezlerinin faaliyet alanları şunlardır:

- 1. *Çocuklar ve Aileler için Danışmanlık ve Destek Fırsatlarının Hazır Tutulması*
 - 1.1. Çevredeki danışma ve terapi olanaklarının güncel bir dosyasını tutmak (örneğin eğitim/aile danışmanlığı, erken destek, psikoterapi, ergo-terapi (sorunlu çocuklarda terapistle birebir ilişki içerisinde ilgi, merak ve konsantrasyonlarını artırma terapisi), göçmenlere yönelik danışma merkezleri, dil ve kültür kursları, göçmen dernekleri, kadın danışma merkezleri, kadın evleri vs.),
 - 1.2. Sağlık ve hareket destek merkezlerinin güncel verilerini tutmak,
 - 1.3. Bir çalışanın kültürlere arası sorulara cevap verme hususunda ek eğitim ile uzmanlaşmasını sağlamak ve bu çalışanın aileleri ve gerekli meslektaşlarını bilgilendirmesini sağlamak,
 - 1.4. Haftada en az bir kez olmak üzere üç yaşından küçük çocuğu olan ailelerin *Aile-Çocuk-Grupları Buluşmasını* sağlamak ya da ilgili ailelerin benzer bir organizasyonda bir araya gelmelerine yardımcı olmak,
 - 1.5. İhtiyaç halinde ailelerin eğitim ve aile danışmanlığı hizmeti almasını sağlamak,
 - 1.6. Ayda en az bir kez olmak üzere aile ve eğitim danışmanlığı buluşması düzenlemek ya da kurum gündelik akışına entegre edilmiş danışmanlık saati fırsatları oluşturmak,
 - 1.7. Kabul görmüş bir erken tanı (gelişim izlemesi) programını kullanıma sokmak,
 - 1.8. ailelerin bir araya gelip (gerekirse çok dilli kişileri devreye sokarak) kurum için bir iş yapmalarını sağlamak ve bunun kurum içinden kişiler tarafından yapılmamasına özen göstermek,
 - 1.9. Dört yaş ile okula başlangıç çağı arasında olan ve yuvaya gitmeyen çocuklar için dil geliştirici önlemler almak,
 - 1.10. Kurumdaki çocuklar için (gerekirse aileler için de) dil öğrenimi için özel kurs ve projeler organize etmek,
 - 1.11. Mutat saatlerin dışında kişisel eğitim ve aile danışmanlığı imkânı sağlamak,
 - 1.12. hukuken sorun olmadığı müddetçe serbest doktorlar tarafından kişisel terapi olanağı sağla-

- mak veya kuruluşun çalışma saatleri esnasında çocukları en yakındaki terapi merkezlerin götürmek,
- 1.13. Motor beceri sorunları, okuma veya düzgün yazma sorunları vb. hususlarda erken tanı için özel uygulamaları kullanmak,
 - 1.14. Çocukların doktorlar tarafından yapılan periyodik tetkikleri takip etmek ve gerekirse bunların çocuk doktorlarıyla işbirliği hâlinde yapılmasını sağlamak,
 - 1.15. Aile yardım kuruluşları ve tanınmış aile derneklerinin aile merkezinde buluşmalarını sağlamak,
 - 1.16. Aileler için eğitim haricindeki konularda danışmanlık hizmeti sağlamak,
 - 1.17. Bir çalışanın sağlık desteği hususunda uzmanlaşmış olmasını ve bu personel tarafından ailelerin ve diğer kurum çalışanlarının gerekli hâllerde bilgilendirilmesini sağlamak,
 - 1.18. Bir çalışanın “çocuk koruması” hususunda uzman olmasını sağlamak.
- 2. *Aile ve Çift Eğitimi Desteklemek*
 - 2.1. Çevredeki (örneğin Aile Eğitimi Kursları, Yüksek Halk Okulları, serbest inisiyatifler, Uyum Merkezleri, göçmen ailelerin oluşturduğu birliklerin vs.) güncel aile ve çift eğitimi imkânlarının dosyasını tutmak,
 - 2.2. Eğitim yetisini artıracak kurslar düzenlemek,
 - 2.3. Kurumda en azından iki haftada ailelerin buluşabilecekleri bir açık *Aile Kahvesi Saati* düzenlemek,
 - 2.4. Belirli bir konu etrafında aile buluşmaları düzenleyerek pedagojik olarak aileleri desteklemek,
 - 2.5. Kültürler arası iletişimin gözetildiği aktiviteler düzenleyerek göçmen geçmişleri olan ailelerin buraya katılmalarını sağlamak,
 - 2.6. Aile Merkezi'nin aktivitelerinin planlanmasında ve yürütülmesinde ailelerin katkı yapmalarını sağlamak,
 - 2.7. Tam zamanlı çalışan ailelerin de katılımını sağlayacak şekilde faaliyetleri organize etmek (bir sezonda en azından bir buluşmayı saat 19.00'dan sonra veya hafta sonu yapmak),
 - 2.8. Aileler için en azından bir faaliyet düzenlemek,
 - 2.9. Ailelerin kuruluş içerisinde rahat olmalarını sağlamak,
 - 2.10. Göçmen aileler için her yarı yılda en azından bir kez olmak üzere Almanca kursları düzenlemek,
 - 2.11. Göçmen aileler için farklı eğitim olanakları sağlamak,
 - 2.12. Çocuklarına tek başına bakanlar için her yarı yılda en azından bir kez olmak üzere özel fırsatlar oluşturmak,

- 2.13. Her yarı yılda en azından bir kez olmak üzere babaların becerilerini artıracak faaliyetler organize etmek.

- *3. Yuvaranın Kullanımını Desteklemek*
 - 3.1. Yuvalara dair yazılı malzeme üretmek ve bunun kuruluştaki bulunmasını sağlamak,
 - 3.2. Çocuk bakıcılarına dair bilgilere aracılık etmek ve aileleri bu hususta bilgilendirmek,
 - 3.3. Aileler için çocuk bakımı konusunda bilgilendirici toplantılar düzenlemek,
 - 3.4. Bir çalışanın çocuk bakımı hususunda yetkin olmasını sağlamak,
 - 3.5. Çocuk bakımı hususundaki imkânları yazılı olarak sunmak ve bunu üç yaş altında çocukları bulunan ailelerin rahatça görebilecekleri mekânlara asmak/bırakmak,
 - 3.6. Çocuk bakıcılarına ev sahipliği yaparak onlar tarafından bakılan çocukların oyun gruplarına katılmalarını sağlamak ve böylece çocuğun yuvaya geçişine hazırlık yapmak,
 - 3.7. Şehrin kendi bölgesindeki çocuk bakıcılarının iletişim bilgilerine sahip olmak ve onları yuvayla bağlantılı hâle getirmek,
 - 3.8. Çocuk bakıcılarına branş danışmanlığı merkeziyle işbirliği yapmak suretiyle aracılık etmek,
 - 3.9. Çocuk bakıcılarının çalışma saatleri dışında kuruluşun mekânlarını kullanmasına olanak vermek,
 - 3.10. Bakıcılarla sağlam bir şekilde işbirliği halinde olmak,
 - 3.11. Kültürler arası ve engelli çocuklar bakımından tecrübesi olan bakıcılarla işbirliği halinde olmak,
 - 3.12. Bakıcılar arasındaki bilgi alışverişini sağlamak için bir buluşma düzenlemek.

- *4. İş ve Aile Arasındaki Uyumun İyileştirmesi*
 - 4.1. Ailelerin ihtiyaç durumlarına dair bilgileri elinde tutmak,
 - 4.2. Ailelerin bakım konusundaki başvurularında aile merkezlerinin çalışma saatleri dışındaki talepleri de karşılamaya çalışmak,
 - 4.3. Kurumun çalışma saatleri dışında çocuk bakımı hususunda yardıma ihtiyacı olan ailelere danışmanlık hizmeti vermek,
 - 4.4. Kuruluştaki çocuklara gerekli vakitlerde öğle yemeği vermek,
 - 4.5. Üç yaş altı çocuklar için bakım imkânları organize etmek,
 - 4.6. Haftada en az bir kez olmak üzere saat 18.30'a kadar çocuklara bakım olanağı sağlamak,
 - 4.7. Bakıcıların bir veritabanını tutarak ihtiyacı olan anne babalara bunu iletmek,
 - 4.8. Kardeşleri aile merkezlerinde olan çocuklar için acil durum bakım olanağı organize etmek,

- 4.9. Ayda en az iki kez düzenli olarak hafta sonları bakım imkânı sunmak,
 - 4.10. Vardiyalı çalışan anne babaların çalışma saatlerini gözetim bakım olanağı sağlamak,
 - 4.11. Gerekli durumlarda çocuğun kuruluşa getirilip götürülmesini organize etmek,
 - 4.12. İşletmelerle işbirliği yaparak çalışanların çocuklarına bakım olanakları sunmak,
 - 4.13. Hastalık ya da ailelerin iş gezisi gibi gerekli hâllerde evde bakım olanağı sunmak,
 - 4.14. Anne babaya ve kardeşlere yemek saatlerinde kurumda bulunma imkânı sağlamak.
- *5. Toplumsal Mekâna Dair Fırsatlar*
 - 5.1. Kurumun çevresi hakkında güncel nitelik bilgilerine (sosyal durum, ekonomik yapı, imar durumu, boş alanlar, oyun alanları, özel güçlü yanları, zayıf yanları...) sahip olmak,
 - 5.2. Kapasitesinin bir kısmını kurumlarda çocukları olmayan çevrede bulunan aileler için harcamak,
 - 5.3. Sunduğu imkânların çevre şartlarıyla uyumlu olduğunu göstermek
 - 5.4. Çevredeki aile merkezleri hariç çocuk bakım birimleriyle işbirliği yaparak bu birimlerdeki çocukların ailelerinin aile merkezlerinin imkânlarından yararlanmasını sağlamak,
 - 5.5. Çevredeki sosyal duruma dair (nüfus bilgileri, gelir, göçmen aile oranı, sosyal yardım alanlar vs.) verilere sahip olmak,
 - 5.6. Çevre ilkokullarıyla işbirliği yaparak ailelerin Merkezin imkânlarından yararlanmasını sağlamak,
 - 5.7. Yaşlı evleri ya da yaşlı gruplarıyla işbirliği yaparak yılda en az iki kez yaşlılar ve çocukların birlikte katılacağı bir faaliyet düzenlemek,
 - 5.8. Çevredeki ailelere ve çocuklara yönelik farklı fırsatların (örneğin spor dernekleri, kültürel kurumlar, kütüphane, aile dernekleri, uyum sağlamaya yönelik çalışmalar) bilgisine sahip olmak,
 - 5.9. Yılda en az bir kez çalışmalarının çevrenin ihtiyaçlarına uygunluğunu denetlemek.
 - *6. Çalışma alanları Aile Merkezlerinin Çalışmalarıyla Örtüşen Kurum ve Kuruluşlarla Yapıcı Bir Ortak Çalışma Zemini Kurmak*
 - 6.1 başka merkezlerin ve kurumların kendi mekânını kullanmasını sağlamak
 - 6.2 işbirliği yaptığı kurumların güncel bir listesini tutmak (adres bilgisi, hizmetler, görevler)
 - 6.3 Aile merkezinin gelişimini yönlendirecek bir Yönetim grubunu oluşturmak (en az 6 ayda bir toplanacak)
 - 6.4 tüm çalışanlarının işbirliği yapılan kurumları ve faaliyet alanlarını tanımasını sağlamak
 - 6.5 eğitim ve aile danışmanlığı veren kurum ve kişilerle yazılı bir işbirliği anlaşması yapmak

- 6.6 Aile eğitimi veren bir kurumla yazılı işbirliği yapmak
- 6.7 Sağlık alanından kişi ve kuruluşlarla yazılı anlaşma yapmak
- 6.8 Göçmen kuruluşları ve kültürlerarası çalışmalar yapan kurumlarla yazılı anlaşmalar yapmak

- *Hedefi Belli Gruplarla İletişim Kurma Vesilesiyle Fırsatları Tanıtmak*
 - 7.1. Güncel bir yayınlı yapılan işleri muhatapların dikkatlerine sunmak,
 - 7.2. İlan panosu veya benzeri bir mekânda tüm çalışmalarını ilan etmek,
 - 7.3. Kendisine ait bir e-mail adresinden ailelerle hızlı iletişim kurmak,
 - 7.4. Sunduğu faaliyetlerin (süpermarket, çocuk doktorları vb.) farklı mekânlarda duyurulmasını sağlamak,
 - 7.5. Güncel bir internet sayfası oluşturmak,
 - 7.6. Başka bir dilde de faaliyetlerini yayınlamak,
 - 7.7. Yılda iki kez faaliyetlerinin basın yoluyla duyulmasını sağlamak,
 - 7.8. Yılda en az bir kez faaliyetlerinin çevredeki toplantılarda sunulmasını sağlamak,
 - 7.9. Yılda en az bir kez Aile Merkezinin faaliyetlerinin sunulacağı bir *Açık Kapı Günü* veya bir *Kutlama* tertip etmesi,
 - 7.10. Şikâyetlerin yönetilmesiyle ilgili *Şikâyet Kutusu* ya da *Anne Baba Mektup Kutusu* gibi bir düzenleme yapmak.

- *8. Faaliyetlerin Kalitesini Kendini Değerlendirme ve Performans Artırma ile Yükseltmek*
 - 8.1. Yazılı bir konsept ile Aile Merkezinin ve faaliyetlerinin gelişimini anlatmak
 - 8.2. En az her iki yılda bir ailelere Merkez tarafından düzenlenmiş bir anket formunu uygulamak,
 - 8.3. Her üç ayda bir “Aile Merkezi” konulu bir müzakerenin yapılmasını sağlamak,
 - 8.4. Gençlik Yardımı planlamasıyla (Jugendhilfeplanung) işbirliği yaparak Aile Merkezi'nin faaliyetleri ve planlamaları hakkında bilgi alış verişinde bulunmak,
 - 8.5. Tanınmış bir kalite yönetimi programını kullanmak,
 - 8.6. Aile Merkezinin gelişimi için bir çalışma grubuyla işbirliği içinde olmak,
 - 8.7. Çalışanlarının en az % 30'unun her yıl “Aile Merkezi” konulu eğitim seminerlerine veya sempozyumlara katılmasını sağlamak,
 - 8.8. Çalışanların en az % 10'unun her yıl “Kültürlerarası Beceri” konulu konferans ve eğitimlerde yer almasını sağlamak.

9. Hedef Kitleleri

- Çocuk eğitiminde velileri çeşitli yollardan bilgilendirmek ve eğitim sunmak,
- Çocuk eğitiminde velilere destek olmak,
- Veliler arası fikir alışverişini sağlamak,
- Çocukları yetenek ve becerilerine göre mümkün mertebe erken yaşlardan itibaren teşvik etmek,
- Çocukların yaratıcılıklarını ve etkinliklerini teşvik etmek,
- Çocukların zayıf ve güçlü yanlarını erkenden fark edip danışmanlık hizmeti vermek,
- Gündelik sorunlarda velilere doğrudan yardım ve destek sağlamak,
- Kişisel eğitim danışmanlığı hizmeti sunmak,
- Velileri çok çeşitli konularda hızlı ve güvenilir bir şekilde bilgilendirmek,
- Velilere iş ve aile hayatını bir arada yürütebilmeleri için bakım desteği vermek.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Bir bölgede yaşayan tüm aileler muhatap alındığı için katılımcı niceliğine ve niteliğine dair net bilgiler vermek oldukça zor. Çünkü Aile Merkezlerinde çok farklı programlar ve etkinlikler icra edilmektedir. Bu program ve benzeri programlarda, Almanya'nın sosyal devlet anlayışında tüm vatandaşlar ve oturma sahibi yabancılar muhatap alınmaktadır. Bir örnek olarak Berlin Monheim'da geliştirilmiş çok başarılı bir programdaki kimi nitel ve nicel veriler şunlardır:

- Berlin koşusuna 2003 yılında 45 katılımcı çocuksuz katılmışken, 2004'te 63 katılımcı ve 45 çocuk, 2005'te ise 85 katılımcı ve 63 çocuk katılmıştır.
- 2005 ve 2006 yılında açılan sağlıklı beslenme sergisine 600'dan fazla çocuk katılmıştır.
- Dil eğitimi hususunda 2006 yılında Mo.Ki Aile merkezinde 16 dil grubu oluşmuştur. Farklı programlarıyla Mo.Ki 1000'i aşkın Monheimli aileye ulaşmıştır.
- Önleyici tedbirlerin orta ve uzun vadeli etkileri sayı ve grafiklerle temsil edilemez. Ortak faaliyetlerin yanında küçük ve yoğun destek birimleri de programa dâhil edilmiştir. 2004 yılında bu program Bertelsmann Vakfı'nın verdiği Önleyicilik Ödülünü almıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Programların uygulama periyot ve takvimi her bir aile merkezinin ve aile eğitimine katkıda bulunması düşünülen kurumun kendi uyguladığı programa göre değişen bir husustur. Bu nedenle bir periyot ve zaman takvimi ifade etmek zordur. İhtiyaca göre ve farklı zamanlarda programlar hayat bulmaktadır.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Hizmetler *Familienzentrum (Aile Merkezi)* adıyla oluşturulmuş kurum binalarında sunulmaktadır. İhtiyaç durumunda farklı kurumların mekânlarından da yararlanılmaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Hedeflenen kitle bu kurumlara gelme ihtimali az olan kitle olduğu için kuruma aidat ödeme şeklinde genel bir uygulama yoktur. Bu işle uğraşanlar, Aile Merkezlerini Alman ve orta sınıf ve üstü ailelerden çok, toplumsal olarak düşük katmanlarda bulunan ve göçmen kökenli aileleri hedef aldıkları için esas amaçları onları buralara çekebilme. Yakın dönemde hazırlanmış bir el kitabında: “Alışılmış yöntemlerle sadece alışılmış ailelere ulaşmakta. Farklı gruplara ulaşabilmenin ancak hitap şeklinin doğru seçimiyle mümkün olacağını bilmek zorundayız.” şeklinde bir tespit yapılmakta ve “her bir cemaat’e, o cemaatin güvendiği kişiler aracılığıyla gidilerek ulaşılabilir” tavsiyesinde bulunmaktadır. Bu “cemaatin güvendiği kişiler” bazen bir cami hocası olabilmekte, bazen de önemli bir dernek başkanı veya çevrede irtibatları fazla olan bir anne olabilmektedir. Kimi bölgelerde yerel radyolarda ana dilde reklamlar ve gazetelerde ilanlar yayımlanmaktadır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Programlarda hedef kitlenin kültürlerarası niteliği sürekli göz önünde bulundurulmakta ve bu çerçevede yönlendirmeler yapılmaktadır. Örneğin etkinlikler için hazırlanacak metinlerde olması gerekenler olarak şunlara yer verilmektedir: “Giriş, yaşam alanı ve sosyal mekânın analizi, ailelerle yapılacak pedagojik ve kültürlerarası işbirliğinin hedefleri, bu hedeflerin gerçekleştirilmesi, çocuklar ve anne babalarla yapılacak işlerin biçimleri, kurumlar arası işbirliği ağı kurma, takımın eğitimi, eğitimcilerin kendilerine olan güvenleri ve takımın oluşturulması.” Ayrıca “Ailelerle Ortak Çalışma” başlığı altında onların bilgilendirilmesi, kapı ve ağ konuşmaları, ev ziyaretleri, yalnızca anne babayla yapılacak mülakatlar, irtibat kurulması ve sürdürülmesi gibi konular ele alınmaktadır.

Düzenli buluşmalar, eğitim seminerleri vb. yöntemlerin yanı sıra anketler ailelerin memnuniyet ve isteklerini sormak için birer araç olarak kullanılmaktadır. Anket hazırlarken şu hususlara dikkat edilmesi özellikle belirtilmektedir:

- Ailelerin okuma yazma bilip bilmemeleri
- Soruların hazırlandığı dile ailelerin ne kadar hâkim oldukları
- Anketin anlaşılabilirliği
- Soruların zorluk derecesi
- Farklı soru tiplerinin varlığı (serbest cevap imkânı, çoktan seçmeli, evet-hayır soruları gibi).

Kültürlerarası eğitim sürecinde çeşitli metotlar kullanmak gerekiyor. Ebeveyn öğleden sonraları, küçük gruplarda buluşmalar, kişisel randevular (kapı ve web konuşmaları, ev ziyaretleri, yalnızca anne babayla yapılacak mülakatlar), görsel malzemeler (fotoğraf, resim, kartlar gibi), ev ziyaretleri gibi.

Ailelerin katılımlarını sağlayıcı/kolaylaştırıcı önlemlere de bu başlık altında değinilmelidir. Örneğin “okuma desteği” konulu bir program için önerileri içeren şu notları zikredebiliriz: “...yer, kolay ulaşılabilen, (yuva, şehir kütüphanesi, ilkokul) gibi bir yer, güzel bir dekorasyon, rahat mobilyalar, sürekli gidilebilecek ve çay yapılabilecek bir mekân. Bu program, haftada bir gün öğleden önceleri (çocuklar okulda iken) 1–1,5 saat sürecek, 6 buluşma sonrasında (6 hafta) konunun değiştirileceği, misyonerce davranışları olmayan, ikna edici ve insanları aktifleştirici tutumu olan ve ailelerle ortak işlerde tecrübeli bir moderatör tarafından yönetilen, 8-15 kişilik grupların bir araya geldiği bir okuma programı olacaktır. Güven veren bir atmosfer, rahat bir ortam olması önemlidir. Bu programda yöntem olarak, grup

önünde sesi yükseltip alçaltarak okumak, kitapların eve ödünç verilip evde ödev yapılmasını istemek gibi hususlar vardır.” Başka bir öneri de bayramların veya diğer özel günlerin birlikte kutlanılmasıdır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Aileler için hazırlanmış olan broşürlerle (farklı dillerde hazırlanmaktadır), özellikle göçmen ailelerin bu hizmetleri yeterince tanımaları isteniyor.³ Özellikle medya ve tanıtım çalışması yaparken bu kuruluşlar, yerel güncel gazeteye, yerel haftalık süreli yayınlara, yerel radyo ve gazetelere, dernek ve kulüp yayınlarına (bülten, yarım senelik program vs.), yerel etkinlik takvimlerine, dini cemaatlerin haber organlarına, yuvalardaki okul, spor derneği, kütüphane, aile eğitim noktalarındaki ilan panolarına, yakın çevrede dağıtmak için el ilanları, şifahi propaganda, etraftaki kimi yerlere bırakmak için broşür ve interneti kullanmaktadırlar.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Geniş katılımlı anketlerle ebeveynlerin kanaatleri öğreniliyor. 2000’den fazla ailenin katılımıyla düzenlenen bir ankette özellikle çocuklarını tek başlarına yetiştiren anneler ile tam zamanlı çalışan annelere aile merkezlerindeki programlar hakkında sorular sorulmuştur. Eğitim seviyeleri arasındaki farklılara bakılmaksızın tüm anneler bu merkezlerin aileleri destekleyen programlarına olan ihtiyacı belirtmişlerdir.

Memnuniyet oranı çocuklara verilen sıcak öğle yemekleri, anne baba ve çocuklara düzenlenen ortak faaliyetler ve kültürler arası programlar ile daha da artmaktadır. Kuruluşun aileleri destekleyen programlarının sayısının artması, kuruma dair anne baba memnuniyetinin de artmasını beraberinde getirmektedir. Anne babaların % 47’si aile merkezlerinin bu programlarından “çok memnunlar”, memnuniyet derecesi biraz daha düşük olan merkezlerde bu oran % 35’tir. Pilot uygulamasının başında 26 örnek aile merkezi seçilerek bunlarda iki sene boyunca niteliksel araştırmalar yapılmıştır. Yöneticilerle, eğitim grupları, temsilciler, işbirlikçi kurumların temsilcileri, gençlik şubesinden çalışanlarla yapılan mülakatlar da dokümanların değerlendirilmesinin yanında kullanılan diğer bir ölçüt olmuştur.

Kalite işareti dört “performans alanı” ve dört adet de “yapısal alan”a bölünmüştür. Performans alanı hususunda Aile Merkezinin programlarının içeriği ölçülmektedir. Yapısal alan ölçümünde ise aile merkezinin organizasyonunun yerel şartlara uyumu, orada tanınıp tanınmaması ve kendisinin gelişiminin sürekli olup olmadığı ele alınmaktadır.

- Performans alanları şunlardır:
 - Aileler ve çocuklar için danışma ve destek programlarının sürekli hazır olması
 - Aile eğitimi ve eğitim birlikteliklerinin desteklenmesi
 - Çocuk bakım ünitelerinin seçimi ve kullanımı hususunda destek
 - İş ve aile arasındaki birliği iyileştirmek
- Yapısal alan konuları şunlardır:
 - Sosyal mekândaki programların tefrişatı
 - Çalışma alanları aile merkezininkine yakın olan hizmet ve kuruluşlarla ortak işbirliği alanları ha-

³ Örneğin projenin pilot uygulamasının kapanış broşürü için bkz. [flyer_abschl_8.pdf](#). Ayrıca Türkçe hazırlanmış bir broşür örneği için bkz. [MGFFI-0025_Flyer_Tuerkisch.pdf](#)

zırlamak

- Programları tanıtmak
- Programın kalitesini performans artırımı ve değerlendirme süreci ile sürekli denetlemek.

Bu sekiz maddenin her biri temel ve üst performanslardan oluşmakta ve bu performansların her birine puan verilmektedir. Kalite işaretini alabilmesi için bir merkezin her bir performans ve yapısal alanda kalite işaretinde öngörölmüş olan minimum sayıda puanı almak zorundadır. Toplamda mümkün olan 48 puanın 24'ünü almış olan merkezler, kalite işaretini alabilirler.

“Familienzentrum NRW” (Kuzey Ren Vestfalya Aile Merkezi) başlıklı Eyalet Programı ile en başından itibaren Aile Merkezleri'nin çalışmalarının içeriklerinde benzer bir standart yakalamayı ve böylelikle de Aile Merkezleri'nin belli bir kaliteyi tutturması amaçlanmıştır. Bu bağlamda sloganları “Üzerinde Aile Merkezi yazan yerin içinde Aile Merkezi bulunmalıdır” olan Aile Merkezleri bir “Kalite İşareti” ihdas etmiştir: “Familienzentrum NRW” kalite işareti. Bu kalite işareti her şeyden önce çocukların ve ailelerin teşvik edilip desteklenmesi için kolay erişilebilen olanakların sunulabilmesi için asli nitelikte olan bütün özellikleri barındırmak amacı gütmektedir. Kalite işaretleri, harici ve bağımsız bir sertifikalandırma kuruluşu tarafından verilmektedir. Bu işaret, dört yıllık bir süre için verilmektedir. Çocukların Eğitimi Hakkında Kanun, “Familienzentrum NRW” kalite işaretine sahip Aile Merkezleri'nin eyalet hazinesinden senede 12.000 avro teşvik almasını öngörmektedir.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Bu merkezler çocuk yuvalarından dönüştüröldükleri için çalışanları, pedagojik formasyon sahibi olan ve bebek, küçük çocuk, okul öncesi eğitim, okul çağı ve ergen eğitiminde uzman kişilerdir. Ayrıca aile danışmanlığı sertifikası almış ve göçmenlerin sorunlarıyla özel ilgilenen eğitimciler de aile merkezlerinde zaman zaman görev alabilmektedirler. Ayrıca kültürler arası programlarda ailelerle eğitim programını uygulayan uzmanlar arasındaki dil engelini aşabilmek için mütercim tercümanlar da istihdam edilebilmektedir. Bazı durumlarda eğitimli anne babalara kimi sorumluluklar yüklenerek ebeveyn buluşmalarını onların organize etmeleri ve eğitim sürecinde aktif olarak görev almaları beklenmektedir. Aile Merkezlerinin yöneticilerinin kalitesine ve işi dağıtabilmesine göre merkezde görev alan ekibin etkinliği artmaktadır. Eğitimcilerle yapılan yazılı anket sonucunda, grup liderlerinin haftalık çalışma saatinin % 10'unu (yaklaşık 3,5 saat) aile merkezinin işlerine ayırarak yönetebildiklerini görüyoruz. Eğitimcilerin % 79'u kendi ifadelerine göre özel görevler üstlenmişlerdir. Bu işlerin % 38'i işbirlikçi kurumlarla irtibatı sağlamak, % 30'u ailelere eğitim danışmanlığı ve % 30 da ailelere eğitim programlarını hazırlamaktır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

ISA Planung und Entwicklung GmbH

Dr. Erwin Jordan und André Altermann

Stadtstraße 20

48149 Münster

Tel.: 02 51/9 25 36-0

Faks: 02 51/9 25 36-80

E-Mail: andre.altermann(a)isa-muenster.de & familienzentrum(a)isa-muenster.de

Web: www.familienzentrum.nrw.de

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Aynur Erdoğan ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Family Economics and Resources Management-Family Budget Education Program (FERM-FBEP)

[Aile Ekonomisi ve Kaynak Yönetimi-Aile Bütçesi Eğitim Programı]

1. Lokasyon

- New York, Amerika Birleşik Devletleri, KUZEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Aile Bütçesi Eğitim Programı, Cornell University, Cornell Cooperative Extension (CCE), Family Economics and Resources Management (FERM) tarafından geliştirilmiştir. Bu program çeşitli finansal kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmektedir.

3. Programın Felsefesi / Gereçesi

Aile Bütçesi Eğitim Programı ücretsiz bir program olup ekonomik zorluk çeken ailelere ve bireylere ücretsiz danışmanlık verme amacını taşımaktadır. Danışmanlarla aileler/bireyler arasındaki görüşmeler gizlilik esasına dayanmaktadır. Danışmanlık hizmetlerine ek olarak program bünyesinde, tüm katılımcılara açık olan ve belirli aralıklarla tekrarlanan iki temel ders yer almaktadır.

CCE'nin, çeşitli araştırma sonuçlarının derleyerek "finansal okuryazarlığın gerekliliği" üzerine hazırladığı dokümanda *programın geliştirilme ve uygulama gereçeleri* şöyle belirlenmiştir: İlgili dokümanın "Amerikan Aileleri" başlığı altında verilen bilgilere göre 2000'li yıllar itibariyle Amerikalıların % 40'ı kazançlarının üzerinde bir hayat standardı sürmektedir. Yaklaşık 10 Amerikalının herhangi bir finansal kurumla ilişkisi yoktur. Tüketicilerin yaklaşık % 5'i kredi kartlarını geç ödemektedir. Vergi öncesi hane halkı gelirlerinde önemli oranda düşüş yaşanmaktadır. 4 kadından 1'i fakirlik sınırının altında kalan bir gelirle emekli olmaktadır. İlerideki 40 yıl içerisinde 85 yaşının üzerinde olacak kadın sayısı 3'e katlanması ve bu nüfusun $\frac{3}{4}$ 'ünün bekar, boşanmış ve dul kadınların oluşturacağı öngörülmektedir. Orta sınıf bir Amerikan ailesinin borçlardan sonra geriye kalan zenginliği 10.000 \$'dan azdır. Gelişmiş ülkeler sıralamasında en düşük tasarruf oranına sahip ülke ABD'dir. Herhangi bir güvence altında olmayan tüketici borçları 1990'dan 2001'e yaklaşık 2 kat artarak 1.65 trilyon dolara ulaşmıştır. Hane halkı gelirlerinin borç ödemelerine kullanılan oranı 1990'larla karşılaştırıldığında büyük artış göstermiştir, 2002 itibariyle % 14'e yükselmiştir. Kredi kartı harcamaları artmış ve Amerikalıların % 66'sı aylık kredi kartı borçlarının tamamını ödeyememektedir. 2001'de kredi kurumları yaklaşık 5 milyar dolar tutarında bir kredi kartı borcunu geri çağırmıştır. Hane halkı başında düşen ortalama kredi kartı borcu 1990'da 2.985 \$ iken 2002'de ortalama % 14.71'lik bir faiz oranıyla 8.562 \$'a yükselmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak tasarrufların GSYMH'ya oranı 1950'lerden 2000'lere on kat düşerek % 2.4'e inmiştir. Amerikan ailelerinin yarısından fazlası bugün yaşadıkları hayat standardını emekliliklerinde sürdürebilecek bir tasarruf stratejisine sahip değildir.

4. Programın Genel Amaçları

Ekonomik zorluk içinde olan aile ve bireylerin, finansal güvenliklerini artıracakları ve harcamalarını rasyonelleştirecekleri gerekli işletme becerilerinin eğitim ve uygulama yoluyla aktarılması.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Katılımcıların,

- finansal konularda kendi aile üyeleriyle iletişim sağlamayı,
- finansal hedefler belirlemeyi,
- bütçe/tasarruf planları oluşturmayı,
- faturalarını zamanında ödemeyi,
- kredi veren kurumlarla müzakere etmeyi öğrenmeleri hedeflenmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- *Temel Beceri 1:* Katılımcılar ekonomik istikrar seviyelerini ve finansal anlamda kendine yetebilme becerilerini artıracaklardır. Bu çerçevede katılımcılar;
 - Finansal konulardaki bilgilerini artıracaklar,
 - Harcama planları yapacak ya da harcama planlarını revize edecekler,
 - Aile harcamalarını takip edecekler ve/veya faturalarını zamanında ödeyecekler,
 - Borçlarını azaltacaklardır.
- *Temel Beceri 2:* Katılımcılar finansal açıdan güvende olmaları için gerekli becerileri elde edeceklerdir. Bu çerçevede katılımcılar;
 - Hayatları boyunca finansal açıdan güvende olmaları için gerek duyacakları bilgileri öğrenecekler,
 - Tasarruf etmeye başlayacak ve/veya tasarruflarını arttıracaklar,
 - Yatırıma planları oluşturacak ya da yatırım planlarını revize edecekler,
 - İşverenler ya da diğer kurumlar tarafından sağlanan emeklilik planları ile ilgili daha etkin bir rol alacaklar,
 - Uzun dönemli sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla planlama yapacak ya da fiili girişimde bulunacaklardır.

7. Programın Kapsamı

Aile Bütçesi Eğitim Programı, gönüllü “bütçe eğitmenleri” tarafından yürütülmektedir. Bütçe eğitmenleri söz konusu aile ve bireylerin tercihleri doğrultusunda birebir ya da grup halinde vermektedirler.

Danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra programın uygulandığı bölgelerde CCE sponsorluğunda “İki Yakayı Bir Araya Getirmek” ve “Kredi ve Borç Yönetimini Keşfetmek” adı altında ücretsiz iki temel ders açılmaktadır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *İki Yakayı Bir Araya Getirmek:* Bu ders her yaştan katılımcıya yönelik iki saatlik bir temel bütçeleme dersidir. Katılımcılara finansal hedefler belirleme, harcama planı oluşturma ve paralarını en verimli şekilde kullanmaları konusunda yardım etmeyi amaçlar. Ders ücretsizdir. Ön kayıt gerektirmektedir.
- *Kredi ve Borç Yönetimini Keşfetmek:* Bu ders katılımcıların kredi ve borç mekanizmalarını ve hayatları üzerindeki etkilerini anlamasını sağlamak ve bunların başarılı bir şekilde yönetmeyi öğretmek hedeflenmektedir. Ders farklı kredi olanakları ve bunların maliyetlerinin incelenmesinin yanı sıra kredi raporları ve borç yönetimi stratejilerini kapsamaktadır. Ders ücretsizdir. Ön kayıt gerektirmektedir.

9. Hedef Kitle

Program New York Eyaleti’nde yaşayan bütün ailelere ve yetişkin bireylere yöneliktir.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Program ekonomik zorluk çeken ailelere ve bireylere birebir ya da grup hâlinde yukarıda değinilen iki dersin verilmesi ve danışman eşliğinde kendi ailesinin bütçesini hazırlamasını sağlamaktadır. Hem katılımcılar hem de danışmanlar gönüllü olup programın ne zaman ve nerede icra edileceği site üzerinden ilan edilmektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Program süreklilik arz etmektedir. Danışmanlık hizmetlerinin süresi ile ilgili bir saat sınırı belirtilmemiştir. Ders ve atölyeler 2 saatle sınırlıdır ve 1 ile 3 aylık aralıklarla tekrarlanmaktadır.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Danışmanlık hizmetleri katılımcıların tercih ettiği mekânlarda gerçekleştirilmektedir. Dersler ise programı uygulayan yerel yönetim birimlerinin CCE ofislerinde yapılmaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Dersler atölye mantığında gerçekleşmektedir. Derslerin ses kayıtları belirli bir süre için CCE'nin yerel birimlerinin web sitelerine konmaktadır.⁴

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Aşağıda programın eğitimcilerine yönelik dokümanlar sıralanmıştır:

- *Genel:*
 - Kişisel finans yönetimine yönelik kitapların kitap eleştirileri⁵
 - Finansal müfredat & kaynak listesi
 - Finansal açıdan sağlıklı olun! Üniversite kampusleri için finansal alet takımı (Get financially fit! A financial toolkit for college campuses.
 - Yatırım dümenleri- Değerlendirme araçları [Video] (Investment scams, evaluation tools in-service [Video])
 - Yatırım sahteciliğini önleme sunumu
 - 2009'un yeni kredi kartı kuralları
- *Çalışma Kâğıtları (Handouts):*
 - Dolandırıcılık Uyarı İşaretleri
 - Dolandırıldığınızdan Şüpheleniyorsanız
 - Yatırım Dümenleri
 - Emekliliğinizi Satın Alma
 - Başarılı Yatırım İçin Adım Adım Kendinizi Tanıyın
 - Değişken Yıllık Ödenekler / Yıllık Tahviller
 - Kişisel Finansmana Giriş
 - ATM/Kredi Kartı Peşin Para Takipçisi
 - Harcama Kaçaklarını/Sızıntılarını Tıkayın
 - Para ve Mutluluk Testi 1-2

4 Örnek bir ders sunumu için bkz. <http://www.human.cornell.edu/che/communications/multimediaplayer.cfm?presentation=/MEDIA/2008/Learning1.flv>

5 Kitapların listesi için bkz. <http://www.human.cornell.edu/che/DEA/outreach/ferm/resources/personal-finance-book-reviews.cfm>. Ayrıca eleştiri-tanıtım yazısı örnekleri için bkz. [Debt_Cures_They_Dont_Want.pdf](#), [Smart_Women_Finish_Rich.pdf](#), [The_Lies_About_Money.pdf](#), [Total_Money_Makeover.pdf](#)

- *Tavsiye içeren broşürler (Tipshhets):*
 - Kendi Tüketici Avukatınız Olun
 - Aile ile İletişim
 - Finansal Hedef Belirleme
 - Finansal Arşivcilik
 - Paranızı Yönetin
 - Para Biriktirme Stratejileri
 - Tüketici Borcunu Azaltmak
 - Sahip Olmak İçin Kiralamak
 - Akıllı Kredi

- *Çalışma kitapları (Workbooks):*
 - Harcamalarınızı Denetim Altına Alın
 - Borç Meblağının Azaltılması
 - Finansal Bilanço
 - Hedef Belirleme
 - Kişisel Mali Durum Denetim Listesi

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

New York Eyaleti bünyesinde programı uygulayan tüm yerel yönetim birimleri, programın sağlamayı hedeflediği temel becerileri dikkate alarak belli sayıda katılımcının gelişimi hakkında CCE'ye rapor vermekle sorumludur. CCE yönetimi programla ilgili uygulamaları izlemekte ve programa fon sağlayan kuruluşlara konu ile ilgili rapor hazırlamaktadır. Söz konusu raporlar yerel yönetim birimleri tarafından sağlanan veri setlerinin ortak noktaları göz önüne alınarak oluşturulmaktadır. Böylelikle, programın eyalet çapında etkinliğine dair bir bilgi seti ortaya konmaktadır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Bu program eğitmen eğitiminden geçmiş gönüllü “bütçe eğitmenleri” tarafından yürütülmektedir.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- FERM tarafından yürütülen diğer projeler (Yaşlılıkta Finansal Güvenlik, İflasını Verenler için Finansal Yönetim Eğitimi, Özel Konutlarda Enerji Verimliliğini Sağlamak İçin Tüketici Eğitim Programı, EmPower New York [Ailelerin enerji tüketimlerini ve maliyetlerini indirmelerine yönelik atölye], VITA Programları [Gelir vergisi beyannamesi hazırlamaya yönelik destek programı], Liseler için Finansal Yönetim Programı) hakkında bilgi için bkz. <http://www.human.cornell.edu/che/DEA/outreach/ferm/index.cfm>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Cornell University, Cornell Cooperative Extension (CCE)*: <http://cce.cornell.edu/Pages/Default.aspx>
- *Family Economics and Resources Management (FERM)*: <http://www.human.cornell.edu/che/DEA/outreach/ferm/index.cfm>
- Family Economics and Resources Management (FERM) çalışma grubu ve iletişim bilgileri: <http://www.human.cornell.edu/che/DEA/outreach/ferm/ferm-workteam.cfm>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Zeynep Şarlık tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Aynur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Family Health and Literacy [Aile Sağlığı ve Okuryazarlığı]

1. Lokasyon

Dünya genelinde ellinin üzerinde ülke, AVRUPA, ASYA, AMERİKA, LATİN AMERİKA, AFRİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu program *World Education* tarafından *MetLife Foundation*ın mali desteğiyle *Ulusal Okuryazarlık Enstitüsü* için Julie McKinney ve Sabrina Kurtz-Ross tarafından geliştirilmiştir.

World Education, 1951'den itibaren eğitim konusunda dezavantajlı gruplar, sınıflar ve insanlar için geniş bir sahada teknik ekip destekli programlar geliştirmektedir. Kamu yararına çalışan dernek statüsünde olan World Education, yoğun olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde olmak üzere Asya, Afrika, Avrupa ve Latin Amerika'da ellinin üzerinde ülkede çalışmalar yapmaktadır.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Sağlık okuryazarlığının “sağlık” programı içinde ele alınmasının en önemli nedeni katılımcılara sağlığın yaşamsal öneminin fark ettirilmesidir. Bu farkındalık hem ebeveynlerin bizzat kendileri hem de çocukları için son derece gereklidir. Zira ebeveynler ailelerini nasıl sağlıklı kılacakları, hastalıklarla nasıl baş edecekleri ve sağlık hizmet sunucularına nasıl ulaşabilecekleriyle ilgili neredeyse her gün karar almak durumunda kalmaktadırlar.

Araştırmalar göstermektedir ki, okuryazarlığı olmayan ve/veya eğitim düzeyi yetersiz olan yetişkinler birçok sağlık problemi yaşamakta, sağlıkla ilgili verilen bilgileri anlamakta zorluklar çekmekte ve sağlık hizmet sunucularından yararlanmada eğitim seviyesi iyi olanlara göre yetersiz kalmaktadırlar. Dolayısıyla yetersiz eğitimin daha büyük oranda söz konusu olduğu düşük gelirli ailelerin sağlık koruma, sağlıklı koşut davranış geliştirme ve tedavi konusunda şansları adeta kalmamaktadır.

Sağlık okuryazarlığı sınıflarında katılımcıların okur-yazarlık ve dil yetenekleri de desteklenmektedir. Çünkü sağlık herkesin günlük hayatında bir şekilde ilgili olduğu bir konu olduğu için katılımcılar bu programa büyük ilgi göstermektedirler. Bu yüksek ilgi, katılımcıların okuma, yazma, eleştirel düşünme ve konuşma yeteneklerini de artırmaktadır. Dolayısıyla yeni bilgiler öğrenme, sağlık profesyonelleriyle iletişim kurma, karar verme ve kendi bilgi ve deneyimlerini başka aileler, arkadaşlar ve çevresiyle paylaşma becerileri desteklenmiş olmaktadır. Ayrıca katılımcılar sağlık üzerine yeni şeyler öğrenirken aynı zamanda sağlıkla ilgili dili kullanma yetenekleri de gelişmektedir.

4. Programın Genel Amaçları

Sağlık okuryazarlığı birçok insanın düşündüğünden daha önemli bir konudur. Örneğin devlet açısından bakıldığında, sağlık sisteminin gelişimi için sağlık okur-yazarlığı yeterliliği zorunludur. Yine sağlık

konusunda karar alabilen ve kendi sağlığıyla ilgili olumlu davranışlar geliştirebilen vatandaşların varlığı, ulusal sağlık sisteminin kalitesi açısından da önemlidir. Bu sebeple insanların sağlık okur-yazarlığıyla birlikte;

- Sağlığını nasıl koruyacağını bilmesi
- Sağlığıyla ilgili başvurularında açık ve anlaşılır bir şekilde kendini ifade edebilmesi
- Verilen tedavi, tavsiye ve uygulamalar konusunda pozitif katılımcı olması bu programın amaçları arasında öngörülmektedir.

Bunlar özellikle çocuk sahibi genç ailelerin bebekleri ve kendi sağlıkları için sağlıklı davranış tarzı geliştirme ve sağlıklı yaşamalarında çok önemli rol oynamaktadır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- Sağlık okur-yazarlığının sağlıklı bir hayat yaşamadaki önemini fark ettirerek katılımcıların
- Yeni bilgiler öğrenmelerini,
- Sağlık profesyonelleriyle iletişim kurmalarını,
- Sağlığıyla ilgili kararlar verebilmelerini ve uygulamalarını,
- Gerekli bilgilere ulaşmaları ve bunları eleştirel süzgeçten geçirerek faydalanabilmelerini,
- Kendi bilgi ve deneyimlerini başka aileler ve çevresindekilerle paylaşmalarını sağlamak hedeflenmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- İletişim
- Karar verme
- Sağlık koruma
- Öğrenme/bilgi kaynaklarına ulaşma
- Tedavilerle ilgili yönergeleri uygulama

7. Programın Kapsamı

- *Program:* Kapsamlı ve tutarlı bir sağlık okur-yazarlığı için gerekli ders içeriklerinden oluşmaktadır. Dersler aynı zamanda kişilerin kendi kendilerine de öğrenebilecekleri niteliktedir.
- *Dersler:* Açık bir dille hedefler yazılarak oluşturulmuş bir ders içeriği adım adım ilerler ve bunları aktiviteler takip eder.
- *Etkinlikler:* Derslerde kolaylıkla uygulanabilmesi için etkileşimli bir özellik taşırlar. Burada amaç öğrenilen bilgilerin tekrarlar aracılığıyla yerleşmesi ve pekiştirilmesidir. Bazı etkinlikler internet üzerinden bireysel veya grup şeklinde de yapılmaktadır. Bilgisayarın olmadığı sınıflarda ise ilgi

çekici form ve anketlerden oluşan çıktılar da kullanılmaktadır. Örneğin, sunu/slayt gösterimi çıktı olarak alınabilir ve elden ele katılımcılara sunulur ve tartışma yapılır.

- *Kaynaklar:* Derslerde eğitimcilerin sunumları internetten yararlanarak yapmaları ve katılımcıları da bu konuda teşvik etmeleri istenir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- Nutrition / Beslenme
- Childhood Health and Diseases / Çocukluk Dönemi Sağlığı ve Hastalıkları
- Safety / Güvenlik
- Healthy Lifestyle / Sağlıklı Yaşam Tarzı
- Medicine Use / İlaç Kullanımı
- Women's Health / Kadın Sağlığı
- Health Care Access / Sağlığı Koruma-Erişim
- Stress / Stres

9. Hedef Kitle

- Sağlık konusunda risk altında bulunan aile, birey ve topluluklar.
- Sağlık okuryazarlığı konusunda yetersiz bilgi sahibi olanlar
- Okuma-yazma bilmeyen kişiler

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Bu konuda bir bilgi bulunamamıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

İhtiyaca, grupların nitelik ve niceliklerine, coğrafi şartlara göre değişmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Program amaçları için kurulmuş eğitim merkezleri, yerel sağlık hizmetleri veren kurumlar, okullar.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Bu konuda bir bilgiye rastlanamamıştır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Eğitimciler sınıflarda yoğun bir şekilde video ve bilgisayar sunum imkânlarından yararlanmaktadır. Bunun yanı sıra internet ve e-mail yoluyla da katılımcıların evde kendi kendilerine (uzaktan) öğrenmeleri de desteklenmektedir. Ayrıca katılımcılara program hedeflerine uygun olarak hazırlanmış farklı içeriklerde basit/sade bilgi notları ve etkinlik yaprakları, online ve matbu dokümanlar önerilmektedir.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Program hedeflerine uygun olarak hazırlanmış öğreticilere yönelik rehber kitaplar bulunmaktadır. Bu kitaplarda konulara göre düzenlenmiş materyal listeleri, web kaynakları, ulusal ya da uluslararası kurumların iletişim bilgileri vb. yer almaktadır. Ayrıca benzer bir tasnifle sitede de açık/serbest (free) doküman olarak bunlara yer verilmiştir.⁶

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Bu konuda sitede herhangi bir doküman yer almamakta, ancak bu türden malzemelere ulaşılabilecek sitelere yönlendirme verilmektedir.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Eğitimciler alanında uzman, gönüllü, yetkili kişilerden oluşmaktadır. Eğitimcilerin eğitimine önem verilmekte onlar için de ayrıca müfredatlar ve kaynaklar oluşturulmakta, eğitimciler için hazırlanmış zengin kaynaklara yönlendirme yapılmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Program müfredat, dersler ve aktivitelerdeki esneklik, zenginlik, pratiklik açılarından zengindir.
- Dünyanın pek çok yerinde uygulanmaktadır.
- Bu programda bireyler, sağlık hizmetleri sisteminin önemli bir parçası olarak görülmektedir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

- *Resmî/kurumsal web sitesi:*
<http://healthliteracy.worlded.org/docs/family/index.html>
- *Program kapsamında üretilmiş dokümanlar:*
<http://healthliteracy.worlded.org/docs/family/index.html>
<http://www.worlded.org/WEIInternet/publications/index.cfm?cat=healthlit>

⁶ Örnek rehber kitap için bkz. **family health and literacy.pdf**, örnek el notu ve etkinlik için bkz. **goodhealth.pdf**, **keephealthy.pdf**

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

Adres: World Education, Inc., 44 Farnsworth Street, Boston, MA 02210

Telefon: (617) 482 9485

Faks: (617) 482 0617

e-mail: wei@worlded.org

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Mustafa Çetin tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Mustafa Çakıroğlu bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

FuN (Familie und Nachbarschaft) [Aile ve Komşuluk]

1. Lokasyon

- Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

FuN-Programı Kuzey-Ren-Westfalya İyileştirme Enstitüsü'nün görevlendirmesiyle, enstitü ile işbirliği hâlinde geliştirilip denenmiştir ve Kuzey-Ren-Westfalya Eyaleti'nin bütçesinden masrafları karşılanmıştır. 2001 yılından beri FuN aileler ve işbirliği ortakları için büyük bir başarıyla şehirlerde ve köylerde uygulanmaktadır. Şu ana değin katılmış olan kuruluşlar, çocuk yuvaları, ilkokullar, sosyal pedagojik aile yardım merkezleri ve öğrenme yetisi sınırlı çocuklara hizmet veren okullar olmuştur. Detaylı değerlendirme sonuçları Praepaed-Enstitüsü'nden sağlanabilir.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

FuN Programı'nın insan ve aile algısı hümanistik psikolojinin teori ve felsefesini takip eder. Bu program aile yetkinliğini artırmak için kullanılan koruyucu/önleyici yaklaşıma sahip bir aile eğitim programıdır. Bu program sayesinde anne babanın çocuklarıyla birlikte ortak bir öğrenme ve tecrübe mekânına sahip olması sağlanmaktadır. “Zevk veren” (İngilizcesiyle *fun*) ve ailelere yardımcı olan bir programdır. Kısaltmadaki “F” ve “N”, “aile” ve “komşuluk” anlamındaki Almanca iki kelimeyi imlemektedir (Familie=aile, Nachbarschaft=komşuluk, dostluk). Bu program, ailenin iç birlikteliğini ve ailenin sosyal çevresini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

4. Programın Genel Amaçları

- Ebeveyn becerilerini ve ebeveyn sorumluluğunu güçlendirmek
- Aileleri uyumlu bir yapı oluşturma konusunda desteklemek
- Aile içinde iletişim ve uyuşmazlık çözüm becerileri geliştirmek
- Kendine yardım için aileler arası iletişim ağları kurmak
- Ailelerin katılımıyla entegrasyonu desteklemek

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

FuN kısa süreli bir programdır. Hızlı değişimler ve bir sonraki sefer yapılan tekrarlar ile yaşar. Sekiz hafta boyunca aileler haftalık periyotlar ile buluşur ve her seferinde hem birbirlerini hem de programın yapısını daha iyi tanırlar. FuN özellikle ebeveynlere hitap eder ve *ebeveynlerin ailedeki anlamlarını güçlendirir*: anne babalar çocuklarına oyun kurallarını anlatırlar, onlara kimi ufak görevler verirler, herkesin birlikte bu işleri

yapmasını gözetirler; bu görevler sırasında takım arkadaşları tarafından yoğun koçluk şeklinde desteklenirler. Bu tecrübeler ailenin içyapısının güçlenmesini sağlar. Buna ek olarak ailelerin diğer ailelerden edindikleri intibalar ve tecrübelerin değişimi eklenir. Aileler: “Aile yaşamı kolay değildir!” prensibini öğrenirler. “Zorluklar sadece bizim için değilmiş!” ve “Birbirimizden çok istifade edebiliriz!” Bu komşuluğu güçlendirirken, sosyal çevrede ailenin konumunu tahkim eder ve diğer aileler ile olan ilişkileri de arttırır.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- FuN aile eğitimi hususunda koruyucu/önleyici bir destek programıdır.
- FuN farklı sosyal hizmetlerin işbirliğiyle uygulanır.
- FuN ailelerin eğitim ve birlikte hareket etme becerilerini geliştirmeyi hedefler.
- FuN aile biçimlerinden, sosyal yaşam koşullarından ve farklı eğitim programlarında tecrübe sahibi olup olmadıklarından bağımsız olarak tüm ailelere hitap eder.
- FuN’un amacı zevk almaktır.
- FuN kavramıyla yeni geliştirilmiş ve farklı uygulama alanlarında denenmiş bir program ortaya çıkmıştır. O yenilikçi proje ve gelişmelere bağlanabilir. Bu hususta:
 - sosyal mekandaki koruyucu ana sorunlarla ilgilenmek (şiddet, hırs, eksik kültürlerarası uyum, gençler arasındaki işsizlik vb.)
 - dezavantajlı ve eğitim seviyesi düşük ailelere özellikle hitap ederek daha yüksek bir hedef netliğine ulaşmak
 - ailelere eşlik edip onlara danışmanlık yaparak eğitim hususunda yeni biçimlere ulaşmak
 - aile temelli hizmetler ile aileler arasındaki işbirliği ve ortak hareket altyapısını oluşturmak.

7. Programın Kapsamı

Ebeveynler FuN programının merkezindedirler. Eğitici kişiler olarak anne babalar değerleri takdir edilerek tanınır desteklenirler. Programın amacı, aile sisteminde mevcut kaynakları çocukların eğitimine ve taşınabilir bir ortak yaşamın biçimlendirilmesine yönlendirmektir. FuN Programına katılarak anne-baba ve çocukların gerekli kuruluşa (okul, yuva, vs.) uyumu sağlanmış ve pedagoglar ile aileler arasındaki iletişim ve güvenin artması sağlanmıştır. Yakınlarındaki sosyal yapılarla iletişim hâlinde olmak ailelere işbirliği ve destek almayı sağlamakta, o bölgedeki yardım imkânlarından haberdar olunmakta ve bu yapılarda ortak hareket etme olasılıklarını arttırmaktadır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- FuN normalde öğleden sonraları, tüm aile üyelerinin katılabileceği bir vakitte, gerçekleşir. Üç saat boyunca çocuklar ve anne babalar oyunlar oynayarak birbirleriyle alışverişte bulunurlar. Bu arada birlikte yemek de yenir: her zaman bir aile tüm diğerleri için yemeği hazırlar ve tüm aileler bir kez

kendilerine hizmet edilmesinin zevkini yaşarlar. Yemeği hazırlamış olan aile de diğer ailelerin kendilerine teşekkür etmesinden ve şükran duymasından ötürü mutluluk yaşar.

- Bunu ebeveyn ve çocuk saati takip eder. Ayrı gruplar halinde çocuklar oyunlar oynarken aileler de kendi aralarında sohbet ederler. Herhangi bir sınırlama olmaksızın aileler farklı ailevi durumlarda nasıl davrandıklarından, sorun vakitlerinde neler yaptıklarından ve zor soruların çözümü için hangi fikirleri kullandıklarından söz ederler.
- Sonra aileler ve çocuklar için birlikte sürpriz bir oyun başlar ve bu oyun bittikten sonra çocuklar ve aileler birbirlerinden mutlu bir şekilde sonraki hafta gerçekleşecek buluşmaya kadar ayrılırlar.
- Standart bir FuN öğleden sonrası akışı şu şekilde gerçekleşir:
 - Tanışma ve şarkı söyleme (tüm gruplar halinde ısınma)
 - Aile masasında işbirliği oyunu (ailedeki işbirliğini destekleme)
 - İletişim oyunu (birlikte konuşmanın desteklenmesi)
 - Yemek (yemekte birliktelik tecrübesi, yemekte davranış kuralları vd.)
 - Anne baba saati / çocuk saati (çocuklar pedagojik olarak ilgilenilirken, aileler eğitim, yuva ve okul hakkında fikir alışverişinde bulunurlar.)
 - İkili oyunlar (oyun terapisi denemesi, çocukla olan ilişkiyi düzeltmeye yarayacak)
 - Sürpriz oyunu (grup bağını teşvik eder)

Örnek bir oyun:

FuN görevlilerinden biri, her bir masadan ebeveyninden bir tanesini kendisine davet eder ve aile masasında oynanacak oyunu kısaca anlatır. Kısa sorulardan sonra bir Türk hanım diğerleri için tercüme eder ve herkes kendi masasına döner. Sonra her bir masadan bir çocuk görevlinin yanına gider ve gazete yığını ve yapışkan bant getirir. Bunlar sayesinde aileler gazeteden kule inşa etmeye çalışırlar. Bu oyunlar ve denemeler ailelere hep küçük gruplar halinde anlatılır. Oyunu anlatırlar, bir çocuğu materyali getirmekle görevlendirirler ve oyun kurallarına riayet edilmesine dikkat ederler. Bu oyun durumu aileler ve çocuklar için öğrenme alanıdır ve ailede sürdürülebilir yapıların geliştirilmesine yardımcı olur. Davranış bozukluğu olan çocuklar ve okulda sıkıntı çeken çocukların daha çok aile içi yapıların güçlü olmadığı, sınırların kalmadığı ve rol tanımlarının net olmadığı ailelerden geldiği tecrübeyle sabittir. Takımlardan sorumlu kişiler görevi anlatırken “birlikte” yapmayı vurgularlar ve tüm aile üyelerinin yer almasını isterler. Böylece aile içi işbirliği tecrübesine imkân tanınmış olur. Oyunu müteakiben ortaya çıkan sonuç tanıtılırken her bir aile yapıtlarını gururla sunar. Takımın soruları ise daha çok aile masasındaki sürece yöneliktir: “Nasıl inşa edeceğinize dair kararı ne şekilde aldınız?”, “Farklı görevler var mıydı?”, “Herkes birlikte mi inşa etti?”.

- Kapanış/ritüel

FuN-Programı birçok oyun ve denemelerle aile içi birlikteliği ve aynı zamanda diğer ailelerle karşılaşmayı artırıcı tecrübeler oluşturmayı istemektedir. Aile olarak toplumsal tanınma aile kimliğine önemli katkıda bulunmaktadır ve bu da herkesin kendi görevini yerine getirmesinin temelini oluş-

turur.

9. Hedef Kitleleri

FuN çocukların ve ebeveynlerin somut tecrübelerine çokça vurgu yapar. Dil hususundaki eksiklikleri ise birincil olarak önemser. Bu sayede FuN, yeni tecrübelerle daha iyi öğrenebilen ailelere de ulaşabilir. Çocukları ve ebeveynleri aynı anda muhatap kabul etmesinin yanında diğer aile programlarıyla arasındaki en büyük fark da burada yatmaktadır. FuN aileleri, sosyal ve kültürel statülerinden bağımsız olarak muhatap kabul eder. Desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen aileler ayrı ayrı davet edilirler ve katılım için özel olarak motive edilirler. Şu ana kadarki tecrübeler, ailelerin bu davete kendiliklerinden icabet ettiklerini ve bu programda seve seve yer aldıklarını göstermektedir.

Somut tecrübelerle olan vurgu özellikle göçmen ailelere ve diğer sosyo-kültürel farklılıkları olan ailelere kendi tecrübeleri ve bu tecrübenin arka planıyla katılma şansı sağlar. Bu aileler için FuN şimdiye kadarki tecrübelerinin ışığında büyük ölçüde uyum gücü sağlamıştır. Toplumsal olarak dezavantajlı ailelerin yoğun yaşadığı yerlerde FuN, çocuk bakım kuruluşlarının bir çeşit aile çalışması olarak işe yaramaktadır.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

8-9 ailenin çocuklarıyla katıldığı oturumlara aile eğitimi ve danışmanlığı uzmanları, çocuk yuvaları, okullar ve gençlik birimlerinden uzmanlar da eşlik etmektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

8-9 aileden oluşan her bir takım için dört günlük seminerler düzenlenir. Bu seminerlerde programın içeriği ve metodu, takım duygusunun geliştirilmesi, aile eğitimciliği becerilerin teşviği, ailelerle uygulama sürecinin hazırlanması sağlanır. (Haftada üç saat) o bölgedeki kuruluşların aileleriyle FuN-Programı uygulanır. Kendi başına organize edilmiş olan FuN-aile grubuna eşlik edilmesi şu şekilde gerçekleşir:

- *FuN-Programının birinci bölümü* sekiz haftalık aile programı evresi: Program yapılandırılmış bir dizi içerisinde kendini ve yabancıyı algılama, yapıcı iletişim ve sorun çözümü ile kişinin kendini geliştirirken desteklenmesi ve işbirliği oyunları ve alıştırmaları sunar. Bu oyunlar kısmen ailelerle sistematik bir çalışma ve iletişim ile sorun çalışmalarından türetilmiştir. Üç saatlik öğleden sonraları daima birlikte yenen bir yemeği de içerir. Eksersizler ve oyunlar kısmen aile içinde, kısmen de çocuklar ve ebeveynler için ayrılmış gruplarda oynanır.
- *İkinci bölüm* altı aylık aile buluşmaları evresidir: Ailelere ayda bir kez kendilerinin organize ettiği buluşmalarda eşlik edilir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Almanya genelinde...

13. Uygulama Adımları/Süreç

FuN eğitim düzeyleri farklı olan ve göçmen kökenli ailelerin katılabileceği oyun ve tecrübe temelli bir programdır. Çeşitli kuruluşlardan 2 ya da 3 çalışan (yuva, aile eğitimi ve danışmanı, aile yardımı vs.) bu oyunlu öğrenim ve tecrübe sürecinde işbirliği yaparlar ve geçerli destek imkânlarına ve yerel ağlara yolları açarlar. FuN şu şekilde işler:

- 10-12 aile 8 hafta boyunca bir öğleden sonra buluşurlar.
- Kendilerine iletişim ve işbirliğini ve ayrıca sorunların giderilmesini destekleyecek oyun ve denemeler önerilir.
- Bir aile tarafından hazırlanan toplu yemek yenir.
- Bunun sonunda, ailelere 6 ay boyunca kendi başlarına organize edecekleri buluşmalar düzenlemeleri için eşlik edilir.
- Eğitim takımların bu koruyucu aile programının amaçlarını, içerik ve metodlarını öğrenecekleri dört günlük bir eğitim ile takımların kendi projelerini yürütürken takımlara danışmanlık yapma ve onlara eşlik etme, programın tamamlanmasını müteakiben değerlendirme buluşmasından oluşmaktadır.
- Temel eğitimin ardından katılımcılar FuN-Programını başka aile gruplarıyla yürütebileceklerine dair bir sertifika alırlar.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Bkz. “Uygulama Adımları/Süreç”

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Program Köln Üniversitesinden Prof. Dr. Sigrid Tschöpe-Scheffler tarafından dış değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sonuçları kitap hâlinde Ağustos 2005'te yayımlanmıştır (*Konzepte der Elternbildung–eine kritische Übersicht/Ebeveyn Eğitimi Kavramı-Eleştirel Bir Bakış*, Verlag Barbara Budrich).

Ayrıca bir kalite yönetim ekibi tarafından geliştirilmiş tüm çalışmalarını değerlendirecek bir anket bulunmaktadır. Bu anketi uygulamaya eşlik eden ekipler ile katılan aileler doldurmaktadır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Her kuşaktan insanı bir araya getirmesi; yaşlıları atıl durumdan kurtarıp topluma kazandırması bu programın en önemli özelliğidir. Almanya genelindeki bireysel yalnızlığı böylece aza indirmeye çalışmak programın altında yatan nedenlerden biridir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- *Programı geliştiren kurum:* Institute für Praeventive Paedagogik (Koruyucu Pedagoji Enstitüsü): <http://www.praepaed.de>
- *Programı geliştiren kurumdan Birgit Piltman'ın FuN sunumu:* **Ergebnisse_FUN.pdf**
- *Programın tanıtım ve duyurusu için hazırlanmış broşür ve afiş çalışması:* **fun_familie_faltblatt.pdf, cb54366dc9 60 cm x 100 cm.jpg**

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *İlgili Kişiler:*

Bernd Brixius

Marientalstr. 78

48149 Münster

Telefon: 0251 – 37164

E-Mail: Bernd.Brixius(at)praepaed.de

Birgit Piltman

Blomberger Str. 137c

32760 Detmold

Telefon: 05231 - 569123

E-Mail: Birgit.Piltman(at)praepaed.de

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Aynur Erdoğan ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP)

1. Lokasyon

Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği, 1994 -1996 yıllarında Ankara, İstanbul, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yürüttüğü “Türkiye’de kadının insan hakları” ve “aile içi şiddet” konulu saha araştırmaları sonrasında iki saptamayı yapmış (“Kadınlar yasal haklarını bilmiyorlar ve kullanmıyorlar” ve “Türkiye’de bağımsız yerel kadın örgütlenmelerinin sayısı son derece kısıtlı”), bu araştırmaların sonuçları ve saptanan ihtiyaçlar doğrultusunda 1995 yılında Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı’nı (KİHEP) geliştirmiştir.

KİHEP, ilk kez 1995’te *Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği* tarafından Ümraniye Kadın Merkezi ile işbirliği içerisinde “Kadınlar için Yasal Okur – Yazarlık Programı” başlığı altında gerçekleştirilen bir seri pilot uygulama ile başlamış, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden gelen talep üzerine 1996-97’de Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa’da ikinci pilot uygulamalar ile devam etmiştir.

Programın yaygınlık kazanması Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK) 1998 yılında Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ile bir işbirliği imzalamasıyla gerçekleşmiştir. Protokol ile Genel Müdürlüğe bağlı Aile Danışma Merkezlerinde çalışan meslek elemanları; KİHEP Eğitici Eğitimleri’ne katılıp merkezlerinde KİHEP uygulayarak kadınları güçlendiren bu sürecin önemli bir parçası oldular.

KİHEP’li kadınlar tarafından 12 ilde 17 örgütlenme girişimi başlatıldı. Bu örgütlerden; *Çanakkale Kadının El Emeğini Değerlendirme Derneği (EL-DER)*, *Van Kadın Derneği (VAKAD)*, *Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)* ve *Diyarbakır Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM)*, Eğitici Eğitimlerine katılarak KİHEP’in kurumsal ortakları olmuşlardır. Ayrıca KİHEP sürdürülebilir ve başarılı bir STK-devlet işbirliği örneği olarak, “İnsan Haklarında Yeni Taktikler” isimli uluslararası bir proje kapsamında, dünya çapındaki en iyi taktiklerden biri olarak seçilmiştir.⁷

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği programa temel oluşturan görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

Hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı demokratik bir düzenin gerektiği gibi işleminin temel koşullarından biri, bireylerin ya da toplumsal grupların, haklarını hem kendileri için hem de gerekli toplumsal değişimlere önyak olabilmek için kullanabilmeleridir. Diğer bir deyişle, böyle bir işleyiş, sistemin karar mekanizmalarıyla (yani devletle) yurttaşlar arasında tâbi ve edilgen değil, etkin ve değiştirici; buyurucu

⁷ Bu konunun da yer aldığı taktikler kitabı için bkz. [kihepTaktikler.pdf](#)

değil haklara saygılı ilişkiler kurulmasını gerektirir. Haklara sahip çıkmanın ve kullanma kararlılığını göstermenin temel koşulu ise bireylerin haklarını eleştirel boyutta algılamaları ve içselleştirmeleridir. Bireylerin bu şekilde “hukuk devleti”nden hem yararlanabildikleri, hem de demokrasiye katkıda buldukları bir sistemin yerleşmesi ülkemizde henüz tamamlanmamış olan bir süreçtir. Toplumumuzda var olan ataerkil yapı ve cinsiyet ayrımcılığı bu durumu özellikle kadınlar için daha da geçerli kılmaktadır. Cumhuriyet’in kurulmasından bugüne kadar kadınların, hukuk alanında kâğıt üzerinde kazandıkları hakları, güncel yaşamlarında kullanabildikleri haklara dönüştürebilmelerini sağlayacak sosyal hizmetler ve örgütlenme girişimleri son derece kısıtlıdır.

Hukuk alanında eşitlik konusunda elde edilmiş olan kazanımların oluşturduğu avantajlı durum, eşitlikle ilgili sorunların zaten Cumhuriyet kurulurken çözülmüş olduğu anlayışıyla uzunca bir dönem, bir dezavantaja dönüştürüldü. Bu bakış öyle aşıldı ve benimsendi ki, 1926 Medeni Kanunu, ancak 75 yıl sonra değiştirilebildi. Hem yasalardaki hem de uygulamadaki yetersizlikleri, gerçek hayatta yaşanan acıları ve ayrımcılıkları takip etmek, dile getirmek, değiştirmeyi talep etmek en azından aydın çevrelerde 20-25 yıl öncesine kadar lüks olarak algılandı.

Bugün hâlâ birçok kadının yaşamını anayasal haklar ya da Medeni Kanun değil, toplumsal ve dinî gelenekler şekillendiriyor, ama bir yandan da artık bu durumu değiştirme talebi ve kararlılığı güçlü bir biçimde kendini hissettiriyor.

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, bir yandan yasa yapıcıları ve karar mekanizmalarını hedef alan çalışmalar yürütürken bir yandan da kadınlara yönelik, hak bilincinin oluşmasını ve eylemlilik kazanmasını, hakların kullanılmasını destekleyici çalışmalar yürütmekte. Bu bağlamda Kadının İnsan Hakları Eğitim Programını uygulamaktadır.

4. Programın Genel Amaçları

Bu programın çıkış noktası, eğer kadınlara haklarını öğrenme fırsatı ve eyleme geçmeleri için gerekli donanımlar sağlanırsa, bireysel veya kolektif olarak bir şeyler yapmaya, örneğin bir hakkın ihlaline karşı gelmeye başlayabilecekleridir. Bu program kadınlara, devletten hesap sorabilen “yurttaş” olmaları için yardım ederek onları toplumsal değişikliğe hazırlamayı amaçlamaktadır. Böylece kadınlar, sivil toplumda ve kamusal alanda diğer aktörlerle “ortak” çalışarak demokratik bir toplumda anlamlı bir katılıma doğru yol alabileceklerdir.

Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı’nın temel amaçları şöyle sıralanabilir:

- Kadınları insan hakları ve kadının insan hakları ile ilgili ulusal yasalar ve evrensel normlarla ilgili bilgilendirmek,
- Kadınları kadının insan haklarının ihlali durumlarında çare bulmak için toplumsal eyleme teşvik etmek ve toplumun ve devletin bu haklara daha saygılı olmasını sağlamak,
- Kadının insan hakları konusunda devletin kısıtlı çabalarının yol açtığı eksiklikleri gidermek.
-

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın temel hedefleri şöyle sıralanabilir:

- Kadınların eşit vatandaşlar olarak haklarından haberdar olmalarını sağlamak,
- Kalkınma stratejilerinde kadınların günlük yaşamda yasal haklarının uygulanmasını desteklemek,
- Kadınları, geleneklerin, yani “yazılmamış yasaların” insan haklarını nasıl kısıtladığı veya bu hakları ihlal ettiği konusunda bilinçlendirmek,
- Bu geleneklerin, yazılı ve yazılmamış yasaların değiştirilmesi için kadınların tartışmalara katılmaları ve eylem planları oluşturabilmeleri için gerekli temelleri hazırlamak,
- Kadınların dayanışma içinde sorunlarını tartışabilme ve yaşam deneyimlerini paylaşabilmeleri için güvenli bir ortam yaratmak,
- Kadınların kendilerini yerel ve ulusal düzeyde toplumsal değişim için aktif bireyler olarak görebilmelerini sağlamak,
- Kadınlara tanımladıkları sorunları çözmek ve gereksinimlerini karşılamak için seferber olmalarına yardım edecek kişisel ve kolektif tabanda örgütlenme becerilerini geliştirme fırsatı sağlamak,
- Kadınlar arasında gelişen tabanda örgütlenmelere destek sağlamak.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Bu eğitimde katılımcıların kazanımları şu şekilde ifade edilmektedir:

- Kadının İnsan hakları konusunda bilinçlenmek ve yetkinliği ve özgüveni yükseltmeye yol açan bilişsel değişiklikler;
- Başta ifade özgürlüğü, eğitim ve çalışma hakları olmak üzere kadının insan haklarının daha fazla ve etkin kullanımı;
- Aile içinde çocuk haklarının toplumsal cinsiyet bakış açısı ile tanınması;
- Fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddeti yenme;
- Tabandan örgütlenme (toplantı yapma, toplu çözüm arama, sorumluluk üstlenme, dernek kurma vs. haklarının kullanımı) yolunda atılan önemli adımlar.

7. Programın Kapsamı

Program kapsamında devletle ve yerel kurumlarla işbirliği yapılarak kadınların bütün hayatlarında karşılaştıkları sorunlara karşı çözüm üretmelerini ve kendi haklarının farkına varmalarını sağlayacak eğitim düzenlenmektedir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Eğitim programı, çeşitli konularda 15 grup çalışmasını içermektedir:

- *Tanışma, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programının Tanıtımı ve İhtiyaç Saptaması*
 - Bu eğitim programından neler bekliyorum?
 - Kadınlar olarak bir arada bir eğitim almak; uzun süreli bir grup çalışması yapmak bize neler kazandırır?
- *Kadının İnsan Hakları*
 - İnsan hakları nedir, KADININ insan hakları derken neyden bahsediyoruz?
 - Türkiye’de ve dünyada kadınların nasıl hakları var?
- *Anayasal Haklar ve Medeni Haklar*
 - Haklarımızı korumak devletin görevi midir?
 - Anayasamız kadın hakları ve kadın-erkek eşitliği konusunda ne diyor?
 - Medeni Kanun’da evlenme, evlilik birliğini yürütme, boşanma, çocuk velayeti, miras gibi haklarım nelerdir?
- *Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddet*
 - Kadına karşı şiddet nedir? Dayak dışında şiddet türü var mıdır?
 - Kadınlar evde, işyerinde, sokakta nasıl ve neden şiddete maruz kalır?
- *Şiddete Karşı Stratejiler*
 - Şiddeti ortadan kaldırmak mümkün mü?
 - Tek yol mahkemeler mi? Diğer yollar neler olabilir?
 - Bu yolları kullanarak şiddeti nasıl durdururuz?
- *Kadının Ekonomik Hakları - Bölüm I*
 - Ev işi, çocuk bakımı, yaşlı-hasta bakımı görev midir, iş midir? Ekonomiye, topluma katkıları nelerdir?
 - Bu işleri kadın yapınca, neden karşılığı yoktur?
 - Kadınlar evdeki bu işleri tek başlarına üstlenmeyi reddederlerse ne olur?
- *Kadının Ekonomik Hakları - Bölüm II*
 - Gelir karşılığı çalışmak istiyor muyum?
 - Kadınların iş hayatında hakları neler? Yasalarımız ne diyor?
 - Yaşadığım ilde kadınların iş hayatına katılmasını sağlayan devlet kuruluşları, sivil toplum örgütleri var mı?
- *İletişim - Bölüm I*
 - İletişim nedir? Konuşmak mı? Duymak mı? Dinlemek mi? Peki ya hepsi mi...?
 - Kendimi ifade edebiliyor muyum? Karşımdakileri anlıyor muyum?

- *İletişim - Bölüm II*
 - Karşımızdakiyle farklı düşünüyorsak, farklı şeyler istiyorsak, iletişim biter mi? Bitmezse nasıl devam eder...?
 - Yargılamadan, yargılanmadan, karşılıklı saygı temeline dayalı iletişim nasıl kurulur?
- *Toplumsal Cinsiyet Rollerine Duyarlı Çocuk Eğitimi ve Çocuk Hakları*
 - Çocuklarım kendi haklarını biliyor mu?
 - Peki kız çocuğumun haklarıyla, erkek çocuğumun haklarını eşit olarak nasıl koruyabilirim?
 - Bana çocuk olarak ayrımcılık yapılmış mı?
 - Ben çocuklarıma karşı ayrımcılık yapıyor muyum?
- *Kadın ve Cinsellik - Bölüm I*
 - Cinsellik konusunda nasıl konuşabiliriz, nasıl bilgi edinebiliriz?
 - Bedenimizi, cinsel organlarımızı tanıyor muyuz?
- *Kadın ve Cinsellik - Bölüm II*
 - Cinsellik fiziksel ya da ruhsal sağlığımızı nasıl etkiler?
 - Kadınlar bedensel ve cinsel haklarına nasıl sahip çıkarlar?
- *Kadın ve Doğurganlık Hakları*
 - Çocuk doğurup doğurmayacağımıza; doğuracaksak, ne zaman, kaç çocuk doğuracağımıza nasıl öz irademizle, kendimiz karar veririz?
 - Hamilelik döneminde, doğum ve sonrasında ne gibi haklarımız var?
 - Farklı doğum kontrol yöntemlerinin avantajları, riskleri ve yan etkileri nelerdir? Kendimize en uygun yöntemleri nasıl seçeriz?
- *Kadın ve Siyaset*
 - Bizimle ilgili kararları kim verir, kimler uygulamaya koyar? Biz kadınlar olarak bu sürecin ne kadar içindeyiz?
 - Seçme ve seçilme haklarımızı etkin bir şekilde nasıl kullanabiliriz?
 - Kadınlar için kararları alan, yasaları yapan, programları geliştiren ve uygulamaya koyanlar nasıl yine biz kadınlar olabiliriz?
- *Feminizm ve Kadın Hareketi*
 - Feminizm sadece birkaç kadının ileri sürdüğü bazı görüşler midir?
 - Feminizmle ilgili önyargılar nelerdir? Gerçekler nelerdir?

- Dünyada ve Türkiye’de kadın hareketi kadının insan hakları için ne gibi mücadeleler vermiştir?
- *Kadın Örgütlenmesi*
 - İhtiyaçlarımız ve haklarımız için mücadele yolunda dayanışma kurarız? Nasıl örgütlenebiliriz?
 - Dayanışmak ve örgütlenmek bize ve çevremize nasıl faydalar sağlar?

9. Hedef Kitleleri

Eğitimini yarıda bırakmış ya da hiç okula gitmemiş olan kadınlardan yüksek eğitim almış kadınlara, ev içinde çalışan kadınlardan profesyonel iş hayatında çalışanlara bütün kadınları kapsayan bir programdır.

10. Katılımcıların niteliği ve niceliği

KİHEP, 14 yılda (1995-2009) Türkiye’nin 42 ilinde 7500’ü aşkın kadına ulaşmıştır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Grup çalışmalarından meydana gelen eğitim 16 hafta sürmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve işbirliği yaptığı kurum merkezleri:

- SHÇEK – Aile Danışma Merkezleri
- Çanakkale Kadının El Emeğini Değerlendirme Derneği (EL-DER)
- Van Kadın Derneği (VAKAD)
- Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)
- Diyarbakır Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM)

KİHEP sonrasında katılımcı kadınlar, Ankara, Antalya, Aydın, Bitlis, Çanakkale, Diyarbakır, Edirne, İstanbul (Gazi Mahallesi, Okmeydanı, Ümraniye), İzmir, İzmit, Samsun ve Vanda kendi ihtiyaçları etrafında yerel örgütlenme girişimleri başlatmışlardır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

- *Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve SHÇEK işbirliği:*

SHÇEK ve Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, bu işbirliğini başlatan protokolü 1998 yılında imzalamışlardır. Protokole göre, eğitimde görev alacak sosyal hizmet uzmanları ve diğer SHÇEK meslek elemanları, Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği tarafından düzenlenen eğitici eğitimlerine katılmakta ve kendilerine gerekli eğitim malzemesi sağlanmaktadır. Kadının İnsan

Hakları-Yeni Çözümler Derneği programın uygulanmasını, görüşmeler, eğitimcilerle toplantılar, düzenli raporlar ve eğitimcilerden alınan bilgilerle izlemektedir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, gruplarda eğitimin, programının temel ilkeleri doğrultusunda yürütülmesinden sorumlu olduğu gibi, programa uygun görülmeyen bir eğiticiyi değiştirme yetkisini de taşımaktadır. Eğitici eğitimine katılan meslek elemanları, eğitim bittikten sonra en geç üç ay içinde bir eğitim grubu açmak ve yılda en az iki kez Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı'nı uygulamakla yükümlüdürler. Eğitimciler, Kadının İnsan Hakları -Yeni Çözümler Derneği tarafından gönderilen eğitim malzemelerini çoğaltarak katılımcılara dağıtırlar. Protokole göre, Kadının İnsan Hakları -Yeni Çözümler Derneği ve SHÇEK potansiyel eğitimcileri birlikte belirler. Bu eğitici eğitimi toplantılarına katılan meslek elemanlarının seyahat ve iaaş masraflarını SHÇEK karşılar. Programın uygulaması süresince yapılan eğitim, değerlendirme toplantıları ve diğer toplantılar taraflarca birlikte hazırlanır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

- *Yuvarlak bir masa etrafında oturulur. Katılımcıların her biri hem anlatır, hem dinler; birbirinden öğrenir...*

KİHEP, kadınların kendi yaşam deneyimlerini paylaştıkları, ortak sorunlarını keşfettikleri ve sorunlara birlikte çözümler ürettikleri bir süreçtir.

- *Katılımcılar haklarını anlatan kısa filmler seyredip kitapçıklar okurlar...*

Türkiye'de hukuk dili daha çok eski dili kullanır. KİHEP'de yasal haklarını gündelik dille anlatan kısa filmler kullanılır, kolayca anlaşılabilir ek kitapçıkları dağıtılır.

- *Farklı egzersizlerle kendilerini ve birbirlerini daha iyi tanırlar. İletişim becerileri artarken, dayanışma giderek güçlenir...*

Oturlumlarda; küçük grup tartışmaları, egzersizler ve rol oyunları ile herkesin canlı ve dinamik bir ortamda kendi deneyimlerini ve fikirlerini paylaşması, diğer katılımcıların ve grup yönlendiricisinin aktardığı bilgi ve deneyimlerden faydalanması sağlanır. Grup içerisinde sağlanan dayanışma ortamı, programdan sonra da devam eder.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

- *Kitapçıklar*
- *Kısa filmler*

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve NTV işbirliği ile gerçekleştirilen 12 bölümlük *Mor Dizi* adlı belgesel⁸, 10 yıldır Türkiye çapında uygulanan Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı'ndan (KİHEP) yola çıkarak hazırlanmıştır. Amaç, Türkiye de kâğıt üzerinde var olan kadının insan haklarının aslında kadınların günlük hayatlarından ne denli farklı olduğunu göstermek ve kadınlara haklarını kullanmaları için gerekli araçları ve yöntemleri sağlamaktır.

8 KİHEP web sayfasında bu belgeselin bölümleri izlenebilmektedir: http://www.kadinininsanhaklari.org/mor_dizi.php. Ayrıca örnek bir ölüm ekli dosyalar içindedir. bkz. [tr_episode_10.wmv](#)

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Dışarıdan ve bağımsız bir araştırma ekibi tarafından gerçekleştirilen *Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı Değerlendirme Araştırması*⁹ programın etkileri ve başarısı ile ilgili önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Katılımcılar arasından seçilen örnekleme anket uygulanmış, odak grup görüşmeleri yapılmıştır ve değerlendirmenin sonucuna göre Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı'na katıldıktan sonra kadınların:

- % 63'ü aile içi fiziksel şiddeti tamamen sona erdirdi, % 22'si de azalmasını sağladı
- % 31'i duygusal şiddeti tamamen sona erdirdi, % 44'ü de azalmasını sağladı
- % 34'ü ekonomik şiddeti tamamen sona erdirdi, % 35'i azalmasını sağladı.
- % 54'ü eğitimine yeniden başladı.
- % 29'u ücretli bir işte çalışmaya başladı ve % 13'ü kendi işini kurdu.
- % 74'ünün aile içi kararlarda etkisi arttı.
- % 93'ünün kendine güveni arttı.
- % 93'ünün çocuklarına yönelik tutumu düzeldi.
- % 72'si siyasi, medeni ve ekonomik hakları konusunda “çok” bilgilendi, % 18'i de “biraz” bilgilendi.
- % 74'ü kadın olarak öz değerlendirmelerinde çok olumlu değişiklikler, % 23'ü de oldukça olumlu değişimler olduğunu belirtti.
- % 72'sinde kocaların tutumu olumlu yönde değişti.
- % 82'si kendi özel uğraş ve faaliyetlerine daha fazla zaman ayırmaya başladı.¹⁰

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği Eğitim programının uygulayıcıları için “Eğitimci Eğitimi Programı” da uygulamaktadır.

Programın izlenmesi ve denetlenmesi için, *Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği* yetkilileri düzenli alan ziyaretleri yapmaktadırlar. Ayrıca telefon, faks ve diğer iletişim araçları aracılığıyla da program eğitimcileri ve katılımcılarına ulaşılmaktadır. *Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği* eğitim programını çok sayıda faaliyet ile aktif olarak desteklemektedir: Vakıf düzenli olarak toplum merkezlerine eğitim materyalleri yollamaktadır. Grup yönlendiricilerine ulusal yasalardaki veya Türkiye için bağlayıcı olan uluslararası sözleşmelerdeki değişiklikler veya son durumlarla ilgili düzenli bilgi aktarılmaktadır. Eğitici el kitapları ve eğitim materyalleri bu değişikliklere göre düzenli güncellenmektedir.¹¹

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ayrıca gruplar arası iletişimi sağlamakta, farklı yörelerdeki grupların faaliyetlerinin bilgilerini periyodik mektuplarla diğer gruplara iletmekte ve diğer ülkelerdeki grup faaliyetlerinin haberlerini de ulusal gruplara ulaştırmaktadır. Vakıf, eğitim sonucu oluşan yerel örgütlenmelerin gelişimi için de destek sağlamaktadır.

9 Programın değerlendirilmesi için seçilen örneklem ve uygulanan anketi de içeren Programın Değerlendirme Raporu için bkz. [DeğerlendirmeRaporu.pdf](#)

10 Ayrıca katılımcıların program hakkında kanaat ve değerlendirmeleri için bkz. <http://www.kadinininsanhaklari.org/katilimcilerden.php>

11 Kurum tarafından hazırlanmış eğitici el kitabının giriş kısmı için bkz. [egitici_elkitabi.pdf](#)

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- *Programın uzun soluklu olması:* Programın 16 hafta sürmesi, katılımcıların birbirlerini tanımak için zaman ayırmalarına, materyalleri hazmetmelerine, birbirlerinden öğrenmelerine ve ortak stratejiler üretmelerine olanak sağlamaktadır.
- *Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler tarafından etkili takip ve süpervizyon:* Meslek elemanları/ grup yönlendiricileri ve katılımcılar sürekli kendileriyle temas halinde olan Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler çalışanlarının desteğinden yararlanmaktadır.
- *Eğitim programının katılımcı felsefesi:* Eğitim programı amaçlarına uygun şekilde, güç ve yetki kazanımını ve hakların kullanımını destekleyen katılımcı bir süreç içerisinde gerçekleştirmiştir.
- *Global kadın erkek eşitliği normlarının anlaşılabilir ve açık bir dil ile Türkçe'ye çevrilmesi ve eğitim modüllerinde kullanılması:* Bu, katılımcıların bu normlara erişimini ve hayata geçirmelerini kolaylaştırmıştır.
- *SHÇEK ile işbirliği:* Toplum merkezlerinden yararlanılmasına, onları kullanan kadınlarla geniş katılım sağlanmasına ve profesyonel, deneyimli sosyal hizmet uzmanları ve meslek elemanlarının programda grup yönlendiricisi olarak rol almalarına olanak tanımıştır.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

Bu özeti değişik bölümlerinde kaynakların linkleri verilmiştir. Ayrıca aşağıdaki dokümanlar da bu programda kullanılmaktadır:

- *Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı 1995 – 2003 Değerlendirme Raporu*, Doç. Dr. Nüket Kardam, 2003, İstanbul. bkz. **Değerlendirme Raporu.pdf**
- *Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği web sayfası:* <http://www.kadinininsanhaklari.org/index.php>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği

Adres: İnönü Caddesi 29/6 Saadet Apt. Gümüşsuyu 34437 • Türkiye

Telefon: (212) 251 00 29

Faks: (212) 251 00 65

web: <http://www.kadinininsanhaklari.org/index.php>

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Aynur Erdoğan tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuş, Alpaslan Durmuş ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Kinderfreunde [Çocuk Dostluğu Programları]

1. Lokasyon

- Avusturya Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

Program Avusturya'nın bütün yerleşim birimleri başta olmak üzere; IFM-SEI (International Falcon Movement-Socialist Educational International) çatısı altında şu ülkelerde de uygulanmaktadır: Almanya, Arjantin, Avusturya, Bangladeş, Batı Sahra, Belarus, Belçika, Bhutan, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Endonezya, Ermenistan, Filistin, Finlandiya, Guatemala, Gürcistan, Haiti, Hindistan, Hollanda, Honduras, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, Kıbrıs, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Meksika, Moritanya, Nikaragua, Norveç, Pakistan, Panama, Peru, Portekiz, Rusya, Senegal, Slovakya, Sri Lanka, Uganda, Ukrayna.

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Kinderfreunde yapılanması Anton Afritsch (1873-1924) adlı sosyalist eğitimci tarafından; 26 Şubat 1908'de Graz'da "Çocuk Dostluğu Çalışma Derneği" başlığı altında başlatılmıştır. Daha sonra 1922'de Salzburg yakınlarında Avusturyalı sosyalist eğitimci Otto Kanitz ve Alman "Çocuk Dostu" Kurt Löwenstain'in girişimleriyle bir Konferans yapıldı. Burada sosyalist eğitimin temel rolü üzerinde oluşan görüş birliği (International Falcon Movement-Socialist Educational International) [Uluslar arası Şahin Hareketi-Uluslararası Sosyalist Eğitimi]'nin temelini attı. Kurumun ilk sekreteryası Viyana'da 1931'de oluşturuldu. 1970'lerde ise bu günkü adını aldı.

Hâli hazırda Kinderfreunde'nin Avusturya genelinde 9 bölgede ana temsilciliği, 600 yerel servisi, 5.000 çalışanı, 7.900 gönüllü çalışanı, 97.000 aile katılımcısı ve IFM-SEI (International Falcon Movement-Socialist Educational International) [Uluslar arası Şahin Hareketi-Uluslararası Sosyalist Eğitimi] çatısı altında 40 farklı ülkeden partneri mevcuttur.

3. Programın Felsefesi / Gereçesi

Avusturya Çocuk Dostları'nın merkezi ve "kalbi"; mahallelerde, şehirlerde, Aile-Çocuk-Merkezleri, pedagojik projeler ve siyasi çalışmalardaki gönüllü faaliyetlerin siyasi-pedagojik organizasyonudur. Organizasyonun gönüllü işleyişi profesyonel faaliyetlerle (çocuk bakım üniteleri, sosyal pedagojik projeler, tatil faaliyetleri vs.) desteklenmektedir.

4. Programın Genel Amaçları

Program, çocukların refahını ve mutluluğunu sağlamayı, ayrıca çocuk haklarına saygı duyulmasını amaçlamaktadır. Program çocukların ve gençlerin, kendi hayatlarına etki edecek sorunların çözümünde doğrudan yer almasını arzulamaktadır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın ana hedefi, gönüllü olarak organize edilmiş çocuk ve genç grupları oluşturmaktır. Üç yaş grubu vardır: “Minikler” olarak adlandırılan 3-5 yaş arası çocuklar. “Arkadaş çocuklar” yaşları 6 ila 10 arasında değişen ikinci gruptur. Üçüncü grup ise “Kırmızı Şahinler” olarak isimlendirilen 11-15 yaş arası ergenlik dönemine yeni girmiş gençlerden oluşan gruptur. 15 yaşını aşmış gençlerden gruplarda çalışanlara yardımcı olacak “Genç Grup Liderleri” tayin edilebilmektedir. Son kategori ise “Yardımcı [Grup Lideri]”lardır. Bunlar her bir yaş grubundaki çocuklarla gönüllü olarak ilgilenmekte ve oyun oynamaktan müzik çalmaya, el işleri yapmaktan çeşitli konuları müzakereye, kamp yapmaktan kimi kampanyaları yürütmeye kadar değişen yelpazede faaliyetler yapmaktadırlar. Faaliyetlerinden bazıları şunlardır:

- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni temel alarak çocuk haklarının yaygınlaşmasını sağlamak, bu hakların ihlaline karşı mücadele etmek ve bu hakların ulusal düzeyde uygulanmasını takip etmek.
- Göçmen ailelerden ve etnik azınlıklardan çocuk ve gençler ile engelli çocukların entegrasyonunu sağlamak
- Demokrasi-eğitimi, ulusal düzeyde 16 yaşında seçme hakkı için yapılan kampanyalara katılımı sağlamak
- Cinsel istismarın ve aile içi şiddetin engellenmesine yönelik aile eğitimleri yapmak
- Erken yaşlardan başlayarak çeşitli bağımlılıkların (örneğin alkol veya beslenme bozuklukları gibi) önüne geçmek

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Herkes için eşitlik, tam bir kardeşlik, çocuk haklarının tanınması, anne-babaların çocuklarıyla etkin ve etkili zaman geçirebilmesinin koşullarının oluşturulması...

7. Programın Kapsamı

- *Okula Giden Çocuklar İçin Öğleden Sonra İlgisi:* Çocuklar sıcak bir öğle yemeği, ev ödevlerinde yardım ve gerektiği takdirde ek ders ile birçok anlamlı boş zaman değerlendirme imkânı elde ediyorlar. Ortak oyunlar, yaratıcı faaliyetler, okuma ve çocuk parkı, havuz, kayak gibi spor faaliyetleri boş zaman değerlendirme fırsatları arasında sayılabilir.
- *Anne Baba Eğitimi:* Program, aşağıdaki faaliyet alanlarıyla anne-baba eğitimini sürdürmektedir:
 - Ebeveyn-Çocuk-Merkezleri (Avusturya’da 17 şubesi vardır.)
 - Seminerler (Aktif Anne-Baba ve Aile Akademisi’nin özel seminerleri)
 - Anne-Baba Eğitimi (eğitici yetenekleri güçlendirip desteklemek)
 - Sağlık (koruma ve bilgi)
 - Bağımlılık Koruması (seminerler ve bilgi alışverişi)
- *Kendi ağızlarından:* “Biz Avusturyalı Çocuk Dostları olarak Avusturya’daki çocukların ve gençlerin

kendi yeteneklerini ve becerilerini geliştirmelerini istiyoruz. Gelecekteki yaşamları için bu çok hayattır. Jungbrunnen Yayineviyle birlikte sürdürdüğümüz denenmiş kitap faaliyetimizle okumaya teşvik ediyoruz. Meşhur yazarlar çocuklarla konuşuyorlar. Ayrıca kitap paketleri hazırlıyoruz. Bu paketleri üç farklı yaş grubu için hazırlıyoruz ki, verilen siparişler kolayca yerini bulabilsin (okul öncesi, okul, ve Çocuk dostları grubu).”

- *Çocuk Dostları Çerçevesinden Çevre Projeleri:* Mühl-fun Bölgesindeki Enerji ve Fantezi Yolu (Çocuklar, gençler ve aileler Mühl-fun bölgesindeki enerji ve fantezi yolunda doğayı ve çevreyi tüm detaylarıyla yaşayıp yenilenebilir enerji biçimleriyle uğraşabilirler.)
- *Eğer Belediye Başkanı Olsaydım* (Çocuk dostları için bir katılım projesi olan “Belediye Başkanı Olsaydım...” projesiyle çocuklar ve gençlerin, sınıflarıyla, tek başına veya ailesiyle birlikte yaşadıkları bölgeyi mercek altına alarak çevre, boş vakit, kültür, tatil, siyaset, okul/yaşam vs. konularda iyileştirme ve yenilik önerileri getirmeleri istenmektedir. Bu fikirler farklı şekillerde dile getirilebilmektedir: metin, resim, model veya tiyatro oyunu... gibi.)
- *Televizyonda Ölüm Olmamalı:* Avusturya Çocuk Dostları yıllardan beri medyadaki şiddet gösterilerine ve oyunlardaki şiddete karşı mücadele etmektedir. Avusturya’daki birçok kimse savaş oyuncaklarına karşı muhalefet yapar. “Yeni Medya”nın aniden boca edilmesi bilgisayar oyunu ve video oyunları bolluğunu beraberinde getirdi. Anne babaların çoğu, çocuklarının odalarında bilgisayar başında uzun süre vakit geçirdikleri bu oyunlardan haberdar bile değiller.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

Çocuk Dostları’nın Aile Akademisi, aileler ve çocukların alt yapı imkânlarını geliştirmeyi ve desteklemeyi amaçlamaktadır. Aile ve çocuklara danışma, eğitim imkânları, bilgi, boş vakit önerileri ve tanışma fırsatları sunulmaktadır. Aile akademileri özellikle Anne-Baba eğitimi hususunda başarılıdır.

9. Hedef Kitle

Anneler, babalar ve çocuklar

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Farklı programların farklı katılımcıları bulunmaktadır. Özellikle anne-baba eğitimleri ilan edilerek ve ücretli yapılmaktadır. Çocuklara yönelik faaliyetlerin bir kısmı ücretli bir kısmı ise ücretsiz yapılmaktadır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Faaliyetler yıllık olarak planlanmakta ve siteden ilan edilmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Kurumun kendine ait binaları bulunmakta, ancak bazı faaliyetler için farklı mekânlar da kullanılabilir. ¹²

¹² 2009-2010 faaliyet planlaması için siteyi ziyaret ediniz: <http://www.ifm-sei.org/c/show/10>

13. Uygulama Adımları/Süreç

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Jungbrunnen Yayınevi tarafından hazırlanan yayınlar kullanılmaktadır. Yayınevi şu şekilde tanıtılmaktadır: “Jungbrunnen Yayınevi 1923 yılında Avusturya Çocuk Dostları tarafından kurulmuştur. Kuruluş amacı kitaplara ulaşma imkânı az olan çocuklara ve gençlere iyi yayınlar sunabilmektir. Bugün çocukların kitaba ulaşmasındaki zorlukların çoğu aşılmış olsa bile, bizim için artık onlara en kaliteli resim ve metinleri ulaştırabilmek daha önemli hâle gelmiştir. Resimlerin ve metinlerin seçiminde çocukların ve gençlerin kendi dünyalarında ciddiye alacakları ürünleri seçmeye özen gösteriyoruz. Onlara idealler ve parıltılı dünyalar sunmuyoruz, aynı zamanda yetişkin perspektifinin vesayeti altına da almıyoruz çocukları. Tam aksine hedefimiz, onların yüksek edebî değere ve iyi muhtevaya sahip hikâye ve çizimlerle karşılaşmalarını sağlamaktır. Onlarla konuşmak isterken, çocukların kendilerini kitaplarımızda evlerinde hissetmelerini istiyoruz.”

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Kurumda bir dernek olarak genel olağan ve olağanüstü kongrelerle yönetimin denetleme mekanizması kurulmuştur. Ancak diğer faaliyetlerin ölçülmesine dair bir bilgiye rastlanmamıştır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Benzer programlara göre dikkati çeken yanı Kinder Freunde'nin Avusturya Devleti'nin gözetiminde sosyalist görüşe sahip aile politikaları üreten, 1908'den beri faaliyette bulunan bir dernek olması ve aynı zamanda dünya çapında kardeş birliklerinin olmasıdır.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

- Kurumun resmi web sayfası: www.ifm-sei.org
- Kurumun tüzüğü
- 2009 yazındaki uluslar arası buluşmalarına dair haberlerin yer aldığı broşür (newsletter)
- PAPA Aktiv (Etkin BABA) adlı babalar için destek programı tanıtım broşürü
- KinderFreunde.pdf

- Basın bildirilerinin senelere göre bulundurulduğu adres
- Avusturya için nasıl bir okul yapılanması olması gerektiği ve okulun işlevi üzerine bir politika dokümanı
- Çıkarttıkları Die Kinder gazetesinin 3 Eylül 2008 sayısı
- 15-18 Nisan 2010'da düzenlenecek olan 25. IFM-SEI Kongresi bilgilendirme dosyası

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurum merkezinin iletişim bilgileri*

Österreichische Kinderfreunde

Rauhensteingasse 5

A - 1010 Vienna

Tel.: 0043 1 512 12 98 – 0

Faks: 0043 1 512 12 98 – 62

Mail: kind-und-co@kinderfreunde.at

Web adresi: www.kinderfreunde.at

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Aynur Erdoğan ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Mehr Generationen Haus [Çok Nesilli Ev]

1. Lokasyon

- Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Program Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Aile, Yaşlı, Kadın ve Gençlik Bakanlığı) tarafından geliştirilmiştir.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Genç ve yaşlıların yeni ihtiyaçlarına cevaben, Program Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Aile, Yaşlı, Kadın ve Gençlik Bakanlığı) ülke genelinde *Çok Nesilli Evleri* hayata geçirmiş durumdadır. *Çok Nesilli Evler* “geniş aile” prensibini modern yaşama taşıyan bir programdır. Bu program, farklı yaşlardaki insanların –aynı çatı altında ve resmî bir mekânda– karşılıklı deneyim ve insanî ilişki alış verişlerine imkân sağlamaktadır. Bu programın hedefi, nesiller arası birlikteliği aile dışında da güçlendirmektir.

4. Programın Genel Amaçları

“Her yaşta insanın başka birilerine sunacağı birçok şey vardır.” Bu potansiyel *Çok Nesilli Evlerde* fark edilmiş ve kullanılmıştır. Hiç kimse öğrenmek ya da öğretmek için çok yaşlı değildir. Bu nedenle programın temel fikirlerinden biri toplumda ve çevrede birlikte olarak farklı becerileri desteklemektir. O zaman bu görevleri sadece profesyoneller üstlenmeyecek, bilakis çevreden insanlar üstlenecektir. Bunlar da bilgiyi ve kendi deneyimsel hazinelerini paylaşan kimselerdir.

Çok Nesilli Evler programıyla hükümet, özel ve gönüllü inisiyatif devlet gücüyle birleştirilerek bir sentez ortaya çıkarmıştır. *Çok Nesilli Evler* şirketlerle işbirliği yapmakta ve vatandaşların adanmışlıklarını ve gönüllülüklerini aktif hâle getirmektedir. Bu sayede herkes ipin bir ucundan tutmaktadır: siyasetçiler, vatandaş olarak sorumluluk alanlar ve profesyoneller, kuruluşların çalışanları ve *Çok Nesilli Evin* kullanıcıları.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Bakanlık Almanya'nın geneline yayılmış 500 *Çok Nesilli Evi* desteklemektedir. Bunlar her yaşta insanın birbirleriyle görüşüp bir araya gelebileceği 500 adet güvenli merkezdir. Yaşlı insanların tekrar bir görev alabilecekleri ve bu görevlerde kullanılabilecekleri 500 mekân... Aile ve mesleği birbirleriyle uyumlu hâle getirmeye, çocukları desteklemeye ve insanları işe başlarken ya da yeniden iş hayatına atılırken nitelik kazandırmaya yarayacak 500 mekân... Bu proje kapsamında 2008 yılının başında 500 ev kuruldu ve 5 yıllık süre için, senelik 40.000 Euro bütçe ayrıldı.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Gündelik hayatta ortaya çıkan sorulara en iyi cevapları bulabilmek için, Çok Nesilli Evler tecrübe ve bilgilerini örneğin bir intranet platformu üzerinden paylaşmaktadırlar. Bazı çok başarılı Çok Nesilli Evler, diğerlerine çalışmalarıyla ilham kaynağı olmaktadır. Çok Nesilli Ev fikri başka projelere de yayılmaktadır. Bakanlık bu evleri programın hedeflerine ulaşabilmek için her düzeyde desteklemektedir. Buralarda nesiller arası paylaşım, iletişim, yaşlıların toplumla ilişkilerinin devamı vb. hedeflenmektedir.

7. Programın Kapsamı

Çok nesilli evler bir ders programı ya da kapalı bir eğitim ortamı olmaktan ziyade tüm parçalarının toplamıyla bir “proje”dir. Bu projenin unsurları değerlendirildiğinde Çok Nesilli Ev programının kapsamı aşağıdaki ana unsurlardan oluşmaktadır:

- *Bunama:* Çok Nesilli Evler bunamaya karşı danışma, yardım ve rehberlik hizmetleri sağlamaktadırlar.
- *Gönüllü Angajman:* Çok Nesilli Evler vatandaşların gönüllü iradeleriyle yapmış oldukları diğer vatandaşların bir takım yüklerini onlardan alarak yaşamı kolaylaştırmayı sağlayıcı yüklenmelere ev sahipliği ve aracılık yapmaktadır.
- *Ev Hizmetleri:* Ev ya da ev araç-gereç ve makinelerinin tamir, bakım, ev içi bazı hizmetlerin yapılması gibi birçok alanda ailelere yaşlılar tarafından gönüllü destek sağlanmaktadır.
- *Uyum:* Toplumla ciddi bir yükü olan uyum sorunlarına çözüm üretilmiş olmaktadır.
- *Çocuk Bakımı:* Programdaki önemli bir bileşen olup Çok Nesilli Evlere devam eden yaşlıların buraya gelen çocuklara “ödünç dedelik-ninelik” yapmaları şeklinde işleyen bu sistemle, yaşlılar çalışan ailelerin çocuklarının yetiştirilmesinde, ödevlerinin yapılmasında, eğitimlerinde vb. gönüllü görev almaktadırlar.
- *Ekonomiyle İşbirliği:* Bu çerçevede yaşlılar tarafından bu evlerde yapılacak çalışmalara sponsorluk desteği çerçevesinde yerel işletmelerle işbirliği kurulmaktadır.
- *Nesillerin Birlikteliği:* Çok Nesilli Evler geçmişteki geniş aileyi ikame ederek yaşlılarla her yaşta insanın bir araya geldiği ortak bir çatı işlevi görmektedir.
- *Açık Buluşma:* Çok Nesilli Evin kalbi... Bu sayede zaman zaman gönüllü olarak yapılandırılmış çalışmaların dışında da yaşlılarla farklı yaşlardan insanlar bir araya gelmekte, geniş aileyi bir başka platformda ikame etmektedirler.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Bunama:* Çok Nesilli Evlerin kullanıcılarının üçte biri 65 ile 84 yaş arasındadır, % 5'i ise 85 yaşından yukarı yaşlardadır. Bu yaş gruplarında bunama hep önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özel danışmanlık ve ilgilenme imkânlarıyla Çok Nesilli Evler bu hastalığa yakalananlara ve onların akrabalarına yardım etmektedirler.

- *Gönüllü Angajman:* Yardıma ihtiyaç duyulan her yerde hazır bulunmak. Ödünç büyük anne-babalar olarak veya ödev ve bilgisayar yardımlarıyla, yaklaşık 15.000 kişi Almanya'nın tamamındaki Çok Nesilli Evlerde nesiller arası bir birlikteliğe kendi katkılarını vermektedirler. Bu olmaksızın resim kursundan esnek çocuk ilgisine kadar olan yardımlar gerçekleşemez. Görevlilerin dışında evlerdeki yaşamı ve birlikteliği mümkün kılan ve programın başarısına büyük katkıda bulunanlar bu kişilerdir.
- *Ev Hizmetleri:* Kanalizasyonların açılması, elektrik işlerinin yapılması, bahçenin bakımının yapılması vb. evle ilgili teknik konularda yardım...
- *Uyum:* Bakanlığın güncel bir anketine göre: göçmenler de göçmen olmayanlar gibi Çok Nesilli Evlerde kendilerini çok iyi hissetmekte, birçok imkân ve fırsatı kullanıp projelere katılmaktadırlar.
- *Çocuk Bakımı:* Çok Nesilli Evlerde çocukların bakım ve gözetimi her şeyden önce çeşitliliği ve yaşama yakınlığı ön plana çıkarmaktadır. Babaların ve annelerin ihtiyaçlarına göre belirlenen bir programlamayla çocuk bakımı birçok fırsat sunmaktadır.
- *Ekonomiyle İşbirliği:* Sosyal proje için katılım, gelir zenginliği bir husustur, diğer bir husus ise finans sorunudur. Toplumsal düşünce ve şirket yönetimi birbirleriyle çelişmemelidir. Bunu Trier'deki Çok Nesilli Ev ispatlamaktadır. Yönetici Petra Moske piyasayla başarılı temaslar kurarak işletmeleri Çok Nesilli Ev'deki işlerde ortak olarak kazanmıştır.
- *Nesillerin Birlikteliği:* Nesiller ötesi fırsatlar her bir Çok Nesilli Ev'in kalbinde yer alır. Çünkü bu programlar sayesinde yaşlı ve gençler bir araya gelmektedirler. Çok Nesilli Evler ile içlerinde nesilleri aşan biçimde gündelik yaşam dayanışmasının yaşanabildiği dostluklara açılacak merkezler oluşturulmaktadır. Bu özellikle çok önemlidir, çünkü toplumsal eğilim daha çok nesillerin birbirlerinden ayrı yaşamasına doğru bir yönelimi desteklemektedir.
- *Açık Buluşma:* Parlak, dostane ve rahat... Çok Nesilli Ev'deki açık buluşma çok davetkâr bir imkândır. Her yaştan insanlar burada kendilerini rahat hissederler ve burada boş zamanlarını birlikte şekillendirme ve karşılıklı olarak birbirlerinden öğrenme imkânlarına sahiptirler. Açık buluşmada nesillerin birlikteliğini yaşamak hedeflenir.

9. Hedef Kitle

Çocuklar, gençler, yetişkinler, yaşlılar... Her yaştan insan.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Evlerin kullanıcılarının üçte biri 65 ile 84 yaş arasındakiler, % 5'i 85 yaşından yukarı yaşlarda olan kişilerden oluşmaktadır. Ancak bu evlerden sadece buraya devam edenler değil intranet vasıtasıyla farklı çağ nüfustan insanlar da devam etmektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Evler sürekli açık olup serbest ziyaretler ve zaman zaman da katılımcıların gönüllü belirlemeleriyle etkinlik eksenli katılımlar gerçekleştirilmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Almanya genelinde program kapsamında açılmış evler...

13. Uygulama Adımları/Süreç

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Her ev kendi verilerini kendisi değerlendiriyor. Daha genel ölçekte Bakanlıktaki araştırmacılar uygulama yapılan bölgelerde, uygulamanın yapısal değişikliklere olan etkilerini “etki analizi” araştırmalarıyla izlemektedirler. Bunun için röportaj, istatistiki veriler ve network analizleri kullanılmaktadır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Evlere katkılar gönüllü yapılmaktadır. Sistem yapılandırılmış bir “eğitimci” katkısından ziyade gönüllü eşleştirmesi şeklinde yaşlı insanların genç kuşaklara “ödünc büyük anne-baba”lar olarak yardımcı olmaları ya da bildikleri, ellerinden gelen bir ev işini (örneğin musluk tamiri) üstlenmeleri şeklinde yürümetedir.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Her kuşaktan insanı bir araya getirmesi; yaşlıları atıl durumdan kurtarıp topluma kazandırması bu programın en önemli özelliğidir. Almanya genelindeki bireysel yalnızlığı böylece aza indirmeye çalışmak programın altında yatan nedenlerden biridir.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- Angelika Diller tarafından 2006 senesinde hazırlanmış araştırma raporu

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Aile, Yaşlı, Kadın ve Gençlik Bakanlığı)

Alexanderstraße 3

10178 Berlin

web: <http://www.bmfsfj.de/>

<http://www.mehrgenerationenhaeuser.de>

Telefon: 03018/ 555 – 0

Faks: 03018/ 555 – 1145

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Aynur Erdoğan son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Prager-Eltern-Kind-Programm (PEKIP) [Prag-Ebeveyn-Çocuk-Programı]

1. Lokasyon

- Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA
- Avusturya Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA
- İsviçre Konfederasyonu, ORTA AVRUPA
- Lüksemburg Büyük Dukalığı, BATI AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Prag-Ebeveyn-Çocuk-Programı [Prager-Eltern-Kind-Programm] (PEKIP) bir yaşına kadar bebeği olan ebeveynlere özel bir eğitim programıdır. PEKIP, Prag'taki Anne ve Çocuk Bakımı Enstitüsü'nden Jaroslav Koch tarafından geliştirilmiştir. Koch'un bulgularını Christa ve Hans Ruppelt, 1972-79 yılları arasında çocuk hemşireleri, sosyal hizmet çalışanları, pedagoglar ve psikologlardan oluşan bir ekiple geliştirmiştir. Program PEKIP ismini 1979 yılında almıştır. 1979 yılından bu yana PEKIP programlarını uygulayan eğitimci sayısı Almanya'da 3.000'nin üzerindedir. PEKIP grup yöneticisi olmak için ücretli kurslara katılmak zorunludur.

Bugün Liesel Polinski tarafından yönetilmekte olan kurum bir dernek yapısındadır. Polinski, 1949 doğumlu olup 1975 yılından bu yana, 6 hafta ile 3 yıl arasında çocukları olan ebeveyn gruplarını yönlendirmektedir. 1978 yılından bugüne kadar PEKIP Derneği Başkanlığı yapmış ve birçok eğitimciyle beraber PEKIP çatısı altında çalışmıştır. 1993 yılında ilk kitabı, *Spiel und Bewegung mit Babys/Bebeklerle Oyun ve Hareket* yayınlanmıştır.

3. Programın Felsefesi / Gereçesi

PEKIP, “çocuğun birinci yılı esnasında gelişimine eşlik eden bir ebeveyn eğitimi” programıdır.

4. Programın Genel Amaçları

PEKIP, birinci yılındaki bebeklere ve ebeveynlerine çocuğu tanımaları ve onun gelişimine uygun bir birliktelik oluşturabilmelerini sağlayacak erken çocuk ebeveynliği eğitimi verme amacını gütmektedir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın uygulandığı kurumda ebeveynleri bebekleriyle birlikte ağırlayarak ebeveyne çocuğuyla oyun oynamak, onu bilinçli ve onun bireysel farklılığına uygun bir şekilde algılamak, ebeveynler arası

iletişimle ortak tecrübe haznesi oluşturmak ve bebeğe akranlarıyla birlikte olma imkânı sunmak hedeflenmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Bebeklerle oyun oynamak ve hareket etmek
- Çocukları ve anne babaları gelişimleri esnasında gözlemek
- Eşlerin birbirine vakit ayırması
- Bebeği bilinçli bir şekilde algılamak
- Kendi kişisel becerilerini keşfetmek
- Ebeveynin birlikte bebekle iletişim sağlaması
- Ebeveynin beraberce bebekle yeni oyunlar denemesi
- Bebekle oyun arkadaşı olmak
- Ebeveynin karşılıklı olarak birbirinden öğrenmesi
- Bebeklerin yaşlılarıyla buluşmalarını sağlamak
- Ebeveynlerin arasındaki görüş alışverişini sağlamak
- Başkalarıyla temas halinde olarak kendi yolunu çizmek

7. Programın Kapsamı

Bebek 4 ila 6 hafta arasındayken ebeveynler bebekleriyle birlikte küçük gruplar halinde bir araya gelirler. Bir grupta 6-8 yetişkin ve bunların bebekleri yer alır. Bebekler aynı aylarda olmalıdırlar. Grup, bebekler bir yaşına gelinceye kadar birlikte olmalıdır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *PEKIP kurslarını yönetecek olanlara yönelik kurslar:*
 - Temel Kurs – Seviye 1
 - o Süre: Yaklaşık 3/4 yıl, 3-6 Bloğa dağılarak (96 ders saati)
 - o Konular/dersler: PEKIP programına giriş ve teorik temellerin incelenmesi, gelişim psikolojisi temel bilgisi ve ilk yaş için pedagojik sonuçlar, J. Koch'a göre oyun ve hareket önerilerinin sistematik incelenmesi ve pratik uygulaması, PEKIP programının grup pedagojisi temelleri, grup içinde konuşmayı yönetmek, PEKIP ile bağlantılı olarak sağlık eğitimi dalları, gelişim ve iletişim seyrinin yoldan çıktığında pedagojik müdahale, yetişkinlerde ve çocuklarda süreç analizi ve öğrenim süreçlerinin teşviki.
 - -+PEKIP gruplarına gözetmen olarak katılmak – Seviye 2

- o Süre: Toplam 25 ders saati bu katılımı yapmış olmak
- o İçerik: Bir PEKIP grubunda en az 6 kez katılmak ve yazılı rapor sunmak
- Pratik ve grup süpervizyonu – Seviye 3
 - o Süre: yaklaşık 3/4 Yıl (40 Ders Saati) (Süpervizyon buluşmalarının yer ve zamanı temel eğitim kursları sırasında belirlenir.)
 - o İçerik: 2 grubu (6-8 yetişkin ve çocuklarından oluşan) yalnız başına organize edip PEKIP'e göre yönetmek ve aynı zamanda bir süpervizyon grubuna katılmak; PEKIP-süpervizyonunda grup süpervizyonu yapmak (grup süpervizyonunun tamamlanmasından sonra katılımcılara PEKIP-Sertifika ları verilir.)

9. Hedef Kitle si

Bir yaş ve alt ı bebeği olan ebeveynler ve bebekleri...

10. Katılımcı ların Niteliği ve Niceliği

Her bir grup, bir grup lideri eğitimci eşliğinde 6-8 ebeveyn ve bebeklerinden oluşmaktadır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Almanya: 2500'den fazla aktif PEKIP-Grup lideri her hafta Almanya çapında 55.000'den fazla aileye ulaşmaktadır ve 1.600'den fazla kurum ve kuruluş ebeveyn eğitimi çerçevesinde grup pedagojisi kavramını sunmaktadır. Program Avusturya, İsviçre ve Luxemburg uygulanmaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Ebeveynin bebeğiyle birlikte kurumda vakit geçirmesi esnasında birlikte uygulayacakları oyun ve tanıma/anlama çalışmaları düzenlenmektedir. Bu sırada aynı ay grubunda olan bebeklerle ebeveynleri bir arada topluca bulunup etkinlikleri paylaşmaktadırlar. Bebekler tamamen çıplaktır. Ayrıca grup üyelerine evde uygulanabilecek çalışmalar hakkında da rehberlik ve yönlendirme yapılmaktadır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

- Liesel Polinski, *PEKIP: Spiel und Bewegung mit Babys*, Rororo Verlag, 2001.
- Anne Pulkkinen, *Babys spielerisch fördern mit dem Prager-Eltern-Kind-Programm*, Gräfe & Unzer, 1. Aulage 2008.
- Monika Thiel, *Babypass mit PEKIP – Spielen*, Urania Verlag, 2008.
- Gisela Stemme & Doris von Eickstedt, *Die frühkindliche Bewegungsentwicklung*, Vielfalt und Besonderheiten.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

17. Eğitimiçi Yeterlilik ve Özellikleri

PEKIP grupları sadece sertifikalı grup yöneticileri tarafından yönetilirler. Bu sertifikalar için alınacak eğitimler ücretlidir. Bu mesleki eğitimlere řu kişiler kabul edilirler: sosyal pedagoğlar, sosyal hizmet çalışanları, muayenehane tecrübesi olan psikoloğlar, muayenehane tecrübesi olan aile eğitim kuruluşlarında çalışan ve aile eğitiminde en az iki yıl tecrübe ile pedagojik meslek eğitimini bitirmiş olanlar.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- Ebeveynlerin buldukları bölgelerde PEKIP grubu olup olmadığını, varsa nerede olduğunu bildiren site: www.pekip-regionalgruppen.de
- Ebeveynlerin fikir alış verişinde bulunabildikleri platform olan PEKIP İnternet grubu: www.pekip-verein.de
- PEKIP Avusturya: www.pekip.at
- PEKIP İsviçre: www.pekip.ch
- PEKIP'in geliřtiricisi Liesel Polinski'nin web sayfası: www.pekip-polinski.de

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

PEKIP e.V.

Am Böllert 7

D-47269 Duisburg

Telefon: +49-(0)203-712330

Telefax: +49-(0)203-712395

E-Mail: info@PEKIP.de

İngilizce konuşanlar için: international@PEKIP.de

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Ay-nur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Starke Eltern–Starke Kinder* [Güçlü Ebeveynler–Güçlü Çocuklar]

1. Lokasyon

- Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA
- İsviçre Konfederasyonu, ORTA AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

2001 yılından bu yana, Alman federal hükûmeti Almanya Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Federal Bakanlığı aracılığıyla anne çocuk destekleme eğitimi olarak Alman Federal Çocuk Koruma ürünü olan *Güçlü Ebeveyn–Güçlü Çocuklar** programını uygulamaktadır. Temel rehber Paula Honkanen-Schobert tarafından yazılmış, Honkanen-Schobert ve Lotte Jennes-Rosenthal ise geliştirmiştir. İsviçre federal hükûmeti de programı üç yıllık bir pilot uygulama olarak 2006-2009 arasında uygulama kararı almıştır.

3. Programın Felsefesi / Gereçesi

Program standartlaştırılmış bir ebeveyn kursudur. Yol gösterici eğitim modeli sekiz ile on iki kurs biriminde verilir. Bu da ya tek bir modülde veya temel ve ileri düzey olmak üzere iki aşamalı kurs şeklinde verilir. Kurs ile amaçlanan anne babaların rol ve sorumluluklarının farkına varmalarıdır. Çocuk eğitmek onları sevgiyle yönlendirip eşlik etmektir. Kursu katılanlar bilgi alırlar, oyun biçiminde yeni şeyler denerler, diğer ebeveynler ile kendi tecrübelerini paylaşırlar ve öğrendiklerini kendi gündelik yaşamlarında haftalık bir ödevle uygularlar. Çünkü “Ebeveynlik bir mücadeledir.” Bir ebeveyn, güzel ama bir o kadar da zor bir görev üstlenmiştir. Çocuğunu sorumluluklarının bilincinde ve aynı zamanda bağımsız bir birey olarak yetiştirmek isteyen ebeveynler için özel eğitim vermek üzere birçok program vardır. Bu program ise çocuklarına eğitim vermek amacındaki ebeveynlere kendi bireysel kaynaklarına dayanarak ve diğer ailelerle saygılı bir paylaşım ortamı oluşturarak etkileşim içinde katılacağı derslerle kendi ebeveynlik becerilerini güçlendirmelerini hedeflemektedir.

4. Programın Genel Amaçları

Ebeveynlere

- çocuğuna güvenli ve sıcak bir aile ortamı geliştirmek çerçevesinde yardımcı ve destek olmak,
- çocukların ve ebeveynlerin daha mutlu ve daha az stresli olmasına hizmet etmek,
- her ailenin kendine özgü eylemlerini ve tutumlarını geliştirmesinde rehberlik yapmak,
- aile içinde iletişimi kolaylaştırıp etkileşimi arttırarak ebeveynlerin özgüvenlerini güçlendirmektir.

•

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın uygulandığı kurumda ebeveynleri bebekleriyle birlikte ağırlayarak ebeveyne çocuğuyla oyun oynamak, onu bilinçli ve onun bireysel farklılığına uygun bir şekilde algılamak, ebeveynler arası iletişimle ortak tecrübe hazinesi oluşturmak ve bebeğe akranlarıyla birlikte olma imkânı sunmak hedeflenmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Ailedeki değer ve eğitim tasavvurlarını netleştirmek: *Eğitimde benim için önemli olan nedir?*
- Eğitimci kimliğini tahkim etmek: *Kendimi ve eğitimci olarak rolümü tanıyor muyum?*
- Çocuğun gelişimini desteklerken kendisine olan güveni güçlendirmek: *Nasıl dinlemeliyim ve çocuğuma nasıl cesaret vermeliyim?*
- Ailedeki iletişim kurallarını belirlemek: *İhtiyaçlarımı nasıl dile getiriyorum?*
- Problem tanımlaması ve çözümünde yeteneği geliştirmek: *Ailede sorunları nasıl çözüyoruz?*

7. Programın Kapsamı

Program 14 ayrı başlıktan oluşmaktadır. Bunların onu ders, dördü ise konferans formundadır.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Ders 1: Stressiz Öğrenme*
 - Çocuğun gelişim adımlarına genel bir bakış
 - Beyin araştırmalarından konsantrasyon ve öğrenmeye dair bilgiler
 - Farklı öğrenme biçimleri: Sistemik destek
 - Hareket beyni de harekete geçiriyor: Belirli eksersizler ve örnekler
- *Ders 2: Okuldan İş Dünyasına: Anne Babalar Çocuklarını Nasıl Destekleyebilirler?*
 - Meslek seçimi ve çıraklık-kalfalık arayışı için makul bir hareket planı yapıyoruz ve çocukları nasıl destekleyebileceğimizi öğreniyoruz
 - Çocukları bir ustayla nasıl konuşmaları gerektiğine hazırlamak için neler yapılması gerektiğini öğreniyoruz.
 - Anne babalar olarak çocukların meslek eğitimi alacakları yer hususunda destekleyebileceğimiz denenmiş bir şema oluşturuyoruz
 - Çocukların gündelik yaşamdaki kuvvetli yanlarını anlayabileceğimiz bir yol haritası hazırlıyoruz

- *Ders 3: Güçlü Anne Baba–Güçlü Çocuklar (Temel Kurs & İleri Düzey Kurs)*
 - Eğitimde önemli olan nedir?
 - İhtiyaçlarımı ve hislerimi nasıl dile getiriyorum?
 - Çocuğumla daha iyi bir ilişki nasıl kurabilirim ve onu nasıl cesaretlendirebilirim?
 - Nasıl sınır koyabilirim?
 - Ailedeki sorunları nasıl çözebilirim?
- *Konferans 4: Rüzgârın Önündeki Çocuklar: Televizyon Dünyasının, Oyunların ve İnternetin Büyüsü*
 - Televizyon, bilgisayar, playstation ve gameboy artık birçok çocuğun gündelik yaşamından birer parça... Elektronik araç-gereçler ailelerin gündelik yaşamını belirliyor ve gençlerle çocukların boş zaman uğraşlarını da değiştiriyor. Ekranla geçirilen ne kadar süre normal ve ne kadar zaman kaygı duyulacak bir süredir? Ortalama olarak ne kadar televizyon izlenmesi normal karşılanabilir. Gençlerin internette geçirdikleri zamanın miktarı ve bağımlılık ilişkisi... Oyun oynamanın okul başarısına etkileri... vb.
- *Ders 5: Ergenlik Dönemindeki Çocuklarla Doğru İletişim Kurmak*
 - Kurs yöneticisinin kısa bir girişinden sonra kurs katılımcıların ortaya koyduğu pratik örnek ve sordukları sorularla devam eder. Daha çok iletişim şekli ve aile dinamiği noktasındaki sorulara değer verilir ve bunların nasıl en verimli hâle getirileceğine cevap aranır.
- *Ders 6: Ergenlik Öncesi Dönem–Bir Meydan Okuma*
 - Ergenlik öncesi dönem kendine değer atfetme hissini gelişmesinde kritik bir evredir. Bu çözümlenin başlangıcıdır, ama anne babalara büyük fırtınadan önce çocukla yaklaşma imkânı da verir. Çocukla kurulacak olumlu bir iletişim onun kişiliğini ve manevi sağlığını güçlendirecek ve kendi yaşamına en iyi hazırlık olacaktır. Birçok bilginin yanında bu kurs katılımcılara kendi tecrübelerini dile getirmelerine de olanak sağlar.
- *Ders 7: Küçük Çocuklarla Felsefe Yapmak*
 - Çarpmada insanın bir kere biri bilmesi gerektiği gibi felsefe yaparken de belirli temel bilgiler vardır. Bu kursta çocuk felsefesinin teknikleri ve materyalleri sunulur ve yöntemler örneklerle anlatılır.

- *Konferans 8: Anne Babalar için İnternet, Chat ve Gruplar: Adım Adım Pratik ve Cevaplar*
- Bu kurs aracılığıyla gençlerin kullandığı elektronik medya araçlarına genel bir bakış verilmekte ve güvenlik önlemlerinin nasıl alınabileceği anlatılmaktadır. Bir gencin rehberliğinde “Dijital Yerlilerin” dünyasına girilir. Çocuklar ve gençler internette neler yapıyor? Yeni nesil nasıl “işliyor”? Çocuklarımızı nasıl koruyup destekleyebiliriz?
- *Ders 9: Erkek Çocuk Anneleri*
- Bir anne ve kadın olarak bu erkeksi ve bana belki de yabancı olan davranışı nasıl anlayabilirim? Ve benim oğlum “tipik bir erkek çocuk” gibi davranmaz ise ne olacak? Oğlumun gelişmesinde nasıl destekleyebilirim? Hangi görevleri babasına bırakmalıyım? Dışarıdan gelecek fikirlerden ne kadar etkilenmeliyim? Anne olarak oğluma neyi verebilirim? Nerede sınırlara çarpabilirim?
- *Konferans 10: Ailelerin Süper-Nany'e İhtiyaçları Var mı?*
- Hangi ek eğitim imkânları gerçekten yardımcı olabilir? Hangileri kişisel gündelik eğitimi zorlaştırıyor? Güçlü anne babanın belirleyicisi nedir? Hangi eğitim stratejileri anne babaları güçlü kılar, hangileri güçsüzleştirir?
- *Ders 11: Çocuklar Kavga Ederse, Anne Babalar Tatil Yapmış Olur mu? Kavga Etmek, Ceza Vermek, Cesaretlendirmek*
- *Ders 12: Gençlerle İletişim*
- Anne baba olarak ne kadar söz söylemeliyiz? Çocuklarımızın konuşmaları ve çevrelerine ne kadar etki edebiliriz ve etmeliyiz? Çocuğumuzu iletişim yetisini edinirken nasıl destekleyebiliriz? Bir çocuğun tüm insanlarla sürdürdüğü iletişim aynı mı olmalı, yoksa çocuk farklı gruplarla değişik biçimde iletişim kurmayı öğrenmeli midir?
- *Konferans 13: Hayatta Gerçekten Değerli Olan Nedir? Çocuklarla Birlikte Değerleri Keşfetmek*
- Çocuklarımız için rol modeller olarak ne kadar önemliyiz? Kendimiz ve çocuklarımız için somut değerleri gündelik yaşamımıza nasıl entegre edebiliriz? Dürüstlük, yardımseverlik, dikkat vb. değerler toplumda neden daha fazla yer almalıdır?
- *Ders 14: Anneler*
- Farklı yaşam ve çalışma alanlarını yakından görmek... Kendi iddialarımızı ve yabancı iddiaları sorgulamak ve yaşamın gerçeğiyle irtibatlı kılmak... Kadın olmak ve anne rolüyle hesaplaşmak...

Kendi arzu ve ihtiyaçlarımızı izlemek için vakit ayırmak...

9. Hedef Kitle

Kurslar her yaşta çocuk sahibi anne ve babalara yöneliktir. Anne baba kursu terapi grubu değildir. Bu kurslar için eğitilmiş ve sertifika almış kurs eğitmenlerinin amacı aileleri sarıp-sarmalamak değil, onların kendi tarzlarında mutlu bir aile olabilmelerine destek vermektir.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Anne baba kursu 8-12 kurstan oluşmaktadır. Tek bir paket hâlinde ya da temel ve ileri düzey iki modül halinde uygulanabilir. Bazen iki kurs bir arada verilebilir. Örneğin cumartesi sabahları gibi. Katılımcılar bilgi alırlar, oyun şeklinde yeni şeyler denerler, diğer ebeveynlerle kendi tecrübelerini paylaşırlar ve öğrendiklerini kendi gündelik yaşamlarında haftalık bir ödev ile uygularlar.

Anne baba kursu en az 16 saat sürer. Ya tek bir kurs hâlinde, ya da her biri 4 veya 5 kurstan oluşan iki seviye şeklinde verilir. Örnek bir zaman dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tarih	Öğleden Önce	Öğleden Sonra
4 Eylül 2009, Cuma	9.30–12.30	13.30–17.00
5 Eylül 2009, Cumartesi	9.30–12.30	13.30–17.00
2 Ekim 2009, Cuma	9.30–12.30	13.30–17.00
3 Ekim 2009, Cumartesi	9.30–12.30	13.30–17.00

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Okullar, konferans salonları... Örneğin Zürih Oerlikon'daki ABB-Event salonunda 4-6 Mayıs 2007 tarihlerinde “Çocuk ve Aile Fuarı / FamExpo” gerçekleşmiş, *Güçlü Anne Baba –Güçlü Çocuklar* programı, sertifikalı eğitmen Monika Flüeler’in yaptığı bir sunum ile tanıtılmıştır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

“Rehberlik eğitim modeli” beş ardışık aşamada öğretilir:

- Değerleri ve eğitim fikirlerini aileye açıklama
- Ebeveyn kimliğini tanımlama
- Çocuk gelişimini desteklemek için kendine güveni arttırmak
- Ailede iletişim kurallarının belirlenmesi

- Sorun tanımlama ve çözümlene yeteneğini arttırmak

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Ebeveynlerin duyuruların akabinde belirlenmiş salonlarda hazır bulunup karşılıklı etkileşimli bir şekilde ders ya da konferans almaları tarzında uygulanmaktadır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Program kapsamında özellikle geliştirilmiş bir kurs materyali bulunmamakta, ancak sistemin tamamını anlatan ve içeriğini kuşatıcı mahiyette program geliştirme ekibinden Paula Honkanen-Schoberth'in el kitabı bulunmaktadır: *Starke Kinder brauchen starke Eltern–Der Elternkurs des Deutschen Kinderschutzbundes Ravensburger Ratgeber (Güçlü Çocuklar Güçlü Aileler: Alman Federal Aile Eğitimi El Kitabı)*, Urania Verlag, 2003.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Ebeveyn davranışlarında bir gelişme ve güçlenme olup olmadığı Köln Üniversitesi tarafından (2002) bir bilimsel değerlendirme ile izlenmiştir.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Sertifika eğitiminden geçmiş pedagog, sosyal hizmet çalışanı, sağlık çalışanı, din adamı, ve psikologlar programda görev almaktadırlar. Eğitimcilerin ayrıntılı listesi ve iletişim bilgileri programın kurumsal web sayfasında da duyurulmaktadır: http://www.starkeeltern-starkekinder.ch/3_Veranstalter/T_Vera_2.htm. Sertifika eğitimleri de yine duyurulmakta ve başvuranlar eğitimi tamamlayınca, bir “taahhütname” imzalayarak aynı zamanda uygulama yetkisine de sahip olmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi / Ekli Dosyalar

- Programın resmî web sayfası için bkz. <http://www.starkeeltern-starkekinder.ch/>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- İsviçre'deki pilot uygulama için:
 - Starke Eltern – Starke Kinder® Schweiz
c/o Schweizerischer Bund für Elternbildung SBE
Steinwiesstrasse 2

8032 Zürich

Tel. SBE 044 253 60 60

sbe@elternbildung.ch

www.elternbildung.ch

- Kathie Wiederkehr

Tel. 043 259 96 59 (Elternbildung Kanton Zürich)

info@starkeeltern-starkekinder.ch

www.starkekinder-starkeeltern.ch

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Ay-
nur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Systematic Training for Effective Parenting (STEP) [Sistemantik Etkin Ebeveyn Eğitim Programı]

1. Lokasyon

- Almanya Federal Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA
- İsviçre Konfederasyonu, ORTA AVRUPA
- Avusturya Cumhuriyeti, ORTA AVRUPA
- Belçika, BATI AVRUPA
- Lüksemburg Büyük Dukalığı, BATI AVRUPA
- Amerika Birleşik Devletleri, KUZZEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Dr. Don Dinkmeyer, Sr. (Uzman Psikolog, Amerika Evlilik ve Aile Terapisi Cemiyeti Üyesi, Florida'daki Coral Spring İletişim ve Motivasyon Eğitimi Enstitüsü Eski Başkanı) 1976'da geliştirilmiş olup daha sonra bir çok kişi ve kurumun desteğiyle gelişmeye devam etmiştir.

Prof. Dr. K. Hurrelmann, STEP programının Almanya'daki bilimsel gelişimini üstlenmiştir. STEP ABD'de önde gelen ve en fazla değerlendirmeye tabi tutulan aile eğitim programıdır. Altmıştan fazla bilimsel çalışmada STEP Aile Kursları'nın toplumun her kesiminden anne babanın eğitim tarzına olumlu etkide bulunduğu kanıtlanmıştır. Almanya'da Eğitim ve Araştırma Bakanlığı değerlendirmeyi koruyucu tedbirler araştırmasında desteklemekte, Bielefeld Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Profesör Klaus Hurrelmann, psikolog, pedagoğ ve sosyologlardan müteşekkil disiplinlerarası bir takım ile bu değerlendirmeyi yönetmektedir.

3. Programın Felsefesi / Gerekeçesi

Farklı kuşaklardan insanların birlikte el ele yaşayabilmeleri için sabit ve net şekilde yapılandırılmış kuralları ortaya koymaya çabalamaktadır.

4. Programın Genel Amaçları

STEP sistemantik bir program ile demokratik ve insancıl bir çocuk eğitimini sağlamak istiyor. Bu sayede ebeveynler, eğitim yardımı esnasında pedagoğlar, eğitimciler, öğretmenler gittikçe karmaşıklaşan dünyamızda eğitimsel becerilerini arttıracaklar ve bu sayede saygılı, kendine güvenen, sorumluluk bilinci olan, işbirliğine yatkın ve mutlu çocuklar yetiştireceklerdir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

STEP eğitimcilere çocukların kişiliklerini gözlemlenmede ve onların güçlü yönlerini teşvik etmede yardımcı olmaktadır. Özel eğitimler sayesinde eğitimciler –anne babalar veya pedagoji alanındaki çalışanlar–*tanıma, teşvik, yönlendime* şeklinde özetlenebilecek görevlerine uygun davranışlar sergilemeyi öğrenmektedirler. Bu görevler esnasında çocuklara hem serbest bir alan tanımaktalar, hem örnek olmaktadır, hem de belirli noktalara yönlendirmektedirler. Ayrıca çocukların yanlış davranışlarının nedenlerini ve amaçlarını anlamayı, bunları yeni bir perspektiften görmeyi ve eksersizler ile beklenenden farklı bilinçli tepkiler vermeyi öğrenmektedirler.

Bu sayede iyi örnek olarak çocukları saygı ve değer vererek ele alıp kendilerine de saygı gösterilmesini sağlamaktalar. Eğitimcilerin tutum ve davranışlarındaki bu değişim zaman içinde çocukların yanlış davranışlarını düzeltmelerini, olumlu değer yargıları ve kanaate sahip olmalarını beraberinde getirmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

Genel olarak programlarda çocukların eğitimlerinden sorumlu ebeveyn ve eğitimcilerin eğitimsel becerilerini arttırmak hedeflenmektedir. Ayrıca *STEP Kurs Yöneticisi* seminerlerinde ise katılımcılara gerekli bilgi ve becerileri vererek, gelecekte onların da STEP Anne Baba Kurslarını yönetebilmelerini sağlamak hedeflenmektedir.

STEP yapılandırılmış, pratik, kolay öğrenilebilen ve bu nedenle hemen uygulanabilen bir program olduğundan dolayı katılımcılara yüksek düzeyde yardım eder. STEP dünya görüşü olarak tarafsızdır. Ancak aşağıdaki temel becerileri kazandırmak programın genel çerçevesini oluşturmaktadır:

- *Cesaretlendirme*

STEP eğitimcilere çocukların çabalarına gereksiz yere eleştirmek veya ölçsüz övgü yerine cesaretlendirerek tepki vermeyi öğretmektedir.

- *İletişim*

STEP ebeveynler, pedagogları, eğitimcileri ve öğretmenleri ancak aktif dinlemeyle iyi dinleyici olabilecekleri hususunda desteklemektedir. Çünkü çocukları dikkatle dinleyip onların duygu ve düşüncelerini anlamak, çocukların kendilerini anlaşılmış hissetmelerini ve eğitimcilerle aralarında iyi ve sürekli ilişkilerin gelişmesini sağlayacaktır. Ayrıca eğitimciler de çocukların kendilerini dinleyecek şekilde meramlarını ifade etmeyi öğrenmektedirler. *Ben-ifadelerini* kullanmak suretiyle çocuklara kendi hislerini reklam yapmadan ve suçlamadan bildirmektedirler. Bu saygılı iletişim, çocukların sorunlara karşı daha yetkin olmalarına vesile olurken, eğitimcilerle çocuklar arasında iyi ve sürekli bir ilişkinin gelişmesine de vesile olmaktadır.

- *Sorun Çözme*

STEP ebeveynlere ve uzman kişilere farklı durumlarda çocuklara bir sorunun çözümünde tüm sorumluluğu verme veya çocuklara saygı duyarak çözüm arayışlarında destekleme hususunda net kriterlerle ve kendi değerleriyle karar vermede yardım etmektedir. Kararı birlikte almak çocuktaki birlikte iş yapma ve sorunlarla başa çıkabilme yetisini geliştirecektir.

- *Disiplin-Özdisiplin*

STEP eğitimcilerle sınırlar koymayı ve çocuklara bu sınırlar içinde makul ve yaşları uyarınca karar özgürlüğü verme yol ve imkânlarını gösterir. Çocukların kendi kararlarından ortaya çıkan doğal ve mantıklı sonuçları tutarlı, kararlı ve aynı zamanda dostane şekilde ele alarak eğitimciler çocuklara özenlerini göstermiş ve sorumluluk duygusu kazandırmış olurlar. Böylece çocukların özdisiplin kazanmaları da desteklenmektedir.

- *Mükemmel Olmama Cesareti*

STEP eğitimcilerle, “hatalar”ı deneyimsel değerler ve öğrenim sürecinin bir parçası olarak ele almayı öğretir. Burada önemli olan suçluluk psikolojisine takılıp kalmak ve herşeyden vazgeçmek yerine özür dilemeyi bilmek ve sonra önüne bakıp bir sonraki adıma geçebilmektir.

7. Programın Kapsamı

- STEP Kurslarında anne babalar sadece becerileri öğrenmiyorlar, aynı zamanda sınır koyma ile serbest bırakma arasındaki dengeyi nasıl bulacaklarını, aynı zamanda nasıl dostane ve kararlı olacaklarını ve doğru biçimde iletişim kurabileceklerini ve bu sayede nasıl sorumluluk sahibi ve sorunlarla yüzleşebilen insanlar için örnek ve model olabileceklerini öğreniyorlar. Değer verme, saygı duyulan bir çevre ve cesaretlendirme yollarıyla çocuklarıyla aralarında sürekli, tatmin edici ve mutlu bir ilişki inşa etmektedirler.
- STEP hazır reçete sunmaz. Bunun yerine çocuğun kişiliği ve ailenin değer algıları ve kanaatlerine saygı duyulur. Ebeveynlerin hatalı davranış gösteren her çocuğun da bu saygı duyma hâlini istediğini anlamasıyla, her bir durumu olumlu bakış açısıyla değerlendirip sevgi dolu ve makul bir yaklaşım göstermektedirler ve beklenenden daha değişik davranmaktalar.
- İçerik olarak STEP -örneğin 3 P’den- ebeveynlerin kurslarda ödüllendirme ve cezayı eğitim aracı olarak kullanmaktan vazgeçmeyi öğrenmeleriyle ayrılır. Ceza vermek yerine ebeveynler sonuçları takip ederek, çocukların kendi hatalarından öğrenip öz disiplin kazanmalarını isterler. Burada önemli olan anne babanın sonucun hatalı davranış dolayısıyla ortaya çıktığı ve olay ve faili birbirinden ayırdığına dair tutumudur (güler yüzlü ve kararlı). STEP ile anne babalar sistematik olarak her ortaya çıkan problemin kendi problemleri mi yoksa çocuklarının problemi mi olduğunu ayırt etmeyi öğrenmektedirler. Birçok ebeveyn için çok büyük kolaylıktır bu durum. Diğer ebeveyn eğitimlerinin aksine anne babalar gün be gün övgü ile cesaretlendirme arasındaki farkı öğrenip cesaretlendirmeye daha çok başvurarak çocuklarının güçlü yanlarını ve bunun sonucu olarak da kendine güvenlerini artırmayı başarmaktadırlar.
- STEP tüm bunların dışında sistematik ve net yapısıyla ve kolay diliyle öne çıkmaktadır. Bu kolay ve sade dili sayesinde program gündelik hayatta kullanılırken kolayca hatırlanıp hemen icraata sokulabilmekte, kısmî kullanımlara da uygun hâle getirilebilmektedir. Anne babalar 10 haftalık STEP kursunda adım adım perspektifin değişimi, grubun cesaretlendirmesi ve tecrübelerin değiş tokuşu sayesinde diğer katılımcılara kendi tutumlarını yansıtmayı, kurs esnasında değişen tutumların etkisini tecrübe etmeyi ve evde gündelik hayatta bunu uygulamayı öğrenmektedirler. STEP

konsepti, anne babaların eğitilmiş orta sınıfa ait olup olmamasına göre değişmemekte, okumaya alışkın olmayanlar için de aynı kalmaktadır. Eğitim videoları STEP konseptinin kitapsız da öğrenilebileceği şekilde tasarlanmıştır. Kurs yöneticileri kendi metodlarıyla STEP'i anne babalara iletmeye gayret göstermektedirler.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Early Childhood STEP – For Parents of Children Under Six*
- Understanding Young Children
- Understanding Young Children's Behavior
- Building Self-Esteem in the Early Years
- Communicating with Young Children
- Helping Young Children Learn to Cooperate
- Effective Discipline
- Nurturing Emotional and Social Development
- *STEP: Systematic Training for Effective Parenting – For Parents of Children Six to Twelve Years of Age.*
- Understanding Yourself and Your Child
- Understanding Beliefs and Feelings
- Encouraging Your Child and Yourself
- Listening and Talking to Your Child
- Helping Children Learn to Cooperate
- Discipline That Makes Sense
- Choosing Your Approach
- *STEP/Teen – For Parents of Children 13-19*
- Understanding Yourself and Your Teenager
- Changing Your Response to Your Teen
- Communicating Respect and Encouragement
- Encouraging Cooperation and Solving Problems
- Using Consequences to Build Responsibility
- Deciding What To Do – Part I
- Deciding What To Do – Part II

9. Hedef Kitle

- Her yaş grubundan çocukları olan ebeveynler (anneler, babalar, çiftler, yalnız yaşayan anne-babalar, parçalanmış aileler) (Mayıs 2006 yılında yapılmış STEP Bilimsel Değerlendirme Geçici Sonuçları'na göre kurslara devam edenlerin yüzde % 76'sı anneler, % 22'si babalardır.)
- Eğitim görevi olanlar (bakıcı ebeveynler, evlat edinmişler, büyük anne ve büyük babalar, eğitimciler).

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Kurslar çocukların yaşları temel alınarak yapılmaktadır (0-6; 6-12; 12-18). Karışık gruplarda çocukların yaş yapısı dikkate alınarak anne babayı yaşa göre bilgilendirmek için özel ek materyal kullanılır. Temel Almanca bilgisine sahip göçmen anne babalar da bu kurslara katılabilir. Gruplar 6-12 katılımcıdan oluşur.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Program genellikle ikişer saatten oluşan on haftalık buluşmalardan oluşur. Bu 10 haftanın iki saatten oluşan ilk oturumu giriş, geriye kalanları ise eğitimler için ayrılır. Program farklı şekillerde de icra edilmektedir. Örneğin 5 hafta sonu dörder saat gibi... Ebeveynler kursların bitiminin ardından "Anne Baba Buluşmaları"na (yaklaşık 6 ayda 5 kez ikişer saatlik buluşma) katılarak eğitimle alakalı sorunları birbirleriyle paylaşırlar.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

- 14. Almanya Suç Önleme Yıllık Ulusal Kongresine stant katılımı (8-9 Haziran 2009, Hannover): Almanya Suç Önleme Yıllık Ulusal Kongresi, kamu kurumlarından, yerel yönetimlerden, adli ve idari kurumlardan, kiliselerden, okullardan, spor kulüplerinden, sendikalardan ve sivil toplum kuruluşlarından, akademisyenlerden, sağlık, çocuk ve gençlik refahı ile ilgili kurumlardan yönetici ve çalışanların katılımıyla her yıl icra edilen bir toplantıdır. Bu forum şiddetin birlikte önlenmesinde uygulama ortaklarını bir araya getirerek güncel politika sorunlarının ve bunların etkinliğinin tartışılmasını, bilgi alış verişinde bulunulmasını, uygulama stratejilerinin müzakere edilmesini ve uluslararası bağlantılar kurulmasını sağlar. Bu yıl "şiddetsiz ve demokratik toplumda bir arada yaşamak için saygılı çocuklar yetiştirme" temasıyla stant çalışması yapan STEP, *Ebeveyn Eğitim Programları* (farklı yaş gruplarında çocukları olan anne-babalar için), *Veli Eğitim Desteği Programları* (veli ve aile yardımcılarını / eğitim personeli için), *STEP Duo Programı* (psikolojik danışmanlar ve aileler için) gibi programlarını uzmanları aracılığıyla tanıtmıştır.
- Baden-Württemberg Eyalet hükümeti tarafından 01.09.2008 tarihinde başlatılan "Takviye Programı" adı verilen projede ailelere destek sağlamak hedeflenmiş, STEP'ten hizmet alınmıştır. Uygulama, yenidoğanların annelerinin kayıt ofislerine gelerek uygun dersleri almaları için 40 € değerinde eğitim çeki almış ve STEP'in yenidoğan eğitimi programlarından yararlanmaları şeklinde gerçekleştirilmiştir.
- Bayern'de gündüz bakım hizmetlerini yaygınlaştırma çerçevesinde alınan kararla 2013 yılında 18.000 bakıcıya ihtiyaç olacağını belirlemiş ve bu ihtiyacı karşılamak üzere STEP'in 60 saatlik eğitiminin alınmasını kararlaştırmıştır.

- Ebeveyn ve çocuk yuvası arasında bir eğitim ortaklığı oluşturmak üzere *Birlikte Daha Güçlü - Baba Eğitimi* adıyla STEP'le İsviçre'nin Basel Kantonunda kamu ve sivil girişimlerin desteğinde bir pilot proje hayata geçirilmiştir. Proje Denise Tinguely Hardegger ve Jürgen Funck-Simonetti tarafından tasarlandı. Proje ile okul öncesi eğitim kurumuyla veliler arasında ortak sorumluluğun güçlendirilmesi, ortak bir dil oluşturulması, velilerin becerilerinin güçlendirilmesi ve arttırılması, okul öncesi öğretmenlerinin görevlerini yerine getirmelerinde yararlanabilecekleri pratik araçlar geliştirilmesi hedeflenmiştir.
- Çocukları ve gençleri şiddet ve zorbalığa karşı kendilerini savunma konusunda desteklemek, eğitim gelişme imkânlarına onları teşvik etmek ve önleyici tedbirler geliştirmek üzere 2003 yılında kurulmuş olan WSD Pro Child e.V. (WSD Pro Çocuk Derneği) ile STEP'in ortaklığında 2008 yılında *atılabilirlik eğitimi* düzenlenmiştir.
- 2006 yılı son baharında Güney Tirol'de (İtalya) *İlk Adım Anne Baba Eğitimi Programı* adıyla bir ebeveyn eğitim programı uygulanmıştır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Beş yıldan beri Almanya'da *STEP Anne Baba Kursları* eğitim yardımı alanında faaliyet göstermektedir. Sertifikalı STEP kurs yöneticisi Werner Mayer'in yazdığı makale bu alanda STEP'in katkısını gösteriyor: "STEP Gençlik Yardımında Anne Baba Eğitimi – bir Başarı Hikayesi" (heilpädagogik.de, 03/2008): "Bugün, STEP anne baba eğitiminin Oldenburg'ta 'Entegre Gençlik Yardımına' kabul edilmesinin dördüncü yılında şu sonuçları tespit edebiliriz: SETP Anne Baba Eğitimi Programı eğitim yardımı alanında kullanılmaya çok elverişli bir programdır. Bu programın entegre gençlik yardımına katılmasıyla anne babalar için tamamen yeni bir öğrenme düzlemi açılmış oldu. Gruplar sayesinde 'normal' ebeveyn konuşmalarında gerçekleştirilemeyen öğrenim süreçleri mümkün kılındı. Her bir katılımcının öğrenim başarısı tekrardan ebeveyn konuşmalarını daha da verimli hale getirdi. Anne babalarda erişilmiş sonuçlar geniş kapsamlıdır. Eğitim becerisindeki bir iyileştirmeden bahsetmemiz mümkündür. Bu başarı empatinin ve anlayışın artması, iletişim becerisinin iyiye gitmesi ve yansıtılmalı bir eğitim sürecinin anlaşılır hâle gelmesinden ibarettir. Katılımcı anne babaların kaynakları ne kadar kısıtlı ise, onlar için grupta aidiyet, saygı ve değer bulma hislerini yaşamış olmaları o kadar önemli hâle geliyor. Bu tecrübe ebeveynleri güçlendiriyor ve onlar da bu özellikleri çocuklarına aktarmak istiyorlar.... Anne baba eğitiminin en büyük başarısı ise ailelerin çoğunun eğitim programından sonra da devam etmek istemelerinde ve devam etmelerinde yatıyor. Burada evdeki aile yaşamının biçimlendirilmesini kendi ellerine almaları anlayışın yeterince olgunlaştığını göstermektedir. Bu sıklıkla yaşanan acziyetten kendi başına etkinlik tecrübesine giden önemli bir adımdır."

2006 Ağustos'undan beri Eğitim ve Araştırma Bakanlığı STEP'in değerlendirmesini Koruyucu Araştırma çerçevesinde yapıyor. Bu ikinci evrenin temel soruları, "Sosyal olarak dezavantajlı konumda olan anne baba gruplarının bu eğitime katılımını kolaylaştırarak onların ebeveynlik becerilerini ve sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesini sağlamanın yolları nasıl olacaktır ve bunu okul, çocuk bakım üniteleri ve aile yardımı ile işbirliği gibi alanlarda uygulamak bunu sağlayacak mıdır?" şeklinde özetlenebilir. Bu araştırmanın sonuçları 16.06.2009 tarihinde Bielefeld'de gerçekleşen kapanış seminerinde kısa bir rapor halinde sunulmuştur.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Uygulamalar bir eğitim merkezinde kitap/kitapçık ve çalışma kâğıtları aracılığıyla yapılmaktadır. Bu kursların/eğitimlerin duyuruları STEP ve partner kurum tarafından yapılmakta ve kayıt alınarak belirlenmiş merkezlerde yapılmaktadır.

Ayrıca katılımcıların kendi kendilerine öğrenmelerini desteklemek amaçlı olarak üretilmiş kitap ve videolar da bulunmakta, dileyen katılımcılar oldukça sade ve kolay anlaşılır bir dizayna sahip bu materyallerle konuları kendi kendilerine öğrenmektedirler.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Bu eğitim STEP Programının yazarlarının (Dr. Don Dinkmeyer Sr., Dr. Dinkmeyer Jr. ve Dr. Gray McKay) STEP kurs yöneticileri için hazırladıkları kapsamlı eğitim materyali çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Eğitim materyali (kurs yöneticisi el kitabı, video ve çalışma kâğıtları) Alman yayıncılar Trudi Kühn ve Roxana Petcov tarafından tercüme edilmiş, kültürel olarak uyumlu hâle getirilip geliştirilmiştir. Bunların üzerine kurslarda eğitimcilerin Alman ve farklı milletlerden anne babalarla edindikleri tecrübelerin üzerine inşa edilmiş eğitim öğeleri ve açıları hazırlanmıştır. Aşağıda bunlardan bir kısmı hakkında bilgi sunulmuştur:

- *STEP Das Elternbuch (Anne Baba Kitabı)*

Altı yaş sonrası çocukları olan ebeveynler için hazırlanmış olan kitabın ilk İngilizce baskısı 1976 yılında *The Parent's Handbook* [Anne Baba El Kitabı] başlığıyla yayımlanmıştır. 1997 yılında kitap ABD'de gözden geçirilip geliştirilmiş ve aktüel konulara dair eklemelerle güncellenerek yayımlanmıştır. Örnekler 6-12 yaş arası çocuklarla ilgilidir. İlk Almanca baskı 2001 Nisan'ında Trudi Kühn, Roxana Petcov ve Linda Pliska tarafından *STEP Elternbuch – Grundkurs 1* [STEP Anne Baba Kitabı – Temel Kurs 1] başlığıyla yayına hazırlanmış ve Beust Yayınevinden basılmıştır. Gözden geçirilmiş ikinci baskısı 2004 yılında Beltz Yayınevinden basılmıştır. Diğer baskıları 2006 ve 2007 yıllarında yapılmıştır. Kitaptan bazı başlıklar:

- Kendimizi ve Çocuklarımızı Daha İyi Anlamak İçin Öğreniyoruz
- Kişisel Değer Yargılarımız, Kanaatlerimiz ve Hislerimiz
- Çocuklarımızı ve Kendimizi Cesaretlendiriyoruz
- Çocuklarımızı Dinleyip Onlarla Konuşuyoruz
- İşbirliği Yapmak Üzere Çocuklarımıza Yardım Ediyoruz
- Anlamlı Disiplin
- Ne Yaparız, Eğer...?
- *STEP Ebeveyn Videosu*

Videonun Almanca versiyonu Nisan 2001'de yayınlanmıştır. Bu videoda STEP'in temel argümanları anlatılıyor ve ailelerin gündelik yaşamlarında bebekleriyle, küçük çocukları ve okul öncesi çocuklarıyla tecrübelerinden örnekler sunuluyor. Örnekler STEP konseptinin aileler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak amaçlıdır.

- *STEP Anne Baba Kitabı, Gençlerle Yaşamak*

Kitabın İngilizce baskısı 1998 yılında “Parenting Teenagers” [Gençlere Anne Babalık] başlığıyla yayımlanmıştır. Almanca baskısı Klaus Hurrelmann’ın önsözünüyle 2005 yılı Ekim ayında Beltz Verlag tarafından basıldı. Gözden geçirilmiş yeni baskısı ise 2006 yılında yapılmıştır. Bu kitap ebeveynlere, gençlik yıllarındaki eğitimle ilgili sorunlara karşı doğru davranış geliştirme ve genç çocuklarıyla daha iyi bir ilişki kurmaları hususunda yardımcı olmaktadır. Bu kitap Genç Çocuklu aileler için olan STEP kurslarında temel eğitim materyalidir. Örnekler 12 ile 18 yaşları arasındaki gençlerden alınmıştır. Kitaptan bazı başlıklar:

- Kendimizi ve Gençlerimizi Anlıyoruz
- Gençlere Tepkilerimizi Değiştiriyoruz
- Saygılı İletişim Kuruyoruz ve Cesaretlendiriyoruz
- Gençleri İşbirliğine ve Problemleri Çözmeye Cesaretlendiriyoruz
- Sorumluluk Bilinci Oluşturmak İçin Sonuçları Takip Ediyoruz
- Ne Yaparız? Eğer...
- *STEP Eğitimi Kitabı*

Çocuklara değer vererek ve hünerli bir şekilde yetiştirmek, 2008 Ekim’inde Cornelsen Scriptor Yayınevinden Klaus Hurrelmann’ın önsözünüyle yayımlandı. Bu kitap bilimsel temelli ve uygulamada denenmiş bir konsepti içermektedir. Kitaptan bazı başlıklar:

- Çocukların Gelişimini ve Davranışlarını Anlamak
- Çocukların Kendine Değer Verme Hissini Cesaretlendirme ve Aktif Dinleme ile Güçlendirme
- Çocukların Problem Çözme Becerilerini Geliştirmek
- İşbirliğine Hazır Olmayı Hazırlamak ve Disiplini Makul Şekilde Uygulamak
- Duygusal ve Sosyal Gelişimi Değer Vererek ve Olumlu Şekilde Desteklemek
- Anne Babayla Bir Eğitim Ortaklığında Birlikte Çalışmak
- Ek: Çocuk İstismarı

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

STEP programının etkililiğine dair çok sayıda çalışma yapılmıştır. Özellikle Gibson’un 1993’te yaptığı meta-analiz çalışması ile 1999’da yenilediği çalışması önemlidir. 1993 çalışması 40, 1999 çalışması ise 21 çalışmanın eklenmesiyle 61 araştırmayı meta-analitik bir tarzda değerlendirmeye tabi tutmuştur. Her iki araştırma sonucu birbirine benzer sonuçlar vermiştir. Kısaca özetlersek: Değerlendirme sonucunda kısa süre içinde tutum değişikliği ve demokratik eğitim gibi farklı hususlarda dikkate değer ve olumlu değişikliklerin olduğu gözlenmiştir. 13 çalışmada bu değişen davranışların ebeveynlerin tümünde uzun süreli olarak sürdürülmediği belirtilmiştir. Bu çalışmalar ölçme değerlendirme kapsamlı olmaktan ziyade nitel ve nicel yöntemlerle yapılmış izleme çalışmaları niteliğindedirler (bkz. Uygulama Adımları/

Süreçleri başlığı altında atıfta bulunulan dosyalar).

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Eğitimciler STEP konusunda özel eğitimden geçmiş, psikolog ve pedagoğlardır. Ayrıca eğitimcilere yönelik el kitapları/kılavuzlar kullanılmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Disiplinlerarası bir takım ile programın sürekli izleme ve değerlendirmesinin yapılması
- Farklı türlerde (matbu, görsel-işitsel vb.) araçlarla programın zenginleştirilmiş olması
- Programın coğrafi olarak yaygın bir uygulama alanı bulmuş olması

19. İlgili Kaynak / Web Adresi

- *Program hakkında bilgi alınabilecek web sitesi:* <http://www.instep-online.ch/>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- InSTEP Trainernetzwerk
Kreuzbergstraße 84
D-40489 Düsseldorf
- *Telefon:* 0049-211 2006870
- *Faks:* 0049-211 2007749
- *e-mail:* buero@instep-online.de
- *web:* <http://www.instep-online.ch/>
- www.instep-online.de

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Gülçin Tunalı Koç tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Aynur Erdoğan ve Nilgün Canel son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

Tevhid Vakfı Kişisel Gelişim Seminerleri

1. Lokasyon

İstanbul, Türkiye, ASYA-AVRUPA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Tevhid Vakfı bu seminer programını 2001-2002 çalışma dönemi faaliyetleri arasında geliştirmiş ve uygulamıştır.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Bireysel niteliklerin artırılmasına ve sosyal çevrede bir boşluğun doldurulmasına katkıda bulunmak için yola çıkmıştır.

4. Programın Genel Amaçları

Program, sürekli ertelenen, fakat bireysel ve toplumsal hayatta bir ihtiyaç olarak eksikliği sürekli hissedilen temel bir takım niteliklerin kazanılmasını amaçlamaktadır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın özel amaçları katılımcılara kazandırılmak istenen temel becerilerdir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- *Kişisel Bakımdan;*
 - *Sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemek, gerekli sağlık ve temizlik alışkanlıklarını kazanmak:* Vücudunu, üstünü-başını ve çevresini temiz tutan, bunlarla ilgili alışkanlıklar edinen; temiz olmayan yerlerde yaşamaktan rahatsızlık duyan; temizliğin, sağlıklı yaşam sürdürmenin temel gereği olduğuna inanan; bulaşıcı hastalıklardan, hastalık taşıyan canlılardan kendisini ve çevresini koruyan; hastalık halinde alınacak basit tedbirleri bilen; çevrede başvurulabilecek sağlık kurumlarını tanıyan; dengeli ve sağlıklı beslenme ile ilgili belli başlı kuralları bilen bireyler yetiştirmek.
 - *Kazalara karşı tedbirli olan, kaza anında ve sonrasında yapılacakları bilmek:* Çevrede çıkabilecek her türlü kazalara karşı gereken önlemleri alan, alınmış trafik kuralları türünden tedbirleri ve kaza halinde alınacak basit ilkyardım tedbirlerini bilen bireyler yetiştirmek.
 - *Çevresinde bulunan canlı-cansız varlıkları sevmek, korumak ve değer vermek:* Tabiatı, çevresindeki hayvan ve bitkileri korumayı, onlara bakmayı, çiçek ağaç ve bitki yetiştirmeyi bilen; bu alanlarda-

ki bilgilerini uygulayan; canlı-cansız varlıkların insanlara nasıl yararlı olduğunu kavramış ve bu varlıklardan daha iyi yararlanma yollarını bilip araştıran bireyler yetiştirmek.

- *İletişim becerilerini haiz olmak:* Türkçeyi doğru ve açık bir şekilde okuyan, yazan, konuşan; iyi dinleme ve okuma alışkanlıklarına sahip olan; jest ve mimiklerini yerinde ve uygun biçimde kullanabilen bireyler yetiştirmek.
- *Öğrenme merak ve hevesini geliştirmek:* Bilgi edinmek için çeşitli kaynaklara başvuran; sözlük anksiklopedi, harita, çeşitli tarifeler ve benzeri yazılı kaynaklardan yararlanmasını bilen günlük gazete, ilgi ve seviyesine uygun dergi ve kitapları bulup okuyabilen; teknoloji okuryazarlığına sahip olup bunları bilgi edinme ihtiyacını gidermek için kullanabilen bireyler yetiştirmek.
- *İyi düşünme ve doğru hüküm verme alışkanlığı kazanmak:* Doğru hüküm verebilmek için herhangi bir olay ya da olguyu çözümlenebilen; doğru düşünmeye engel olan peşin hüküm, delilsiz inanç, propaganda, duygu ve heyecanlara kendini kaptırmayan; inceleme ve araştırma ile sonuca giden ve vardığı sonucun doğru olup olmadığını deneyip kontrol eden bireyler yetiştirmek.
- *Geçmiş tanımak, olumlu özelliklerini takdir etmek, olumsuz özelliklerinden ders çıkarmak:* Tarihi anlamlandırabilen; tarihten kendisi ve toplumu için sonuçlar çıkarabilen bireyler yetiştirmek.
- *Görev ve sorumluluk duygusu kazanmak:* Payına düşen görevi en iyi şekilde yapmaya gayret eden; kendi gücü ve yeteneği içindeki görevleri başkalarının vermesini beklemeden kendisi almaya istekli olan; yaptığı bir görevi amaca uygun bir şekilde tamamlayıp tamamlamadığını kontrol edebilen bireyler yetiştirmek.
- *Çevredeki güzelliklere karşı ilgi ve hayranlık duyma alışkanlığı kazanmak:* Çevresindeki doğal güzelliklerin farkına varan; eski/yeni sanat ve kültür eserlerini tanıyabilen ve bunlara hayranlık duyabilen; çevresini güzelleştirmeye gayret eden, güzel sanatlara ilgi duyan ve gücü nispetinde icra eden; gerçek bir değer taşıyan sanat eseri ile soysuzlaşmış olanları ayırt edebilen bireyler yetiştirmek.
- *Boş zamanlarını iyi kullanma anlayış ve alışkanlıkları kazanmak:* Eğlenme ve dinlenmenin beden ve zihin sağlığı bakımından önemini kavramış, kendisine uygun eğlencelere neşe ile katılan; resim, spor, müzik, koleksiyon yapmak gibi etkinliklerin boş zamanlarını değerlendirmek açısından önemini fark edebilen ve bunları yapan bireyler yetiştirmek.
- *Başarılı olduğu zaman aşırı övünmekten, başarısız olduğu zaman ümitsizliğe düşmekten sakınmak:* Herhangi bir iş ve çalışmanın başarısızlıkla da sona erebileceğini kabul eden; başarısızlıkla karşılaştığı zaman tekrar başlama cesaretini gösterebilen; başkalarının başarılarını görüp takdir edebilen; kişisel ilgi ve yeteneklerinin sınırlarının farkında olan bireyler yetiştirmek.
- *İnsan İlişkileri Bakımından;*
 - *İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavramak ve uygulamak:* Ailenin toplumun temel taşı olduğunun bilincine sahip olan, aileye değer veren, mutlu bir aile hayatının gerektirdiği sevgi, saygı ve iş bölümünü kavrayan ve uygulayan; aile hayatının ahlaki ve manevi değerlerini korumaya ve yaşatmaya çalışan; ev ve aile hayatı ile ilgili basit ev işlerini öğrenen ve gerekli becerileri ka-

zanan; kendi istek ve heveslerini ailesinin yaşama tarzına ve geçim şartlarına uydurmaya çalışan; gerektiğinde ailenin zor şartların fedakârlıkla katlanan; gücüne uygun bir işte çalışarak ailenin gelirine katkıda bulunan bireyler yetiştirmek.

- *Başkaları ile birlikte yaşama ve beraber çalışma yeterliliği edinmek:* Üyesi olduğu her grupta kendisine düşen sorumlulukları seve seve yerine getiren; genel nezaket kurallarına uymaya, çevresindeki insanlara saygı anlayış ve güler yüz göstermeye çalışan; bir topluluk içinde kendi görüş ve düşüncelerini savunabilen; gerekirse çoğunluğun yararına kişisel fedakârlıkta bulunabilen; beraber çalışma ve karar verme kurallarını bilen ve uygulayan; ilişkilerinde iyi niyet sahibi ve yapıcı olan; davranışlarında samimi ve dürüst, sözüne güvenilir olan bireyler yetiştirmek.
- *Ekonomik Hayat Bakımından;*
 - *İnsan gücünün ve doğal kaynakların çevrenin kalkınmasındaki gerek ve önemini kavramak:* Çevrenin en değerli zenginlik kaynağının insan gücü olduğunu bilen; çevresinin ve ülkesinin doğal ve toplumsal her türlü zenginlik kaynaklarının korunmasının gerektiğine inanan; tutumlu yaşamak ve planlı çalışmakla bu zenginliklerin korunmasında kendisinin de bir payı olduğuna inanan bireyler yetiştirmek.
 - *Toplumun bağımsız ve faal bir üyesi olabilmek için çalışmanın, iyi bir üretici olmanın ve geçimini sağlamanın gerekliliğini benimsemek:* Toplum hayatı için iş ve meslek sahibi olmanın önemine inanan; yeteneğine uygun bir iş ve meslek seçmenin önemini kavramış, çevresindeki iş alanları hakkında bilgi edinmiş; toplum için yararlı her çeşit işe değer veren ve bu işlerde çalışanlara saygı gösteren; kusursuz ve temiz iş yapmaktan kıvanç duyan; verimli çalışmanın, zamanı, emeği ve malzemeyi planlı ve iktisatlı bir şekilde kullanmaya dayandığını bilen; bir kazancın bir emek karşılığı olması gerektiğine inanan bireyler yetiştirmek.
- *Toplum Hayatı Bakımından;*
 - *Ülkedeki kamu kurum ve kuruluşlarının işleyiş yapısını öğrenmek:* Kendisini ve ilişki içinde bulunduğu toplumsal öbeği ilgilendiren kamu kurum ve kuruluşlarını, bunların dayandıkları mevzuatı bilen; kanun ve nizamların kendisinin ve çevresinin lehinde ve aleyhindeki hususlarından haberdar olan; kanun ve nizamların dayanması gereken temel ilkeleri bilen bireyler yetiştirmek.
 - *Bilim ve tekniğin önemini kavramak:* Bilim ve tekniğin sonuçlarını kendisinin ve çevresinin faydasına kullanan ve kullanılmasını teşvik eden bireyler yetiştirmek.
 - *Yakın ve uzak komşu ülkeler hakkında bilgi sahibi olmak:* İçinde yaşadığı ülkenin yakın ve uzak komşuları hakkında bilgi sahibi olan; ulusal ve uluslar arası gelişmeleri takip etmeye çalışan bunların sonuçlarını kendisine ve toplumuna dair etkileri üzerinde düşünebilen, uluslar arası kuruluşların ve kurumların çalışmaları hakkında bilgi sahibi olan bireyler yetiştirmek.

7. Programın Kapsamı

- Temel Çalışma, Araştırma ve Öğrenme Becerileri
- Bilgisayar Okur-yazarlığı
- Sağlık
- Birey ve Devlet
- Sağlıklı Üreticilik
- Ana-Baba Olmak
- Estetik Duyarlılık Seminerleri
- Cumhuriyete Devreden Düşünce Mirası

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Temel Çalışma, Araştırma ve Öğrenme Becerileri*
 - Çalışma Alışkanlıkları ve Zaman Yönetimi
 - Kendi çalışma alışkanlıklarımızı gözden geçirelim
 - Amaçları belirlemek: Herhangi bir çalışmada amaç belirlerken göz önünde tutulacak hususlar
 - Motivasyon
 - Konsantrasyon: Çalışmayı bölen durumlar / oyalanma
 - Çalışma yeri ve seçimi
 - Çalışma zamanı
 - Kütüphane Becerileri
 - Kütüphaneyi kullanmak
 - Katalog sistemleri
 - Genel kütüphanelerdeki bölümler
 - Ders Becerileri
 - Ders kitapları nasıl kullanılır
 - Ders kitabının bölümleri
 - Ders kitabından nasıl çalışmalı
 - Dersleri dinlemek ve not almak
 - Sınava nasıl girilmeli

- Okuma becerileri ve etkin okuma
 - Bir yazıyı okumadan önce ya da okuma esnasında sonraki bölümlere dair tahminde bulunma
 - Göz gezdirme ve tarama
 - Ana fikir ya da fikirleri bulma
 - Çıkarımda bulunma, yeniden dillendirme, satır aralarını okumak
 - Özel amaçlarla okuma
 - Kavrama stratejilerinin analizi
 - Eleştirel okumanın önemi
 - Metin düzen kalıplarının tanınması
 - Eleştirel okuma uygulamaları için metinler
- Not Tutma
 - Bir metinden not çıkarma yöntemleri ve incelikleri
 - Derslerde not tutma
 - İyi not almanın vazgeçilmezleri
 - Not alırken kullanılan/kullanılabilecek kısaltma ve semboller
 - Anahat çıkarma
- Bir Araştırma Metni Yazmak
 - Konu seçimi
 - Konuyu sınırlandırmak
 - İlk anahat (plan) için gerekli malzemeyi bulmak ve ortaya koymak
 - Tam / son anahattı (plan) oluşturmak
 - Bilgi arama ve toplama
 - Kaynaklardan alıntı yapma
 - İlk müsveddeyi yazmak
 - Metne son halini vermek
 - Üslûp ve biçim
 - Araştırmayı gözden geçirirken kullanılacak kontrol listesi
 - Tashih (düzeltme) sembolleri / işaretleri
- Güzel Konuşma ve Yazma
 - Sözlü anlatım
 - Yazılı anlatım

- Beden dili ile anlatım (jest ve mimik kullanımı)
- Bazı konuşma türleri
- Yazılı anlatım türleri
- Dinleme
 - Dinleme çeşitleri
 - İyi dinlemenin yolları ve dinleme ile ilgili temel alışkanlıklar
 - Okumanın önemi ve okunanı anlama tekniği
- Bilgisayar Okur-Yazarlığı
 - Klavye eğitimi
 - Temel donanım eğitimi
 - Temel Yazılım eğitimi
- *Sağlık*
 - Sağlık Koruma
 - Bedenin tanınması (anatomi)
 - Hijyen
 - Beslenme
 - Egzersiz ve spor
 - Ruh sağlığı
 - Ekoloji ve insan
 - İlk Yardım Becerileri
 - Kazalar
 - Hastanın nakledilmesi
 - Boğulmalar
 - Kanamalar
 - Şok, bayılma ve komada ilkyardım
 - Kalp durmasında ilkyardım
 - Yanıklar
 - Zehirlenmeler
 - Kırık, çıkık ve burkulmalar
 - Yüksek ateş ve ağrılar
 - Sağlığı bozan dış etkenler ve ilkyardım

- *Birey ve Devlet*
 - Türk kamu yönetiminin kurumsal yapısı
 - Genel örgütsel yapı
 - Türk kamu yönetiminin özellikleri
 - Bazı öncelikli kurum ve kuruluşların genel olarak tanıtımı

- *Sağlıklı Üreticilik*
 - Yönetimin işlevleri
 - Karar verme
 - Etkin toplantı yönetimi
 - Zaman ve yaşam
 - Takım çalışması ve kalite ilişkisi
 - Görünmeyen savurganlıkların önlenmesi

- *Ana – Baba Olmak*
 - Bebeklik Dönemi 0-2 yaş
 - Gelişim özellikleri
 - Güvenli bağlanma
 - Temel ihtiyaçların kazandırılmasında anne babanın rolü
 - İlk Çocukluk (Okul Öncesi Donem) 3-6 Yaş
 - Gelişim özellikleri
 - Anaokulu eğitimi
 - Oyunun çocuğun gelişimindeki etkileri
 - Son Çocukluk (Okul Çocuğu) 6-12 Yaş
 - Gelişim özellikleri
 - Okul başarısı ve aile
 - Okulla ilgili sorunlar ve çözüm önerileri
 - Akran ilişkileri
 - Ergenlik Donemi
 - Gelişim özellikleri
 - Ergeni ve sorunlarını anlamak

- Cinsel gelişim
- Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme
- Uyum ve Davranış Bozuklukları
- Yaygın Anne-Baba Tutumları ve Etkileri
- Aile İçi Etkili İletişim ve Sorun Çözme Becerileri
- Doğru Disiplin
- Ahlaki Değerlerin Kazandırılması için Stratejiler

- *Estetik Duyarlılık Seminerleri (Seçimlik)*
 - Tezhip
 - Hat
 - Kumaş boyama
 - Ahşap boyama
 - Sedef kakma
 - Gümüş kakma
 - Kolye işleme
 - Resim
 - Takı
 - Dikiş
 - Ebru

- *Cumhuriyete Devreden Düşünce Mirası (Panel)*
 - Kemalizm
 - Batıcılık
 - Muhafazakârlık
 - Liberalizm
 - Sol Düşünce
 - İslamcılık
 - Bilanço: Dönemler, Karakteristikler

9. Hedef Kitleleri

- İlköğretim ikinci kademe öğrencileri
- Orta öğretim öğrencileri
- Üniversite öğrencileri
- Bu eğitim düzeylerinden herhangi birinden geçmiş ve fiilen ekonomik hayat içinde bir rol üstlenmiş olan kişiler

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Birinci ve aynı zamanda ilk yıl uygulamalarına 500 dolayında farklı katılımcı olmuştur. Daha sonraki yıllarda Vakıf çalışmalarını durdurduğundan bu çalışması da devam etmemiştir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

- Program tanıtımı ve kayıt (Katılımcılara programın işleyişi, içeriği, ilkeleri, karşılıklı yükümlülükler, takvim konusunda bilgi sunulması; kayıtların yapılıp, katılımcıların kişisel programlarına ve seviyelerine uygun olarak grupların oluşturulması): 21, 22, 23, 24 Eylül 2001
- İlan ve listelerin gözden geçirilmesi (Yapılan görüşme ve istişareler sonucunda grup çalışma programlarının oluşturulması; listelerin ilan edilip, yapılan itirazlar çerçevesinde gerekli revizyonların yapılması): 25, 26, 27, 28, 29 Eylül 2001
- Programın uygulanması: Ekim 2001 – Şubat 2002; Ara tatil: 11 Şubat – 28 Şubat 2002; Programın II. Dönem uygulaması: 18 Şubat – 16 Haziran 2002

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Vakıf binasındaki dersliklerde ve gerektiğinde kiralanılan yerlerde.

13. Uygulama Adımları/Süreç

- Katılımcılara programın tanıtılması
- Vakıf temsilcileriyle koordinasyon içinde katılımcı kayıtlarının yapılması ve sınıfların oluşturulması
- Vakıf temsilcileriyle koordinasyon içinde programın icra edileceği mekânların tespiti ve gerekli kiralama işlemlerinin yapılması
- Seminer hocaları aracılığıyla programın uygulanması

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Yöntem ve teknikler seminerlerin içeriklerine uygun olarak eğitimcileri tarafından belirlenip uygulanmıştır.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Seminerlerin içeriklerini özetleyen el notları eğitimciler tarafından seminer öncesinde hazırlanmış ve Vakıf yönetimine ulaştırılmıştır. Vakıf yönetimi bunların fotokopi baskı yoluyla çoğaltımını yaparak seminer saatinde katılımcılara dağıtmışlardır. Ayrıca seminer eğitimcileri konularını sunular hâlinde hazırlayarak derslerde katılımcılara projeksiyon aracılığıyla yansıtarak görsel takibi kolaylaştırmışlardır.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Katılımcıların serbest ve gönüllü katılımlarının programın etkililiği ve başarısı olarak yorumlanacağı anlayışıyla programda devam takibi dışında bir ölçüm yapılmamıştır. Programa katılımın kayıt ve devam genel ortalaması % 65 üstünde gerçekleşmiştir.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Seminerler, konularında akademik çalışmaları olan kişiler tarafından hazırlanıp sunulmuştur.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Katılımcıların günlük hayatta ihtiyaç duydukları bilgileri de içermesi bakımından özgündür. Kişiler bu eğitim programıyla “öğrenen” olabilmeleri için temel oluşturabilecek bilgilere sahip olurken ana-baba olarak çocuklarının fiziksel ve ruhsal gelişimlerini takip edebilecek donanıma sahip olmuşlardır.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

Kurum hâlihazırda faal değildir.

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Aynur Erdoğan tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

The Family Development Demonstration Grant (FDDG) [Aile Kalkınmasında Yardım Uygulaması]

1. Lokasyon

Iowa, Amerika Birleşik Devletleri, KUZEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Harvard Üniversitesi Harvard Family Research Project (HFRP) tarafından Amerika'nın 5 eyaletinde (Arkansas, Iowa, Oregon, Vermont, Washington) uygulanmak üzere geliştirilen eğitim programıdır. Kurum aile, okul ve toplum arasındaki işbirliğini güçlendirme amaçlı, okul öncesi çocuk bakımı ve eğitimi, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri yapan ve çocuk, genç ve aile konularında uzman kişilerle çalışan bir yapıdır. HFRP çalışanları; hukukçular, araştırma-uygulama-değerlendirme ekibi, gönüllüler, öğretmenler, okul yöneticileri ve ilgili kişilerden oluşmaktadır. HFRP ekibi çalışmalarını üç alan üzerine tesis etmiştir:

- Okul öncesi çocuk bakımı ve eğitimi
- Okul dışı zamanın yönetimi
- Aile ve toplumun birlikte gelişimi

3. Programın Felsefesi / Gereğesi

The Family Development Demonstration Grant (FDDG) programı aileye maddi destekle beraber eğitime de katkı yapmaktadır. Bu çalışmasında çocuk sahibi ailelere iş bulmalarında yardım eden Aid to Families with Dependent Children (AFDC) ile birlikte yapmaktadır. AFDC genelde risk altında olan gruplarda ekonomik bağımlılığı olan ailelere hizmet vermektedir. The Family Development Demonstration Grant programı Bill Clinton Senatosu yönetimi altında 1988 yılında beş insan hizmetleri servisi için çıkarılan, okul öncesi çocuklar ve risk altındaki gençlere vurgu yapan yasa uyarınca tıbbi yardım, aile destek hizmetleri ve çocuk bakım ve eğitimi çalışmaları yapmaktadır.

4. Programın Genel Amaçları

Program ailelerin ekonomik yeterliliklerini sağlamalarını ve aile yaşam becerileriyle pozitif ebeveynlik tutumlarını geliştirmelerini amaçlamaktadır.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Programın uzun dönem hedefleri içinde bakım ve besleme gibi sosyal hizmet amaçlarıyla kurulmuş sistemlere olan talebi azaltmak ve programa kayıtlı ailelerin çocuklarının okul başarısını arttırmak bulun-

maktadır. Programa yapılan bağışlar esnek bir şekilde farklı amaçlar için de kullanılabilmekte; ailedeki çocukların gelişimiyle de, işle ilgili hedef ve kazançlarla ilgilenildiği kadar ilgilenilmektedir.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Kendine saygı
- Sağlık ve hijyen
- Çocuk yetiştirme
- Çocukların eğitim hayatına hazırlanması
- Ailelere hedefler oluşturma

7. Programın Kapsamı

Ailelerin ekonomik bağımlılıklarını azaltıcı becerileri ve aile yaşam becerilerini artırıcı eğitimleri içermektedir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- İş arama konusunda yardım
- Aile bütçesini düzenleme eğitimleri
- Beslenme ile ilgili eğitim
- Aile yaşam becerileri

9. Hedef Kitle

Maddi destek ihtiyacı bulunan çocuklu aileler.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Katılımcılar FDDG programının yerel aktiviteleriyle ilgili olmak durumundadırlar. Zira her program farklı bir bölgede icra edilmektedir. Uzun dönemde ekonomik bağımlılık riski taşıyan ve FDDG'nin kurulma amaçlarına uygun nitelikte olan aileler programa katılabilmektedirler. Bazı yerlerde bağış yapanların istekleri doğrultusunda da katılımcı tipleri değişebilmektedir. Yerel programlar ailelerin irtibata geçebilmeleri ve programları takip edebilmeleri için uygundur. Katılımlar tamamen gönüllülük esastır.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Standart bir zaman dilim bulunmamakta, yıllık programlamalarla belirlenmekte ve yerel unsurlarla duyurulmaktadır.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Yerel destekçilerce belirlenmiş mekânlarda ve Aid to Families with Dependent Children'ın desteklediği/destek bulduğu yerlerde uygulanmaktadır.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Programın uygulanmasında ilk adım olarak program hedef kitlesi dışında kalan refah seviyesi iyi olan ailelere tanıtılır. İstatistiklere göre her dört aileden birinin programa başlaması Iowa'da on yıl ve daha fazla bir süre için iyi bir refah seviyesinin yakalanabileceğini göstermekteydi. Bu aileler refah bedelinin %60'ını karşıladılar ve tüm ailelerin %3'ü olmalarına rağmen Iowa'da yarıya yakın ailenin sorumluluğunu üstlendiler. Bu istatistikler ve uzun vadedeki getirisinden dolayı hükümet Iowa'nın yasama meclisini ailelere odaklı çalışma yapması hususunda teşvik etti. Geleneksel "refah seviyesini arttırma" çalışmaları "iş" üzerine kurulurken bu programda aile ve yaşam becerilerine öncelik verilmiştir.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Programın uygulanmasının merkezinde aile kalkınmasını destekleyen kişi ve kurumlar vardır. Bununla birlikte Eyalet yönetimi aile kalkınma projesinin destekleyici ve taraflarının vasıf ve özniteliklerinin program hedefleriyle örtüşüp örtüşmediğini denetler. Birçok program personel uygulamaları ve sosyal hizmetler ulusal merkezinin yerel halk için hazırladığı eğitim modeliyle yürütülmektedir.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Programın uygulamasında kullanılacak materyaller The Family Development Demonstration Grant tarafından geliştirilmiştir.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Program uygulama sürecinde hedefler doğrultusunda esnetilebilir ve genişletilebilir. Programın temeli ailelerin ekonomik bağımlılıklarını azaltmak ve aile yaşam becerilerini arttırmak üzerine kurulu olduğu için bu amaçlara uygun sağlık, iş, çocukların gelişimi, ailenin ikinci ve üçüncü çocuklara hamileliği gibi değerlendirmeler program süresince aile ve program destekleyicileriyle birlikte yapılmaktadır.

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Programda görev alan eğitimciler çocuk, genç ve aile konularının en az birinde uzman olan okul öncesi çocuk bakımı ve eğitimi, ölçme ve değerlendirme, hukuk, öğretmen, okul yöneticiler gibi gönüllülerden oluşmaktadır.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Programı finanse edenler uygun ve gerekli gördükleri takdirde ailelere ulaşım, günlük bakım ihtiyaçları, madde kullanımı, tedavi desteği ve danışmanlığı, gıda, giyim ve konut konularında de destek olmaktadır. Kısaca, program esnek yapısı ve uygulamalarıyla özgündür.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- *Resmî/kurumsal web sitesi:*Harvard Üniversitesi Harvard Family Research Project'in kurumsal web sayfası: <http://www.hfrp.org>
- HFRP'nin eğitim programına ait doküman web sitelerinde mevcuttur: <http://www.hfrp.org/publications-resources/browse-our-publications/innovative-states-emerging-family-support-and-education-programs>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*
 - Charles Bruner, State Senator
State Capitol
Des Moines, IA 50319
(515) 292-7225
 - Betty Crumrine, FDDG Contact
Department of Human Rights
Lucas State Office Building
Des Moines, IA 50319
(515) 281-5960
 - Mary Reavely,FDDG Contact
Department of Human Services
Hoover State Office Building
Des Moines, IA 50319
(515) 281-3147
- *Programı geliştiren ve üzerine çalışan akademisyenler:*
 - Heather B. Weiss
 - Jill Simeone
 - Jeanne Heifetz

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Mustafa Çakıroğlu tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Ay-
nur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

The Home Instruction Program for Pre-School Youngsters (HIPPY) [Okul Öncesi Çocukları İçin Ev Programı]

1. Lokasyon

Arkansas, Amerika Birleşik Devletleri, KUZEY AMERİKA (Bu dokümanda program ABD'deki uygulamasıyla ele alınmıştır.)

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

HIPPY program Prof. Avima Lombard tarafından doğumundan itibaren ya da göçerek İsrail'de yaşamaya başlamış büyük ölçüde okuma yazması olmayan fakir aile çocuklarının eğitimleri için 1969 yılında geliştirildi. Ailelere acil destek vermek, eğitimsel imkânlar üzerine aileleri bilgilendirerek onların ailesel zenginleşmelerine/etkililik kazanmalarına yardım etmek üzere hazırlanmış ve yönetilmiştir. İsrail'de *Ha'ETGAR* adıyla bilinmekte olan program 1970'lerden 90'lara kadar ulusal okul öncesi eğitim programı görevi görmüştür. Avima Lombard programını yaygınlaştırmak üzere Şili, Türkiye, USA, Hollanda, Güney Afrika, Yeni Zelanda, Kanada, Fransa, Meksika, Almanya, El Salvador'da çalışmalarda bulunmuştur.

2007-2008'de Güney Tyrol'de İtalya ve Avusturya sınır bölgesinde iki dilli bir program olarak Pakistan, Fas, Arnavutluk, Irak, Afganistan ve İtalyan kökenli çok dilli çocuk grubuna Almanca materyallerle uygulanmıştır. 2009'da Arnavutluk, Kosova, Hindistan, Bangladeş, İtalya, Fas, Afganistan, Cezayir, Irak, Peru, Dominik Cumhuriyeti, Küba ve Rusya kökenli 20 aile daha eklenmiştir.

Avusturya'da ise 2008'de 24 Türk, Arap ve eski Yugoslavya'dan ayrılma devletler kökenli aileler ile pilot uygulama yapılmıştır. 2009'da da Graz kentinde daha büyük bir uygulamaya geçilmiştir.

Avustralya'da öncelikle 50 grup oluşturulmuş, daha sonra ise gelecek beş yıl için 32.5 milyon dolar bütçe ayrılarak programı daha büyük çaplı uygulama kararı alınmıştır. Nitekim 2009'da 22, 2010-2011'de 14 yeni bölgede programın uygulaması yaygınlaştırılacaktır. Yaygınlaştırma ile eş zamanlı olarak program materyallerinin geliştirilmesine de devam edilmekte olup, bu bağlamda 2008'de 4, 2009'da beş materyal çocukların kullanımına sunulmuştur.

Kanada'da program Simon Fraser University ile işbirliği içinde on yıldır uygulanmaktadır. Kanada çapında farklı kökenli insanları ortak bir "Kanadalılık" bilincine ulaştırmak mantığıyla yürütülen programla çocukların Kanada kültürünü, tarihi, değerleri, gelenek-görenekleri, dili ile edinmeleri hedeflenmektedir. Bu bağlamda öykü ve etkinlik kitapları geliştirilmiştir.

Arkansas'ın ilk First Lady'si olan Hillary Clinton tarafından 1985'te incelenen HIPPY programı 1986 yılında Arkansas'taki eğitimciler ve Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen okul öncesi eğitim konferansında deklare edildi. First Lady Hillary Clinton programın kurucusu olarak Dr. Avima Lombard'ı programı tanıtmak üzere bir yıl sonra davet etti ve dört HIPPY programı Arkansas eyaleti içinde başlatıldı. Bunlardan ikisi kentsel yerleşim merkezlerinde yerel okullar tarafından yürütülürken ikisi de

kırsal alanlarda özel ya da kâr amacı gütmeyen gruplar ve organizasyonlarca yürütüldü. Başlangıçtan 1989 sonbaharına kadar Arkansas'ın 17 bölgesinde 1450 çocuk ve ailesine ulaşılmış ve ulusal çapta ise 19 bölge ve 2000 kadar çocuğa ve ailelerine hizmet verilmiştir.

HIPPY programında yardımcı asistan personel kullanılarak maliyetler düşürülmeye çalışılmıştır ama program bölgesel okulların karşılayamayacağı kadar büyüktür. Bunun için program hükümetin ilgili ofisleri ve özel vakıflar tarafından desteklenmiştir.

Programın ana odak noktası dört-beş yaşlarındaki çocukların başarılı-etkili okul deneyimleri edinmesini sağlamaktır. Clinton hükümeti HIPPY programını bunun dışında, ülkedeki gelir dağılımındaki eşitsizliğin eğitim hizmetlerine yansıyan taraflarını gidermesiyle de ilişkilendirmiş ve Clinton, ayrılmalar, işsizlik ve yetersiz okur-yazarlığının da bu program içinde yer alacağını söylemiştir. Yine Clinton HIPPY ile ilgili olarak "aileler bu programla birlikte kendi okuryazarlıklarını geliştirirken programda yardımcı asistan olarak da iş bulmakta ve burada görev alan eğitimcilerle güven ilişkisi tesis etmekte, bu da programın aileler üzerinde pozitif ebeveyn tutumları geliştirmelerine yardımcı olmaktadır." demiştir.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

HIPPY ailelerin akademik başarıya ilgi duymasını sağlayarak okul öncesi çocukları okula hazırlamayı amaçlamaktadır. Ofis yöneticileri bununla birlikte HIPPY programının ailelerin kendilerinde de akademik ilgiyi yeniden teşvik edebileceğini ve böylelikle bugün ve gelecek neslin akademik vizyonunu oluşturabileceğini de öngörmektedirler. Programın uzun dönemdeki hedefleri ise; ekonomik bağımlılığı azaltmak, ailelerin istihdamını sağlamak, ailelerin halk okullarına ilgisini arttırmak ve okuldan ayrılmaları azaltmaktır.

4. Programın Genel Amaçları

- Program aile hayatını etkileyen göstergeler üzerinden çocukların davranışları ve bilişsel gelişimleri üzerine odaklanmıştır. HIPPY burada insan gelişimine ekolojik bir yaklaşım getirerek özel olarak çocuklarla ilgilenmektense bütün olarak aileyi ele almaktadır.
- HIPPY, ebeveynlerin çocuklarının sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişimleri hakkında bilgilenmeleri için imkânlar yaratmaktadır.
- HIPPY, ailelere resmî ve gayri resmî destek hizmetleri sağlamaktadır.
- Programda ailelerin zayıf yanlarından ziyade güçlü yanlarına, özelliklerine vurgu yapılmaktadır.
- Program önleyici ve koruyucu hizmetler merkezlidir.
- HIPPY, çocukların sağlıklı gelişimini, toplumdaki ve ailedeki sorumlulukları üstlenmesi ve paylaşmasıyla değerlendirmektedir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

- Sınıfta kalma oranlarını düşürmek

- Genç yaştaki hamilelikleri önlemek, bilinçlendirmek

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Yetişkin okuryazarlığını geliştirmek, arttırmak
- Ekonomik bağımlılığı azaltmak, yok etmek

7. Programın Kapsamı

Aile okuryazarlığı bağlamında okul öncesi eğitim (early childhood), erken dönem okuryazarlık (early literacy), aile destek (family support), ebeveynlik eğitimi (parent education), mesleki gelişim (job training) programın kapsamını teşkil etmektedir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- Sağlık
- Güvenlik
- Beslenme
- Çocuk yetiştirme
- Çocuklar için oyun üretme ve oynama
- Stres yönetimi
- Yetişkin eğitimi

9. Hedef Kitle

Anaokulu öncesi çağında çocuğu olan aileler ve çocukları.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Katılımcıların çoğunluğu sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı bölgelerden seçilmiş ailelerden olmaktadır. Bunun yanı sıra işsiz ailelerin çocukları da programa dâhil edilmektedir.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

HIPPY programı anaokulu öncesinde bir yıl ve anaokulu sırasında bir yıl olmak üzere ailelere iki yıl eğitim vermektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Ev, okul, HIPPY merkezleri.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Ailelerin HIPPY eğitimcileriyle iki yıl süren birliktelikleri boyunca bir yılda 30 haftayı bulan eğitim süreçleri vardır. Aile eğitimcileri HIPPY öykü kitapları ve ev için eğitim materyalleri getirmekte ve okuma yazması olmayan annelerin bu materyalleri nasıl kullanacaklarını da göstermektedirler.

Aileler HIPPY programında iki yıl boyunca çocuklarının aktif olarak ilk eğitimcisi olma konusunda zaman ayıracaklarına dair sözlü taahhütte bulunurlar. HIPPY müfredat içinde ailelere fazla yer vermekle birlikte onları aile ve eğitimci olarak özgüvenlerini geliştirmek için yardımcı asistanlar olarak eğitmekte ve iki haftalık grup toplantılarında da istişare ve pratik imkânı sağlamaktadır.

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

Yardımcı eğitim paketleri çocukların okuma öncesi dil yeteneklerini geliştirmekte ve ebeveynler içerik, kelime ve kavramlarla ilgili olarak çocuklara nasıl soru sorabileceğini öğrenmektedirler. Aktiviteler dikkatli bir şekilde ayırt etme, farklıların bilincinde olma yeteneği ve problem çözme üzerine tasarlanmaktadır. Aktivitelerin zorluk derecesi iki yıl boyunca artarak devam etmektedir. Bu okul öncesi çocukluk deneyimleri çocukların okula karşı ilgilerini arttırmaya yönelik olup anaokuluna başladıklarında eğitimlerine avantajlı ve motivasyonlu olmalarını sağlamaktadır. Anneler eğitim dışındaki haftalarda da grup toplantılarına katılarak diğer katılımcı arkadaşlarıyla bazı konular hakkında deneyimlerini paylaşmakta, fikir alışverişinde bulunmaktadır. Bu konular genelde şunlardır; sağlık, güvenlik, beslenme, çocuk yetiştirme, çocuklar için oyun üretme ve oynama, stres yönetimi, yetişkin eğitimi.

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Derslerde çeşitli yazılı ve görsel materyaller, etkinlik yaprakları, öykü kitapları, oyun ve oyuncaklar kullanılmaktadır.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

HIPPY programlarında ailelerin özgüvenlerini geliştirecek, okur-yazarlık eğitimi alanlar için okuryazarlık değerlendirme test ve sınavları ve ayrıca çocukların da başarılarını ölçen bir dizi materyal kullanılmaktadır. Bu testler ailelere kurs öncesinde ve sonrasında uygulanmaktadır.

Ayrıca program uygulandığı ülkelerin her birinde olduğu gibi ABD'deki uygulamasında da farklı yöntemlerle değerlendirilmektedir. Programın değerlendirilmesi amacıyla farklı ülkelerdeki uygulamalarda yapılmış 17 farklı araştırmayı içeren *Parents Making A Difference. International Research on the Home Instruction Program for Parents of Preschool Youngsters (HIPPY) Program. Publication in honor of Prof Avima D Lombard*. Adlı kitaba bakınız. (Miriam Westheimer editörlüğünde 2003'te basılmıştır).

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

HIPPY, eğitimlerde personel olarak kullanılmak üzere dört-beş yaşında çocuğu olan ve eğitimi almış kişilerden yardımcı asistan seçerek bu asistanlara sorumlu oldukları 10-18 aile vermekte ve her 12 yardımcı asistan için de bir koordinatör görevlendirilmektedir. Koordinatörlerin çocukluk dönemi konusunda bilgi ve tecrübe yeteneklerinin olmasına özen gösterilmektedir.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

Program aileyi içine alan okul öncesi çocukların eğitimiyle birlikte ailedeki özgüven ve pozitif ebeveynlik tutumlarını geliştirmiş, ailelerin okur-yazarlığını artırıp aktifleştirerek akademik başarıya ilgi duymalarını da sağlamıştır. Bunların yanı sıra ailenin de maddi manevi sorumluluklar yüklediği bu eğitim süreci onları toplumun gelişimi ve dönüşümünde bir aktivist haline getirmiştir. Ailelerin program içindeki istihdam ve adaptasyonu diğer programlara da örnek olabilecek bir özgünlük taşımaktadır.

19. İlgili Kaynak/ Web Adresi

- *Resmî/kurumsal web sitesi:*

Harvard Üniversitesi Harvard Family Research Project: <http://www.hfrp.org>

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Farklı ülkelerdeki HIPPY uygulamaları için bkz.*
 - Avustralya: www.hippyaustralia.org.au
 - Avusturya: www.hippy.or.at
 - Kanada: www.hippycanada.ca
 - Almanya: www.hippy-deutschland.de
 - İsrail: www.ncjw-re.mssc.huji.ac.il
 - İtalya: veronica.fratelli@bzgeis.org
 - Yeni Zelanda: www.greatpotentials.org.nz
 - Güney Afrika: khadija@xfactorinchange.co.za
 - ABD: www.hippyusa.org
- *Pilot Projeler/uygulamalar için bkz:*
 - Arjantin: nblaistein@amia.org.ar
 - Danimarka: www.servicestyrelsen.dk
 - Filipinler: dhelweg@hotmail.com
 - İsviçre: Erika.Daeler@a-primo.ch

- *HIPPY Uluslararası uygulamalar hakkında genel yönetim ofisi için bkz.: www.hippy.org.il*
- *ABD Kurumsal Yönetim:*

Ann Kamps

Adres: State Capitol Building, Room 205 Little Rock, Arkansas 72201 • USA

Telefon: (501) 682-2345

- *ABD/Arkansas eyaleti için programı geliştiren ve üzerine çalışan akademisyenler:*

Avima D. Lombard

Hebrew University of Jaruselam.

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Mustafa Çakıroğlu tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Aynur Erdoğan bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

University of Arkansas Division of Agriculture Cooperative Extension Service

1. Lokasyon

Arkansas, Amerika Birleşik Devletleri, KUZEY AMERİKA

2. Programı Geliştiren Kurum ve/veya Kişi & Kısa Tarihçesi

Bu programın temeli, J. A. Evans'ın 1905'ten itibaren Arkansas ve Louisiana'da başlattığı bazı eğitimlere dayanmaktadır. The University of Arkansas Cooperative Extension Service, toplumun gençler, aileler, toplum ve çiftçilerden oluşan kesimlerine ulaşan programlar sunmaktadır. Temel amacı tüm Arkansaslılara yaygın eğitim hizmeti sunmak olan University of Arkansas Cooperative Extension Service [UACES]'in bu programını geliştiren ve üzerinde çalışan akademisyenler şunlardır: Melissa Potter, Katy Randall, Traci A. Johnston, Sherry Jones, Lindsey Smith, Wally Goddard, James P. Marshall, Chris Hughes, Jennie Hubbard.

3. Programın Felsefesi / Gerekçesi

Boşanmalar, ABD'ye her sene yaklaşık 33,3 milyar dolara ve aile başına 312 dolara mâl olmaktadır. Arkansaslı ailelerin % 28'ini ayrılmış bir eş idare etmektedir. Gelişen teknoloji ve değişen demografik yapı, yeni sorunlar yaratmaktadır. Başka bir deyişle çeşitli ekonomik, çevresel ve sosyal eğilimler, evlilik standartlarını etkilemektedir. Bu faktörler evliliğin sağlamlığı ve kalitesi üzerine olumsuz etkilerde bulunmaktadır. "Arkansas Transitional" tarafından desteklenen *Evlilik Bahçesi* programında, evli çiftlere ve evlenmeyi düşünenlere, sağlam ilişkiler kurmaları için araştırmaya dayalı kaliteli bir eğitim verilmektedir.

İnsanlar birlikte çalışır ve gayret ederse, istedikleri aileyi ve toplumu kurup koruyabilirler. Bu amaçla UACES, Arkansas halkının eğitimi için birkaç program planlamıştır. Bu programlarda, *halkın refahını ve yaşam kalitesini arttıracak araştırmaya dayalı bilgilerin yaygın eğitim vasıtasıyla verilmesi* sağlanmaktadır.

4. Programın Genel Amaçları

Bu programın amacı, Arkansas halkının,

- sosyal huzurunu sağlamak,
- yaşam kalitesini ve ekonomik refahını geliştirmek,
- istedikleri geleceğe kavuşmaları için gereken bilgi ve beceriyi edinmelerine katkıda bulunmak üzere araştırmaya dayalı bir eğitim vermektir.

Bu çerçevede program, huzurlu bir hayata kavuşmaları için bireylere ve ailelere, insani potansiyellerini geliştirmelerinde yardım eder ve onlara, evliliklerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerinde kılavuz-

luk sağlar. Bu şekilde evliliğin kalitesi artar ve eşlerin ilişkileri güçlenir. Nitekim sağlam/güçlü evlilikleri desteklemek için *Evlilik Bahçesi* programı hazırlanıyor, sürekli geliştiriliyor, web sayfasında daha fazla ve ileri bilgi veriliyor, ayrıca yine web üzerinden kaynak sunuluyor, evlilik eğitimi alanında en iyi kaynaklar hakkında (kitap, video, program vb.) bilgi sağlanıyor. Programın (ve programı destekleme amaçlı site ve materyallerin) genel amacı <http://www.arfamilies.org/> adresindeki davetle şöyle ifade edilebilir: “*Gelin kazancınızı artırmayı, dengeli beslenip sağlıklı kalmayı, özenli bir şekilde sorumluluk sahibi çocuklar yetiştirmeyi, güçlü aileler ve sağlıklı bir toplum olmayı öğrenelim.*”

Programın sayısal amaçları da yıldan yıla artırılmaktadır. Örneğin 2007 yılında hedeflenen kurs sayısı 3 iken yoğun talep üzerine 17’ye; hedeflenen katılımcı sayısı da 100’den 634’e çıkmıştır. Evlilik eğitimi programı, olumlu sonuçlarından dolayı diğer eyaletlerde de bir pilot proje olarak uygulanmak üzere değişik Amerikan üniversiteleri tarafından da desteklenmektedir.

5. Programın Hedefleri (Özel Amaçlar)

Bu eğitimde katılımcıların edinebilecekleri kazanımlar şu şekilde ifade edilmektedir:

- Sağlam bir evlilikteki ilişkiler hakkında bilgi edinilmesi,
- Yükümlülüğün/sorumluluğun öneminin yeniden keşfedilmesi,
- Evliliklerin sağlamaştırılması için gereken becerilerin ve faaliyetlerin öğrenilmesi,
- Evliliği sağlamaştırılan bu becerilerin ve faaliyetlerin başkalarıyla nasıl paylaşılacağını öğrenilmesi.

6. Geliştirilmesi Hedeflenen Temel Beceriler

- Bireysel ve ailevi finansal yönetim
- Dengeli beslenme bilinci ve davranışı
- Sağlık koruma bilinci ve davranışı
- Bilinçli ebeveynlik
- Sağlıklı, güçlü ve sağlam bir aile olmayı sağlayıcı bireysel ve insanlar arası iletişim, problem çözme vb. temel beceriler

7. Programın Kapsamı

Program kapsamında aileye gelişimsel dönemlere (çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık) ve aile içi yaşama (eşler arası ilişkiler, ebeveynlik, güçlülük, akrabalık) göre düzenlenmiş çok sayıda eğitimler önerilmektedir. Bu eğitimler sayesinde daha etkili ve doyumlu aileler olunacağı ifade edilmektedir.

8. Programdaki / Modüllerdeki Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları

- *Child Care and Early Childhood Education (Eğitimcilerin eğitimine yönelik olarak 10 Üniteden oluşan hizmetçi eğitim paketi)*
 - Family Resource Management (2 Ünite)
 - Food and Nutrition (2 Ünite)
 - Health and Safety (2 Ünite)
 - Child Development (4 Ünite)
- *Emergency Preparedness and Recovery (3 ayrı/birbirinden bağımsız alanda “Kriz/Acil Durumlara Hazırlık ve Yeniden Normale Dönüş” eğitimi)*
 - Financial Issues (8 konu ve bağlantı ile “Finansal Konular”)
 - Natural Disasters (2 konu ve bağlantı ile “Doğal Afetler”)
 - Farm and Home Biosecurity (16 konu ve bağlantı “Çiftçilik ve Ev Biyo-güvenliği”)
- *Expanded Food and Nutrition Education Program (17 derste ailelere, gençlere ve istekli katılımcılara verilen “Ayrıntılı Besin ve Beslenme Eğitimi Programı”)¹³*
 - Eating Well While Cooking Light
 - Fad Diets
 - Food Product Dating and Trans Fats
 - Food Safety for Moms-to-Be
 - Fruits, Vegetables and Physical Activity
 - Get Up and Get Movin’
 - Healthy Eating During and After a Disaster
 - Healthy Eating & Cooking Safely in the Microwave Oven
 - Healthy Holidays
 - Healthy Snacking for Children
 - How to Eat Better With Less Fat, Sodium and Sugar
 - How to Give a Food Demonstration
 - Keeping a Healthy Heartbeat
 - MyPyramid
 - Power of Choice
 - Protein, Calcium, and Iron
 - Stretching Your Food Dollar

13 <http://www.uaex.edu/depts/FCS/EFNEP/Lessons/default.htm> adresinden ders notları ve etkinlik yaprakları edinilebilir.

- *Family Life (The Personal Journey, The Marriage Garden, The Parenting Journey, The Family Journey alt başlıklarında bireye, eşe, ebeveyne, çocuklu-çocuksuz aileye yönelik eğitimler)*
- The Personal Journey (7 başlıkta mükemmel bir yaşamın “Kişisel Yolculuk”u)
 - Enjoy today.
 - Find the gems in your past.
 - Look forward to tomorrow.
 - Use your strengths.
 - Choose to serve.
 - Choose to grow.
 - Don't forget your compass.
- The Marriage Garden
 - Commit: Make and honor promises (Göm: Sözünde dur)
 - Grow: Expand your strengths (Büyüt: Gücünü geliştir)
 - Nurture: Do the work of loving (Yetiştir: Sev)
 - Understand: Cultivate compassion for your partner (Çapala: Eşine şefkat göster)
 - Solve: Turn differences into blessings (Aşıla: Farklılıkları nimete çevir)
 - Serve: Give back to your community (Paylaş: Çevrene ver)
- The Parenting Journey
 - Welcome to Wellness
 - Live in Loveland
 - Enjoy the View at Insight
 - Find Your Way to Character Heights
 - Don't Miss Discovery Point
 - Settle in at Reunion Springs
 - Parent Guide: Turning specific parenting challenges into family growth
- The Family Journey
 - Family strengths and strategies
 - Family and community connections
- *The Food Stamp Nutrition Education (FSNE) Program (Okul-öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yetişkinler için ayrı ayrı içeriklendirilmiş eğitim programları...)*
- *Money (Finansal yönetim üzerine web eksenli / uzaktan eğitim içerikli bir eğitim)*

9. Hedef Kitleleri

Programın farklı modüllerinde farklı hedef kitleler bulunmaktadır. Çocuktan yetişkine, bekârdan evliye dek aile bireylerini farklı çağlarında, farklı rollerinde kuşatma amacındadır.

10. Katılımcıların Niteliği ve Niceliği

Programın farklı modüllerine farklı sayılarda ve nitelikte katılımcı olmaktadır. Bu çerçevede örneğin The Expanded Food Nutrition Education Program'ına 2006-2007 yılında 4.246 aile ve buna ilaveten 2.320 ergen ve 1.878 bireysel yetişkin kayıtlı katılımcı olmuştur.

11. Periyodu / Zaman Takvimi

Her bir programın ayrı bir zamanlaması vardır. Bunlara yukarıda “Konular, Alt Başlıkları / Ders İçerikleri ve Ağırlıkları” başlığı altında kısmen değinilmiştir. Ayrıca yıl içinde seminerler ve konferanslar organize edilmektedir.

12. Uygulandığı Yerler ve Mekânı / Platformu

Arkansas eyaletinin değişik bölgelerinde uygulanmaktadır. Programın bazı bileşenleri (örn. Expanded Food and Nutrition Education Program) Arkansas Department of Health & Human Services gibi eyalet kurumlarınca ya da The United States Department of Agriculture (USDA) gibi federal hükûmetçe desteklenmektedir. Dolayısıyla bu türden programlarda The University of Arkansas Cooperative Extension Service düzenleyici ya da destek verici olarak görev almaktadır.

Genel olarak University of Arkansas Cooperative Extension Service'in kendi bünyesindeki sınıf türü mekânlarda demonstrasyon, küçük tartışma grupları, öğrenme grubu/klasik sınıf yapısı şeklinde oluşturulan gruplarla uygulanmaktadır. Bunların programlaması önceden yapılmakta, duyurulmakta ve kayıt alınmaktadır. Ancak programı farklı ilgi ve yeterlilik düzeylerindeki kimselerin farklı şekilde uygulayabileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda şu platformlar da programdan yararlanmak isteyenlere önerilmektedir:

- Bireysel/kendi kendine çalışıp inceleme ve öğrenme
- Eşli çalışıp inceleme ve öğrenme
- Grup hâlinde çalışıp inceleme ve öğrenme
- Aile danışmanı eşliğinde çalışıp inceleme ve öğrenme
- Merkezde açılan eğitimlere katılma

Tüm bu öğrenme yollarında rahat/doğal (örneğin oturma odası, çalışma odası ve benzeri) veya formal/resmî düzene sahip (örneğin bir masa etrafında) bir ortamda kaynak ve rehberleri kullanarak uygulama yapılabileceği ifade edilmektedir.

13. Uygulama Adımları/Süreç

Planlanmış programların, ülke için stratejik önem taşıyan konularla ilgili olup olmadıklarını tespit etmek üzere, formal ve formal olmayan yöntemler kullanılmaktadır.¹⁴ Her program, yerel ve ulusal çapta halk temsilcileri için organize edilen çalıştaylarda tespit edilen ihtiyaçlara göre belirlenmiştir. Uygulanacak programların çerçevesi; hedef kitlesi, metodu, kazanımları önceden çizilmiştir. Veri toplama yoluyla da programların sonuçları değerlendirilmektedir. Bu sonuçlar daha sonraki yıllarda programı geliştirmeyi/güncellemeyi mümkün kılmaktadır. Diğer yandan, tespit edilen verimli uygulamalar, yenilikçi yaklaşımlar ve yeni ihtiyaçlar başka eğitim alanlarında da kullanılmak üzere dikkate alınmaktadır.

Yerel meclisler, her yıl resmi bir incelemeyle programın sonuç değerlendirmesini yaparak sonraki yılın programı için gereken değişiklikler ve bilgileri sunmakta ve yeni kararlar almaktadır. Sonrasında gereken materyaller, tanıtım broşürleri hazırlanır ve ilanları yapılarak uygulamaya geçilir. Geri bildirim için uygulamaların bitiminde değerlendirme formları doldurulur.¹⁵

14. Uygulama Yöntem ve Teknikleri

- *Yüz yüze eğitim yöntemleri:*
 - Eğitim sınıfı
 - Seminer grupları
 - Tartışma seansları
 - Birebir eğitim
 - Gösteriler
 - Sergiler
 - Aile fuarları
 - Profesyonel konferanslar
- *Uzaktan eğitim:*
 - Bültenler
 - Panolar
 - TV Medya Programları
 - Web siteleri

Yukarıdaki yöntemler bağlamında sınıf içine dair şunlar da not edilebilir: Eğitimci derslerde hikâyeler, alıştırma, soru-cevap yöntemi ve grup tartışmaları kullanır. Ayrıca evde uygulanması için bazı prensipler de önerilir.

¹⁴ Örneğin bölgenin aile profili dikkate alınmaktadır. bkz. [AR_Rural_Family_Profile_2004.pdf](#)

¹⁵ Örnek formlar için bkz. [post_evaluation_3month.pdf](#); [post_evaluation_training.pdf](#); [evaluation_marriage_garden.doc](#). Ayrıca program planlaması ve süreçleri hakkında bkz. [2007_2011_POW.pdf](#) ve [accomplishment_report_2007.pdf](#)

15. Materyaller, Ders Araç Gereçleri ve Örnekler

Başarılı bir uygulama için Arkansas Üniversitesi akademisyenleri tarafından, DVD ve kitapları da içeren değişik yollarla kullanılabilir zengin materyaller hazırlanmıştır. 2007'de evlilik programı için hedeflenen kaynak sayısı 10'du. Ancak bu sayı 32'ye ulaşmıştır. Bu kaynaklar basılmış halde veya www.arfamilies.org web sitesinde görülebilir.

Eğitmenler ve öğrenciler kullanılabilir materyaller www.arfamilies.org sitesinde bulunabilir. Bu çerçevede hazırlanmış hazır kılavuzlar (Ready Grab and Go Guides) http://www.arfamilies.org/family_life/educators/grab_go.htm adresinden indirilebilir.

16. Ölçme ve Değerlendirme Aşamaları/Araçları

Bu program kapsamındaki modüllerin her birinde değişik değerlendirme araçları geliştirilmiş ve kullanılmaktadır. Bunlar, etkili idarede, program ve materyal geliştirmekte yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede örneğin eğitimcilerin eğitimine yönelik *Child Care and Early Childhood Education* programının ve katılımcıların öze değerlendirme yapması amacıyla iki form kullanılmaktadır:

- Post Training Evaluation
- 3-Month Post-Evaluation

Benzer şekilde *Evlilik Bahçesi* programının ve katılımcıların öze değerlendirme yapması amacıyla kullanılan anket formları da vardır. Örneğin 2007 yılı *Evlilik Bahçesi* programının değerlendirmesine katılan 172 kişiden alınan bilgiler değerlendirilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Evlilikte sağlam ilişkiler hakkında bilgim arttı: %96
- İyi eş olma becerilerim arttı: %94
- Daha iyi bir eş olmak istiyorum: %95
- İlişki güçlendirmede en az bir davranışımı değiştireceğim/geliştireceğim: %95
- Eşimle olan ilişkim gelişecek: %92
- Bu programı akrabalara ve arkadaşlara önereceğim: %97

17. Eğitimci Yeterlilik ve Özellikleri

Eğitimciler, üniversite uzman ve akademisyenleri tarafından eğitilmektedir. Gönüllüler de bu programın değişik aşamalarında destek vermektedirler.

18. Farklılıklar / Özgünlükler

- Bir yüksek öğretim kurumu tarafından geliştirilmiş ve uygulanmaktadır.
- Sürekli geliştirilen bir sisteme dayanmaktadır.
- 2009 yılında, Sağlıklı İlişkiler ve Evlilik Eğitimi (Healthy Relationships and Marriage Education Training (HRMET) projesi bir ödül kazanmıştır.

- Program hem yerel hem de ulusal düzeyde ilgili kamu kurum ya da kuruluşların desteğine sahiptir.
- Program özel kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının farklı tip ve düzeylerde desteklerine sahiptir.
- Program kapsamında önemli miktarda hedef kitleye uygun/kullanışlı doküman üretilmiş ve ulaştırılabilir şekilde (resmî sitede) yayımlanmaktadır.
- Program üretenler katılımcıları ve eğitimcileri ilgili kurumlara, yayınlara, sitelere vb. kaynaklara dair bir bilgi akışı sistemleştirmişlerdir.
- Program kapsamında eğitimcilere yönelik hizmet içi eğitimler ve yardımcı materyaller hazırlanmıştır.
- Program kapsamında sertifikasyon geliştirilmiş ve katılımcılar ile eğitimcilere dışsal bir motivasyon sağlanmaya çalışılmıştır.

19. İlgili Kaynak / Web Adresi

Bu özetin değişik bölümlerinde kaynakların linkleri verilmiştir. Ayrıca aşağıdaki dokümanlar da bu programda kullanılmaktadır:

- *The Seven Principles for Making Marriage Work*, John M. Gottman, 1999, New York: Crown. (Pek çok tavsiye ve örnek içeren seçkin bir kitap.)
- *Reconcilable Differences*, Andrew Christensen and Neil S. Jacobson, 2000, New York: Guilford Press. (Onaylama, güçlü ilişkileri korumada önemlidir.)
- *Why Marriages Succeed or Fail and How You Can Make Yours Last*, John Gottman, 1994, New York: Simon & Schuster. (İlişkilerin üç niteliğini ve kişilerin nasıl güçlü olabileceğini tarif eder.)
- *Beyond the Myth of Marital Happiness*, Blaine J. Fowers, 2000, San Francisco: Jossey-Bass. (Evliliğin sürdürülmesinde değerlerin önemini anlatan öğretici kitap.)
- *The Intentional Family*, William J. Doherty, 1997, Reading, MA: Addison-Wesley. (Aile yaşam kalitesi kendi haline-şansa bırakılmamalı.)
- *Take Back Your Marriage*, William J. Doherty, 2001, New York: Guilford Press. (Evliliğinizi dış etkilerden korumanız için etkili yöntemler)
- *The Divorce Remedy: The Proven 7-Step Program for Saving Your Marriage*, Michele Weiner Davis, 2002, New York: Fireside Book. (Boşanma, evlilik sorunları için genelde kötü bir çözümdür.)
- *Not "Just Friends"*, Shirley P. Glass and Jean Coppock Staeheli, 2003, New York: Free Press. (Sorunlar önlenebilir veya üstesinden gelinebilir.)

20. İletişim (web adresi, mail, telefon vb.)

- *Kurumsal:*

University of Arkansas Division of Agriculture Cooperative Extension Service

Adres: 2301 South University Avenue, Little Rock, Arkansas 72204 • USA

Telefon: (501) 671-2000

Faks: (501) 671-2209

web: <http://www.arfamilies.org/>

- *Programı geliştiren ve üzerine çalışan akademisyenler:*
 - Chris Hughes chughes@uaex.edu
 - James P. Marshall, Ph.D jpmarshall@uaex.edu (501) 671-2202
 - Jennie Hubbard jhubbard@uaex.edu
 - Katy Randall krandall@uaex.edu
 - Lindsey Smith gcs@uaex.edu
 - Melissa Potter M.S. mpotter@uaex.edu Tel 501-671-2123
 - Sherry Jones sdjones@uaex.edu
 - Traci A. Johnston tjohnston@uaex.edu
 - Wally Goddard, Ph.D. wgoddard@uaex.edu Tel (501) 671-2104

21. İncelemeye Dair Notlar

Program Kafiha Karakuş tarafından incelenerek “Program İnceleme Tablosu” doldurulmuştur. Mustafa Çakıroğlu bilgilerin ilk kontrolünü yapmış, Alpaslan Durmuş son inceleme ve kontrolü yapmıştır.

9. Kaynakça

60. Hükümet Eylem Planı, T.C. 60. Hükümet Programı Eylem Planı (10 Ocak 2008), <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ep2008.pdf> adresinden 20 Eylül 2009'da edinilmiştir.
- Açıl, M., *Çocuk Eğitiminde Sevgi Diliyle Özgüven Kazanımı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu, *2006 Aile Yapısı Araştırması*, ASAGEM & TÜİK, Ankara, 2006.
- Albayrak, M., "Millet Mektepleri'nin Yapısı ve Çalışmaları (1928-1935)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1994, 29, ss. 471-483.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı. (t.y.). *Erken Çocukluk Eğitimleri, Aile Eğitimleri*. <http://www.acev.org/education.php?id=13&lang=tr> adresinden 21 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Aral, N., Kandır, A., Yaşar, M. C., *Okul Öncesi Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimi Programı*, (Geliştirilmiş 2. Basım), Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., İstanbul. 2002.
- Arcus, M. E., Schvaneveldt, J. D., Moss, J. J. (Eds.), *Handbook of Family Life Education Volumes I & II*. Newbury Park, CA, Sage Publication, 1993.
- Ateş, R., Erdoğan, İ., Ergin, H., Gül, G., Günayer Şenel, H., Güngörmüş Özkardeş, O. ve diğ., *Evlilik Okulu*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004.
- Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E. ve diğ. *Ana-Baba Okulu*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2006.
- Balachander, J., "World Bank Support For Early Childhood Development: Case Studies From Kenya, India, and The Philippines", *Food and Nutrition Bulletin*, 1999, 20 (1), pp.136-145.
- Canel, A. Nilgün, *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Hazırlanmış Doktora Tezi, 2007.
- Cole, C. L., Cole, A. L., "Family Therapy Theory Implications for Marriage and Family Enrichment", *Sourcebook of Family Theories and Methods: A Contextual Approach*, NY: Plenum Press., New York, 1993.
- Cömert, D., Güleç, H., "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımının Önemi: Öğretmen-Aile- Çocuk ve Kurum (The Significance of Family Participation in the Pre-School Institutions: Teacher- Family- Child and Institution)", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2004, 6 (1), ss. 131-145.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. *Mutlu ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne Baba Eğitimi*, Eğitim Kitapevi, Konya, 2004.
- ÇYGM [Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü], *Okuma-Yazma Çalışmaları*, http://cygm.meb.gov.tr/hem/okuma_prog/okuma.htm adresinden 01 Kasım 2009'da edinilmiştir.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı: 2007-2013*, <http://www.sp.gov.tr/documents/KP2007-2013.pdf> adresinden 20 Eylül 2009'da edinilmiştir.
- DPT, 2006, [Devlet Planlama Teşkilatı], *T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı*
- Duncan, S. F., Goddard, H. W., *Family Life Education: Principles and Practices for Effective Outreach.*, CA: SAGE Publications, Thousand Oaks, 2005.
- Gazete*.
- Gladding, S., *Family Therapy: History, Theory and Practice*, NJ, Merrill Prentice Hall., 2002.
- Güran, N., "Aile Hizmetleri", *Aile Yazıları*, [B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (ed.), 1991, c. 4] içinde, Aile Araştırma Kurumu, Ankara, ss. 441-449.
- Halford, K. W., "The Future of Couple Relationship Education: Suggestions on How It Can Make a Difference", *Family Relations*, Oct. 2004, 53, pp: 559-567.
- Hamamcı, Z., Sevim, S. A., "Türkiye'de Aile Rehberliği Çalışmaları", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Eylül 2004, 3 (22), ss. 77-85.
- Hoard, D., Shepard, K. N., "Parent Education as Parent-Centered Prevention: A Review of School-Related Outcomes", *School Psychology Quarterly*, 2005, 20 (4), pp. 434-454.

- Hughes, R., "A Framework for Developing Family Life Education Programs", *Family Relations*, 1994, 43, pp. 74-80.
- İşmen, Gazioglu, E., "Parent School within Lifelong Education: A Case of Turkey" *11th International Conference on "Further Education in the Balkan Countries"* (Eds. Ö. Demirel, A. M. Sünbül), 2009, Vol: 1, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, ss. 521-528.
- Kuzgun, Y., *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1991.
- Mahoney, G., Kaiser, A., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C., Safford, P., "Parent Education in Early Intervention: A Call for Renewed Focus", *Topics in Early Childhood Special Education*, 1999, 19, pp.131-140.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (t.y.). *Erken Çocukluk Eğitimi Programları*, <http://cygm.meb.gov.tr/hem/acep.pdf> adresinden 21 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Murphy, S. M. ve Bryant, D., "The Effect of Cross-Cultural Dialogue on Child Welfare Parenting Classes: Anecdotal Evidence in Black and White", *Child Welfare*, 2002, 81 (2), pp.385-405.
- NCFL (National Council on Family Literacy), *What is "Family Literacy"?*, <http://www.familit.org/ncfl-and-family-literacy/what-is-family-literacy>, 1 Temmuz 2009 tarihinde edinilmiştir, 2009.
- NCFR (National Council on Family Relations), *Content Outline of Family Life Education*, http://www.ncfr.org/pdf/cfle_cert/CFLE_Content_Outline.pdf adresinden 23 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir, 2009 (c).
- NCFR (National Council on Family Relations), *Family Life Education*, http://www.ncfr.org/cert/FLE_presentation.ppt adresinden 23 Mayıs 2009'da alındı, 2009 (b).
- NCFR (National Council on Family Relations), *Standarts 2009*, http://www.ncfr.org/pdf/cfle_cert/Standards_2009.pdf adresinden 23 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir, 2009 (a).
- Okçabol, R., "Cumhuriyet Döneminde Yetişkin Eğitimi", *75 Yılda Eğitimi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Ömeroğlu, E. ; Can Yaşar, M., "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 2005, 6 (62), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/omeroglu-yasar.htm> adresinden 21 Kasım 2009'da alındı.
- Özcan, A. O., "Çocuk Nasıl Eğitilir?", *Ailede Çocuk Eğitimi Gündelik Hayat Kılavuzu Dizisi*, 2004, ASAGEM Yayınları, Ankara, ss. 135-168.
- Özdemir, S., Vatandaş, C., Torlak, Ö., "Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün (AYD) Önemi", *Aile ve Toplum*, 2009, 4 (16), ss.7-18.
- Özdoğan, B., "Ailede Eğitim ve Sorunları", *2001 Yılı Aile Raporu*, ASAGEM Yayınları, Ankara, ss. 149-292.
- Özgüven, İ. E., *Evlilik ve Aile Terapisi*, Pdrem Yayınları, Ankara, 2000.
- Pehlivan, H., "Anne Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi", *Aile ve Toplum*, 2008, 4 (15), ss.55-66.
- Pitschel-Walz, G. , Leucht, S. , Bäuml, J. , Kissling, W. , Engel, R.R., "The Effect of Family Interventions on Relapse and Rehospitalization in Schizophrenia: A Meta-Analysis", *Focus: The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry*, Winter 2004, 2 (1), pp. 78-94.
- Powell, D. R., "Parenting Education in Family Literacy Programs", *Handbook of Family Literacy Programs* (Ed: B. H. Wasik), Mahwah/NJ, Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
- RG (30/10/2008), *2009 Yılı Programı*, 30/10/2008 tarih ve 27039 (Mükerrer) sayılı *Resmî*
- Sanay, E., "Türk Ailesinin Eğitim Yapısı", *Türkiye Aile Yılığ 1990*, Aile Araştırma Kurumu, Ankara, ss. 40-48.
- Segrin, C., *Family Communication*, Mahwah/NJ, Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
- Sholevar, G.P., Schwoeri, L. D., *Textbook of Family and Couples Therapy, Clinical Applications*, American Psychiatric Publishing, Washington D.C., 2003.
- Solak, A., *Anne-Baba Eğitimi*, Hegem Yayınları, İstanbul, 2008.
- Şentürk, Ü., "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler", *Aile ve Toplum*, 2008, 4 (14), ss.7-31.
- Temel, F., "Aile Eğitim Modeli, Dünyada ve Türkiye'deki Uygulamalar", *Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu*, AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Ankara, 5-6 Aralık 2003.
- Tezel Şahin, F., Özbey, S., "Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?", *Aile ve Toplum Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2007, 3 (12), ss. 7-12.

- Timur, S., *Türkiye'de Aile Yapısı*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1972.
- Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği - Koç Üniversitesi Ekonomik Araştırma Forumu, 20 Aralık 2008, *TÜİK Yoksulluk Çalışmaları*, <http://www.ku.edu.tr/ku/images/EAF/20122008-3.pdf> internet adresinden 13 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- UNESCO PROAP, *Family Life Education: Package One*, UNESCO PROAP, Bangkok, 1988.
- UNESCO, Islamabad, *Population Education in PAKISTAN*, UNESCO Office, Islamabad, 1999.
- UNESCO-BEIRUT & UIE (UNESCO Institute for Education), *Literacy and Adult Education in the ARAB World*, Regional Report for the CONFINTEA V Mid-Term Review Conference, Bangkok, 2003.
- UNFA Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2009, *Türkiye ve Güney Kafkasya*, <http://www.unfa.org.tr> adresinden Ağustos 2009 tarihinde edinilmiştir.
- UNICEF. *Adult Literacy Classes in NIGER Emphasize the Importance of Family Education. Info by country*, from http://www.unicef.org/infobycountry/niger_49406.html, 2009.
- Üstünoğlu, Ü., "Aile Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar", *Aile Eğitimi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.
- Wei-Jen Huang, "An Asian Perspective on Relationship and Marriage Education", *Family Process*, Jun 2005, 44 (2), pp. 161-173.
- World Bank, *Arab Republic of Egypt Strategic Options for Early Childhood Education*, World Bank Report No. 24772-EGT, 2002.
- Yavuzer, H. (ed.), *Anne-Baba ve Çocuk: Ailede Çocuk Eğitimi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989.

Aile Eğitimi Programları Üzerine Notlar...



T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sokak
No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99 - www.aile.gov.tr



ISBN 978-605-4628-41-4



9 786054 628414